ÜMİT KAFTANCIOĞLU

KÖROĞLU KOLLARI

Atamkorkud
eskikitaplarim.com

halk destanları

KÖROĞLU KOLLARI

HALK DESTANLARI

Büyük Dağıtım Yayınevi
İstanbul-1974

«Bu destanlarda, yazdıklarımda, yazacaklarımda, anamın, babamın, dinlediğim köy büyüklerinin, Posoflu Cafer Usta'nın, Hafız Usta'nın, Âşık Müdami'nin, Âşık B. Köroğlu'nun, Âşık Veli Yaycı'nın, Âşık İsmail Giygel'in, Cevlani'nin, Sosgertli Memed'in, Çobanoğlu'nun, Âşık Şeref Taşlıova'nın, Koyunpınarlı Âşık Ali'nin, özellikle Âşık Üzeyr Pünhani'nin, Müdami'nin oğlu Arif Hikmet'in, Âşık Ahmet Cenani'nin, Âşık Mevlüt İhsani'nin payı vardır. Hepsine, bütün halk sanatçılarına, gelimş geçmiş bütün âşıklara bin saygı, bin selâm.»

BİR KAÇ SÖZ

İnsanoğlu yer yüzüne ayak bastığından beri başı dumanlı dağ. Sevgi, saygı, tutku, sevinç, üzüntü, mutluluk, ayrılık, gurbet. Hepsi insanın başında kar, tipi, duman. Türlü iniş yokuş.

İnsanoğlu, ağlamış, üzülmüş, sevinmiş, gülmüş. Sonra türlü duygusunu dile getirmiş. Kimine masal, kimine hikâye, kimine esfane, kimine destan... demiş.

Türlü kılığa, biçime giren duygular ülkeden ülkeye, bölgeden bölgeye, ilden ile, dilden dile ulaşmış. Yontulmuş, düzelmiş, güzelleşmiş, renklenmiş. Anamızın dilinden, memesindeki sütten kanımıza akmış.

Âşık Kerem, Âşık Garip, Ferhat ile Şirin... birer tutku, aşk destanı. Gündeşlioğlu, Dadaloğlu, Pir Sultan, Köroğlu birer yiğitlik, başkaldırı, insanın kendini tanıyışı, mertlik, san'at destanı.

Kimileri Köroğlu'nu kan içici, soyguncu diye tanıtır. Kökten yanlıştır böylesi tanıtımlar. Köroğlu yoksulun, halkın, ezilenlerin yarattığı anıttır, saygı, sevgi, yiğitlik, mertlik, uyanış anıtı. Haksız padişah olsa, şah olsa, yüzbinlerce ordusu olsa beylerin, Köroğlu gene karşı çıkar, ezilenin öcünü almak ister. Bu açıdan Köroğlu, halkın, hepimizin, devrimci güçlerin

damarındaki kandır. Yoksulun kalkanı, ezilenin kılıcıdır.

Köroğlu'nun ünlü destanı, yaşamı, uğraşısı herkesçe bilinir. Osmanlılarla savaşmıştır. İster Bolu Beyi densin orduyu yönetene, ister Bolu Bey densin. Köroğlu'nun karşısında Anadolu'yu sömüren Osmanlı vardır.

Bilindiği gibi Köroğlu yalnız değildir. Kırk keleşi vardır. Bunların her biri bir öç alıcı, birlik komutanıdır, kahramandır. Köroğlu'na keleş olmak için büyük bir başarı göstermek, üstün güçleri ezmek gerekir, kendini tanıtmak gerekir. Keleşlerin kimi İstanbul'dan, kimi Mısır'dan, kimi Konya'dan, kimi Dağıstan'dan, kimi Erzurum'dan, kimi Kars'tan, kimi Bağdat'tan, Mısır'dan, Konya'dan, İstanbul'dan, Silistre'dendir.

Kimileri Köroğlu'nu masal kahramanı yaparlar. Ortaasya'ya götürürler, göçlere katarlar. Böylesi bir çaba hem bir uyanışı, hem de Köroğlu'nu yitirmekten başka işe yaramaz. Köroğlu bizden biridir. Eskiden Sıvas'a bağlı Refahiye (şimdi Erzincan iline bağlıdır) yakınlarında Akça köyde doğmuş, büyümüştür. Babası Yusuf Ağa diye tanınırdı. Tecerli aşiretindendir.

Akça köyün Yusuf Ağası, çevreye göre iyi geçiniyordu. Konağı vardı. Köy halkı, yakın çevre, aşiret başkanları, halk âşıkları Yusuf ağanın konağında uzun kış gecelerini renklendirirlerdi. Türlü olaylar, ezgiler, baskılar, Pir Sultan'ın asılması, Nesimi'nin yüzülmesi, Osmanlı zulmü dile gelirdi. Kadın, çoluk, çocuk dinlerdi, etkilenirdi.

Türlü haksızlıkları dinleyenler arasında Yusuf ağanın tek oğlu Ali Ruşen (Ruşen Ali) de vardır. Ru-

şen Ali'nin çocuk yüreğinin köşesinde bir öç duygusunun biriktiği sanılmaktadır.

Yıllardan bir yıl kıtlık olur Akça köyde, çevrede, Anadolu'da. Kazanca, iyi güne ortak olan Osmanlı, kötü günde ortadan yok olur. Yerdeki karıncalar, uçan kuşlar aç kalır. Yoksul her derde, her sıkıntıya katlanır. Ille Yusuf Ağa katlanamaz. Herkeslere sofra açan, yemek saçan Yusuf ağa kalkar Sıvas'ın batı kesimindeki Çamlıbel'e gider. Burada, Osmanlı padişahı adına ünsüz bir bey toprak işletmektedir. Karşılık olarak da Padişaha, dar gününde beşyüz at vermektedir. İşte Yusuf ağa burada seyis olur. Evine yiyecek ulaştırır.

Osmanlı padişahlarından birisi, oğlunun sünnet düğününde at yarışı yapılmasını ister, at yetiştiren, toprak işleyen kullarına duyurur. Çamlıbel topraklarını elinde tutan bey de (Bolu Beyi denmesini kuşkuyla karşılamalı çünki, padişahça Köroğlu üstüne yollanan ordunun başında Bolu Bey diye bilinen komutan var. Bolu Bey, Çamlıbel dolaylarından devşirmedir. Adını, Köroğlu savaşları sırasında çadır kurduğu yere, Bolu'ya vermiştir) yarışa hazırlanmak ister. Seyis Yusuf'u çağırarak en iyi atı seçmesini buyurur.

Yusuf ağanın seçmek diye bir sıkıntısı yoktur. O çoktandır bilmektedir yaylaktaki, tavladaki atların iyisini, soylusunu. Hemen gider, gösterişsiz, alımsız, çalımsız, ille soylu mu soylu, eşsiz mi eşsiz olacağını kesinlikle bildiği arık tayı çeker getirir. Bey daha tayı görür görmez «benimle alay mı ediyor? Bunca atım, küheylanım dururken nedir bu uyuz tay? Seyis Yusuf'un gözleri oyulsun, uyuz taya bindirilip köyüne sürülsün» diye bağırır.

Yusuf ağa Akça köye iki gözden yoksun döner. Gösterişsiz tayı da birliktedir. Ali Ruşen kolu kolçak-

lı bir yiğit olmuştur. «İt yediği günde, at yedi günde» derler ya, tay kısa süre içinde, umulanın üstünde gelişme gösterir, ünlü «Kırt at» olur.

Yusuf ağa, atın da, Ali Ruşen'in de yetişmesini beklemektedir. O gün gelir, oğlunu dizinin dibine oturtur:

Baban Yusuf sana verir öğüdü
Toplayasın yüz yirmi bin yiğidi
Oydular gözümü suçum yoğudu
Koyma kıyamete, burda al gerek

der. Küçüklüğünden beri bilenen bilinçlenen Ali Ruşen böylece uyanmış oldu. Bu sırada, Ali Ruşen adı da unutulmuş, köy içinde herkes «Körün oğlu, Köroğlu» diye çağırmaktaydı. Böylece adını daha köyde iken koyan Köroğlu yılların, belki yüz yılların öcünü almak için at bindi, kılıç kuşandı. Türlü haksızlıklardan ötürü dağlara çıkan yiğitleri çevresinde topladı. Bunlar arasında Ermeni yiğidi Ayvaz, Köse Kenan, Erzurum dadaşı Demircioğlu, Celali Memmet Bey, Bıyıklı Yusuf, Kocabey, Reyhan Arap, Isabalı, Kiziroğlu... kırk yiğit, kırk keleş...

Kitapta bunlardan sadece dört tanesini okuyacaksınız. Elimdekilerin toplamı dokuzdur. Ancak eksikleri vardır. O yüzden koymadım. Köroğlu'nun tüm kolları için çalışacaklara bırakıyorum gerisini (1).

Bu kitaba üç tane de bağımsız destan aldım. Bunlar Bey Börek, Sail Bey, Bedri Sinan ile Mahperi. Gerek Köroğlu kolları, gerek adını yukarıya yazdığım üç destan ilk kez yazıya geçiyor denebilir. Bozuk, eksik, yarım yamalak, çalışmaları hiç sayıyorum.

---

(1) Bu konuda köklü bir çalışma Nejat Birdoğan'da bulunuyor.

Gerçek edebiyatın halkın ağzında, dilinde olduğunu bilmeliyiz. Halkın sözlü edebiyatını yazıya geçirerek, değerlendirecek olanlar da halk çocuklarıdır. Ad yapmak, ün yapmak, kazanç sağlamak amaçları arkasında, özenti içinde olanların yardım yerine, yıkım yaptıklarını çekinmeden söylemek isterim.

Gerçek görev her konuda halk çocuklarının, Fakir Baykurt'un dediği gibi öğretmenlerindir.

Ümit Kaftancıoğlu

KÖROĞLU KOLLARI

BOLU BEY

BOLU BEY

Köroğlu Çardaklı Çamlıbel'e gelen konuklara çok saygı gösterirdi. Kim gelirse gelsin, yer içerdi. Çardaklı Çamlıbel demek, açık sofra demekti. Bol bol içilirdi. Her gelen konuk da bol içki içerdi. İçkinin yanında kuzu şiş, kuzu haşlama, kebap bulunurdu. Çamlıbeller koyun sürüleriyle kaplıydı bu yüzden.

Konuk kim olursa olsun saygı görürdü. Ille Köse Kenan herkesten daha önemliydi. Yemek, önce Köse Kenan'a verilirdi, içki önce onun önüne konurdu, sonra konuklar, diğerleri düşünülürdü.

Günlerden bir gün Çardaklı Çamlıbel'in şarabı bitti. Bu ara önemli bir de konuk geldi. Öyle bir dalgınlık oldu, öyle bir telâş oldu ki, Köse Kenan'a yemek konuktan sonra gitti. Şarap da yoktu. Köse Kenan kızdı:

«Hıı, demek artık ihtiyarladık. Kimse bize bakmaz oldu» diye söylendi. Bir düşünce, bir sıkıntı... Köse Kenan nerdeyse eriyip gidecek. Köroğlu bu durumu gördü, yanaştı:

— Köse Emmi hayrola, ne oldu, niye böyle düşüncelisin?

Köse Kenan yıkık, sıkkın:

— Hey Koca Köroğlu, demek yaşlandık diye unutulduk. Eskiyen çarığı kaldırıp dama atarlar, çöplüğe atarlar... Benim sofram geç kaldı bir, şarap yok iki!...

Köroğlu:

— Amca biliyorsun ambarlar boşaldı. Hele içki yok. Gelen konuklarımız da uzaklardan. Canını sıkma. Sen Çardaklı Çamlıbel'in temelisin. Böyle düşünme!

Köroğlu böyle sözler ettiyse de Köse Kenan diretti:

— Ben içkimi isterim, en ilkin! Soframın önüme konmasını isterim!...

Köroğlu söz anlatamayınca sıkıldı, kızdı, kalktı. İçinden, «bu adamın derdi çekilmez» diyerek atına bindi. Köroğlu sıkıldığında atına biner BOZ KULE denen tepeye, oradaki kuleye çıkardı. Köse Kenan'a kızınca gene atını bindi çıktı Boz Kule'ye. Şuraya buraya bakınca, uzakta çadırları seçti. Baktı ki sayısız çadır sıralanmış, düzgünce; atlar salıverilmiş, develer otluyor... Bir çadır da öbür çadırların önünde ayrıca kurulmuş... Köroğlu giyimini çıkardı, değişti, bir derviş oldu. Çadırlara gitti. Bekleyenlere sordu, soruşturdu.

— Efendim bu çadır Anka Bezirgan derler onundur. Padişahla ortaktır, padişahın adamlarıyla ortaktır...

Köroğlu arkasını dinlemedi sözlerin. Sürdü Anka Bezirgan'ın çadırına. İçeri başını uzattı ki, çadırın içinde bir adam; yüzü, boynu boğazı kıpkırmızı. Ağzında bir lüle. Basmış bir okka tütünü, kullepliyor; tütün göklere direk...

Köroğlu düşündü, «eğer ben buna bağırsam, sana konuğum, şu bu desem, korkutamam. İyisi mi hemen saz çalayım, diyeceklerimi ileteyim» dedi. Aldı sazı, başladı çalmaya. Köroğlu çalıyor ya, Anka şaşırdı: «yahu bu adam deli mi divane mi? Selamsız

sabahsız ne sazı» diyor. Köroğlu söylüyor bakalam ne söylüyor:

İstanbul'dan geldi bir ulu kervan
Geldi Gökçimen'e kondu bezirgan
Dedim keleşlerin payını gönder
Elele vurdu da güldü bezirgan.

Kaplanlar oturmuş aslan postuna
Dönüp bakmaz düşmanına dostuna
Boz kırdan kır atı sürdüm üstüne
Beni saymaz at oynatır bezirgan.

Yiğitlik şanını bilmeli midir?
Şu karşıda duran ermeni midir?
Yolların pacını vermeli midir?
Haracımı bırak gel geç bezirgan.

Anka Bezirgan ses etmedi. Hemen atını bindi. Köroğlu baktı ki saldırıya hazırlanıyor. Köroğlu atını sürüp az çekilmek gereğini duydu. «Eğer bu kırk çadırın arasında savaşırsam, belki birisi bir ok atar, bir şey eder, ölür kalırım, en iyisi uzak çekeyim Anka Bezirganı» diyerek atını sürüp kaçmaya başladı. Anka Bezirgan pek sevindi. Elinde de kılıç mılıç yoktu. Osmanlı üzengisini kapmıştı. Geriden yetişti yetişti Köroğlu'na vurmaya başladı. Köroğlu kaçtı, Anka kovaladı... Epey açıldılar çadırlardan. Bu sırada İsabalı, Ayvaz Kuleye çıkarak, Köroğlu'nun nereye gittiğini izlemeye başlamışlardı. Bir de baktılar ki, iş karışık. Hemen atlarını sürdüler. Boztepeye aşağı kuş uçar gibi indiler. Köroğlu baktı ki Ayvaz geliyor. Hemen sazını aldı, bakalım Ayvaz'a ne dedi? Hem üzengi yedi, hem söyledi Köroğlu. Ağzı keskin Osman-

İ üzengisi Köroğlu'nu kana buladı. Köroğlu aldı sözü:

Yetiş Ayvaz yetiş gitti namımız
Kızılırmaklara döndü kanımız
Bir kâfire bend olmuştur canımız
Di seni göreyim koçak Ayvaz'ım...

Anka Bezirgan bir de baktı iki atlı geliyor. Korktu. Bakalım Anka ne dedi:

Uyma Ayvaz sen Köroğlu sözüne
Aslı hilebazdır özü özüne
Kaç kervanı aldırmıştır gözüne
İster Çamlıbeli ede bezestan.

Aldı Köroğlu :

Yiğitler çekerler ah ile zarı
Verdi bana bunca gam intizarı
Öldür Ayvaz öldür iş bu muzarı
Di seni göreyim koçak Ayvaz'ım...

Köroğlu'nun sözü bitmeden Ayvaz hemen saldırdı Anka Bezirgan'a. Attan aşağı aldı. İsabalı, Anka Bezirganı yakasından tuttuğu gibi havaya kaldırdı, sırt üstü yere vurdu. Oturdu göğsüne.

Köroğlu haykırdı:

— Aman kesmeyin, böyle zengin bezirganın ölmesi bizim gelir kaynağımızı kurutmak olur, dedi.

Elinden malını, mulunu, servetini aldılar. Doğru Çamlıbel'e çıktılar. Köse Kenan da Çardaklı'da dolaşıyordu. Bir de baktı ki kırk katır, kırk deve yükü mal, para, kumaş...

— Köroğlu bunlar ne?

— Ne olacak? Meyveyi ye, bağı sorma...

Aldılar ambarlara doldurdular. Katırları tavlalara çektiler. Ye iç, eğlen. Çardaklı Çamlıbel'in eksikleri giderildi... İlle Köroğlu da biliyordu ki, Anka Bezirgan'ın acısı, yarası büyük. Padişah bir iş açar, savuşturma yolları aramaya koyuldu.

Öte yandan Anka Bezirgan, yalınayak, çırıl çıplak düştü yollara. Geldi İstanbul'a. Anka Bezirgan her dönüş uğrar padişaha, adamlarına; aldım-verdim hesabı yapar, kazancı bölüşürdü. Padişah duydu ki Anka Bezirgan gelmiş. İlle yanına uğramıyor... «Ne ola ki bu bezirgan bana uğramaya» diye düşündü, kızdı, çağırttı. Gidenler Anka Bezirgan'ı getiremediler. Anka Bezirgan dedi ki, «gidin deyin ki bu ülkenin padişahı yoktur. Ben artık; o, padişahtır demem...» Adamlar gitti, Padişaha anlattılar. Padişah iyice kızdı:

— Demek gide gele, kazancı bizden saklaya saklaya zenginleşti, beni tanımaz oldu. Gidin döverek, zorla getirin, dedi.

Anka Bezirgan'ı yaka-paça getirdiler. El-etek öptü Anka Bezirgan. Padişah sordu:

— Demek zenginleştin, gücün kuvvetin arttı, beni tanımaz oldun! Niye bana hesap vermiyorsun bakalım?

Anka Bezirgan:

— Hehh heyyy koca padişah! Ben seni artık padişah olarak tanımıyorum. Eğer sen padişah olsan, Çardaklı Çamlıbel'deki soyguncu Köroğlu'nu ortadan kaldırır, kazancımızın yağma edilmesini önlersin. Padişah dediğin Köroğlu ki, önüme çıktı. varımı, yoğumu aldı. böyle çıplak bıraktı beni. İşte gör durumumu, utan, dedi.

Padişah kızdı. Belli etmedi. Anka Bezirganı çıkardılar. Ertesi gün buyurdu padişah ki, Köroğlu'nu

ele geçiren, öldüren, yok eden ağırınca altına gark edilecek. Soyu sopu kurutulacaktır Köroğlu'nun. Mısır, Bağdat, Basra, Şam, Yemen, Erzurum, Trabzon gibi illere yazıldı buyruklar, fermanlar. Bütün illerin, eyaletlerin Köroğlu için akşam sabah uğraşmasını, sağ, ölü ele geçirilip payıtahta yollanmasını istedi. Yedi eyalet, yedi il bu fermanla aramaya başladılar.

İstanbul padişahının Köroğlu için eyaletlere, illere ulaştırdığı buyruğun kokusu Köroğlu'nun da burnuna geldi. Köse Kenan'la Ayvaz'ı çağırdı:

— Benim düşünceli olduğumu söylerdiniz, sorardınız. Şimdi açıkça anladınız. Soyum, sopum, yakınım, dostum için ölüm emri çıkmıştır. Sizin aşınız, ekmeğiniz hazır. Bu değirmenin suyu nereden gelir demezsiniz? Sizin sıkıntınız, yemeğinizin, içkinizin anında önünüze gelip gelmemesi. Bakın Anka Bezirgan başımıza neler açtı? Bundan kurtulma yolları bulacağız.

Köse Kenan:

— Yolu ne? Ne zaman gelirse ordu üstümüze, biz de karşı koruz, yıkar yakarız. Başka ne yolu olacak? Ferman padişahın, dağlar bizim!

Köroğlu:

— Yok Köse Emmi, ben yedi eyalete yazılan bu yedi fermanı da gidip toplayacağım, yolu budur.

«Olur, olmaz, şu bu...» Eeee bu Köroğlu, Koç Köroğlu. Dedi dedi. Hemen hazırlık yapmaya başladı. Ayaklarına çekti çarıkları, başına geçirdi börkü, sırtına aldı kürkü, büründü yamçılara, kuşaklara, bindi atı.

— Köse Emmi sen Çamlıbel'e bak, burasını koru, yönet, gerisine karışma. Keleşlere, orduya, gözün gibi bakasın, dedi, çekti, çıktı.

Derelerden yel gibi, tepelerden sel gibi aktı. Ba-

har buludu, Hamza'yı pehlivan gidiyor. Önünü çevirmişti Mısır'a. Derviş kılığındaydı. Dividi, kalemi, hokkası, belinde de küçük bir kılıcı vardı. Yatağan denirdi bu küçük kılıca. Gün o gün oldu ki Mısır'a vardı. Orada burada dolaştı. Mısır Valisinin konağının önüne vardı. Kapıyı eli kılıçlı, mzraklılar beklerdi:

— Oğul, dedi, şu yaşımda, şu ihtiyar derviş; vali beyi ziyaret etmek isterim, dedi.

Nöbetçiler:

— Derviş olmassan kim olursan ol, Valinin buyruğu kimseyi istemez. Giremezsin, dediler.

Derviş kılıklı Köroğlu ağladı:

— Ne günlere kaldık, neler işledik ki Tanrı bizi böyle etti. Yarın ölüp gideceğim, bildiklerimizi toprağa gömeceğiz. Bir eyalet valisi ile görüşmek bile yasaklanmış...

Köroğlu böyle bağırırken vali duydu:

— Oğlum derviş babayı bırakınız, gelsin bana, dedi.

Köroğlu içeri daldı. Taa kapıdan yerlere yatmaya, sürünmeye başladı. El etek öptü, ayak öptü. Vali hemen dervişine sarıldı:

— Aman derviş baba, aman beni günaha sokma! Siz geçgel kimselersiniz. Erenlerdensiniz. Bize hayır dua edin, yer öpmek, el ayak öpmek sana göre değil!...

İkisi oturdular. Derviş kılıklı Köroğlu dizlerinin üstüne çöktü.

Vali :

— Derviş baba nerden gelirsin?

— Ne bileyim evladım, dolaşmadığım yer kalmadı. Yalnız çok yorgunum. Şunca zamandır bir kahve bile içmedim. Çok dertliyim. Derdimin çaresini sizden beklerim.

Vali buyurdu, kahve geldi. Köroğlu baktı ki öyle bir fincan ki, alıp yutsa işe yaramaz:

— Aman vali paşam, bana çok büyük bir kahve yaptır, ben bunları içemem, deyince kocaman, kırk kişilik cezve getirildi. Köroğlu cezveyi kaptığı gibi kafaya dikti. Vali şaşırdı. «Yahu bu ne biçim derviş?» dedi içinden.

— Eeee, derviş baba, derdin nedir?

Derviş baba ağladı, sakalını yerlere sürdü:

— Sorma vali paşam, benim derdim aleme, kaleme gelmez. Çardaklı Çamlıbel'de soyguncu, vurguncu, yollar kesen, beller tutan Köroğlu var, onun yanında yedi yıl kaldım. Âşıklık yaptım, dinlendirdim. Böyle yaşlanınca beni dövdü, kovdu. Hakkımı yedi, bir lokma ekmek vermez oldu. Şimdi duydum ki Köroğlu'nun asılıp kesilmesini buyurmuştur padişahım. Ferman size gelmiştir. Ben o fermanı alıp yüzüme gözüme süreceğim...

Vali:

— Aman derviş baba, ölüm fermanı gayet saklıdır, gizlidir. İkimizin arasında kalsın, diyerek fermanı çıkardı verdi derviş babaya. Derviş baba aldı, yüzüne gözüne sürdü, ağladı, okudu:

«Çardaklı Çamlıbel'de Köroğlu derler biri, yakınları, soyu sopu hangi ilde, belde, çölde rastlanır hemen asılıp kesilecek.»

Altında Osmanlı padişahının damgası, mührü. Derviş fermanı katladı dörde. Bacağına sokulu küçük yatağan kılıcı çekti:

— Vali yerinden kıpırdama. Sesin çıkar, soluğun çıkar, bir adım ileri atarsan kellen uçar. Çardaklı Çamlıbel'de Köroğlu derler benim o. Bu ferman benim için yazılmıştır. Yedi eyaleti dolaşıp hepsini toparlayacağım.

Vali titredi. Bu sırada Köroğlu fermanı hemen valiye uzattı:

— Şimdi bu fermanı al, öyle yırtacaksın ki, en küçük parçası pire büyüklüğünde kalacak.

Vali can korkusuyla öyle yırttı, öyle parçaladı ki, toz etti. Kibrit çakacak parçası yoktu. Köroğlu dedi ki:

— Benim buraya geldiğimi bir sen, bir de ben bileceğim. Kimseden duyarım, işitirim, bilesin ki saltanatının yerinde yeller eser.

— Ant olsun, şart olsun ki kimse bilmez, duymaz, dedi.

Köroğlu çıktı. Geriye kalan, Şam, Bağdat, Basra, Yemen, Erzurum, Trabzon bölgelerini de gezdi, türlü yollarla yedi fermanı topladı, yırttı, yırttırdı. Günlerden bir gün Çardaklı Çamlıbel'e çıktı...

Keleşler karşıladılar, hoş geldin, beş geldin... Köroğlu saçını, sakalını temizledi, dinlendi, yorgunluk aldı:

— Eee, Ağa, söyle, ne oldu, ne yaptın, dedi Köse Kenan.

— Ne olacak, dedi, Köroğlu, yedi eyaleti de dolaştım, yedi fermanı da yırttırdım. Her ilin paşa valileri, paşa paşa yırttılar kendi elleriyle. Çıktım geldim.

— Öyle mi?...

— Öyle...

Efendim bunlar çekildiler dem odasına. Gelsin gitsin, az oldu, çok oldu, kırk gün eğlenmeye başladılar. Bunlar eğlene dursun, biz dönelim öteye... Bakalım İstanbul padişahı ne yapıyor? Padişah harp ilan etmişti. Yediden yetmişe kılıç kuşandırmış, çekip gitmiş düşman üstüne. İlle öyle bir zorlu düşman üstüne gitmişti, nerdeyse uçan kuştan medet bekliyordu

Savaş işini Çamlıbel'e ulaştırdılar. Köse Kenan bir gün dedi ki:

— Köroğlu, biz padişaha öyle bir yardımda bulunalım ki, bizi bağışlasın. Fermanı yırttın, yırttırdın, yarın gene yazar. Başı sıkıntıda, gel biz de yardımına gidelim, dedi.

Köroğlu uygun buldu. Hemen seçme yiğitler kılık değiştirdiler. Kuşandılar. Çamlıbel'li olduklarını belirsiz duruma soktular. Köroğlu da hazırlandı. O da giyimini kuşamını değiştirdi, tanınmaz duruma girdi. Sürüp geldiler Istanbul'a. Gelip sordular, dediler ki, «Padişah gitti düşman üstüne.» On sekiz bin atlısını çeken Köroğlu arkadan yürüdü. Padişahın ordugâhına yanaştı. Atlılarını sakladı bir yana, nöbetçilere söyledi:

— Gidin padişaha deyiniz ki yardımına geldik taa Tecer dağlarından. Bir Tecerli aşireti yardım etmek ister kendine, dedi.

Padişah, Tecerlileri sevmezdi, kızdı:

— Ulan, dedi, biz Tecerliden yardım alacak duruma mı düştük? Git söyle ki istemez, gelmesinler.

Vezir kizir duruma karşı çıktılar:

— Aman padişahım, bunca atlı, asker tepilir mi, bize yardım etsinler, dediler.

Padişah da geri hizmet için evet dedi. Köroğlu birliğiyle gerilerde bir çadır kurdu. Bekliyordu. Düşman ortaya bir pehlivan çıkardı, padişahın ordusundan kim çıkarsa tepeliyordu. Arka arkaya üç gün karşısına çıkanları kesti, yendi. Durumu gören Köroğlu çok kızdı. Köse Kenan'a dedi ki, «Padişahın katına varıp, bu pehlivanla savaşmayı isteyeceğim. Eğer bu düşman behlivanını alt edersem, ettim ettim. Edemezsem, izleyin, kır at nara atarsa, sağ ayağını kaldırırsa keleşleri bindir, yardıma gelsinler, ortalığı kana bula-

sınlar...» Köse Kenan da sıkılmıştı, bir düşman erinin padişahın pehlivanlarını ezip, kesip yok etmesine.

Sözü uzatmayalım, Köroğlu at sürdü padişahın katına. Düşman pehlivanıyla savaşmak istediğini söyledi. Padişah suskun kaldı. Vezir Kizir «gitsin» dediler. Efendim, kıt at kükredi, çıktı ortaya. Köroğlu'nu karşısında gören düşman pehlivanı sevindi, güldü. «Benim karşıma çıkardıkları da Tecerli biri mi? Bu ne kılık, bu ne gülünç adam» dedi. Bakışından küçümsendiğini anlayan Köroğlu, «Bre ne bakarsın, karşına hasım çıkmıştır. İlk hamle düşmanındır, kullan hakkını yoksa, kellen gider» dedi. Düşman pehlivanı kalkanını kaldırdı, kılıcını salladı, öyle bir saldırdı, öyle bir gürledi ki, yer yerinden oynadı. Köroğlu savdı saldırıyı. Sıra Köroğlu'na geldi. Köroğlu kılıcını çekti, öyle bir saldırdı, öyle bir hamle yaptı ki, sağ gösterdi sol indirdi. Zırha bürünmüş düşman pehlivanının zırhı bile bez gibi ikiye ayrıldı. Köroğlu'nun kılıcı üç adam boyu da yere saplandı. Dağlar çini tası gibi seslendi. Düşman neye uğradığını anlamadan Keleşler saldırdı bir yandan. Düşman kanı su gibi, sel gibi aktı. Düşman dağa taşa düştü. Kır at düşmanı, pehlivanı bölük bölük ettiği için, bu savaş yerinin adı Belkırat, Belgırat kaldı. Köroğlu elindeki kanlı kılıçla Padişahın önüne avrdı:

— Düşmanınızın ömrü bunca olsun, dedi.

Padişah:

— Yavrum, senin kahramanlığının karşılığını burada veremem. Ancak İstanbul'da veririm. Varol, sağol, dedi.

Efendim Osmanlı ordusu çekilip geldi İstanbul'a. Köroğlu, Üsküdar yakasına çekildi. Padişah tahtına sarayına geldi. Vezir-kizir toplandı. Köroğlu kılıcını

kuşandı, padişahın önüne geldi. Selam verdi, gerilerde bir yere oturdu.

Padişah :

— Yavrum, senin yardımınla, gücünle büyük bir utkudan döndük. Büyük bir zafer yarattık. Sana bir tek sorum var. Yavrum sen kimsin, nesin? Bunu bana anlat, dedi.

Köroğlu:

— Padişahım siz telden, sazdan anlar mısınız?

— Yavrum, dedi padişah, senin her şeyinden anlarım, söyle bakalım.

Köroğlu aldı sazı eline, görelim, vezir, kizir, lala, sadrazam, padişah önünde ne söyledi, ne demek istedi:

Aslımız bellidir kimliğimizde
Bizim mertlik içimizde işlenir.
Yiğitler yetişir elliğimizde,
Düşman karşısında biri beşlenir.

Bu koçaklık aslımızdan geliptir
Meskenimiz sarp kaylar oluptur.
Zorumuzdan dağlar aciz kalıptır
Ötemez baykuşlar, hemen taşlanır.

Lâleli sümbüllü bağlarımız var
Kadısız müftüsüz dağlarımız var
Köroğlu koçak beğlerimiz var
Meclisimde kahlan at bağışlanır.

Köroğlu daha sazını göğsünden indirmeden padişah sordu:

— Oğlum sen Köroğlu musun?

— Evet padişahım, Köroğlu denen benim.

— Yahu sen bizim Anka Bezirganı soymuşsun.

— Evet, soydum. Dağlarda yaşayan aslan, ceylanları yer. Bizim ceylanımız, geyiğimiz de kervancılar. Olmasın mı onca iş? Bizim aslanlığımızın karşılığı ne olacak?

— Yavrum ne kadar askerin var?

— Az padişahım. Yirmi bin yaya, yedi bin atlı, kırk tane de yiğidim, keleşim var.

— Varol oğlum. Demek dar günümde benim arkamdasınız. Yaşa, varol. Bin Anka Bezirgan sana kurban olsun. Peki oğlum, benden ne istersin?

— Padişahım bana Çamlıbel'in tapusunu ver.

Padişah buyurdu, tapu verildi hemen. Köroğlu hemen izin istedi. El etek öptü, kalkıp yiğitlerinin yanına geldi. Aldı ordusunu, çekip Çamlıbel'e çıktı. Yiyip içip eğlenmeye baktılar.

Köroğlu gene kuşkulu. «Evet, padişah dar günü olduğu için bağışladı, rahat bıraktı. Yarın sıkıntıları bitince bizimle uğraşır» diye düşünüyordu. Öte yanda, vezir-kizir de «yahu padişah getirdi Köroğlu'na hemen Çamlıbel tapusunu verdi. Onu beğeniyor, seviyor. Gide gide Köroğlu padişahın en üstün adamı olur. Yarın bizim sonumuz gelir. Şimdi bir yol bulalım, Köroğlu ile padişahın arasını açalım» dediler. Sonra da Padişahın katına vardılar:

— Padişahımız, sultanımız, siz büyük bir yanlışlık yaptınız. Hergün Köroğlu için şunca göz yaşı dökülür divanımıza, ayağımıza. Bu adam yol keser, bel tutar. Uçan kuştan pac alır, haraç ister. Siz tuttunuz bu adama, soyguncuya tapu verdiniz. Halk yakınmaya başladı...

— Ne yapalım peki, dedi, padişah.

— Üstüne bir ordu gönderelim, Çardaklı Çamlıbel'den süpürsün atsınlar bu soyguncuyu.

— Kim gider Köroğlu'nun üstüne?

— Gidecek çıkar. Tellal bağırtırız, gönüllü buluruz...

Bu konuşma yapılır yapılmaz, duyulur duyulmaz Bolu Bey denen birisi çıktı ortaya:

— Padişahım, Köroğlu'nu Çamlıbel'den kaldırıp sürmek, yok etmek boynumun borcu olsun. Bana istediğim sayıda ordu. Tek isteğim de bacınız Döne Sultanı bana vermeniz. Yenildim, öldüm gittim. Ölmezsem, başarırsam Döne Sultan benim olsun, ben de murat alayım, dedi.

Söz ikilenmedi. Hemen ordu hazırlandı. Bolu Bey denen paşa, yanına üç paşa daha aldı, orduyu çekip gitti Çamlıbel'e doğru. Gele gele geldiler Anka Bezirganın çadırlarının konduğu yere. Çadırlar açıldı, konaklandı. Paşa çadırları ayrı ayrı kanat açtı düzlüğe. Bolu Bey'in ordusunun içinde ayak işlerine bakan birisi vardı. Kara Gede adıyla anılırdı. Köroğlu'nun yanından kaçmıştı. Paşalar bir çadıra toplanmış konuşurlardı. Kara Gede bunlara kulak veriyordu. Söz Köroğlu üstüne gelince:

— Paşam ben buralarda yedi yıl kaldım. Adım adım bilirim. Köroğlu'nda öcüm var, ahım var. Yardım edeyim size, dedi.

Paşalar, Kara Gede'yi oturtup dinlemeye başladılar. Köroğlu da, yaklaşmakta olan kış için Boz Kule'ye çıkmış kervan beklerdi. Boz Kule'den bakarken gördü ki Anka Düzlüğüne bir bezirgan konmuş ille, sıradan bir kervan değil. Osmanlı tuğları, çadırlar da hilaller... İyice baktı ki kervan değil, ordu. Hemen geri döndü, giyimini değişti. Derviş oldu, başına börkü, sırtına kürkü, sazını yatağanını aldı. Kır atın binek takımlarını çıkardı, bir çul, keçe sardı, düştü yola. Kır at bile kılık değiştirdi. Kır at yalandan aksar oldu, kaburga-

larını çıkardı, karnını çekti. Öyle oldu ki bir solukta, ölümcül, düşkün bir derviş atı. Köroğlu sırtına yamandı kır atın, indi geldi çadırlara doğru. Nöbetçiler karşıladılar:

— Heyyy, dur bakalım derviş baba, burası ordugâhtır, öyle geldim, girdim hanı değil, dediler.

Köroğlu:

— Ben bir dervişim, yalnız, kimsesiz biriyim. Bırakın yoluma gideyim.

— Nerden geliyorsun?

— Sormayın! Şu tepelerin üstünde Köroğlu denen, hak yiyici, değer bilmez biri vardır, yedi yıldır onun âşıklığını yaparım, saz söz dinletirim. Beni dövdü, kovdu, çok sıkıntılıyım, bırakın beni...

Nöbetçiler dediler ki, «hazır ayağımıza gelmiş biri. Götürelim paşalara iyice anlatsın Tepeleri, Çamlıbel'i.» Alıp götürdüler. Tanıttılar dervişi. Paşalar hemen dervişi çağırdılar. Köroğlu güç belâ attan indi. Kır at yorgunmuş, ölüyormuş gibi, yattı hemen çadırın önüne. Dört ayağını da uzattı, gözlerini yumdu. Nerdeyse çekin şu ölü hayvanı, atın dereye diyecekler, öyle bir becerik gösterdi kır at. Köroğlu ağır aksak çadıra girdi. Selam, sabah...

— Derviş baba nerden geliyorsun?

— Yavrum, derdimi sormayın. Yedi yıldır saz çaldım, söz söyledim şu Köroğlu denen adama. Beni dövdü, kovdu. Elime bir tek pul koymadı. Aç susuz kaldım. Çoluk çocuğumun yanına gidecek yüzüm yok.

Paşalar:

— Vah vah vah, zalım adam, alacağı olsun onun, dediler.

Bolu Bey denen paşanın küçük bacısı Hurizat, Köroğlu'nun ikinci hanımıydı. Öyle güveniyordu ki, başı sıkıntıda kalırsa, Köroğlu'na yenilirse Hurizat

araya girer kurtarır. Bu düşünceyle çıkmıştı İstanbul'dan. Şimdi karşısına iki önemli yardımcı da çıkmıştı ki, artık iş kolay. Âşık'ı bu yüzden soru yağmuruna tuttu:

— Derviş baba, âşık baba, şimdi anlat bakalım Köroğlu üstüne bildiklerini. Öyle anlat ki, ordu da dinlesin, korkusu dağılsın. Hep düşük, küçük yanlarını anlat.

Derviş baba:

— Ben yalan söylemem. Ne biliyorsam onu söylerim, dedi; aldı sazı eline görelim ordu, paşalar, Kara Gede ne dinliyor, Köroğlu ne söylüyor:

Sürüp meydana girende
Çekip bıyığın bürende
Yiğit üzengi vuranda
İsterim polat kemirem.

Bolu Bey kızdı:

— Ulan sus, ocağı sönecek adam. Bu nasıl söz?

— Valla paşam...

— Sus dedim sana, ordunun gözünü korkutacaksın, iyisini söyle...

Âşık, yahut Köroğlu, ya da Derviş aldı sözü, bakalım ne dedi?

Kır at çıkıp eşinende
Yaralarım deşinende
Kavga sesi işidende
İsterim dağlar yuğuram.

Paşa gene kızdı:

— Derviş senin ocağın söne, ben sana diyorum ki, böyle söz etme, göz korkutma, sen inadına böyle söylersin. Sözü değiş, dedi.

Köroğlu aldırmadı gene başladı:

Köroğlu der öc almışam
Çok kıraldan pac almışam
Vaktim geçti kocalmışam
Gine de kanlar emirem.

Köroğlu sözü bitirir bitirmez Kara Gede çadırın arasından Bolu Bey'i çağırdı:

— Paşam bu derviş senin başının belasıdır. Bu gördüğün derviş var ya, Köroğlu'nun kendisidir.

— Yalan söyleme, sus!

— Paşam yalan yok, inan bana. Bu adamın doksan dokuz hilesi, yalanı, dolanı vardır, birini de size kullanıyor, bilesin. Paşam bakın şimdi, bunun Köroğlu olduğunu anlarsın. Köroğlu kahveyi kaynar içer, ikincisi yemekten önce pilav yer, üçüncüsü siz kalksanız yerinize oturur, dördüncüsü...

Bolu Bey hemen içeri girdi, çadıra. Baktı ki Köroğlu kendi yerine oturmuş. Hemen seslendi:

— Oğlum, derviş babaya kahve, diye bağırdı.

Kahve geldi, fincana döktürmedi derviş baba, cezveyi dikti kafaya.

— Oğlum, derviş babaya yemek!

Yemek geldi. Derviş baba hemen pilava saldırdı. Yufka ekmeği, lavaşı büktü, pilavı tek lokmada inidirdi karnına. Öbürlerini de yedi. Sofralar kalktı.

— Derviş baba nasılsın, dedi.

Köroğlu ellerini arkasına koydu. Bolu Bey hemen açıkladı:

— Demek Köroğlu sensin ha. Ayağınla geldin tuzağa düştün, dedi.

Köroğlu'nun geldiğinden Çamlıbel'de kimse haberli değildi. Kimse bilmiyordu nereye gittiğini. Yardım gelmez durumda, Bolu Bey hemen kamçıyı çekti

de yapıştırdı Köroğlu'na. Köroğlu kaçtı, o kovaladı, yetiştiği yerde öyle vuruyordu ki, Köroğlu'nun gözlerinden yaş geliyordu. Kır at topallaya topallaya yürüyordu. Köroğlu'nu bağladılar. Kır ata bindirdiler, düştüler İstanbul yollarına. Bir kaç günlük yol aldılar. Ordu yoruldu, konakladı bir yerde. Çadırlandı. Köroğlu'nu attılar bir çadırın içine, başına diktiler bir nöbetçi. Önüne verdiler üç günlük kuru ekmek. Köroğlu hep ağzına danışarak yerdi, nasıl yesin kırk günlük küflü ekmeği? Kemirmeye başladı. Bir lokma aldı ağzına, yutkundu yutkundu, göğsünden aşağı inmedi.

— Nöbetçi, gel etme tutma, beni götür şurdan bir su içeyim, diye yalvardı.

Nöbetçi acır gibi davrandı. Pırıl pırıl kaynak suya götürmedi de, çamur bir suyun başına götürdü. Köroğlu:

— Bre evlat, şurada içecek su varken beni niye bu çamura getirdin?

Nöbetçi kızdı:

— İçeceksen iç, yoksa kırk gün su bulamazsın, deyince Köroğlu çaresiz eğildi. Çamuru dudaklarıyla süzmeye başladı. Nöbetçi, çamur suyu içen Köroğlu'nun tepesine öyle bir tekme vurdu ki, yarı belinecek çamura gömdü. Zor toparlandı Köroğlu:

— Etme yavrum, ben Köroğlu değilim. Çektiğim zorluk bana yeter, dedi.

Nöbetçi çadıra götürdü Köroğlu'nu. Köroğlu baktı ki kurtuluş yok. Kurnazlık düşünmeğe başladı. Kendi kendine dertlenir gibi saz çalmaya, türkü söylemeye başladı. Nöbetçi dinliyor, paşalar da kulak veriyordu. Bakalım burada Köroğlu ne diyor, paşalar, beyler ne dinliyordu:

Orduyu çektin üstüme
Belki Köroğlu değilim
Yazık Hünkâr namusuna
Vallah Köroğlu değilim.

Bolu Bey düşündü, «Yahu biz bunu Köroğlu diye yakaladık. Yarın Padişahın katına varırız, Köroğlu çıkmaz da bir derviş çıkarsa Döne Sultanı alalım derken rütbemiz, adımız, sanımız da ayak altına gider. Kara Gede denen bilmez adam yalan mı söyledi, iftira mı etti,» diyerek dinlemeye başladı.

Derviş baba, yani Köroğlu söylüyordu:

Bunca müşküle yetirdin
Nice hazneyi batırdın
Bir derviş tutup götürdün
Billah Köroğlu değilim.

Bolu Bey, «Gördün mü sen, az daha dervişi Köroğl udiye götürecek, gülünç olacaktım. Hele bir son sözünü dinleyelim,» dedi.

Derviş vurdu sazına gene:

Ruşen Ali.yim, usluyam
Acılar çektim yaslıyam
Bağdat'da şeyhin nesliyem
Tillah Köroğlu değilem.

Bolu Bey artık iyice inandı ki, bu adam Köroğlu değil. «Padişah benim derimi yüzer. Hele bir çağırıp konuşayım,» dedi. Çağırttı. Gelip Köroğlu'nu aldılar çadırdan. Götürdüler paşalar çadırına. Kara Gede geldi çıktı:

— Aman paşam, yedi yıl buna kahve pişirdim, Ayvaz taşıdı içirdi. Ben bu adamı tanırım. Köroğlu'dur, yalana, dolana aklı erer Köroğlu'nun, bırakman amandır, dedi. Kimse aldırmadı pek. Paşa sordu:

— Doğru söyle sen kimsin derviş baba?

Köroğlu:

— Ah Bolu Bey, senin gibi yiğit biri Kara Gede'nin sözüne nasıl kanar? Ben Köroğlu değilim. Tanrıdan korkun, kuldan utanın, bana boşuna ezgi vermeyin, ben Köroğlu değilim, dedi aldı sazı eline bakalım ne dedi orada:

Aman yavru gel yamanlık eyleme
Paşam vallah ben Köroğlu değilem
Hakkı koyup nahak sözü söyleme
Paşam inan ben Köroğlu değilem.

Köroğlu'nun bir atı var delidir
Hokka yarım ayağının nalıdır
İnan Paşam adım Ruşen Ali'dir
Bilesiniz ben Köroğlu değilim.

Köroğlu'nun bir atı var koşandır
Her adımı Erdebil'dir, Keşandır
Bilesiniz benim adım Ruşendir
Paşam billah ben Köroğlu değilim.

Paşa:

— Oğlum peki, senden bir şey soracağım, sen demin dedin ki, Bağdat'ta şeyhin nesliyim, dedin. Nerelisin?

Köroğlu:

— Paşam ben Bağdatlıyım. Şeyh nesliyim, Pir nesliyim. Geldim Köroğlu'nun yanına, aldık alacağı-

mızı, kovulduk. Bu yetmezmiş gibi sizin ettiğiniz ne dir paşam?

Köroğlu böyle dedi, ağladı.

Paşa:

— Yahu, dedi, bu adam bir kargış etse ağzımız burnumuz eğilir. Açın bunun kollarını! Salın bu adamı, dedi.

Kara Gede:

— Paşam etmen, eylemen, bu adam Köroğlu'dur.

Paşa kızdı:

— Sus be Kara Gede misin nesin? Baksana bu adamın yaşına, başına. Hele şu ata bak, ölümcül bir at. Kır at kuş gibi uçar, baksana, dedi.

Kara Gede'nin kendini yerden yere vurması para etmedi. Açtılar Köroğlu'nun elini kolunu, saldılar.

Bolu Bey:

— Derviş baba, şimdi sen bana yol göster. Bizi Çamlıbel'e götür bakalım.

Köroğlu:

— Hey paşam. Seni öyle yerlerden götürem ki, kimse bilmeye. Köroğlu'nun düşünde bile görmeyeceği yollar. Onda öyle öcüm var, ahım var ki, beni bırakın burnunu kulağını dişimle koparam...

Paşa orduya emir verdi, geri döndüler, vurdular Çamlıbel yoluna. Köroğlu kır atı bindi. Yavaş yavaş yol alıyordu. Efendim şura, bura, dağ dere... Köroğlu yol göstermek için azıcık önde gidiyordu. Gittikçe arayı açtı, birden mahmuzladı kır atı:

— Kır at seni beni yaradanı seversen Çamlıbel'e ulaş, dedi. Kır at bir baş aldı yokuşa. Öyle uçtu, öyle gitti ki, arkasından ne kuş, ne kurşun ulaşır.

Paşa:

— Aman, bre koman, yakalan...

Kara Gede:

— Gördün mü paşam benim sözümün doğruluğunu, işte gözünle gör, dedi.

Paşa öyle dona kalsın, Köroğlu Boz Kule'ye çıktı. Derviş giyimini çıkardı, kendi öz giyimini kuşandı. Köse Kenan, Reyhan Arap, Celali Memmet Bey, Ayvaz, Kiziroğlu, Kocabey, Demircioğlu, Bıyıklı Yusuf oturmuş dem odasında eğleniyorlardı. Köroğlu'nun eli yüzü çamurdu, görünmedi o durumuyla. Aralık kapının önünden geçti. Atını çekti, arkasını keleşlere, dem odasına döndü, aldı sazı eline, görelim Keleşlere, Köse Kenanlara ne dedi, biz ne dinledik?

Kalkın beyler hazırlanın
Üstümüze koşa gelir
Bolu Bey'in buyruğunda
Üç tane de paşa gelir.

Çekin binsin arap atlı
Mal bölelim ganımatlı
İster olsun yüz bin atlı
Yalnız Ayvaz başa gelir

Köroğlu söyledi bunu
Gözüne görünmez bini
Demircioğlu kavga günü
Köpük atar coşa gelir.

Efendim sazını indirdi, sözünü bitirdi. Atlar çekildi, binildi. Harp buyruğu verildi. Yirmi bin yaya, sekiz bin atlı bindi. Boz Kule'ye aşağı sel gibi aktı indi Köroğlu tayfası. Bolu Bey neye uğradığını anlamadan yakalandı. Ordusu dağıldı, kaçtı. Bolu Bey tutsak alındı. Çamlıbel'e çıkardılar. Ellerini arkasından bağladılar. Diz üstü oturttular.

Köse Kenan:

— Ağam bunun öldürme işini kime vereceksiniz?

Köroğlu:

— Hele bir düşünelim, dedi, yalnız Bolu Bey'i öyle korkutacağız ki, bir daha eline kılıç almaya, kanı kuruyup öldürürsün acı biter. Öyleyse ben Bolu Bey'i sözle yaralıyım ki, aklı başına gelsin, dedi, sazını istedi. Köroğlu sazı eline aldı, görelim ne dedi, Bolu Bey ne dinledi, Keleşler ne dinledi, biz ne dinleyelim:

Aldı Köroğlu:

Ordunu çektin üstüme
Bolu sen benim sen benim
Ne düştün canım kastına
Bolu sen benim sen benim.

Hay ettin de haya teptin
Huy ettin de huya teptin
Başımı da suya teptin
Bolu sen benim sen benim.

Avucuna pul koyarım
Gözlerine mil koyarım
Hanımların dul koyarım
Bolu ben senin ben senin

Kır atımı zıplatırım
Dere tepe hoplatırım
Vurur gözün patlatırım
Bolu ben senin ben senin.

Eteğini kestiririm
Avradınla küstürürüm
Seni şurda astırırım
Bolu ben senin ben senin.

Zora gelse zor oğluyum
Yola gelsen yol oğluyum
Tanı beni Köroğluyum
Bolu sen beni sen beni.

Köroğlu'nun sözü bitti. Bolu Bey'de bet beniz kalmadı. Herkes bekliyordu, bakalım Bolu Bey nasıl can verecek. Bolu Bey de nerdeyse bayılıp düşecekti.

Köroğlu kalktı:

— Ayvaz yavrum, Bolu Bey'i odama getirin, dedi.

Köroğlu'nun amacı, hanımı Hurizat'a, Bolu Bey'i kendi bacısına tanıtmak. Perizat, Hurizat, Telli Nigâr, yahut Gül Nigâr odadaydılar. Az sonra Bolu Bey getirildi. Diz üstüne çöktürdüler. Köroğlu baktı ki dudakları çatlamış, yüzü solmuş, ölecek...

— Sizin ocağınız bata, sizde hiç yürek yok mu? Ben sizin elinize düşünce akla hayale gelmez ezgiyi, baskıyı yaparsınız, at kuyruğunda sürütürsünüz, gene böyle olmam...

Köroğlu böyle dedi, sazı istedi. Bakalım orda ne dedi, ne söyledi?

Aldı Köroğlu:

Bolu Beyi hiç gelir mi yadına?
Hani beni tutan günün nicoldu?
Rengin uçtu yüzün döndü kadına
Mert oğlunu tutan günün nicoldu?

Gökte yıldız hizmet eder aylara
Yoksul olan cefa çeker baylara
Tepe üstü asarıdın çaylara
Kurt oğlunu tutan günün nic'oldu?

Köroğlum çağırır Yaradan gani
Yaradan öldürmez kurtarır beni
Korkma ey Bolu Bey öldürmem seni
Koca Kurtu tutan günün nic'oldu?

Köroğlu sazı indirdi. Bolu Bey'in yüzüne kan geldi. «Belki beni bağışlar,» diye düşledi. Köroğlu hanımı Hurizat'ı çağırdı:

— Hurizat, bu adamı tanıyor musun, dedi.

Hurizat baktı baktı:

— Hiç görmemişim, yalnız bir çala kardeşim Bolu'ya benzer. On altı yıldır görmemişim. Ne olduğunu da bilmiyorum.

Köroğlu:

— Çöz ellerini çöz, bu senin kardeşindir, dedi.

Hürüzat kardeşi Bolu'nun ellerini çözdü. Öne aldılar, oturttular.

Köroğlu sordu:

— Şimdi bana açık söyle, seni bağışladım, öldürmeyeceğim, ille beni niçin öldürmek istersin, niçin arkama düştün?

Bolu Bey:

— Evet sen benim eniştemsin. Ben padişahın paşasıyım. Onun bacısı Döne Sultanı almak isterim. Padişah Döne Sultanı ortaya koyarak, Köroğlu'nun başını istedi. Eee, şimdi Döne Sultan'ı almak fırsatı elimde. Başaramadım, bacım senin karın, nasıl olsa bağışlanırım, diye geldim. Açıkçası bu.

— Eyi, güzel, hoş... İlle gelip bana söyleseydin,

ben padişahtan Döne Sultanı alıp sana veremez miydim? Her neyse, bunları unutalım şimdilik.

Köroğlu kayın biraderi Bolu'yu giyindirdi, yıkattı, hamamlattı, süsledi, bezedi, getirtti yanına oturttu. Uzun uzun konuk etti, yedirdi, içirdi...

Günlerden bir gün Köroğlu Köse Kenan'a açıldı:

— Köse Emmi, ben Bolu Bey'i alıp Istanbul'a gideceğim. Döne Sultanı alıp Bolu Bey'e vereceğim, dönüp geleceğim, ne dersin?

Köse Kenan:

— Deli misin sen? Dağın mertliği Istanbul sokağına iner mi? Bolu Bey senin gözünün bebeği bile olsa başına çorap ördürür orda. Osmanlı yiğitlik bilmez, dedi.

— İlle gideceğim, dedi Köroğlu, hazırlık gördü.

Her şeyi hazırlandı. Bolu Bey bir at bindi, kendisi kır atı bindi, sürdüler. Bir kaç gün gittiler. Bir dağın eteğine geldiler. Bir su başında indiler. Saldılar atları.

Köroğlu:

— Paşam sen yorgunluğa dayanamazsın, azıcık uyu. Ben alışkınım, şöyle gezip dolaşayım, dedi.

Bolu Bey yattı suyun başına, çekti başına yamçısını, uykuya vurdu. Yalandan öyle uykuya dalmış göründü ki, Köroğlu kulak verdi, değil sesi, soluğu bile çıkmıyordu. O zaman Köroğlu da yattı, derin, ölümcül bir uykuya... Bolu Bey yamçının altından bakıyordu. Anladı ki Köroğlu ölüm uykusunda. Kalktı. Geldi dikildi Köroğlu'nun başına. Kılıcı çekip boynunu vuracak, korkuyor: «Ya öldüremezsem, ya kurtulur da beni öldürürse...» Düşünmeye başladı. O yana bu yana baktı. Bir de gördü ki karşıdan başı bozuk üç atlı geliyor. Bunlara el etti. Geldi çıktı atlılar

Bolu Bey baktı ki kendi bozulan ordusundan bir kaçı. Bunlara el salladı, göz kırptı:

— Aman ses etmeyin, ses çıkarmayın, işte Köroğlu. Bunun elini kolunu bağlayıp götürelim, dedi.

Köroğlu'nu uykudayken öyle sardılar ki, kıpırdayacak durumu kalmadı. Köroğlu gözünü açtı ki, eli kolu, ayakları bağlanmış. Dört kişi baş ucunda dikilmiş. Köroğlu daha ağzını açmadan Bolu Bey kamçıyı yanaştırdı... Öyle vuruyor ki, vurduğu yer ekmek kabarı gibi, el basımı kabarıyor. Bir yandan da:

— Gördün mü şimdi? Beni yakalarsın, ordumu dağıtırsın, beni el âleme rezil edersin? Bir de türkü söylersin, «Mert oğlunu tutan günün nic'oldu?» dersin. İşte mert oğlunu, kurt oğlunu tutan günüm bugün...

Bolu bey deyip deyip yapıştırmaya, yakıp yandırmaya başladı. Köroğlu patlayan kamçı sesleri arasında:

— Bolu Bey dur, dur sana iki söz söyleyem, gene yapacağını yap, dedi. Önünü Çamlıbel'e çevirdi, aldı sazı eline, görelim ne dedi orda, biz ne dinledik?

Şu karşıki yüce dağlar
Benim sizde neyim kaldı?
Düşmüşüm namert eline
Kılıç kalkan yayım kaldı.

Bolu Bey bu sözleri duyunca kızdı:

— Demek gene bana söz edecek durumdasın ha, diyerek öyle kamçılar yağdırdı ki, vurduğu yer kapkara oldu. Köroğlu hiç aldırmadı. Söyledi, bakalım ne dedi, biz ne dinledik:

Beni tutan acaralı
Öldürür vermez mecalı
Üç direkli, dört bacalı
Çardaklı sarayım kaldı

Köroğlu der atılmışım
Toz dumana katılmışım
Uyur iken tutulmuşum
Ayvaz gibi beyim kaldı.

Bolu Bey:

— Yeter be, dedi, yeter artık seni dinleyemem. Döne Sultan beni bekler. Kalk İstanbul'a, haydi. Burada ölmeyeceksin. Padişah kendi eliyle öldürecek seni. Ölmeden benim de muradıma erdiğimi göreceksin, dedi.

Kaldırdı Köroğlu'nu. Kır atın yedeğine bağladılar. Üstüne bindirmediler. Sürüp geldiler İstanbul'a Yol boyu, cadde sokak sürüttüler. Köroğlu öyle bir durumda ki, düşman başına bile denmez. Ayaklar yalın, baş açık... Sokaklarda sürünüyor. Bolu Bey şöyle düşündü, «Hele bir Döne Sultanın sarayının önünden geçeyim, yiğitlik nasıl olurmuş görsün, görsün bakalım analar ne aslanlar doğururmuş» dedi. Sultan sarayının önünden geçerken göz attı Döne Sultan. Gördü ki Bolu Bey bir adamı atın yedeğine bağlatmış, ha bire kamçılıyor. İlle, öyle sıradan biri değil, yiğit. «Eğer bu yiğidin elleri, kolları açık olsa Bolu Bey'i ekmek gibi yer, ne ola bunun içinde» diye düşündü.

Efendim sözü uzatmayalım. Padişaha ulaştırdılar. Padişah bunları önüne aldı. Bolu Bey öyle ki saraylara sığmıyordu:

— Padişahım düşmanın ömrü bunca olsun, dedi.

— Varol, sağol, diye savdı padişah, Köroğlu'na sordu:

— Sen geleni gideni soyarsın, yetmezmiş gibi Anka Bezirganı da soydun. Sonra da ezgi, baskı yaptın benim bezirganıma. Şimdi söyle bakalım niçin bunları yaparsın? Bir padişaha karşı ikinci bir padişahlık yaparsın, dedi.

Köroğlu:

— Eh padişahım, gün sizin, devran sizin. Nasıl derseniz öyle olsun. Ben bildiğimi işledim, siz de bildiğinizi işleyin. Yalnız az dur, iki söz söyleyem. Bilki senin paşan beni mertlikle değil, namertlikle tutmuştur. Dinle şimdi, dedi, aldı sazı eline, görelim ki orada ne dedi:

Şevketlim inanma namert sözüne
Vallah ben dövüşüp kılmadım cengi
Asaletsiz kulun hali buyumuş
Su yolunda gider suyun selengi

Kılıçta benimdir atta benimdir
Getirdiği hem beratta benimdir
Üzerinde olan hılat benimdir
Benim keleşlerim asrın pelengi

Köroğlu der uğramışım Turan'a
Baykuş konar kötü yurda virana
Şah diye giderim mülkü İran'a
Olam şahın kullarının yekrengi.

Hazırda olanlar, Bolu Bey, Padişah, kapının arkasında da Döne Sultan bu sözleri dinledi. Bolu Bey:

— Ben bu Köroğlu'nu ezerek, yenerek getirdim, dedi.

Döne Sultan hemen sarayına gitti, bir mektup yazdı babasına. Çuhadar adında bir cariyesi vardı, ona verdi yetiştirdi. Padişah mektubu aldı, okudu:

«Babam, padişahım, benim Köroğlu denen bu adamda büyük bir öcüm vardır. Bana yolla, elini kolunu bağlatam, zincire, kendire vurduram, kırk gün zindanlarda çürütem, ölümünü kendi elimle gerçekleştirem...»

Padişah Bolu Bey'e sordu. O da peki dedi. Elleri kolları bağlı Köroğlu Döne Sultan'a yollandı. At, giyim, kuşam hepsi verildi. O zamanlar İstanbul'da Buz meydanı denen yerde derin bir zindan vardı. Döne Sultan Köroğlu'nu bağlattı, zindana attırdı. Kırk pehlivan bir oldu, zindanın ağzını öyle bir büyük taşla kapattı ki, artık çıkması mümkün değil.

Köroğlu kaldı karanlık delikte. Yat yat bitmez, çek çek kopmaz. Çardaklı Çamlıbel'i düşüne düşüne günü geceyi geçirmeye çalışıyordu. Köroğlu böyle düşlesin, hayallesin, biz gelelim Döne Sultan'a. Döne Sultan yiğidi görür görmez bayılmıştı. «Bolu Bey ağzıyla kuş tutsa bu yiğidi tutup getiremez, demişti. Öyleyse bu yiğidi kurtarmak gerek» diye düşünmüştü. Çuhadarı çağırdı:

— Al sana bir altın. Gideceksin, Köroğlu'na soracaksın. Bir günlük yiyeceği nedir, onu öğreneceksin, dedi.

Çuhadar altını aldı, sevinçten ayakları yere değmiyordu. Koşarak geldi zindanın önüne. Delikten bağırdı:

— Köroğlu.

— Ne var?

— Ben Döne Sultan'ın cariyesi Çuhadar. Sizin

günlük yiyeceğinizi sormak için geldim.

Köroğlu:

— Çok az. Sabahları bir koyun bütün bütün, kızarmış, dört tuluk şarap. Öğle olunca iki koyun, kırk lavaş, altı tuluk şarap. Akşama ne gelirse gelsin, yeter.

Çuhadar şaştı:

— Köroğlu senin ocağın bata, karnın yırtıla, sen bu zindanda yattıkça değil Döne Sultan'ın altınlarını, Padişahın hazinesini de yersin, diyerek ayrıldı.

Döne Sultan'ın yanına çıktı:

— Sordum, öğrendim sultanım. Sabah bir koyun, öğle iki koyun. Sabah dört tuluk şarap, öğle altı tuluk ...Akşam da ne olursa olsun, dedi.

Döne Sultan hiç çoksunmadı:

— Olsun, dedi, nasıl olsa Köroğlu'nun adamlarından gelen olur, kurtarırlar.

Döne Sultan yolları beklemeye başladı. Öte yanda Köroğlu aldı sazı eline, kendi kendine çalıp söylemeye başladı:

Şevketlim kıymayın bana
Zulüm hey medet hey medet
Kalmışım müşkül hallarda
Ölüm hey medet hey medet

Kılıcım kalkanım atım
Kolumdan gitti kuvvetim
Hanı benim memleketim
Yolum hey medet hey medet

Köroğlum bunda otursun
Himmetin mevlam yetirsin
Ölürsem kimler götürsün
Salım hey medet hey medet

Köroğlu yorgun, bitkin, yalnız karanlıkta dalıp gitti.

Efendim bu sözler burda kalsın, biz dönelim Çamlıbel'e. Çamlıbel'de Peruzat düşünde öyle gördü ki, Köroğlu bir zindan içinde. Saçı sakalı uzamış. ölmüş, ölecek.

Uykudan kan ter içinde uyandı. Tan atıyordu. Çardaklı Çamlıbel'in kuşları ötüyordu. Hemen giyindi. Dışarı çıktı. Sabah toplantısına gelen keleşlerin önüne çıktı:

— Bre yiğitler, beyler, Köroğlu için ne dersiniz, ne düşünürsünüz? Şunca gündür yok. Ölümünü mü beklersiniz, dedi. Ağladı. Örüklerinden birini bastı göğsünün üstüne, bakalım orada ne dedi:

Divanda oturan beyler paşalar
Hanı beyler Köroğlu'nu neylediz?
Beni kül eyledi bu endişeler
Hani beyler Köroğlu'nu neylediz?

Cümle mahlûkunun mevlası yardır
Beyim yok başıma dünyalar dardır
Bir yek yudum suyun hakkı ki vardır
Hanı beyler Köroğlu'nu neylediz?

Peruzat ım yanık yanık söylesin
Çeşmim yaşı sel oluban çağlasın
Köroğlusuz bu dünyayı neylesin
Hanı beyler Köroğlu'nu neylediz?

Peruzat sözünü bitirince Köse Kenan kızdı:

— Sabahın köründe bizi niye rahatsız edersin? Ne olmuş Köroğlu'na?. Git sen işine bak, dedi.

Köse Kenan kadının, Peruzat'ın haklı olduğunu

biliyordu. Daha çok üzülmesin diye böyle söyledi. Peruzat dışarı çıkınca keleşlere döndü:

— Peruzat hanım çok haklıdır. Şunca zamandır Köroğlu gitti. Kimse demiyor ki ne oldu, nereye gitti? Şimdi bu gece yatacaksınız düşe. Bakalım hangimiz göreceğiz durumunu Köroğlu'nun, dedi.

Akşam oldu yattılar. Gece yarılanmadan İsabalı düşünü gördü. Hemen Köse Kenan'ın kapısını yumrukladı:

— Köse Emmi, ben Ağamı düşümde gördüm. Başında çok büyük bir sıkıntı var.

Köse Kenan hiç dinlemedi:

— Sen düşünde gördün, kurtarmaya da sen gideceksin. Hazırlan git. Köroğlu'nu bul, getir, dedi.

İsabalı hemen çıktı. Atını çekti, giyindi, kuşandı. Geldi Köse Kenan'ın yanına:

— Ağam ben hazırım, bana bir de yol arkadaşı ver ki hiç değil canım sıkılmasın, diyerek türkü söyledi. Bakalım ne dedi?

Aldı İsabalı:

Öyle bir yiğit isterim
Ölsem öle benim ile
Gurbet elin yabanında
Kalsam kala benim ile

Övücü beyler övücü
Dost tutup düşman kovucu
Düşmana eğri kılıcı
Salsam sala benim ile

İsabalım haddin tanı
Sen çağır gani Süphanı
Köroğlu Halk kahramanı
Bulsam bula benim ile.

İsabalı sözünü bitirdi. Köse Kenan:

— Düşünde gören sen, gidip bulacak olan da sensin. Yiğit miğit değil, yanına üç yaşında bir çocuk bile vermem. Git Köroğlu'nu bul gel. Bulmadan gelirsen sağ bilme kendini.

Artık Isabalı durmadı. Atını sürdü. Çamlıbel'i geride bıraktı. Köroğlu'nun yakalandığı, uyuduğu gözenin başına geldi. Yorulmuştu. İndi. Atını bıraktı. Yamçısını başına çekip uyumaya başladı. Meğer burası da haramiler yeriydi. Dört harami yaklaştılar ki, bir yiğit yatıyor. Hemen bağladılar kollarını, ayaklarını. Isa balı uyandı:

— Beyler beni yakaladınız, öldüreceksiniz. Yalnız bir iki türkü söyleyeyim size de, ondan sonra öldürün. Atımı, paramı, yamçımı, şunu bunu bölüşmek için bir türlü anlaşamıyorsunuz, beni dinleyin daha iyi, dedi.

Aldı Isabalı, görelim ki haramilere ne dedi?

Çamlıbel'den İstanbul'a giderken
İras geldi kabağıma dört gidi.
Biri Arap biri Türkmen biri tat
Birisinden haber aldım Kürt gidi.

Isabalı bunları söyleyince Türkmen dedi ki:

— Bu bir yiğittir. Yiğit yiğide el sürmez. Ben bırakılmasını istiyorum.

Arap:

— Vallahi billahi ben atını isterim.

Tat:

— Men isterim kılıcı kalkanı, parasını.

Kürt:

— Bene gerektir geydikleri, soyundursam onu, isterim...

İsabalı yarım kulak verdi, söze başladı:

Birin derki arap atın alalım
Birin derki soyup üryan kılalım
Birin derki parasını bulalım
Birin derki dördümüzden mert gidi.

İsabalım ben Köroğlu soyunu
Tutar başınıza türlü oyunu
Ben görmedim sizin gibi koyunu
Duyar ise sizi cırar kurt gibi.

Haramilerden biri:

—Yahu sen kimsin?

— Ben Köroğlu'ndan, onun soyundan biriyim.

— Eh ocağın batsın senin, niye baştan söylemezsin?

Hemen açtılar elini kolunu.

— Biz de Köroğlu'nun ocağına, Çamlıbel'e gitmek istiyoruz. Şimdi nerde Köroğlu?

— Buralarda avlanıyor. Şimdi gelir. İsterseniz siz burada durun, ben onu alıp geleyim, dedi.

Haramiler suyun başına çöktüler. Isa Balı atını bindi. Biner binmez de sürdü... Efendim uzatmayalım hikâyeti, kopartmayalım kıyameti, vermeyelim zahmeti. Aşık dili yüğrük olur. Isabalı günlerden bir gün İstanbul yakınlarına geldi. Çuhadar yolları izlerdi. Onun işi Köroğlu adamlarından birinin geldiğini görmek, Döne Sultan'a müjde vermekti. Bakarken bakarken Isa Balı'yı gördü. Hiç İstanbul'luya benzemiyordu bu atlı. Giyimi, duruşu, at binişi bir ayrılık, bir yiğitlik kokuyordu. Hemen koştu Döne Sultan'a:

— Sultanım müjde, Çamlıbel yollarından bir atlı

geldi, öyle yiğit biri, görsen yedi yerden belin kırılır. Müjdemi ver.

Döne Sultan avuç avuç altın verdi Çuhadar'a.

İsabalı atını bir hana çekti. Geldi bir kahveye oturdu. Kahve istedi. Kahveci güzel bir kahve yaptı. Getirdi. İsabalı fincanı aldı da, sıcak sıcak, kaynar kaynar kahvecinin yüzüne serpti:

— Ulan sen benim kim olduğumu, nasıl kahve içtiğimi bilmez misin? dedi.

Kahveci:

— Bilemem ağam, kimsin? Ben sana en iyi fincanla kahve yapam, yalnız sen kim olduğunu söyle, buralı değilsin her hal, dedi.

— Öyleyse öğren, dedi İsabalı. Aldı sazı eline, bakalım kahvede ne söyledi:

Bunca müşkülleri çektim çekerim
Sorsana ki bu ne haldır kahveci
Diyarı gurbette böyle sergerdan
Serimdeki kalma kaldır kahveci.

Otuz dokuz gündür beyim yitirdim
Ben özümü gurbet ele yetirdim
İzin sürdüm İstanbul'a getirdim
Bilesin aldığım yoldur kahveci.

Ben de vardım Çamlıbel'in kürsüne
Silahşörlük için girdim kursuna
İstanbul'dan bir dönersem tersine
İsabalı gör ne kuldur kahveci.

Kahveci :

— Ocağı batasıca, şimdi iste kahveni, dedi. Gitti. öyle bir kahve yaptı ki, kırk kişi içemez. İsabalı

bir altın koydu tabağa. Kahveci sevindi. Bu sıra içeri Çuhadar girdi. Kahveciye yanaştı:

— Bu âşığı Döne Sultan ister. Yanıma kat götüreyim, dedi.

Kahveci daha bir sevindi; başımdan gitsin de nere giderse gitsin, diyerek yola vurdu âşığı.

İsabalı atını, kılıcını, giyimini kuşamını aldı handan, yola çıktılar. İsabalı atını tavlaya çektirdi. İsabalı'nın atını gören kır at öyle bir nara attı, öyle bir kişnedi, dağ taş seslendi. Kır atla baş başa veren İsabalı'nın atı ağladılar. Gözlerinden tane tane yaş akıttı kır at. Çuhadar atların bu yakınlığına şaştı.

İsabalı saraya yukarı çıktı. Döne Sultan'ın odasına vardı. Oturdu. Oraya buraya bakarken Köroğlu'nun giygilerini asılı gördü. İsabalı baktı ki Köroğlu'nun giyimi, kuşamı, kılıcı, kalkanı, yamçısı, kamçısı asılı. «Eyvah,» dedi, «demek ağamı öldürdüler» diye ağladı. Ne yapabilirdi? Tek başına, gurbet elde, sarayın içinde. Sazını aldı eline, bakalım ne dedi orda:

Aldı İsabalı:

Kahpe felek gene nettin neyledin?
Saltanat sahibi hani nic'oldu?
Yıktın Çamlıbel'i viran eyledin?
O devlet sahibi hani nic'oldu?

Yüreğimde yara düğüm düğümdür
Yaşam değil bana, gamlı bir gündür
Elbise sahibi benim beğimdir
O hilat sahibi hani nic'oldu?

İsa Balım yüreğimiz sızlıyor
Ciğerlerin kebap edip közlüyor
Üçer sonaları yolun gözlüyor
Keramet sahibi hani nic'oldu?

İsabalı sözü bitirdi, Döne Sultan içeri girdi:

— Neden ağlarsın?

— Ben ağlamayım kimler ağlasın? Köroğlu gibi bir yiğide el kalkar mı? Nasıl töredir padişahlık töresi? Namertlik midir? Köroğlu öldürülür mü?

Döne Sultan:

— Sus beni dinle. Köroğlu ölü değil. Kırk gündür zindana koydurmuşum. Şimdi seni götürürüm zindanın önüne. Senin Çamlıbel'den kim olduğunu görmeden bilirse Köroğlu, ikiniz de kurtuldunuz. Yok bilmediiiii, o zaman ikinizin de kellesi kesilecektir, bilesin, dedi.

İsabalı korkmaya başladı. Köroğlu büyücü mü, ermiş mi? Nerden bilecek kim olduğunu? İkimizin de kellesi gitti, diye üzülmeye başladı. Bunlar vardılar zindanın yakınına. Köroğlu ayak sesinden İsabalı'yı tanır diye yaklaştırmadı Döne Sultan zindana. Kendisi yaklaştı, başını delikten uzattı zindana doğru uzun uzun bağırdı:

— Köroğlu! Seni kurtarmak için kimler gelebilir? Bunu iyi düşün, bil. Bilemezsen kellen gider, gelenin de kellesi gider. Söyle bakalım kim, dedi.

Köroğlu bildi ki Çamlıbel'den gelen var. Gelen var ille, hangisi, kim? Bunu nasıl bilecek? «Eh, ben de keleşleri sırayla sayarım, Döne Sultan da bildiğimi sanır.» Böyle dedi de sazı aldı eline:

— Sultanım bizim sazımız var, dinle görelim, ne deriz, dedi, başladı:

Bugün keleşlerim yadıma düştü
Ağalar ağası yanımda gerek
Bir büküşte yedi giyim nal kıran
Koçak Demircioğlu yanımda gerek.

Döne Sultan:

— Demircioğlu mu dedin? Bilemedin Köroğlu!

Köroğlu:

— Dinle hanım, arkasını dinle sözümün, diyerek vurdu saza:

Padişah sıfatlım, eli beratlım
Çintiyan kılıçlım, gök arap atlım
Böbür aslan huylum, kaplan sıfatlım
Şimdi Köse Emmim yanımda gerek.

— Köse möse değil bu Köroğlu, bilemedin, dedi Döne Sultan.

Köroğlu başladı:

Öz özüne Gürcistan'ı batıran
Bağdat'tan Basra'dan şikar getiren
Kendi bir han oğlu, Mısır d'oturan
Bıyıklı Yusuf'um yanımda gerek.

Döne Sultan:

— Olmadı, bilemedin, dedi, bıyık sakal yok bu adamda.

— Dur Sultanım, dedi, dur dinle:

Tek başına ordulara saldıran
İran Şahın bayrağını indiren
Şeşber vurup bedenleri böldüren
Kızrolduğu Mustafam yanımda gerek.

— Bilemedin Köroğlu, deyince Döne Sultan, Köroğlu hemen başladı:

Derya atı biner demir donludur
Meydana girende arslan canlıdır
Aslını sorarsan Dağıstan'lıdır.
Şimdi Kocabey'im yanımda gerek.

Döne Sultan:

— Bilemeyeceksin yorulma boşuna, dedi. Köroğlu başladı gene:

İstek ile öz zevkini yetiren
Bir gidişte Gürcistan'ı batıran
Dört yüz güzel kızı birden getiren
Celali Memmet Bey yanımda gerek.

Köroğlu Döne Sultan'ın sesini çıkarmadan anladı ki, gelen Celali Memmet de değil. Hemen sazını tınlattı, bakalım ne dedi:

Kimsenin halinden derdinden bilmez
Padişahtan ferman olsa dinlemez
Yüz bin ordu gelse var mısın demez
Şimdi Reyhan Arap yanımda gerek.

Döne Sultan kızdı:

— Yeter, anladım ki bilmezsin.

— Aman Sultanım dur, sıra geldi, şimdi söyleyeceğim, diyerek aldı sazı eline, görelim ne dedi, kimi söyledi:

Köroğlum zindanda söyler edalı
Ayvaz'ı görmezsem olurum deli
Hezaran kılıçlı, desti cidalı
Güzel İsabalı yanımda gerek...

Döne Sultan:

— Bildin Köroğlu, kurtardın kelleni. Yalnız senin dediğin kadar güzel mi bir bakayım, diyerek geri döndü. İsabalı'nın ocağı sönsün, yiğit değil, dünya güzeli. Analar böylesini bir daha doğurmamışlar. Yanaklarında pembe gül açmış, terler çiğ gibi yuvarlanıyor yüzünde.

— İsabalı gel bakalım, buraya. Bu zindanın ağzını kırk pehlivan birlik olup kapattılar şu taşla. Sen tek başına kaldıracaksın, açacaksın. Açamazsan kurtuluşu yok Köroğlu'nun, dedi.

İsabalı yüzünü göklere çevirdi, içinden «Hey yeri göğü yaradan, şimdiye kadar sana ne işim düşmüştü de görmüştün. İlk kez elimi sana açıyorum. Yardım et bana,» dedi de taşa yapıştı. Bir yandan Döne Sultan'ı sevmeye başlamış, onun aşkı, bir taraftan Köroğlu'nun aşkı... Nasıl elini attı, taşı yirmi adım öteye savurdu.

Döne Sultan parmağını ısırdı. Sonra ip sarkıttılar içeri, Köroğlu'nu çıkardılar. Döne Sultan bakamadı yüzüne. Saç sakal, giyim, kuşam, öyle perişan, öyle yırtık pırtık... İnsana benzer yanı yok.

Döne Sultan:

— Köroğlu şimdi seni giyindirip, temizleyip hazırlayıp yollayacağım sılana, Çamlıbel'ine. Ötesi senin bileceğin iş. dedi.

Geldiler Döne Sultan'ın sarayına. Köroğlu hamamlandı, yıkandı, arındı, temizlendi. Kılıcını kuşandı, kalkanını aldı. Bu arada Döne Sultan'la İsabalı birbirlerine kaş göz eder dururlardı.

Döne Sultan:

— İsabalı siz hemen kalkın gidin. Padişah duyar, Bolu Bey duyar, başınız derde girer, sizin de benim de.

Döne Sultan böyle söyledi ya, onlardan ayrılmak istemiyordu. Saçlarını desteledi göğsüne bastı, görelim ne söyledi orada, Isabalı, Köroğlu biz ne dinledik:

Çamlıbelinden de azm-ı rah ettin
Canım Isabalı var git bu yerden.
Fırkatın aşkıyla menzile yettin
Canım Isabalı var git bu yerden.

Bu sözlerden İsabalı üzüldü:

— Hanım demek benim burda durmamdan sıkıldın. Biz geldiğimiz yerden avsız dönmeyiz. Bir de sen beni dinle diyerek aldı sazı eline, görelim ne dedi:

Çamlıbel'inden de az mi rah ettik
Sensiz Isabalı gitmez bu yerden.
Fırkatın aşkıyla menzile yettik
Sensiz Isabalı gitmez bu yerden.

Aldı Döne Sultan:

Ağır ağır gedikleri atıptır
Silahları birbirine çatıptır
Bolu Beyi Köroğlu'yu tutuptur
Canım Isabalı var git bu yerden

Aldı Isabalı:

Ağır ağır gedikleri yarsalar
Silahları bağrımıza vursalar
Başımıza türlü tuzak kursalar
Sensiz İsabalı gitmez bu yerden

Aldı Döne Sultan:

Sabah günü kubbesinden doğmuştur
Döne Sultan kendi kendin döğmüştür
Padişahım yüz bin yiğit yığmıştır
Canım İsabalı var git bu yerden

Aldı İsabalı:

İsabalım İstanbul'dan seslenir
Körpe kuzu anasından beslenir
Cesetim ki hendeklere yaslanır
Sensiz İsabalı gitmez bu yerden.

Söz bitti, saz sustu. Köroğlu seslendi:

— Yavrum İsabalı, şunca gündür Çamlıbel'den ayrıldık. Keleşler şimdi saçlarını yolmakta. Atları hazırla gidelim artık, dedi. Döne ile İsabalı arasındaki ilişkiyi, yakınlığı, sevgiyi görmezlikten, anlamazlıktan geldi.

İsabalı ses etmedi. Demedi ki Döne Sultan'ı da götürelim, bunu diyemedi. Yüzü tutmadı. Kalktı. Atları hazırlamak için giderken «ne yapayım, ağamla giderim Çamlıbel'e geri döner Döne Sultan'ı da götürürüüm» diye düşledi. İsabalı atları eğerledi. Çekti. Döne Sultan izliyordu, bakıyordu.

Döne sultan üzüldü: «bakan şu yiğit olacak adamlara, beni alıp giderler mi, hiç derler mi ki bizi bu kız kurtardı bunu götürüp murada erdirelim, demezler bunlar» diye kızdı, söylendi. Köroğlu ile İsabalı at bindiler. Döne Sultan'ın önüne geldiler.

Döne Sultan'ın gözleri haziran yağmuruydu İsabalı:

— Ağlama Döne Sultan, senin de gideceğin günler yakın, dedi.

Köroğlu:

— Döne Sultan, bizi yedirdin içirdin, yardımını gördük. Unutulmaz iyilikler ettin. Bize ekmek veren ellerini öperek ayrılmak isterim, diyerek yaklaştı. Elini uzattı, kızın ense saçlarından, kadınların en çok acıyan, en çok dayanan saçlarının bulunduğu boynundaki çukur yerin saçlarından tuttu. Nasıl tuttu, öyle de serçeyi doğan kuşu kapar gibi kaptı kır atın terkisine attı. Kır at güzel kaçırmaya alışkın. Kır atın sırtında güzel varsa, deryalar denizler tozlu yol olur kır ata. Döne Sultan nasıl terkilendi, öyle de kanatlandı. Kır at yolu bilirdi. Önü Çamlıbel...

Bolu Bey baktı ki Köroğlu, Döne Sultan'ı almış gidiyor.

— Hiç yanıp yakılma Bolu Bey, dinle sana iki sözüm var dedi Köroğlu, aldı sazı eline. Görelim ne söyledi Bolu Bey'e:

Bolu beyim ben gidersem sen de gel.
Vurak kılıçları dağlar seslensin.
Kesilsin kelleler kanlar yürüsün
Boyansın sahralar atlar ıslansın.

Namertlikle beni tutup götürdün
Dedin Köroğlu'nun işin bitirdim
Viran ettin Çamlıbeli batırdın
Koy kılıçlar kılıfında paslansın.

Şimdi Köroğlu'nun önün kes dönder
İşte padışahın name yaz gönder
Döne çok güzeldir, misli pek ender
Çamlıbel dağında adı seslensin.

Köroğlu sözünü bitirdi de sürdü. Bolu Bey ağlayarak padışaha vardı. Yüzünü yerlere sürdü:

— Aman padişahım gördünüz mü başımıza gelen. Köroğlu'nu Döne Sultan'a teslim ettin. Döne Sultan da zındandan çıkardı, birlikte kaçıp gittiler.

Padışah buyurdu, bir ordu çıktı hemen. Nerde yakalanırsa hepsini öldürülmesini istedi.

Ordu yol almakta olsun, Köroğlu bir mağaraya yanaştı. Atlardan indiler. Mağaraya yerleştiler. İsabalı'yla Köroğlu oturdu. Döne Sultan bir kahve hazırlığına girişti. Hemen ateş yaktı, kahve pişirdi. Saraydan getirdiği fincanlarla yemen kahvesi sundu Köroğlu'na. Köroğlu kıza baktı, kahveye baktı, İsabalıya baktı. Hepsi güzel, hepsi eşsiz. Döne Sultan kahveyi elinde tutarken, güzelin güzelliğine, yiğidin yiğitliğine, Döne'nin edasına, söyledi:

Aldı Köroğlu:

Sallanıp gelen güzelin
Fincan ellere yakışır
Fidan boyun dal gerdanın
Kemer bellere yakışır.

Böyle güzel yoktur haşa
Sallanırsın gider hoşa
Al valayı örtmüş başa
Sırma tellere yakışır

Köroğlu'm söyledi özü
Mahtabana benzer yüzü
Şekerden tatlıdır sözü
Şirin dillere yakışır.

İsabalı sözlerden anlam çıkarmaya çalıştı. «Acaba Döne Sultan'ı kendine mi götürüyor, bana

mı» diye kuşkulanmaya başladı. Bu arada Bolu bey de ordusuyla göründü.

— İsabalı, yavrum, dedi Köroğlu, şu gelen Bolu Bey, buna öyle bir karşı koyacağız ki, doğduğuna pişman olsun, dedi.

Bolu Bey haykırıyordu:

— Köroğlu'nunu parça parça edin! deyip en öndü kılıç çekmiş geliyordu:

Köroğlu, Döne Sultan'ı mağarada bıraktı. Çıkmamasını söyledi. «eğer Köroğlu ölürse sen de öldün bil kendini, ben ölmedikçe sen de sağsın, sağlamsın. İlle mağaradan dışarı çıkma» dedi. Isabalı'yı aldı çıktı. Bolu Bey yaklaştı.

Köroğlu:

— Dur Bolu Bey, dinle iki sözüm var, diyerek aldı sazı eline, görelim ki orada ne dedi:

Bolu Beyi çek ordunu bir yana
Döğüşek seninle el incinmesin
Atları bırakıp savaş edelim
Atalım kemendi kol incinmesin.

Bütün emeklerin gidecek hiçe
Şahinin elinden kurtulmaz serçe
Şimdi bozgun olur bakarsın göçe
Gaminet alalım mal incinmesin

Köroğlu'nun bekler Ayvaz balası
Yardım eder ona yüce mevlası
Aga keleşlerin kalkacak yası
Çekelim kervanı yol incinmesin.

Bolu Bey dedi ki:

— Köroğlu sen benden ne istersin? Ben Döne Sultan için yıllardır Osmanlı kahrını çekerim, padışah buyruğunu boyunduruğunu boynuma koymuşum. Şimdi Döne Sultan'ı alıp kaçırdın? Tanrı dan korkmaz mısın sen?

Köroğlu bu sözleri dinledi. Geriye döndü:

— Yavrum İsabalı, gördün ki Bolu bey öc almak ister. Hazırlan öyle bir ceng edelim ki, yer yerinden oynasın, dağlar çini tası gibi ötsün, diyerek aldı sazı eline, görelim ki İsabalı'ya ne dedi:

İsabalı al kılıcı
Vur düşmana aksın kanı
Tutalım Bolu beyini
Yüz derisin, çıksın canı.

Aksın derelerden alkan
Seslensin gürz ile kalkan
Ağzımızdan çıkan volkan
Söylensin bu yerde şanı

Bolu'dan alak öcümüz
Arkadan gelir gücümüz
Padışah verir pacımız
Bolu Köroğlu'nun tanı.

İsabalı, Köroğlu kılıç çekti ordunun içine ne öyle bir daldılar ki... Gökte uçan kuşlar seyre daldı. Bozkurt gibi saldırdılar. Ordu bozuldu. Bolu Bey yarı gece ortasında yakalandı. Sım sıkı bağlandı. Mağaraya getirildi. Oturdular konuştular.

Köroğlu :

— Bolu Bey ben senin bacınla evliyim. Sana bir

kötülük de etmedim. Sen bana niçin bu kötülükleri düşündün, bağladın, götürdün, padışahı bana düşman ettin? Şimdi seni götürdüm mü Çamlıbel'e her bir parçanı bir ağaca asacağım, bilesin.

Bolu Bey:

— Senin ocağın söne, senin bana yaptıkların? Benim eniştem olasın, yıllardır gönül bağlayıp aşk tuttuğum Döne Sultan'ı götüresin. Daha ne edeceksin bana? Bu yetmez mi? Bana ettiklerin yeter. Bırak beni, eteğindeki taşı dök, etme Köroğlu, dedi.

Köroğlu aldırmadı yalvarmalara. Atlara bindiler. Bolu'yu İsabalı'nın yedeğinde bağladılar. Döne kır ata terkilendi, tuttular Çamlıbel yolunu. Bunlar yol alsın, Çamlıbeldekiler de Boz Kule'den bakıyorlardı. Köroğlu Çardaklı Çamlıbel'e baktı. Heeey, ocağı sön Çamlıbel'in, gene güzel, gene cennet, gene yiyip içen, eğlenen. Sanki Köroğlu eksilmemiş. Bakınca içlendi Köroğlu:

— Isabalı, gördün mü Çamlıbel'i, İnsanın ölüsü çıksa, üç gün eksikliği duyulur, gene düğün dernek, bizi kimse düşünmemiş, dedi, atları sürdüler...

Dem odasında keleşler yiyip içerken gelip geçti Köroğlu. Kapı aralığından göründü. Ayvaz çıktı dışarı. Köroğlu orda aldı sazı eline, görelim ki Ayvaz'a ne dedi:

Gel benim koçak Ayvazım
Çamlıbel'i yad eyledim
Güzel bir şikar getirdim .
Hepsini abad eyledim

Istanbul'dan aldım geldim
Bolu'nun adını sildim
Cenaze namazın kıldım
Halini berbad eyledim.

Köroğlu çekerim zarı
Gönül çeker böyle kârı
Isabalı nazlı yarı
Düğün yapıp şad eyledim.

Köroğlu oturdu Keleşler geldi sırayla el öptüler. Dem odası düğüne döndü. Döne, Perizat'ın odasına alındı. Bolu Bey dem odasında, kanı iliği kurumuş oturuyordu. «Artık ölümüm gerçekleşti» diye düşüyordu.

Köroğlu:

— Beyler, dedi, şu gördüğünüz Bolu Bey var ya, benim başıma olmadık işler getirdi. Ölümden döndüm. Hele verin sazımı, dedi, söyledi:

Havada uçan boz kuşlar
Yelin kadrini ne bilir?
Kendi kadrini bilmeyen
Elin kadrini ne bilir?

Çift koşup tohum ekmeyen
Sofrasın yere dökmeyen
Elin kahrını çekmeyen
Malin kadrini ne bilir?

Köroğlum sözün söylesin
Keleşler gönül eylesin
Kargalar bağı neylesin
Gülün kadrini ne bilir?

Sözler bitti. Köroğlu sordu:

— Şimdi Bolu bey'e ne cezası verelim, diye sordu.

Beyler:

— Ağam bizim tekke ne diyor, töremiz ne der?

Köroğlu:

— Ben de size onu söyletmek istedim. Çamlıbel tekkesi tora düşene kılıç çekmez. Bolu salınacak, gidecek yurduna, yuvasına. İlle Döne Sultan'ı kime verelim?

— Ağam, dediler, Döne Sultan İsabalı'nındır.

Köroğlu hakkı gene keleşlerin dilinden söze getirdi. Döne Sultan'la İsabalı'nın düğünü tutuldu. Kırk gün kırk gece Çamlıbel seslendi.

Bolu Bey de yıkık, ezik, bitik tuttu yolu...

———o———

SİLİSTRELİ HASAN PAŞA İLE KÖROĞLU

SİLİSTRELİ HASAN PAŞA İLE KÖROĞLU

Sıvas'ın Refahiye'sine bağlı bir köy vardı. Bu köy de ünlü bir ağa yaşardı. Adı Yusuf Ağa'ydı. Aşığa, saza, söze vurgun, tutkun biriydi. Konakları vardı, konuksever biriydi. Yusuf Ağa âşık değildi ya, âşık yaratılışlıydı. Gününü gecesini âşıklarla geçirirdi. Yemez yedirir, içmez içirirdi âşıklara. Yusuf Ağa'nın bir oğlu vardı; Ruşen Ali. Aşıkları dinleyen, sasa söze kulak verenler arasında. Yusuf Ağa kırkından sonra saz çalacak değildi. Unu elenmiş, eleği asılmıştı. İlleki oğlu Ruşen Ali sazdan sözden etkilenemkteydi.

Düşmez kalkmaz bir Tanrı'dır derler. Yıllardan bir yıl öyle kıtlık olur, öyle kıtlık olur ki, köyün en varlıklısı Yusuf Ağa bile bir dilim ekmeğe el açacak duruma düşer. Gördüğü günden geri kalmak zordur. Yokluk içinde yaşayanlar kıtlığa da dayanırlar ya, Yusuf Ağa dayanamaz. Kalkar gider. Çamlıbel yakınlarında Osmanlı beylerine seyis olur. Yusuf Ağa'yı seyis olarak yanlarına alırlar.

Birgün Osmanlı beyi Seyis Yusuf'u çağırır:

— Bana atlarımın en iyisini getir, der.

Yusuf Ağa ayağı toprağa değmiş, yılkılar besle-

miş, atın iyisini, soylusunu bilen birisidir. Ölümcül, uyuz, kötü olmasına kötü bir atı gösterir:

— Atlarının en iyisi budur, der.

Bey çok kızar, küplere biner. Kendisiyle eğlenildiğini, küçümsendiğini sanarak seyis Yusuf Ağa'nın iki gözünü de çıkarttırır. Ölümcül atı da verir kovar. Yusuf Ağa iki gözden yoksun gelir köyüne. Oğlu Ruşen Ali babasının durumuna çok üzülür. Hasan Ağa oğlunu karşısına alır, durmu bir güzel anlatır. Ruşen Ali içten içe diş biler.

Ölümcül kır at, Osmanlı beylerinden getirilen kötü at, bakılır, beslenir olur ünlü kırat. Ruşen Ali büyür, gelişir olur bir âşık. Sazı elinde sözü dilinde. Ruşen Ali'nin giderek asıl adı unutulur. Babasının körlüğünden dolayı Köroğlu diye çağrılır.

Köroğlu, atını biner, sazını alır günlerden birgün gelir çıkar Çamlıbel'e. Bir süre kalır, öç almak amacındadır. Bakar ki günler aylar geçiyor hiç bir şey yapamaz durumda, atını biner. Gelir Çamlıbel üstünde Çardaklı derler oraya yerleşir. Aylarca kalır burda. Teklik Tanrı'ya yakışır, tek başına sıkılır. Ordan da İstanbul'a gelir. İstanbul'da adı ünü yaygın bir Ayvaz adı çalınır kulağına... Kasapbaşı'nın oğluydu Ayvaz. Arar, bulur Ayvaz'ı. Ayartır. Birlikte dönerler Çamlıbel'e. Ayvaz da Köse Kenan denen bir arkadaşını getirir yanına, üç kişi olurlar. Yuvayı dişi kuş yapar, diyerek Köroğlu'nu evlendirirler. Çamlıbel dolaylarında Türkmen boyları vardı. Bu boylardan birinin Perizat adındaki kızını alır Köroğlu.

Adıyla, sazıyla, sözüyle, arkadaşlarıyla, iyiliğiyle, kötülüğüyle çevrede tanınmaya, duyulmaya başlar Köroğlu. Adı duyuldukça çevresindeki ellik, birlik artar. Bazı beyler, hanlar, kolu kolçaklılar, gözü-

nü ateşten, boynunu kılıçtan sakınmazlar gelir katılırlar Köroğlu birliğine. Çardaklı Çamlıbel'de adı bilinenler arasında Moganlı Reyhan Arap, Mısırlı Bıyıklı Yusuf, Kiziroğlu Mustafa Bey, Dağıstanlı Koca Bey, Celali Mehmet Bey... vardır.

Bu beylerin her birinin elliliği vardı, yiğitleri vardı. Gün geldi yirmi bin er, sekiz bin atlı Köroğlu'nun buyruğunda toplandı.

Köroğlu eller yıkıp, beller kesiyordu. Haraç alıp pac dağıtıyordu. Keleşlerine getirtiyor, yoksullara dağıtıyordu. Bu yolla adı daha çok yayıldı Köroğlu'nun Güçsüzü kaldıran, güçlüyü ezen, yoksulu koruyan haksızı kesen biri olarak büyük bir ün yaptı. Artık Köroğlu'nun Çardaklı Çamlıbel'i yoksullar, ezikler, yıkıklar, döğülmüşler kapısı oldu. Yiyip içenin, konup göçenin sayısı belli değildi.

Gün geldi Köroğlu vezirlik kizirlik işler kurdu. Tepesi Delik adında bir veziri vardı. Köroğlu'nun kahvesi bir gün istenildiğinde çok geç geldi. Köroğlu işlerin, buyruklarının aksadığı kanısına kapılarak Tepesi Delik veziri dövdü. Vezir de gecenin ortasında kalkıp kaçtı. Kaçtı ya, nereye gidecekti? Nereye gitse Köroğlu bulup getirecekti. Vezir kalktı da taa Silistre derler bir yere gitti. Silistre'de Hasan Paşa adında bir paşa vardı. Herşey ondan sorulurdu. Hasan Paşa gökçek bir yiğitti. Osmanlı'yla arası iyi gidiyordu. Hasan Paşa ergendi.

Tepesi Delik Vezir gelip Hasan Paşa'ya kapılanmıştı.

Hasan Paşa evlenmeye niyetlendi. Aradı taradı... Adı, ünü, güzelliği dillere destan bir kız buldu. Bu kızla evlenmeyi düşündü. Selivan Beyleri denirdi kızın ailesine. Adı Menzil Hanım'dı. Hasan Paşa vezirlik yaptırdığı Tepesi Delik Veziri çağırdı. Durumu anlattı. Gidip Menzil Hanımı istemesini söyledi.

Vezir ertesi gün atını bindi, kamçısını, yamçısını kuşandı, sürdü. Doğru Selivan Beylerine. Selivan Beyleri Veziri karşıladılar. Konuk ettiler. Ağırladılar. Yenildi, içildi, Vezir:

— Töre odur ki, konak evi, konuğun niye geldiğini sormaya. Siz de sormazsınız. Ben söyleyim. Böyle böyle... Ben derim ki, kızınız Menzil Hanım'ı, Silistreli Haşan Paşa'ya veresiniz. Uğurlu, kutlu bir iş olur.

Tanrı bir kişiye verecekse yel de getirir, sel de getirir, kul da. Tanrı bir kimsenin kapısını kapatacaksa, ayağına kapansan Tanrı'nın onu sopayla kovar. Hasan Paşa'ya Tanrı vermişti bir paşalık, Menzil Hanım'ı da alarak olacaktı daha da büyük bir han...

Sözü uzatmayalım, Selivan Beyleri dediler ki:

— Bizim içimizden geçeni siz söylediniz. Tanrı yazmışsa uğurlu olsun, kutlu olsun diyelim. İlle bir tek istediğimiz var. Başlık istemiyoruz. Çeyiz olarak da ne istenirse katacağız. İsteğimiz şu; Hasan Paşa kızımızın düğününde öyle bir at binecek ki, hiç bir at ona yetişemiyecek. Öyle bir at olacak ki değil ülkemizde, dünyada böyle bir at olmayacak. Bu atı bulur, biner gelirseniz. Menzil Hanım'ın evlenme çağıdır, alır gidersiniz.

Vezir uğurlandı. Geldi çıktı Hasan Paşa'nın yanına. Anlattı durumu. Hasan Paşa tuttu Vezir'in yakasını; «bu atı bulursan sen bulursun» diye.

Tepesi Delik düşündü, taşındı. Sonunda buldu; Köroğlu'nun kır atı. Kuş uçsa yetişemezdi kır ata. «Eh Köroğlu kır atını yok bil. Beni döver kovar mısın?» diye söylendi. Hasan Paşa'ya çıktı:

— Köroğlu'nun atından başka at yok. İlle bu atı getirmek çok zor. Ölüm yoludur bu atın yolu, diye

uzun uzun anlattı. Çıkmaz yollar Hasan Paşa'nın canını sıktı:

— Canım Hasan Paşa'nın kız aldığından Köroğlu ne diye salık ala?

— Öyle deme Paşam, Selivan Beyleri bilir bu işi, bakarsın çağırırlar. Senin arkana takarlar. Senin mızrağın onun yumruğudur. Böyle duymuşum ben...

— Bana bu yokuşları gösterirsin. Senin gözün Menzil hanımdadır Vezir, alçaklık yapma. Köroğlu'nu sen çıkaracaksın, çağıracaksın, beni öldürtüp kızı sen alacaksın, dedi.

— Hiç kızma Paşam. Benim bütün derdim Köroğlu'nun atını getirtmektir, Böylece Menzil hanımı almaktır sana, dedi.

Paşa indirdi:

— Öyleyse bir yol bul, çıkar yol.

— Ortaya bir şeyler koyacaksın. Aracı, paracı, iyi yol, kötü yol. Bu atı elde edeceğiz. Ortaya kız koyacaksın, para koyacaksın, saray, konak, tarla tapan koyacaksın. Hırlı yolla olmazsa hırsız yolla... Bu atı getirmemiz gerek. Atı getirene büyük bağışlar yapacaksın ki kelleyi koltuğa alan çıksın. Yoksa kim ölüme gider?

— Son sözünü söyle?

— Babandan kalan saraylar, tarlalar, bacın Döne Sultan, iki bin altın. Bunları ortaya korsan...

— Peki, dedi Hasan Paşa.

Hemen ertesi gün çığırtkanlar, bağırtkanlar çıktı ortaya. Davul zurnalar vuruldu. Yediden yetmişe, büyükten küçüğe herkes duydu: «Köroğlu'nun kır atını kim getirirse tarla, toprak, tapu, saray, iki bin altın, Hasan Paşa'nın bacısı Döne Sultan onundur»

Kişinin dileğinin gerçekleşmesi kendi elinde. Körün çırasını Tanrı yakar. derler ya, çırayı tutma-

sını da bileceksin, eline çıra alacaksın. Hasan Paşa'nın dana çobanı vardı, Keloğlan. Keloğlan her sabah Döne Sultan'ın sarayının önünden geçerdi. Döne Sultan erken sarayın ayvanına çıkar, bakardı ağaran, açılan dağlara, kırlara. Keloğlan görürdü Döne Sultan'ı, «eh, Döne Sultan gönlünü bana kaptırmıştır. Tanrım yardım ederse, dana yaylımı, güz gelir biterse, alacaklarımı alırsam, toparlarsam verem Hasan Paşa'ya Döne Sultan'ı alam. Bu kız deli olacak benim için» derdi.

Keloğlan birgün çığırtkanların, bağırtkanların sesini duydu. Elinde çomağı vardı. Çobanın neyi olacak? Gün doğmadan gün batana bulduğu eline geçirdiği mıhı, mısmarı, çiviyi, kabarayı bu çomağın tepesine çakmıştı. Bağırtkanları, çağırtkanları duyar duymaz çomağı kaldırdı, yürüdü:

— Ulan susun! Susun yoksa başınızı bu çomakla parçalarım. Benim nişanlımın adını beş paralık ettiğinizi biliyor musunuz? Sizin ağzınıza düşer mi benim nişanlım, diye bağırdı.

Bağırtanlar baktılar ki gözü dönmüşün biri Keloğlan.

— Aman Keloğlan bilmiyorduk, dedi birisi.

— Öyleyse bilin. Döne Sultan benim için nerdeyse deli olacak. Gözünü benden ayırmaz, her sabah yolumu bekler.

— Keloğlan istersen gel seni Hasan Paşa'ya götürelim. Görüşmek iyi olur, dediler.

Aldılar Keloğlan'ı, götürdüler Hasan Paşa'nın katına. Ne el pençe, ne eğilme. Keloğlan dik aldı:

— Hasan Paşa sen misin?

— Benim. Ne vardı Keloğlan?

— Ülkenin paşası olmasaydın seni şu çomakla

öyle yapardım ki, kemiklerin bile bir araya gelmeye. Kırgız gibi ezer, zongur ölüsüne döndürürdüm.

— Keloğlan dediklerinin hepsini anladım da, zongur ölüsü nedir, duymadım.

— Yedi günlük it ölüsü.

— Niye beni böyle yapıyorsun? Ne kalmışın var bende?

— Bilmiyor musun Döne Sultan beni seviyor? Aha güz ayları geliyor. Çobanlıktan ne gelirim olursa toparlayıp vereceğim sana, Döne Sultan'ı alacağım. Niye ortalarda bir sürü it ulutuyorsun? Benim nişamlım sayılır Döne Sultan, adı sanı niye ayak altına gitsin!

Hasan Paşa güldü, kovacak oldu Keloğlan'ı. Tepesi Delik söz aldı:

— Dur Paşam. Bu kel de iş var. Bana kalırsa kır atı böyle gözü dönmüş biri getirir. Aklı başında olanın yapacağı iş değildir.

— Öyleyse gitsin, dedi Hasan Paşa.

Keloğlan:

— Ne atı, hangi kır at?

— Çardaklı Çamlıbel'de, Koca Kurt denen biri vardır, onun atı. Gidip onun kır atını getireceksin. Döne Sultan, iki bin altın, bir saray, bağlık, bahçelik, tarla tapan... Yaşadın Keloğlan, dedi Tepesi Delik.

Keloğlan'ın başında saç yoktu ya, akıl doluydu:

— Öyle olmaz, çıkarın yazın benim dediklerimi. Önce bir anlaşma yazacağız.

— Peki, dedi Hasan Paşa.

Yazıcılar geldi, yazdılar, çizdiler. Keloğlan bir bir yazdırdı:

— İki bin altın bir torbanın içine konacak. Döne Sultan gelinliklerini giyip bürünceklerini bürü-

necek, belinde gümüş kemer, kulaklarında altın küpe olacak. Kırk kat davul zurna hazır duracak. Sarayların kapısı açık duracak. Tarla tapan, bağ bahçe tapusu çevrilmiş duracak. Hasan Paşa, Döne Sultan'ın elini bana verecek, ben de kır atın yularını Hasan Paşa'nın eline vereceğim. Böyle yazın, altını da parmaklayın, bitsin, dedi.

Yazıldı, çizildi. Damgalandı. Keloğlan aldı yazılı kâğıdı koynuna koydu. Bir at verdiler Keloğlan'a. Bindi :

— Hasan Paşa senden bir dileğim var. Döne Sultan bensiz sıkılır, benim ayrılığıma dayanamaz. Yanına çengi, çalgı ver, gönlünü eğlendirsinler, benim yokluğumda yanında olsunlar Döne Sultan'ın, dedi atını sürdü.

Anasının yanına geldi:

— Ana gözün aydın, Hasan Paşa'nın bacısı Döne Sultan'ı aldım. Nişanımı taktım. Gidiyorum ki Köroğlu'nun kır atını getirem. düğün yapam, dedi.

— Oğul sen çarpılmışsın, cin yiğnağına uğramışsın.

— Yok ana can. İşte yazılı kâğıt, gör, dedi. Çıkardı kâğıdı gösterdi. Sonra da atını sürdü...

Aşkı sel söndürmez, derler. Aşk insanı her yıkıma sürükler. Mecnun Leyla için, çöllerde kaldı. Çevresinde otlar bitti. Yedi yıl Leyla Leyla diye ağladı. Başında kuşlar yuva yaptı. Bunu yaptıran aşktı. Keloğlan da aşk uğruna düştü yolun cengine, güzellerin dengine, derelerden sel gibi, tepelerden yel gibi, bahar buludu, Hamza Pehlivan gibi... Öyle gidiyordu ki, geri dönüp geçtiği yerlere bakınca seçemiyordu. Öyle yerlerden gidiyordu ki, su boğazda, çamur dizde. Uzatmıyalım sözü, kırmayalım sazı. Keloğlan günlerden bir gün Çamlıbel'in önünde küçük bir tepeye

çıktı. Sağa sola baktı. Gördü ki dağ taş, insan... Çamlıbel'in ocağı delinsin, yerde, açıkta çam dibinde, ağaç altında, dere boyunda yiyen, içen, eğlenen... Sayısı belli değil, gökte yıldız.

«Ben bunların arasına böyle gidersem beni öldürürler. En iyisi bunların arasına bir dilenci olarak gireyim» dedi Keloğlan. Atından indi, saldı atını delidüze. Üstünü başını çıkardı, yırttı, attı, oldu bir dilenci. Gitti Köroğlu'nun atlarının su içtiği kurunlardan birinin altına saklandı, sığındı. Üstüne sular damladı. Az sonra öyle oldu ki, dersin ki kediyi suya atmışsın, tüyleri yapış yapış, kulakları dik dik, öyle oldu Keloğlan.

Bu sırada Köroğlu'nun atları suya çekiliyordu. Başseyisin elindeki at suya çekilir çekilmez pavkurdu, horladı. Az kaldı Seyisbaşının kolu kopa atın çarpamsından. Eğildi kurunun altına baktı ki ne baka... Bir dilenci. Titriyor. Uzanıp kolundan tuttu. çekip çıkardı başseyis:

— Ulan senin ocağın batmasın, az daha kır at kolumu koparacaktı, dedi Seyisbaşı, elindeki kazıkla Keloğlan'ın ıslak sırtına bir kaç yapıştırdı ki, beşli gibi patladı. Keloğlan yandı yakıldı ya, Döne Sultan için katlandı. Bir yandan Seyisbaşı gel ha gel edip enini uzununu bir ediyordu Keloğlan'ın. Keloğlan dayanamadı artık, baktı ki anamdan emdiğim süt burnumdan geliyor:

— Ben duymuşum Köroğlu açlar doyurur, çıplaklar giydirir, öksüzler, kimsesizler büyütür, korur. Demediler ki Köroğlu yakaladığını öldürür.

Başseyis korktu:

— Oğlum sen kimsin, necisin?

— Ben kimsiz, kimsesiz bir öksüzüm. Geldim Köroğlu'na sığınam. Külünü döküp, kırıntısını yemeye

geldim.

— Dur öyleyse oğlum! Sakın benim döğdüğümü söyleme Köroğlu'na. Şimdi seni götürür, yedirir içiririm. Bizim seyislerin artığını yesen yeter sana, dedi.

Keloğlanı aldı götürdü. Tavlaya girdiler. Keloğlan baktı ne baka, seni yıkılasın tavla, öte başta ki at dersin ki bir kuş. Öyle büyük, öyle uzun, Şaşırdı:

— Yoksa bu uçsuz, bucaksız tavlayı ben mi süpüreceğim. Ben bu tavlayı iki aya süpüremem. Eğer böyle bir şey yaptıracaksanız, bırakın gidip dilencilik yapayım, dedi.

— Yok Keloğlan, sen yiyip içip gezeceksin, dedi tavlabaşı.

Keloğlan başladı gerçekten de yiyip içip gezmeye. Ille yandan, uzaktan atların bakımıyla, tımarıyla da uğraşıyordu. Birgün baktı tavlada bir çalışma, bir uğraşı... Atlar siliniyor, tavla süprülüyor, bir korku, bir el çabukluğu. Keloğlan sordu seyisbaşına:

— Böyle olmazdı, atlara böyle candan bakmazdınız. Ne var ki atlar böyle silinir, tavla böyle parlatılır?

— Bugün Köroğlu gelip atları görecek. Eğer bir atı bakımsız, çelimsiz, ortalığı pis görürse boynumuzu vurdurur. Köroğlu denince iyilere iyi, kötülere kötü olan biri gelsin gözünün önüne Keloğlan, dedi.

Konuşmalar. soluklar, sesler kesildi. «Köroğlu geliyor» diye duyuldu. Keloğlan'ı bir atın önüne sakladılar.

Köroğlu içeri girdi. Keloğlan'ı saklandığı yerden baktı ki Köroğlu anlatılanlardan da gösterişli, güçlü, yiğit. Bıyıkları kulaklarına ulaşmış. Kol bud dalyan gibi. Boyun kalınlığı Keloğlan'ın beli. Bacakları direk gibi. Yüzü kıpkırmızı. Arkasında

tepesinde. Bunun adı Köse Kenan'dı. Onun arkasından tanrının övüp yarattığı Ayvaz vardı. Köroğlu Ayvaz'ı oğul edinmişti. Çok severdi. Sağ koluydu. Üçü birlik atları incelediler. Baktılar. Bir atın ölümcüllüğü kızdırdı Köroğlu'nu. Başseyisi çağırdı:

— Gel buraya.

— Buyur ağam.

— Bu at niçin bunların arasında? Düşman görse sevinir, dost görse üzülür. Götürün bu atı şurda bir derede gebertin, yok edin, kurt kuş yesin, dedi.

Keloğlan bu sözleri duyar duymaz sıçradı çıktı ortaya:

— Geberteceğiniz atı bana verseniz ağam, dedi.

Köroğlu şaşırdı:

— Kimdir bu?

Başseyis:

— Ağam bir kaç gün önce at sulaklarının altında bulduk. Sizin adınızı sanınızı duymuş, gelmiş. Odununuzu, ocağınızı yakıp külünüzü dökmeye, kırıntınızı yemeye. Biz de, sizin adınıza, ününüze yakışır iş olsun diye getirdik buraya. Geçinip gidiyor.

— Bunlar iyi. Yalnız kim olduğu, nerden geldiği iyice belli mi? Bizim arkamıza konmuş biri olmasın?

— Yok ağam, babası yokmuş. Bir tek anası varmış. Bir Keloğlan...

Köroğlu söz etmedi. Keloğlan korktu. Arasalar koynunda yazılı kâğıt çıkacaktı. Hemen sözü kaptı:

— Ağam olmaz mı şu gebertilmesini istediğin atı bana veresin. Baksam, beslesem anama götürsem. Boynuna boncuk cıncık assam, üstüne anam binse. Benim de bir atım olsa...

Köroğlu güldü:

bir yiğit daha vardı. İki tüy çenesinin üstünde, bir de

— Peki senin olsun, al götür.

— Sağol ağam, yalnız böyle götürsem yolda ölür. İzin verirsen çok değil yedi gün burada bakıp besleyem.

— Oldu, ona da peki, dedi Köroğlu.

İt yediği günde, at yedi günde, derler. Ölümcül at oldu bir küleyhan. Haftasında Köroğlu bir daha geldi baktı ki ölümcül atın yerinde başka bir at! Başseyise sordu:

— Bu at hangi çayırlara karşılık alındı?

Köroğlu yaylaklarını Türkmen Beylerine otlak olarak verir karşılığı at alırdı. Onun için bu at otlak karşılığı alınmış bir attır, diye düşündü.

Başseyis:

— Ağam bu Keloğlana verdiğin ölümcül attır.

Köroğlu az çok kestirmişti. Kuşkusu dağıldı. Keloğlanı çağırttı:

— Artık Keloğlan gitmeyecek. Kır atın kardeşi olan doru ata bakacak. Bundan sonra doru atın seyisi Keloğlan'dır, dedi.

Keloğlan iyice izini yitirme fırsatı buldu:

— Ağam anam beni bekler. Gözleri yoldadır. Beni yollasan, dedi.

— Üzülme oğlum, gün gelir gidersin. Hele biraz dur bakalım. Şimdilik işin var.

Artık arkasını beklemedi Köroğlu. Kesti attı. Hoş Keloğlan da gidici değildi. Kalmak işine geliyordu. Verdiler Keloğlan'ı doru atın yanına. Yedi günde yeniden tüy bitirdi. Köroğlu geldi baktı ki doru at tanınmıyor.

— Oğlum ben seni doru atta sınadım. Sen asıl kır atın seyisi olacaksın. Senden iyi seyis, üstün bakıcı olmaz. Sen kır ata, kır at sana yakışır, dedi.

Keloğlan kır ata yanaştı. Kır ata değil, Döne Sultan'a yaklaşıyordu. Kır ata öyle bakıyordu ki, iki gözü gibi. Tımar, su, yem, bakım, silme, gezdirme... Hiç bir şeyini sektirmiyordu Keloğlan kır atın.

Kır atın ünlü yanları vardı. Köroğlu kır atın yularını, kendi eliyle birine vermezse, kır atı tutmak, dizginini zaptetmek, kır ata el vurmak kimsenin ağzının aşı değildi. Ikincisi, kır at; soyundan bir atın yürüyüp gittiği yolu sürerdi. Anası, babası, bacısı, kardaşı, yavrusu... kendi soyundan bir at, bir tay yitse, bir yana gitse, çalıp götürseler, onun izini sürer, kokusunu alırdı.

Köroğlu:

— Oğlum, Keloğlan, savaşlar kazanan, beni kurtaran, kaçanı uçanı tutan, iz süren, Köroğlu'nu Köroğlu yapan bu attır. Çamlıbel'in bel kemiğidir. Kolum kanadımdır. Eğer kır ata iyi bakarsan seni başseyis yapacağım, dedi Kır atın yularını Keloğlan'ın eline verdi:

Kır atın ön ayaklarıda iki yerde duşak (1) vardı. Açacaklarını da verdi Keloğlan'a.

— Kır atı gezdireceğin sıra bu açacakları açarsın duşakları, gezdirirsin, dedi.

Köroğlu, kır atı kimin eline verse, açacakların birini verir, birini vermezdi. Her alan sanırdı ki duşaklar hemen açılacak. Oysa açacağın birini değişik verirdi. Kır ata binip gezdirmek isteyen, kaçırmak isteyen duşağın birini açar birini açamayınca anlardı tuzağı.

Sözü uzatmıyalım, yedi gün içinde kır at, bir kır at daha oldu. Her bir sağrısı üstünde nallarından büyük pul açtı. Bıçak vursalar, mızrak batırsalar kemi-

(1) Duşak: atın ön ayaklarındaki bağ.

ğe varmazdı. Köroğlu kır atı görünce şaştı. Bir yerine beş kır at buldu. Köroğlu seyisleri topladı tavlanın ortaya. Keloğlan'ı da çağırdı:

— Bundan sonra baş seyis Keloğlandır. Hepinizin başkanıdır. Keloğlan adını da kaldırdım. Bundan böyle Seyisbaşı diyeceksiniz ona. Tanrı bu oğlanı seyislik için yaratmıştır. Dediklerinden şaşmayacaksınız, dedi çıktı.

Seyisler alışkındılar. Sık sık başkanları değişirdi. Şölen verilirdi bu değişiklikte. Seyisler beklediler. Keloğlan yemek vermedi. Seyisler sardılar çevresini. Anlamadı Keloğlan, bilmezdi ki... Tes-tös mü görmüş Keloğlan dana arkasında.? Seyisler dillendiler:

— Bize yemek vereceksin. İçki isteriz, dediler.

Keloğlan:

— Canım benim neyim var ki size yedirem, içirem. Ayağımda bir çift eski çarık, arkamda yırtık bir zıbın, başımda delik deşik börk. Söylerim Köroğlu'na beni başseyislikten çıkarsın. Ben istemem başlık, başkanlık. Alsın de kime verirse versin, dedi.

Geldi Köroğlu'na. Köroğlu'nun iki odası vardı. Biri dem odası, biri gam odasıydı. Dem odasında yenir içilirdi, eğlenilirdi. Gam odası, üzüntü, tasa, yas yenilgi odasıydı. Hangisine girilse kırk gün kalınırdı orda. Keloğlan geldiğinde Köroğlu ile Ayvaz dem odasındaydılar. Köroğlu'nun arkası, Ayvaz'ın yüzü kapıya doğruydu. Dillerinde Keloğlan. Keloğlan'dan söz ediyorlardı. Keloğlan utanarak yanaştı kapıya. İçeri girmeye ikiciklendi. Bu arada eli birden kapıya değdi. Kapı açıldı. Ayvaz Keloğlan'a gördü. Keloğlan geri kaçacakken başı sıkıştı kapıya. Ayvaz güldü. Ayvaz'ın gülmesi Köroğlu'na dokundu, kızdı Köroğlu. Gözleri çakmak çakmak:

— Demek yaşlandım da bana gülüyorsun?

— Ağam yok, Seyisbaşı yaptığınız Keloğlan geldi, içeri bakarken başı sıkıştı. Ona güldüm.

— Gelsin içeri öylese.

Keloğlan geldi içeri. Köroğlu kalktı, karşıladı:

— Buyur Seyişbaşı, ne istedin?

— Ağam bana kızma sana bir şey diyeceğim. Sen yaptın beni Seyisbaşı. Öbür seyisler sardılar başımı. Yemek isterler, içmek isterler. Benim neyim var? Ben bunları yediremem, doyuramam. Bana verdiğin seyisbaşılığı geri al.

Köroğlu güldü:

— Oğlum, onlar haklıdır. Belli töreyi yıkamazsın. Şimdi Ayvaz seninle gelecek, ne isterse hepsini verecek, dedi.

Keloğlan işitmişti ki, Köroğlu'nun karanlık ambarlarında, köşelerde saklı yıllanmış şaraplar vardır. Yıllık şarapların ağızlarında dört parmak küf atmıştır. Enaz yedi yıllıktır bu şaraplar. Bu şaraplardan bir yudum içenler zongur ölüsü olurlar. Keloğlan ambara girer girmez köşelere saldırdı. «Eğer bu şarapları seyislere içirirsem, kır atı alır kaçarım» diyordu. Köşelerdeki yedi yıllık tulukları yakaladı.

Ayvaz:

— Seyisbaşı, o tuluklar çok eskidir. Seyisler içemez. Onu içenler zongur ölüsü gibi düşer bayılır. Onları ancak Köroğlu, bir de keleşleri içer.

— Benim yakalarımı yırtan seyislere bunu vereyim ki akıllansınlar. Hem de istersem bir yudum şaraba iki tas su katarım, olur biter. Aldırma.

Ayvaz ses edemedi. «Ne isterse ver» demişti Köroğlu. Tuluklar alındı, koyunlar kesildi, kebaplar, şişler... Sofraları sardılar seyisler. Şarap dağıtma işini Keloğlan yapıyordu. Tas tas, küflü, yıllanmış şarapları verdi seyislere. İçen sallandı, düş-

tü, içen sallandı düştü. Keloğlan kır atın kazığıyla kırkına kırk dönüş vurdu. Hiç kimse de ses soluk kalmamıştı. «Artık kır at yolcudur» diye sevindi. Hemen bir çalı süpürgesi aldı, kendi giyimlerini süpürgeye sardı, süpürgeyi yatağa yatırdı. Kendisi değişik giyimlere büründü. Geldi kır atın takımını vurdu. Koynundan açacakları çıkardı. Kır atın duşaklarından birini açtı, ikinciye sıra gelende uğraştı uğraştı... Açamadı. İki eli yanına düştü. Dersin ki Döne Sultan'ı gerdeğe soktu, geri çıkardılar. Yıkıldı:

«Eyvah... Köroğlu demek bu tuzağı benim için yaptın, kurdun» dedi. Taşla vurup kırmayı denedi, kır at yanaştırmadı. O yana bu yana baş vurdu, bir çıkar yol bulamadı. Doru atı gördü. «Ulan Hasan Paşa baban deden mi görmüştü doru at gibi bir atı. Bu bile çok sana» dedi de doru atı çekti. Takımlarını vurdu. Ayaklarına keçe sardı, bindi: «Tanrı ikimizi de korusun doru at. Nerdesin Silistre geldim» dedi atı sürdü.

Bir yandan Köroğlu korkusu, bir yanda Döne Sultan'a kavuşma sevinci, bir yanda yolun uzaklığı. Eli hiç durmadı Keloğlan'ın. Çomağı durmadan yapıştırdı doru ata.

Doru at yol almakta olsun, biz gelelim kır ata. Kır at baktı ki kardeşi doru götürüldü, çekti yularını kopardı. Tavlanın içine daldı. Ne ki at var, kimini tepti, kimini kaptı... Okka vurup batman kaldırdı. Hangi ata vurduysa onu serdi. Tavlanın yarısını öldürdü, gebertti. Kan gövdeyi götürdü tavlada.

Sabah erkenden Ayvaz Köroğlu'nun kahvesini götürürdü. Tavlanın önünden geçerken patırtıyı duydu.içeri daldı ki, kır at ortalığı yıkıyor.

Ayvaz ses verdi:

— Dur kır at, dedi.

Kır at mıhının üstüne durdu. Çekip atı bağladı.

Eline bir kazık aldı. Daldı seyislerin içine. Baygın yatan seyislerin kabasına kabasına, zoğuna zoğuna, yapıştırdıkça, gel ha gel ettikçe sıçradı seyisler:

— Ağam bize bu oyunu Keloğlan yaptı, dediler.

Ayvaz geldi Keloğlan'ın yanına. Baktı ki yatıyor, başındaki börk gözüküyor. Kazıkla başladı yapıştırmaya. Vurdu vurdu. Keloğlan'dan ses soluk çıkmadı. Yorganı açtı ki ne açа... Bir çalı süpürgesi. Bir de baktıki doru at yok.

Ayvaz bu işlerle uğraşırken Köroğlu kızdı. Kahvesi geç kalmıştı. Tepesinde tüyler dikildi. Söylenmeye başladı, «demek yaşlandım diye Ayvaz beni saymaz oldu, bakın kahve gelmiyor?» dedi.

Derken Ayvaz kolları sıvalı, üstü başı kan, elinde kahve içeri girdi. Köroğlu şaşırdı:

— Ayvaz nedir bu işin iç yüzü, dedi.

Ayvaz ses etmedi. Ayvaz ses etmeyince üzücü bir durum var demekti. Köroğlu aldı sazı eline, görelim ne dedi:

Ayvaz'ın köyleri handır
Sana kurban şirin candır
Ak ellerin kızıl kandır
Kestiğin baş mıdır Ayvaz?

Ayvaz gelir otağından
Ballar akar dudağından
Karlar yağar kabağından (1)
Boran mı kış mıdır Ayvaz?

(1) Kabak: gözün üstünde, kaşın altındaki bölge.

Dayan Koç Köroğlum dayan
Gizli sırlar olsun beyan
Uyan bu uykudan uyan
Gördüğüm düş müdür Ayvaz?

Sözü bitirdi Köroğlu, Ayvaz açıldı:

— Ne olacak? Her gördüğünü kardeş bilip içimize alman, aramıza katman başımıza onulmaz dertler açıyor. Keloğlan doru atı götürmüş.

Köroğlu:

— Korkma Ayvaz'ım. Eğer kır at olsaydı işimiz bitikti. Şimdi kahvemi ver içeyim. Sen git kır atın takımlarını vur, gürzümü getir. Kalkanamı getir. Binip gideyim ardından. Keloğlan'ın derisini tulum çıkarıp getireyim sana. Postuna saman tepip Çamlıbel tepesinden asalım, herkes görsün Köroğlu'nun atını kaçırmanın, kartal yuvasından yumurta almanın karşılığını...

Köroğlu kahvesini içti. Ayvaz kır atı hazırladı Köroğlu biner binmez, kır at yeri elledi. Kokladı toprağı, havayı kokladı, kardeşi doru atın izini yakaladı,

Kır at yol almaktan olsun, Keloğlan dor atı yarı yola varmadan öyle etti ki, at olmaktan çıkardı. Durmadan sürdü, çomak vurdu, dövdü. Doru at, bir derenin yamacında, bir değirmenin yakınında kaldı. Dört ayağını da diretti, dik durdu. «Etme doru, tutma doru beni götür. Döne Sultan bekler, Köroğlu gelir» dediyse de doru at ölü gibi kaldı. Keloğlan şaşırdı. O yana bu yana bakıp çıkar yol ararken baktı ki Köroğlu kır atla yamaçtan öyle geliyor ki, kuş gibi. Şahin serçenin üstüne nasıl akar kurşun gibi, Köroğlu öyle geliyor. Keloğlan artık Döne Sultan'ı da doru atı da

unuttu. Saklanacak yer aradı. Hemen değirmene girdi. Değirmenci taş dişemekteydi.

— Değirmenci dayı işin kolay olsun.

— Sağol oğlum hoş geldi. Buğdaylarını indir, hemen öğütürüm, dedi.

— Ben buğday getirmedim. Benim sana iyilik yapmak düşüncem var.

— Söyle bakalım.

— Senin oğlun kızın var mı?

— Sana ne?

— Git onlarla görüş, ayrılığın, ölümün yakın.

Değirmenci kızdı:

— Ulan sen Canalıcı'yla amca oğlu musun?

— Sen bundan birkaç gün önce Köroğlu'nun keleşlerine un öğüttün mü?

— Öğüttüm.

— Senin ocağın bata, unları iri öğütmüşsün. Köroğlu geliyor seni öldürecek.

Değirmencinin gözleri yaşardı, başladı ağlamaya. Keloğlan fırsatı kaçırmadı:

— Ağlama değirmenci, sana bir iyilik yapacağım. Benim giygilerimi sen giy, seninkileri de ben giyem. Sen git saklan şu çarkların altına. Köroğlu gelince ben değirmenci olam, öldürüse de beni öldürsün. Çoluk yok, çocuk yok. Aldırmam ben. Belki bir yalan dolan bulur savarım da...

Değirmenciye uygun geldi bu yol. Giyimlerini değiştirdiler. Keloğlan oldu değirmenci, değirmenci oldu Keloğlan, gitti saklandı. Keloğlan eline aldı bir koca çekiç, başladı değirmenin taşlarını dişemeye. Vurdukça taşın parçalarının her biri fişek gibi, mermi gibi sıçrıyor. Değirmenci taşların parçalandığını duydukça yüreği parçalanıyor ya, ne yapsın ölüm var ucunda...

Köroğlu da geldi yanaştı. Doru ata baktı ki tüy başı ter. Donmuş kalmış doru at. «Vay Keloğlan, senin alacağın olsun» dedi. Sürdü değirmene indi. Kargıyı uzattı değirmenin kapısına öyle bir vurdu ki, kapı arkaya yapıştı, top patladı dersin ki.

— Değirmenci, diye gürledi.

— Buyur ağa, dedi Keloğlan.

— Ulan değirmenci, buralara bir Keloğlan gelip saklandı mı?

— Ağam ben Keloğlan meloğlan bilmem. Birisi geldi, titreye titreye şu çarkların arasına, biz doğuzluk deriz, oraya saklandı.

Köroğlu kızgınlıkla:

— Tut şu atımı, dedi, kır atın dizginlerini Keloğlan'ın eline verdi bilmeden. Kendisi yürüdü doğuzluğa. Keloğlan usulca kır atın dizginlerini attı başına. «Kır at seni göğde ararken yerde buldum. Tanrı bizi saklasın» dedi atladı kır ata. Bir o yana bir bu yana estirdi. Köroğlu'nu bekledi. Köroğlu kargısını uzatmış doğuzluğa, bağırıyordu: (1)

— Ulan keloğlan gel çık.

Değirmenci başına örülen çorabı bilmiyor:

— Ağam sen bilirsin, beni bağışla, unları ben iri öğütmedim. Beğenmedinse daha iyisini yaparım...

Köroğlu:

— Ulan ne unu, dedi çekip çıkardı değirmenciyi.

Köroğlu elini dizine vurdu, sıçradı. «Eyvah kır atın dizginini elimle Kele verdim» dedi yürüdü. Kapının arasından baktı ki Keloğlan kır atın üstünde.

---

(1) Doğuzluk: değirmenin çarklarının bulunduğu bölge.

— Keloğlan kır at sana, sen kır ata yakışmışsın, dedi.

Keloğlan'ın işi sağlam, dili bir karış:

— Koca Köroğlu, ne söylenirsin kendi kendine. Yakışır yakışmaz sana ne? Kır at benim, ben kır atın binicisi...

— Birşey demedim Keloğlan. Tanrı kötü gözden saklasın demek istedim.

— Çok söyleme.

— Keloğlan gelelim özün sözüne. Hadi gel in kır attan. Doru atı bin, Çamlıbel'de bizi beklerler, gidelim.

— Uyan ey koca Köroğlu, ben senin yanına kır atı götürmek için gelmişim. Bu atı verip Hasan Paşa'dan Döne Sultan'ı alacağım, döşüme saracağım, aha şu kara döşüme. Hiç sana kır at verir miyim?

Köroğlu işin gerçek yanını kavradı ya, sezdirmedi:

— İşimiz var, eğlenceyi bırak, sırası değil.

— Ne eğlence, ne iş. İstersen arkamdan bak dedi kır atı tepti.

Köroğlu baktı ki kır at gidiyor:

— Dur Keloğlan, dur. Beni dinle. Kır atın yemi, suyu, bakımı, çakılması iyice bellenmeli. Ben söyleyem sen dinle, dedi aldı sazı eline:

Canım kır at, gözüm kır at
Seni binen alır murat
Her yanında çifter kanat
Ağır yollar kır at için.

Keloğlan sazdan ne anlar, sözden ne anlar? Bağrında Döne Sultan ateşi:

— Köroğlu boş sözü bırak. At benimdir, sürerim sürmem, bakarım bakmam. Ne karışırsın boş yere. O yüzden denirki yahşı yiğidin adını duy, yüzünü görme. Kes sesini de gideyim Döne Sultan yollarımı bekler.

Bu sözler Köroğlu'na ölümden artık ya, kır atın uğruna, ucuna her şeye katlanmak zorundaydı. Dünya bir yana kır at bir yanaydı Köroğlu'nun gözünde. Gene kır atın yanı ağır çekerdi.

— Keloğlan senin bildiğin gibi değil, iki sözüm kaldı, hele bir dinle, dedi:

Kır atı besledim körpe
Hay edende çıkar sarpa
Her öğünde on tas arpa
Ağır yemler kır at için.

Besledim bin heves ile
Girdim meydana bahs ile
İçi kalaylı tas ile
Soğuk sular kır at için

Köroğlu der ohlarınan
Döğüşürdüm çohlarınan
Başı polat mıhlarınan
Gümüş nallar kır at için.

Köroğlu sözünü bitirdi, Keloğlan aldı:

— Köroğlu sana söz veriyorum. Kır atın dizginini sen nasıl elime verdinse, ben de bu dizginleri öylece geri vereceğim sana. Yalnız Döne Sultan'ı alayım, Hasan Paşa'nın gönlünü yapayım. Koç Köroğ-

lu'nun elinden at alan Keloğlan, Hasan Paşa'dan mı alamayacak? Hiç korkma, kır at başımla, gözümle birdir, senindir.

Köroğlu ağladı. Kır atın gitmesini görmemek için arkasını döndü. Keloğlan dizginleri bırakmış, kır at tozu dumana katıyordu. Köroğlu dayanamadı, geri döndü «son bir dönüş kır atımın gidişini, yürüyüşünü göreyim» diyerek baktı doya doya. Kır atı uçarken gördü, kan yaş akıttı gözlerinden. Sazını bastı bağrına:

Yeni bildim kır at gitti.
Alış, tutuş, yan Köroğlu
Yüreğinin başı tuttu
Kaldın sen yayan Köroğlu.

Yüreğimi aldı sancı
Kır atımın pulu inci
Yeni oldum değirmenci
Şimdi getir «den» Köroğlu.

Havada bulutlar oynar
İçerde yüreğim yanar
Keloğlan kır atı biner
Gün gibi ayan Köroğlu.

Değirmenci sırtını değirmenin kapısına vermiş korkudan titriyordu. Köroğlu yok yere korkuttuğu değirmencinin gönlünü almak istedi:

— Değirmenci niye benzin uçuk?

— Ne olacak ağam, ocağı batasıca şu atı götüren adam, değirmen taşımı kırdı. Dokuz boğaz kaldı aç susuz.

— Ne yapalım, benim de kır atım gitti. Benim

yüzümden senin bu değirmen işin bozuldu. Ben sana bir taş yollarım, dedi.

Doru atın kolanını, kuskununu, eyerini, gemini aldı. Doru at kendini bile götüremiyordu. Köroğlu takımları kendisi kuşandı. Doru atın kuyruğuna yapıştı, dehledi. İte kaka Çamlıbel yoluna vurdu.

Çamlıbel'de isabalı, Kiziroğlu Mustafa Bey, Celali Memet Bey, Ayvaz Han, Reyhan Arap, Demircioğlu, Köse Kenan, Koca Bey... Hepsi yollara bakardı. Keloğlan'ın postunu bekliyorlardı. Gözleri yollarda. Bakarken Ayvaz bir karaltı seçti:

— Aşağıdan bir çerçi geliyor. Bezeklik, süslük, sakız boncuk cıncık alır, eğleniriz, dedi.

Köse Kenan'ın gözleri çok keskindi:

— Ben size bir şey söyleyim gülmeyin bana. Bu gelen Köroğlu'dur.

Hiçbiri yakın etmedi:

— Öyle şey olur mu, dediler.

Köse Kenan:

— Olmaz demeyin. Daha iyi seçiyorum şimdi. Kır atı vermiş doru atı almış. Alta üstü bir şey vermiş mi bilmem?

— Sen bu dönüş hiçbir şeyi seçemiyorsun? Köroğlu kır atı verir mi, dediler.

— Az sonra siz de görürsünz, dedi Köse Kenan.

Karaltı geldi yaklaştı, seçildi, ayan bayan. Baktılar ki gerçekten de Köroğlu. Sırtında eyer, boynunda kolanlar, kolunda dizgin, doru atın kuyruğundan tutmuş geliyor. Hepsi indi karşıladılar. Hepsi ağladı; «artık bize Çamlıbel yasak oldu. Kır at olmayınca belimiz kırıktır. Kır atsız yaşanır mı» dediler.

Köroğlu yaralıydı ya, söz edecek durumda değildi. Zorla konuştu:

— Ayvaz, dedi.

— Buyur ağam.

— Atı içeri çek.

Dur ağam, göz değmesin iyi al ver etmişsin. At cambazı olduğunu bilmezdik. Üste aldın mı verdin mi, dedi Ayvaz, sonra sazını bastı bağrına:

Sağ gittin sen, geldin hasta
Abdal olan çıkar posta
Kaç bin altın verdin üste
Bazarın mübarek ola.

Köroğlu gücenik, sıkkın:

— Ayvaz sırası değil, bırak gel atı çek, dedi.

— Yok ağam sözümü bitireceğim. Böyle kazançlı al veri övsem gerek, dedi sözünü sürdürdü:

Değirmenin taşı boru
Sordurma sen bana soru
Verdin kırı, aldın doru
Bazarın mübarek ola.

Köroğlu göz yaşlarını tutamadı, ağladı. Keleşlerinden sakladı gözlerini. Ayvaz gördü, aldırmadı, sazını, sesini yükseltti:

Alış veriş öğrenmişsin
Anka bezirgân olmuşsun
Yeni çerçiye dönmüşsün
Bazarın mübarek ola

Niçin girdin değirmene
Atı verdin Keloğlana
Ayvaz kaldı yana yana
Bazarın mübarek ola...

Köroğlu kızdı. Sırtındaki eyeri yere attı. Dizgini kolanı savurdu. Doru atı çektiler tavlaya. Keleşlerle Köroğlu girdi gam odasına. Kırk gün ağladı, yas tuttular.

Köroğlu kırk günlük yası çekedursun, biz gelelim Keloğlan'a. Sürdü geldi Silistre'ye. Döne Sultan'ın sarayı göründü. «Öyle bir at oynatam ki, Döne Sultan'ın beli beş yerden kırıla» dedi kıratı hoplattı. Kır atın geçtiği yerlerde yer oynadı, damlar, saraylar salladı. Gürültüyü, gümbürtüyü duyan, deprem diye dışarı fırladı. Baktılar ki Keloğlan bir kır at getirmiş ki, eşi benzeri yok. Ulaştırdılar Hasan Paşa'ya «Gözün aydın, kır at geldi» dediler. Hasan Paşa anlaşma gereğince Döne Sultan'ı giydirdi, bezendirdi, altınları, sarayları, toprağı, tarlayı Keloğlan'a verdi. Davul zurna pata pat. Keloğlan murada erdi.

Kır at bağlandı tavlaya. Artık Keloğlan oldu Hasan Paşa'nın yakını. Oturdu konuştular. Hasan Paşa:

— Keloğlan sen bu atı nasıl getirdin?

— Dağda geziyordum. Baktım Köroğlu geliyor, kalktım, yanaştım. Kulağının tozuna bir tokat attım, düştü attan. Atı aldım geldim. Köroğlu da ya öldü, ya ölecek. Hepsi bu.

Alan aldı, satan sattı, Keloğlan Döne Sultan'la sarıldı yattı. Sabah oldu, gün çaldı, dağlar ala yeşile boyandı ya, kır at için kış geldi. Kır at tavlaya bağlanmıştı. Kır at bağlandığını anlayınca, geriye baktı ki Köroğlu yok, pavkurdu. Önüne geleni kaptı, arkasından yanaşanı tepti. Yemi bacadan, suyu kürzeden verdiler. Sırtından eyerini kimse alamadı. Kimseyi yanına yaklaştırmadı. Başında dizgin, kolanlar sıkılı... Hasan Paşa şaşırdı. Binmek orda kalsın yanına bile yanaşamıyordu kır atın. «Belki Köroğlu'nun türkülerine alışkındır. Uygun sözlü türküler yaktırayım, onun

gölgesinde yanaşır da bineriz» diye düşündü. Hemen buyruklar çıkardı, salıklar saldı: «Kim kır ata uygun üç bölüm türkü uydurursa, yakıştırırsa etek dolusu altın» diye.

Çobanı, seyisi, veziri, çiftçisi, danacısı, kadını kızı... Bütün Silistre başladı türkü uydurmaya. Silistre uydurmayla, yakıştırmayla gün geçirsin, biz gelelim Çardaklı Çamlıbel'e.

Aradan kırk gün geçmiş, Çardaklı Çamlıbel'deki gam odasında günler bitmişti. Köroğlu Ayvaz'ı çağırdı:

— Ayvaz yavrum, kır atın arkasından gitmek gerek. Kır atı geri getirmezsek bizim sonumuzdur. Benim derviş giyimimi hazırla, değneğimi, dağarcığımı, sazımı, torbamı getir, gideceğim, dedi.

Ayvaz hemen hazırladı, Köroğlu'nu giyindirdi. Köroğlu:

— Çamlıbel'i size, sizi Çamlıbel'e bırakıyorum. Birbirinizi koruyun keleşlerim. Beni kırk günecek bekleyin. Eğer kırk günün bitiminde gelmezsem, kırkıncı akşam bir şerbet için erenler, pirler adına. Beni düşünüzde görürsünüz. Ona göre arkamdan gelirsiniz, yada ona göre iş tutarsınız, dedi.

Keleşler, Ayvaz boynu bükük ağladılar. Köroğlu dayanamadı, aldı sazı eline görelim neler geldi diline:

Atımı bağladım ben de sazana
Bir kılıç vurayım yoldan azana
Kırk batman birinci küçük kazana
Yedirin beylere, ben gelenecek.

Kır at seni binip gidem İran'a
Kılıç sallayayım yolda durana
Seksen bin kuzuyu verin bürana (1)
Yedirin beylere, ben gelenecek.

(1) Büran: Büryan

Köroğlu söyledi sözün ahırı
İncitmeyin fuharayı, fahırı
Tuna çayı gibi dökün çahırı (1)
İçirin beylere ben gelenecek.

Köroğlu sözünü bitirdi, yürüdü. Yayan yapıldak bir derviş. Günlerden birgün Silistre'nin yakınlarına vardı. Baktı bir çiftçi tarla sürüyor. Yalnız karasaban bir yana, çiftçi bir yana. Ne tutuyor, ne ilgileniyor. Öküzleri kendibaş bırakmış, dalgın, düşünceli bir durumda. Köroğlu «yazıktır, bilmiyor, gidip öğreteyim şuna tarla sürmesini» dedi. Yanına geldi:

— Kolay olsun işin çiftçi kardeş,

Çiftçi aldırmadı, duymak istemedi. Çünkü Köroğlu'yla konuşsa kır at için yakıp yakıştırmaya çalıştırdığı türküyü unutacak, demese bekliyor derviş. Sesini çıkarmadı, belleğinde dizmeye çalıştığı türküyü tutuyordu, bozmak istemiyordu. Köroğlu «her halde sağırdır» diyerek iyice yanaştı, kulağına bağırdı. Çiftçi bu bağırıdan sonra ister istemez bıraktı türkü işini; Köroğlunun kulağına bir tokat attı ki, beşli gibi patladı.

— Niye vurdun bana, dedi Köroğlu.

— Senin gibilerin boynunu kesmeli. Ne bağırıyorsun? Ben sağır mıyım?

— Duymadın ne yapayım?

— Daha ne yapacaksın? Köroğlu'nun kır atı için Hasan Paşa yarışma açmış, dünyalık veriyor en güzel türküyü yakana. Ben uydurmuştum bir şeyler onları bozdun. Döne Sultan'ı alan Keloğlan Köroğlu'nu öldürmüş, kır atını getirmiş, kır at şimdi kim-

(1) Çahır (çakır): rakı

seyi yakın etmiyor. Belki Köroğlu'nun türkülerine alışkın onun içindir diye yarışma var... Şimdi anladın mı?

— Anladım anladım. Yalnız sen uydurduğun türkülerin hepsini mi unuttun? Hele belleğinde kalandan söyle bakayım, belki yardım ederim...

— Çok az kaldı.

— Olsun söyle sen.

Çiftçi:

Gökte uçan leyleğin ayakları
Kırmızıdır, kırmızıdır, kırmızı.

Köroğlu'nun tepesi attı. «Ah kır at bu saçmalıkları mı dinleyecektin?» dedi içinden. Çiftçiye yaklaştı:

— Ulan senin ocağın söne, senin başın deline çiftçi! Böyle türkü olur mu, dedi de öyle bir tokat vurdu ki çiftçiye, çiftçi toprağa yapıştı:

— Ağa niye vurdun bana?

— Ulan senin ağzın kapana, böyle türkü olur mu? Ya bilen, beceren söyler türküyü, ya da söylemez. Bilmeyen ağzını açmaz.

Bu sırada bir kır atlı geçiyordu karşıdan. Köroğlu kendi kır atının ayaklarını yüreğinin üstünde duydu. Çiftçiye döndü:

— Şimdi beni dinle. Kır at için türkü böyle söylenir, dedi, aldı sazı eline, görelim ne dedi:

Canım kır at, gözüm kır at
O bakışın durur m'ola?
Hasan Paşa seyisleri
Yem suyunu verir m'ola?

Kır ata değer biçende
Murada kanat açanda
Üstünde kahve içende
Sarhoş sarhoş yürür m'ola?

Hanı koç Köroğlum hanı
Dost ile düşmanı tanı
Kır at ile Ayvaz Han'ı
Bu gözlerim görür m'ola?

Sözünü bitirdi çiftçiye döndü:

— Dediklerimi belleye bildin mi?

— Belledim.

— Söyle.

— Benim babam da içer içer, sallana sallana, sarhoş sarhoş yürürdü. Senin sözlerinin arasında «Sarhoş sarhoş yürür» diye bir şey vardı, onu belledim. Bunu söylersem Hasan Paşa bana ortaya konan altınları verir değil mi?

— Alırsın alırsın, dedi Köroğlu.

— Sağol ağam, acıkmışsındır iki lokma yemez misin, azık var?

— Yemem, doygunum. Yalnız birşey soracağım sana. Köroğlu'nun atı nasılmış iyimiymiş?

— Ağam atı içeri bağladılar. O günden bu yana kimse yanına gidemiyor. Önüne geleni kapıyor, arkasına geçeni tepiyor. Göze mi geldi, bir başka huysuzluğu mu var. Geldi gelmedi at içerde kaldı.

— Çok yazık, bir at içerde günlerce kalır mı?

Çiftçi Hasan Paşa'ya yaranmak için fırsat aradı:

— Derviş baba sen attan anlar mısın?

— Benim elimden bir kaç iş gelir. Nalbandım, at çakarım. Âşığım, saz çalarım. Söz söylerim. Baytarım, atlara bakarım, herbir şeyinden anlarım. Falcılık, bakıcılık, büyücülük gelir elimden.

— Derviş baba öyleyse sen buradan at yükü altın götürürsün. Hasan Paşa'nın kır atını iyileştirdinse dünyalığını tuttun.

— Şu atı nasıl görelim, yardım et bana.

— Kolay. Hasan Paşa'nın hanı, sarayı vardır, gelen giden konuklar için. Her gelen orada yer içer, konar, göçer. Kimse sormaz bile. Sen de git oraya. Kal birkaç gün. Gelip sormasalar bile sen dile getirirsin. Bu iş olur...

Köroğlu çiftçiye el salladı, hoşça kal, dedi, yürüdü. Hasan Paşa'nın hanına geldi. Hanın duvarına sazını astı. Dağarcığını koydu. Yerleşti. Alttan alta duyurmaya başladı kendinin at bakıcısı, baytar, nalbant olduğunu. Yazar-bozar, cin peri işlerlne de yetik olduğunu duyurdu. Hasan Paşa'dan önce Keloğlan duydu baytar geldiğini. «Gidip şu baytarı getireyim, kır ata baktırayım, iyileştireyim de Hasan Paşa'nın hoşuna gitsin» dedi.

Kalktı hana geldi. Baktı derviş oturmuş yüksek bir yere. Eline almış divit. Bir kâğıda yazıyor. Köroğlu'nun yazı çizi bildiği yok, öyle görünmek istiyordu. Yazı kim Köroğlu kim? Uydurup gidiyor. Kendisi de bilmiyor ne yaptığını. Keloğlan baktı biraz Derviş'in yazıp çizmesine. Anlamadı o da. Elifi mertek sananlandan biri de Keloğlan'dı. O sıra bir at kişnemesi duyuldu. Köroğlu bir «ah» çekti, kır atı andı. Dayanamadı. Kuşağından lülesini çıkardı. Tütün torbasını açtı. Yarım okka tütün bastı lüleye. Yaktı. Bir kullep (1) çekince ağzından öksüz bacası gibi duman çıktı. Keloğlan hemen anladı; «eee bizim ağa gelmiş» dedi. Iyice yanaştı:

— Hoş geldin derviş baba.

— Hoş bulduk oğul.

— Nasılsın iyi misin?

(1) Kullep: Kol demiri anlamında olup güçlü, acılı içiş...

— Soran sağolsun.

Köroğlu öyle alttan alıyor, öyle kısık sesle konuşuyordu ki ha canı çıktı, ha çıkacak biri gibi. Bir yandan da yazıyor bir şeyler, çiziştiriyor.

Keloğlan:

— İyi ki derviş baba, buralara yolun düştü?

— Dervişin durağı, otağı olmaz.

— Yazar çizerliğin de var.

— Ben mollayım. Cin peri bakarım, huysuz sayrı atlara bakarım. Baytarım. Nalbantım. Elimden bazı işler gelir.

Keloğlan eğildi dervişin kulağına:

— Sen Köroğlu değil misin?

Köroğlu sıçradı:

— Ben Köroğlu diye birini tanımam. Kimdir, dedi.

— Söz değirmendeki sözdür. Sen dizgini bana verdin, ben de sana vereceğim, hiç işkillenme, dedi Keloğlan.

Köroğlu anladı ki saklamak boşuna:

— Ulan Kel, Çardaklı Çamlıbel ören oldu. Yıktın yurdumu yuvamı. Yardım et!

— Sus, kendini tanıtma, kır atın dizgini elindedir. Ben gider Hasan Paşa'ya duyururum, seni çağırtır. Sen de Koca Kurt olduğunu göster, yapacağını yap, dedi.

Keloğlan gitti Hasan Paşa'ya:

— Paşam bir baytar gelmiş. Attan anlar, gözden, nazardan anlar, cin peri bakarmış... Buyruk sizindir, gelsin kır ata baksın.

Hasan Paşa'nın gökte arayıp yerde bulduğu bir fırsat. Hemen çağırttırdı.

Köroğlu Hasan Paşa'nın katına varınca Tepesi

Delik veziri gördü, tanıdı. Vezir de Köroğlu'nu tanıdı, Hasan Paşa'nın yanından kalkıp bir köşeye çekildi.

Hasan Paşa:

— Hoş geldin derviş baba.

— Hoş bulduk.

— Derviş baba, senin at işlerinden anladığını söylerler. Benim bir atım var. Eğer onu uslandırdın, yola getirdin ağırlığınca altın aldın. Yoksa kellen gitti...

Derviş:

— Kurtarırım. İlle atı görmek iyi olur. Görmeden bir şey denmez.

Hasan Paşa hemen kalktı. Tepesi Delik Vezir, Keloğlan,... Doğru tavlaya. Tepesi Delik vezir Keloğlan'ın eteğini çekti; geriye kaldılar. Usulca:

— Bu Köroğlu değil mi?

— Sus nene gerek. Köroğlu'dur. Tanıma, görme. Yoksa söylerim seni yok eder. Buna Koç Köroğlu, Koca Kurt derler.

— Yok canım ikimizin arasında, hiç der miyim?

Bu sırada tavlanın kapısına yanaştılar Hasan Paşa'yla Köroğlu. Hasan Paşa tavlanın kapısında mıhlanıp kaldı. Köroğlu:

— Hasan Paşa gelsene, niye durdun?

— Derviş baba, kır at delirmiştir. Sen oku, parpıla, uslansın, ben de gelirim.

Köroğlu içeri girdi. Köroğlu içeri girer girmez kır at bir kişnedi, bir kişnedi, yer yerinden oynadı. Tavlanın tavanı sallandı, toprak döküldü tavandan.

Köroğlu:

— Dur yavrum dur. Gelen senin öz kardaşındır, diyerek yaklaştı kır atın başını göğsüne bastırdı. Kır atın göz yaşları Köroğlu'nun bağrını ıslattı, ateşini

söndürdü. Görüştüler, öpüştüler. Özlemlerini giderdiler. Köroğlu, kır atın sırtından eyeri kaldırmaya uğraştı. Eyerin dolumu deri sıyrıldı. Eyer, keçe, kır atın sırtına yapışmıştı. Dizgini sıyırdı başından, kulaklarının dibinden el başımı post soyuldu. Kır at öyle olmuştu ki, bir deri bir kemik, kup kuru. Köroğlu ağladı.

Hasan Paşa dışarda bekliyordu. Dervişten ses soluk çıkmayınca; «eyvah dervişi öldürdü at» diye üzüldü. O sırada Köroğlu bağırdı:

— Hasan Paşa gel içeri, dedi.

Hasan Paşa içeri girdi, durumu görünce şaşırdı. Bir yandan da sevindi:

— Derviş baba ağırlığının iki katı altın sana. Senin gibisi bulunmaz. Senin emeğin ödenmez. Şimdi binsem olur mu, dedi.

Köroğlu kızdı:

— Bu atın neresine binilir paşa? Baksana bir deri bir kemik.

— Ne olacak ya?

— Beslenecek.

— Kim besleyecek?

— Paşamızın gönlü hoş olsun, diye ben besleyem.

Hasan Paşa çok sevindi. Hemen tavlaya bir seki yapıldı. Köroğlu tavlada yatıp kalkmaya, kır ata bakmaya başladı. Yedi günde kır at öyle oldu ki, sağrısında el ayası pullar.

Sekizinci gün Hasan Paşa'ya salık saldı ki «gelsin». Hasan Paşa geldi. Kır atı görünce şaşırdı. Bir değil bin Menzil Hanım değerindeydi.

— Derviş baba, bütün varımı sana versem yetmez. Bir isteğim var senden. Kır at için bir türkü söylesen. Sazın da varmış. Bunu yaparsan karşılığını ala-

caksın elbet. Ben şunca gündür aradım, taradım uygun türkü söyleyeni bulamadım.

— Peki paşam. Ben söyleyim sen dinle. Gönlün hoş olsun. Sazımı getirsinler, deyince hemen saz getirildi.

Aldı Köroğlu bakalım ne dedi:

Bir at gördüm **Silistre'nin ilinde**
Elma gözlü kız perçemli kır at gel.
Ne bent oldun lekelerin elinde
Elma gözlü kız perçemli kır at gel.

Kır'ı binmek iyi gelir uğura
Hay edende dağı taşı yuğura
Başı küçük boynu benzer buğura (1)
Elma gözlü, kız perçemli kır at gel.

Büyüktür gövdesi, küçüktür başı
Altıdan yediye giriyor yaşı
Çardaklı Çamlı'da küçük kardaşı
Elma gözlü, kız perçemli kır at gel.

Hasan Paşa, Paşa olalı böyle söz, böyle saz duymamıştı. Ağzı açık kaldı. Zor toparladı şaşkınlığını:

— Dervuş baba, senin emeğini karşılayacak varlığım yok. Bu ne söz, bu ne saz! Kır ata daha uygun söz gökten inmez, varol, sağol. Şimdi son isteğim senden. Benim düğünüm var yakında. Artık bu atı binebilir miyim?

— Bineceksin. Yalnız çakılması gerek. Nalları eskimiş, mıhları kopmuş. Bir nalbant yollayın çaksın, dedi.

Hasan Paşa'nın bir değil bir kaç nalbandı vardı. Hemen buyurdu, nalbant eline geçirdiğiği nalları alıp

(1) Buğur: deve yavrusu

geldi kır atın yanına. Köroğlu nalları aldı baktı ki sıradan nal. Hepsini bastı, eğdi, katladı, kâğıt gibi topaçladı attı nalbandın önüne:

— Oğlum kır ata göre nal getir, mıh getir, dedi, kır atın nalını, mıhını, huyunu, suyunu anlatmak için de aldı sazı eline, görelim ne dedi?

Küheylan at türlü türlü nışanlı
İbrişim benzeri yalı gerektir.
İpince bilekli, yonma tırnaklı
Turalı batmandan nalı gerektir.

Yokuşa gelende tavşan kaçışlı
İnişe gelende ceylan sekişli
Ergen kızlar gibi göğsü nakışlı
Kolanın ortası dolu gerektir.

Köroğlum metheder, kuğu boyunlum
Ortaya çıkanda leyla oyunlum.
Değirmen boğazlı, aç kurt yeyinlim
Tavlanın altına halı gerektir.

Nalbant bunları dinledi. Gitti. Gece yatmadı. Polat nal, polat mıh hazırladı. Getirdi Köroğlu'na. Köroğlu baktı ki bu nalbantta iş var. Nalları eğmeye çalıştı, eğemedi. Beğendi. Köroğlu kır atın ayağını tuttu. Nalbant çakmaya başladı. Nalı yerleştirip mıhı bastırıyor, alttan kerpeteni tutup, çekici bir kez vuruyordu. Kır at Köroğlu'nun gönlünce çakılınca sevindi:

— Al bakalım nalbant, Hasan Paşa'nın bana verdiği altınlar senin olsun, diyerek bir avuç altın verdi.

Kır atın işi bitti. Köroğlu Hasan Paşa'ya salık saldı: «Nerede iyi at binen, attan anlayan varsa, toplansın gelsin, kır at binilecek duruma geldi» dedi.

Keloğlan, Tepesi Delik Vezir, Hasan Paşa, ileri gelenler... Bütün Silistre toplandı. Köroğlu'nun sakalı, saçı iyice uzamıştı, iyice yıkık duruma bürünmüştü. Kır atı aldı yedeğine, çekti ortaya. Kır atın başı bulutlarla, gözü dağlarla oynuyordu. Hasan Paşa baktı ki kır at deli deli sekiyor, hopul hopul oynuyor. Korktu:

— Derviş baba bu ata önce sen bin, gezdir, göreyim, sonra da ben binerim, dedi.

Köroğlu'nun beklediği, hazırladığı oyundu. Hemen dizginini attı kır atın boynuna, ayağını bastı üzengiye, atladı. Köroğlu kır ata binince hemen bir türkü söylerdi. Aldı sazını, seslendirdi. Bu sırada Tepesi Delik Vezir'le Keloğlan fısıldaştılar: «Köroğlu atı kaçıracak, kendimizi kurtaralım» dediler.

Köroğlu sesini yükseltti:

Canım kır at, gözüm kır at
Şu ortalık düz olsaydı
Keleşler sağı solumda
Düşman yüz be yüz olsaydı.

Keloğlan, Hasan Paşa'ya yanaştı:

— Paşam öyle sanırım ki bu Köroğlu'dur. Atı kaçıracak, dedi.

Hasan Paşa titredi:

— Ne söylüyorsun?

— Evet. Ben dağda bir tokat vurdum, atı elinden aldım. Demek ki ölmemiş. Dokuz canlıdır.

Bu sırada Tepesi Delik Vezir geri kalmadı Keloğlan'dan:

— Paşam bu Köroğlu'dur, at gidiyor bilesin, de-

meye kalmadı Hasan Paşa el çırptı, düdükler öttü, kala kapıları kapandı. Giriş çıkış bitti. Artık kaladan kuş çıkamazdı.

Köroğlu olup biteni anlıyordu ya, aldırmıyordu:

Yiğit meydana girende
Sürüp bıyığın bürende
Saraflar değer vuranda
Bir tümen, bir söz olaydı.

Çardaklı Çamlıbel'imde
Kalmışım Ayvaz dilinde
Dizgin Köroğlu elinde
Birgün önce, tez olaydı.

Köroğlu böyle dedi, dizginleri çarptı, kır atı mahmuzladı:

— Kır at seni beni yaradanı seversen, kala bedeninden aş, vur Tuna'nın seline!

Kır at kanatlandı. Hasan Paşa'nın hay huy demesine kalmadı, kır at kalanın bedeninden kuş gibi uçtu, Tuna'ya daldı. Taa dibinecek indiler Tuna'nın. Kır atın ayakları yere değdi, yükseldi, suyun yüzüne çıktılar. Yeşil başlı ördek gibi yüzüp karşıya geçtiler. Köroğlu attan indi. Eyeri aldı. Kır atı saldı yeşil ot üstüne. Eyere başını koyup dinlenmeye, üstünü başını kurutmaya başladı.

Hasan Paşa:

— Ne ona kaldı, ne bana. Kala bedeninden düşüp öldüler. İyisi de buydu. Eğer ölmediyseler Tuna da boğuldular. Biz nasıl olsa bu atı binemezdik, dedi.

Vezir:

— Paşam kala bedeni kır ata tozlu yoldur. Onlara hiçbir şey olmamıştır. Gidip görelim isterseniz atladıklarını, deyince kalkıp kala bedenine çıktılar. Baktılar ki kır at otluyor öte geçede, Köroğlu da yan gelmiş yatıyor.

Hasan Paşa:

— At yiğide gerek. Doğrusu benden çok Köroğlu'na yakışır bu at. Varsın götürsün, dedi.

Vezir:

— Paşam, Menzil Hanım'ı nasıl alacağız? Unuttun mu Menzil Hanım'ı?

— Bir başka yol varsa söyle.

— Kötü yolla alamadık atı, iyi yolla alalım. Kır atın da bir değeri vardır. Ne isterse verelim, satın alalım.

— Satar mı?

— Satar. Üstelik benim bildiğim Köroğlu al verden anlamaz. Kandırırız.

— Öyleyse bin altına çık. Pazarlık et, dedi Hasan Paşa.

— Paşam en iyisi kendin yap pazarlığı.

Hasan Paşa ses verdi Köroğlu'na:

— Ulan Köroğlu.

— Buyur Hasan Paşa.

— Sen bu atı satar mısın? Değeri nedir? Söyle görelim, dedi.

— Benim atımın değerini dilimle telimle söylemem Hasan Paşa dinle, dedi Köroğlu, aldı sazı eline:

Paşam kır at değerini duymak istersen
Seksen bir tümene «hele» de vermem. (1)
Seksen ak kuzu, kıvırcık koça
Seksen bin haznelik pula da vermem.

(1) Hele: evet

Seksen bin yiğide, seksen bin ata
Seksen bin ülkeden gelen berata
Seksen bin sabana, seksen bin çifte
Seksen bin boyunluk mala da vermem

Köroğlu'm sözünü duyursun size
Seksen bin nahırdan gelen öküze
Seksen bin geline, seksen bin kıza
Seksen bin boşanmış dula da vermem.

Köroğlu sözünü bitirince Hasan Paşa vezire döndü:

— Bu adam bize at mat satmaz. Varsın o avının arkasına, biz de işimizin arkasına gidelim, dedi.

Bu ara Köroğlu kır atını çekti, takımlarını vurdu, atladı. Köroğlu gözden yitenecek arkasından baktılar Hasan Paşa, Keloğlan, Vezir-kizir. Sonra onlar da döndüler...

Köroğlu yol almakta olsun, biz dönelim Selivan Beylerine, Menzil hanıma. Söz kesimi günleri gelip çatmıştı. Akşamda sabahta Hasan Paşa'nın gelip Menzil hanımı alacağını düşündükleri için hazırlık yapmışlardı. Menzil hanım, kızlar Tuna kıyısında turnalar gibi söyler eğlenirlerdi. Köroğlu yavaş yavaş Selivan toprağına girdi. Az sonra Selivan Beylerinin sarayına yaklaştı. Baktı ki gelinler kızlar koçularla kol boyun olmuş gezerler, eğlenirler, türkü çağırırlar. Atının başını çekti, doya doya baktı kızlara. Kızlar gördüler ki saçlı sakallı, kara kuru bir âşık kendilerine bakar. Gülüştüler. «Adamın karalığına, saçına sakalına bakın» deyip hangırlaştılar. Köroğlu

duydu bu sözleri. Içlendi, aldı sazı eline, görelim kızlara ne dedi?

Çayırda halay çekerler
O yana bu yana kızlar
Gül ile reyhan ekerler
Ter misiniz cana kızlar.

Saçlı sakallı karayım
Ben de dengimi arayım
Incinmen, sizden sorayım
Söyleyiniz sona kızlar

Koyun kuzuya katılmış
Köroğlu yada atılmış
Şu güzel kime satılmış
Der misiniz bana kızlar?

— Âşık amca incinme küsme. Biz sana demedik. Senin sorduğun kız da Menzil Hanım'dır. Hasan Paşa'nın nişanlısıdır. Yakında düğünü var. Selvan Beylerinin kızıdır. Onu bırak da bize bir türkü söyle, dediler.

Köroğlu aldı sazı eline, görelim ne dedi:

Tuna kıyısını seyran ederken
Göründü gözüme **ince belliler**
Elele vermişler, gezip gülerler
Ceylan bilekliler, kalem elliler.

Giyinmiş kuşanmış, gezip giderler
Kol-boyun olmuşlar, sohbet ederler
Kimi atlas, kimi kutnu giyerler
Yayla göğüslüler, kulaç kollular.

Onlar birbirine bacı demişler
Ak ellere al kınalar yakmışlar
Köroğlu der hamlanmış yunmuşlar
Ördek eymeçliler, turna telliler.

Köroğlu sözünü bitirdi. Kızlar ağzı açık kaldılar. Köroğlu konuşma fırsatı kollardı:

— Kızlar günlerdir açım. Bir lokma yiyecek verin, dedi.

Kızlar övüldüklerini, sevildiklerini, beğenildiklerini anladılar. Âşığı çok sevdiler. Kırlarda yedikleri çörekten ayırdılar kocaman bir parça, getirdiler Menzil Hanım'a. Menzil Hanım kendi eliyle âşığa uzattı.

Köroğlu:

— Ben bir yaşlı dervişim. Eğilemem, attan düşerim. Yaklaş kızım, daha uzan, dedi.

Menzil hanım iyice yaklaştı. Köroğlu Menzil Hanım'ın bileğinden kaptı. Şahin serçeyi yakalar gibi yakaladı. Çekti aldı kır atın terkisine. Köroğlu alışkın güzel kaçırmaya, kır at daha alışkın. Kızlar çığrıştı, kır at yumuldu. Kır at kuyruğunu kaldırdı, kulaklarını kıstı. Düştü Çamlıbel yoluna. Az sonra dağları elledi kır at. Kır at, dağ toprağı için yaratılmıştı. Ayağı dağ toprağına değince iki yerine dört kanadı açılırdı. Çamlıbel kokusu da burnuna gelince daha dizgin mi dayanır? Köroğlu dizginleri bıraktı, aldı sazı eline:

Canım kırat gözüm kır at
Açar çekilir gidersin
Yanlarında çifter kanat
Uçar çekilir gidersin.

Çamlıbel'dedir durağı
Bilmez yakını ırağı
Buzlu sularla kırağı
İçer çekilir gidersin

Köroğlu söyler ezeli
Dervişler bilir gazeli
Silistire'den güzeli
Seçer çekilir gidersin.

Köroğlu söylenip gide dursun, biz dönelim Selivana. Duyuldu ki Menzil hanım kaçırılmış... Selivan Beyler'i Hasan Paşa'ya bir atlı uçurdular. Dediler ki «biz Menzil Hanım'ı hazırladık, beklerdik yolunu. Gelmedi. Bir kır atlı geldi, kaçırdı. Ne durur, at bine, ordu çeke bize yardıma gele...»

Hasan Paşa hemen anladı ki Menzil Hanım'ı kaçıran Köroğlu'dur. «Kır at Köroğlu'nun ya, Menzil Hanım benimdir» dedi. Atlısını, itlisini çekti. Yediden yetmişe yürüdü Silistre. Selivan beyleri de yol alıyorlardı. Geldi Hasan Paşa'yla birleştiler, sürdüler. Köroğlu ağır aksak gidiyor, türkü söylüyordu. Çamlıbel yakındı. Menzil Hanım terkide, sarılmış yiğidin beline. Sevinçli. «Ah, Köroğlu da benim belime böyle sarılsa» diye iç geçiriyor, içi gımıklanıyordu. Menzil Hanım «Beni yiğidin koynuna götüren kır at» diye geriye dönüp kır atın sağrısını okşadı... Okşarken arkaya baktı ki ne baka... Yıldırım gibi ordu geliyor. Şaşırdı:

— Köroğlu hele dön geri, dedi.
— Ne var?
— Şu gelen nedir koçum?
— Bilmem.
— Baksana atlı, asker, ordu.

— Olsun.

— Köroğlu bizi öldürecekler, benim arkamdan gelirler, belli.

— Belli, dedi Köroğlu.

— Öyleyse sür kır atı, gidelim.

— Niye kaçalım. Ordu arkadan yaklaşınca ok atacak. Arkada olan sensin. Önce senin ölmen gerek, sonra benim. Sana kıyamazlar nasıl olsa.

Menzil Hanım başladı ağlamaya. Köroğlu baktı ki Menzil Hanım inandı.

— Seni Selivan'dan kapıp getiren Koca Kurt, tilkilere pay vermez, ağlama, dedi aldı sazı eline. Görelim Menzil Hanım'a nasıl tokluk verdi:

Sen ağlama kömür gözlü maralım
Bugün ağlamanın yeri değildir.
Yollarımız Çamlıbel'e dayandı
Vatan ileridir, geri değildir.

Yüce Dağda mor menevşe bitiren
Kır atımı Çamlıbel'e yetiren
Seni Selivan'dan çekip getiren
Elbet er kişidir, karı değildir.

Köroğlu'm der bu yerlerde ün etmek
Yiğit kavga günü çekip de gitmek
Polat kargı ile kaburga sökmek
O da her yiğidin kârı değildir.

Köroğlu sözünü bitirdi. Sazını astı. Önünde büyük bir bataklık vardı, her at geçemezdi ordan. Kır at bataklığı geçti. Bataklığı geçer geçmez indiler. Menzil Hanım'la yanyana oturdular. Hasan Paşa'nın atlısı

da geldi dayandı. Bataklığa atlar çakılınca geri geri kaçtılar. Ordu kaldı öylece. Bataklığa girecek hiçbir at yoktu.

Hasan Paşa öne çıktı:

— Köroğlu, kır atını aldın, al git. Benim nişanlımı götürme, geri ver, dedi.

— Hasan Paşa, Menzil Hanım Çamlıbel'e yakışır. Verememem. Bunu bilesin, dedi. Sonra da saza uzandı. Bakalım Hasan Paşa'ya «bu bataklığın üstünde kuş uçamaz, sakın geçmeye kalkışma« derken neler söyledi:

Hasan Paşa ne düşmüşsün ardıma
Senin bilmediğin illerim vardır.
Atını uğratma çaya çamura
Benim at işlemez yollarım vardır.

Avcılarım vardır avlarlar seni
Bekçilerim vardır beklerler seni
Okçularım vardır oklarlar seni
Eli kayın dalı kullarım vardır.

Köroğlum der aştım dağdan meşeden
Korkum yoktur benim beyden paşadan
Şimdi keleşlerim çıkar köşeden
Ayvaz'ın başında tellerim vardır.

Köroğlu sözü bitirdi, sazını aldı sırtına. Bindi kır ata. Aldı Menzil Hanım'ı terkisine de tuttu Tavşan Tepe'nin yolunu. Tavşan Tepe öyle bir yerdi ki oraya yalnız dört at çıkardı. Kır at, doru at, Ağca Kuzu, bir de Çerçi Kır. Çerçi kırı Köse Kenan binerdi. Öbürleri de ünlü keleşlerin atlarıydı. Sözü dağıtmayalım,

Köroğlu vardı Tavşan Tepe'ye. İndi attan. Azık açtı, Menzil Hanım'la yediler.

Köroğlu:

— Menzil Hanım, bu tepeye hiç bir at çıkamaz. Sen korkma. Soluklan, dinlen ben gidip bir su getireyim, dedi kır ata bindi. Geceydi. Karanlık basmıştı her yanı. İndi Tavşan Tepe'den. Geldi bataklığı geçti. Hasan Paşa'nın, Selivan Beylerinin ordusu çadırlamış uyuyorlardı. Çadırların çevresini gezdi, dolaştı. «Ha şuna saldırayım önce, ha buna saldırayım önce...» diye söylendi. «Sonra da kır atın dizginini bırakayım, hangisine saldırırsa ordan başlarım» dedi. Dizginleri bıraktı. Kır at tırnağını hangi çadıra vurduysa kuş teleği gibi havaya uçurdu. Köroğlu da bir yandan kılıç salladı. Hasan Paşa'nın ordusu birbirine düştü. Kimin kimi öldürdüğü, vurduğu belli olmadı. İlle ortalık ağarınca Köroğlu dört bir yandan kuşatıldı. Kır at da, Köroğlu da yedi yerden yara aldı. Kır atın hızı, gücü azaldı. Köroğlu karanlığı bekledi, güç belâ kurtuldu, kaçtı Tavşan Tepe'ye. Bu kez Hasan Paşa ordusu, atlısı itlisi de bataklıktan vurdular. Gelip Tavşan Tepe'yi kuşattılar. İlle Tavşan Tepe'ye çıkamadılar. Kır at kartal gibi uçar çıkardı, Hasan Paşa'nın neresine yakışır Tavşan Tepe? Köroğlu attan indi. Menzil Hanım Köroğlu'na yardım etti, yaralarını sardı. Oturttu. Köroğlu eline sazı aldı, Kır ata yalvardı:

Seni beni yaradanı seversen
Kır at beni Çamlıbel'e yetiştir.
Yerin, göğün, arşın, kürşün aşkına
Kır at beni keleşlere yetiştir.

Kır at bilir misin bura neredir?
Kesilmiş cendekler sıra sıradır.
Ölüm kalım derler, işte buradır
Kır at beni Peri zat'a yetiştir.

Kır at ayakların bir bir kaldırma
Kaldırıpta yerli yerin indirme
Köroğlu'nu lekelere öldürtme
Kır at beni Çardaklı'ya yetiştir...

Köroğlu bunları söyledi, Menzil Hanım'ın dizine başını koyup bayıldı. Kır atın da kendisinin de yaraları soğumuştu, ağrı, sızı, dayanılır gibi değildi. Menzil hanım, otlardan giygilerden sargılarla Köroğlu'na yardım ededursun, Hasan Paşa sargısını sağlamlaştırsın, biz gelelim Çardaklı Çamlıbel'e... Kırk gün bitti, elli gün bitti, altmış gün bitti keleşlerde ses-soluk yok. Peri zat dayanamadı. Evinden çıktı, geldi keleşlerin karşısına:

— Siz Köroğlu'ndan hiç söz etmezsiniz. Demezsiniz ki bu adam nerde kaldı? Hiç mi elinden ekmek yemediniz? Kırkıncı günde şerbet içecektiniz, düş görecektiniz... Ne oldu?

Keleşler söz edemediler. Peri zat haklıydı. Hemen şerbet hazırlandı. o akşam içtiler, erenleri pirleri andılar, yattılar. Ayvaz düşünde gördüki Köroğlu'nun başı dertte. Kızıl kan içinde, Tavşan Tepe'de sarılmış... Kalktı keleşlere anlattı. Hemen at bindiler. Onsekiz bin atlıydı hepsi. Sürüp bir gecenin ortasında Tavşan Tepe'ye vardılar. Gördüler ki Hasan Paşa, Selivan beyleri yediden yetmişe Köroğlu'nun arkasında. Hiç ses etmediler. Köse Kenan'ın Çerçi Kır'ı vardı, Tavşan Tepe'nin yolunu bilirdi, çıkardı tepeye. Köse Kenan onsekiz bin atlıyı sakladı

ormanların içine. Kendisi attan indi. Dizginleri tutarak Hasan Paşa atlısının içine doğru yaklaştı. Nöbetçi gördü:

— Kim o?

— Benim. Atım bağdan boşanmış, kazığına bağlamak için yularından tutup getiriyorum. Niye göz kulak olmazsın, dedi Köse Kenan. Böylece sargıyı yarıp geçti. Atladı atına çıktı Tavşan Tepe'ye. Köroğlu Köse Kenan'a seçer seçmez sevindi. Köroğlu'na can geldi. Kucaklaştı, sarıldılar. Hemen durumu görüştüler.

Köroğlu:

— Şimdi beni iyi dinle. Atlımız Hasan Paşa'yı çepe çevre saracak. Ben buradan biraz aşağı iner, bir türkü söylerim. Hasan Paşa'dan bir şeyler isterim. O kabul etmez. Ben de bir ok atarım. Hasan Paşa'nın ordusu uyanıp birbirine girer, ışıyanacak uykusuz kalırlar. Işıyınca siz de çevreden saldırırsınız. Böylece düşmanı dize getiririz... Selivan Beylerini, Hasan Paşa'yı öldürmeyeceksiniz. Sağ sağ isterim onları, dedi. Köse Kenan hemen atladı Çerçi kıra. Geldiği gibi gitti. Atlıyı bir halka yaptı, Tavşan Tepe'yi dıştan sardırdı. Köroğlu indi aşağıya doğru .Aldı sazı eline, görelim geceye, Hasan Paşa'ya, Selivan Beylerine ne dedi:

Hasan Paşa gel seninle savaşak
Kelle gelsin bu meydanda dolansın
Karşılıklı eğri kılıç kuşanak
Ak ellerin kızıl kana belensin.

Hasan Paşa bil ki başın keserim
Götürüpte çardaklıdan asarım
Hay edende dağı taşı basarım
Barsakların çimenlere bulansın.

Ben Köroğlu kara taşı delerim
Bir vuruşta yedi yiğit bölerim
Bozkurt gibi sürülere dalarım
Koyunların, kuzuların melensin.

Köroğlu sözü bitirdi, Hasan Paşa aldırmadı:

— Köroğlu gel teslim ol, yaraların soğudu, sağalmaz ölürsün, dedi.

Köroğlu biliyordu Hasan Paşa'nın söyleyeceğini. Bu kez sazını aldı görelim keleşlerine ne dedi:

Benim keleşlerim benim koçlarım
Size öğreteyim döğüş durağı
Yel esende kır atımım yalısı
Ne yakını bilir ne de ırağı.

At terinden çuha şalvar yaş olur
Lekeler mi koç yiğide eş olur
Kavga günü koç yiğitler baş olur
Derelerdir korkakların durağı.

Köroğlu der engelleri açmaya
Birer birer yiğitleri seçmeye
Şimdi leke yol bulamaz kaçmaya
Ona hisar olur meydan kırağı (1)

Köroğlu bu sözleri söyledi, karanlıkta sesini keleşlerine ulaştırdı, sonra bir ok vınlattı. Okun sesinden gece bölündü. Hay huy arasında Hasan Paşa ordusu gözünü açmaya, uykusunu kaçırmaya çalıştı. Düşmanın çadırları bastığını sanarak ilk gördüğü kimselere, birbirine saldırdılar. Ölen, kalan, yaralanan... Ortalık ışıyınca anladılar ki bütün gece birbirlerini kesmiş, öldürmüşler. Işır ışımaz da Keleşlerin

ordusu baskın yaptı. Çok sürmedi, Hasan Paşa ordusu eridi. Selivan beyleri, Hasan Paşa, vezir, keloğlan tutsak edildiler. Getirildiler Tavşan Tepe'ye. Ordan Menzil Hanım'ı da aldılar Çamlıbel'e vardılar. Hanları, beyleri Hasan Paşa'yla diğer tutsakları en iyi konakta, en iyi yemeklerle ağırladı Köroğlu.

Yemek içmek bitti, Köroğlu sazı istedi Ayvaz'dan Peri Hanım çoktandır Köroğlu'nun sesini duymazdı, dayanamadı, geldi arkasına oturmak için. Baktı ki Köroğlu'nun arkasında bir güzel. Dayanamadı:

— Köroğlu bu kız kimin içindir? Dedi.

— Otur Peri Han. Sen de dalıma otur dinle söyleyeceğim, kim içindir, dedi sesini yükseltti:

Dinle benim Han Ayvaz'ım,
Sana bir şikâr getirdim.
Dolaştım ben Silistre'yi
Iki başlı kâr getirdim.

Erittin yüreğim yağın
Kestin ömrümün budağın
Git döşe ayvan, otağın
Hepsini tomar getirdim.

Köroğlu geçtim suçundan
Korkmadım Iki, üçünden
Seçtim güzeller içinden
Ayvaz'ıma yâr getirdim.

Köroğlu böyle deyince Peri Hanım bir soluk aldı. Menzil Hanım da karardı pustu. Hasan Paşa da, Selivan Beyleri de başlarını eğmişlerdi. Ayvaz karşılık verdi:

— Ağam bu güzeli bana mı getirdin?

— Söyledim ya.

— Bğa, yiğit yiğidin şanını lekelemez. Bu kız Hasan Paşa'nındır. Buna el sürmek olmaz, Köroğlu töresi budur, dedi, uzandı Menzil Hanımın elini tuttu, Hasan Paşa'ya verdi.

Aslında Köroğlu Menzil Hanım'ı Hasan Paşa için kaçırmış, Ayvaz'ı sınardı. Baktı ki Ayvaz gene eski Ayvaz. Kalktı Ayvaz'ı kucakladı öptü. Hasan Paşa Selivan Beyleri kalktılar Köroğlu'nun elini öptüler. Hepsi kucaklaştı, görüştü, barıştılar. Bir ulu düğün tutuldu Çamlıbel'de. Hasan Paşa murada erdi. Menzil Hanım'ın çeyizini Peri Hanım eliyle yaptı, bir kervan hazırlandı, Selivan Beyleri, Hasan Paşa, Keloğlan, Tepesi Delik vezir, Menzil Hanım büyük bir törenle uğurlandı.

O günden bu güne dostluklar, yakınlıklar doğdu. Köroğlu Çamlıbel'de, Hasan Paşa Silistre'de, Selivan Beyleri de kendi yerlerinde yaşayıp gittiler, birbirlerini unutmadılar...

DEMİRCİOĞLU

DEMİRCİOĞLU

Köroğlu'nun asıl adı Ruşen Ali'dir. Babasının gözlerini, İran Şahı oydurmuştur. Bu yüzden adı Köroğlu kalmıştır. Köroğlu'nun babasına Deli Yusuf derlerdi. Gözleri oyulduktan sonra oğlu Ruşen Ali'yi çağırdı, şöyle söyledi:

Deli Yusuf sana verir öğüdü
Toplayasın yüzyirmi bin yiğidi
Oyuldu gözlerim suçum yoğudu
Koyma kıyamata, burda al gerek.

Ali Ruşen gelişip serpildi: Güçlendi. Eli kılıç tutar oldu. At biner oldu, kolu kolçaklandıktan sonra Çamlıbel'de yuva kurdu. Yirmibir bin piyade, yedi bin yedi yüz yetmiş atlı, üç yüz altmış altı keleşi bir araya toparladı. Babasının öcünü almayı düşündü.

Köroğlu bir yere gideceği tutunca, sazını alır, ileri gelen yiğitlerine, keleşlerine durumu üç telli sazıyla anlatırdı. Keleşler, yiğitler toplantısında başkanlığı Köse Kenan yapardı. Köse Kenan öyle korkunç biriydi ki, görenin yüreği patlardı. Gözleri külhan taşı gibi, kaşları bir karış uzunluğunda kıl, çenesinde de üç buçuk tüy vardı. Yüzüne kimse bakamazdı.

Köroğlu sazını alıp başkanlık yapan Köse Kenan'a, keleşlere seslendi:

Biz de gitmeliyiz İran eline
Burdan gitmek bu boynuma borç olsun
Yıkıp ülkesini ören eylemek
Şaha çatmak bu boynuma borç olsun.

Reyhan Arap, Bıyığlı Yusuf söz attılar:
— Ağa bizi de al kaleme, sıraya, biz de gideriz, dediler.

Aldı Köroğlu:

Kestireyim Iran şahın yolunu
Alıp gelem kömeğini, kulunu
Baştan başa mekânını malını
Talan etmek bu boynuma borç olsun.

Ayvaz boyun eğdi:
— Ağam bize yol yok mu, biz gelmeyelim mi?

Aldı Köroğlu:

Köroğlu der Ayvaz yavru beninen
Hulusumu tam eyle yaranlarınan
Ala Gürcistan'ı kızıl kanınan
Kana yatmak bu boynuma bor çolsun.

Köroğlu buyurdu ki yarından tezi yok yolcuyuz İran üstüne. Köse Kenan orduyu hazırladı. Piyade bırakıldı Çamlıbel'de. Yedi bin atlı binildi. Yedi bin yedi yüz yetmiş atlı yürüdü. Yürü ha yürü, yürü ha yürü... Günlerden birgün Erzurum'a geldiler. Erzurum ilinin yakınında Soğuk Çermik derler bir yer vardır.

Orada Köroğlunun kır atı bir nalını attı. Köroğlu kır ata nalsız binmezdi. Hemen indi attan. Yaya yürümeye başladı. Köse Kenan sordu:

— Ne oldu ağam, niye yaya yürürsün?

— Köse Emmi, dedi Köroğlu, kır at yalın ayak yere basacağına başımın üstüne bassın. Baksana nal düşürdü kır at.

Köse Kenan:

— İran ülkesi geniş, büyük, güçlü. Korktun acem uşağından. Nal attırdın atına ki, gitmekten cayasın, dedi, istersen gelme. Bu yiğitler sensiz de karşı koymasını bilir, diyerek atlıyı çekip gitti.

Köroğlu atını çeke çeke Erzurum'un içine girdi. Semt semt dolaştı. Lalapaşa semti derler, oraya geldi. Bir demirci dükkânı gördü. Atını çekip yanaştı. On on iki yaşlarında bir demirci çırağı çivi hazırlıyordu. Sord uona:

— Oğlum ustan nerede?

— Ustam yok, ne istiyorsun, söyle dedi çırak.

Gel bu atı tut, ustan gelince çaktırırız, dedi Köroğlu da.

Çırak:

— Ustam bana iş vermiştir. O işi bırakıp at tutamam ben. Hiç kızmayın, dedi.

Köroğlu kızdı içinden. Belli etmedi. «Ben bir Köroğlu olam, el kadar bir çocuk atımı bile tutmasın,» dedi. Bu arada usta geldi. Köroğlu'nu görür görmez karşısında eğildi, buyur etti. Altına iskemle sürdü.

Köroğlu:

— Benim bu at çakılacak. Atı senin çırağa verip tutturmak istedim, tutmadı.

Usta çırağa kızdı. Hemen bir nal, altı çivi getirdiler. Köroğlu nalı aldı eline ezdi, büzdü, bez gibi yırtıverdi, körüğün önüne attı:

— Usta nal getir, diye gürledi.

oğlu sevinerek altını uzattı. Çocuk altını aldı iki parmağının arasında öyle ezdi ki, ot gibi. Ne yazı kaldı altında, ne tura. Köroğlu iyice şaşırdı. Önce belli et-

Usta bir nal getirdi, onu da kırdı yırttı, ezdi, büzdü, attı körüğün önüne, bir daha getirdi, onu da öyle yaptı, bir daha getirtti onu da öyle yaptı. Yedi giyim nal mıh ezilip büzülüp yok olunca kızgınlığı indi Köroğlu'nun:

— Usta unuttun mu Köroğlu'nun kır atının polat nal, polat mıh kullandığını, dedi.

Usta hemen polattan nal mıh kesti. Körüğün önüne sürdü. Biçimledi, çırak atı tuttu, usta başladı. Elindeki çekici mıha vuruyor bir, çocuğun başına vuruyor iki. Ne mıh atın tırnağına giriyor, ne de çocuk başına inen çekiçlere karşı ıh diyor. Köroğlu şaşırdı. «Hele şu çocuğa bakınız» dedi, içinden. Çocuğu kaçırmayı düşledi. «Bunu kaçırırsam yarın ünlü bir keleşim de bu çocuk olur» dedi. Elini cebine soktu, bir altın çıkardı, uzattı:

— Aha şu babasız çocuğa ver, dedi usta. Körmedi, sordu:

— Usta, bu çocuk kimin, babası niye yok, dedi.

— Bu çocuk bu ilin en ünlü demircisinin oğludur. Babası ölürken doğmuştur. Adı böyle kaldı, Demircioğlu dediler bu yüzden.

Usta sözünü bitirdi bitirmedi, Demircioğlu adındaki çırak:

— Ağa sen bu işlemez altını bana niye veriyorsun?

Köroğlu:

— Bende işlemeyen altın olmaz, belki benim aldıklarım kimselerden kalmadır. Al şu altın senin olsun, dedi bir başka altın çıkardı, uzattı çırağa. Çı-

rak altını aldı parmaklarını narasına, bastı ezdi, yazısını, çizisini sildi, ikiye katladı attı:

Ağa bütün kalp altınları bana mı vereceksin, dedi.

Köroğlu altın verdi, çocuk ezdi, o verdi, o ezdi... Yedi giyim nala karşılık yedi altını ezdi attı çocuk. Köroğlu anladı ki altınlar bozuk değil, bütün becerik, kuvvet çocukta. Bir avuç altın çıkardı, çocuğun önüne koydu, «Al oğlum, kendin seç» dedi.

Çocuk sevindi:

— Ağa bunlar hep benim mi, dedi.

— Hep senin olsun, deyince Köroğlu, çırak düşündü: «Eeey yedi yıldır çıraklık ederim, tek altın görmemişim, şimdi avuç dolusu altınım var, üstelik de tepeme inen çekiçlerin sayısı belli değil. Ben böyle bir ustanın yanında niçin kalacağım. Giderim ben bu Köroğlu denen adamla, belki alın yazım değişir» diye düşündü.

Köroğlu atını sürüp gitti. Çırak geldi ustasına:

— Usta bana onca çekiç vurdun, suçum neydi?

Usta:

— Oğlum bu atlı kimdi bilir misin? Çamlıbel'de koç Köroğlu derler ona. Sen onun atını tutmamışsın, kızdırmışsın. İkimizin de kellesini keserdi. Ben senin kelleni kurtarmak için çekiç vurdum sana.

Çırak kızdı:

Bana ne Köroğlu'ysa. Herkes kendine göre bir Köroğlu. Bana da Demircioğlu derler, ne olacakmış sanki? dedi.

— Bildiğin gibi de ğil oğul, senin adını semtimizde koymuşlar, onun adını dünya bilir.

Çırak ayrılmak istediği için ustaya çatmaya çalıştı:

— Sen bana Demircioğlu demiyorsun. Ver be-

nim alacağımı, üç kuruş beş kuruş her neyse, ver gideceğim, dedi.

Usta her ne kadar «etme tutma» dediyse de dinletemedi. Demircioğlu ayrılıp çıktı. Köroğlu'nun yolunu tuttu. Omuzunda iki adam boyu bir kocaman ağaçla indi yola. Köroğlu baktı ki nalbant çırağı yolda. Dur bakalım ne var işin içinde, diyerek ince yollar düşünmeğe başladı. «Belki de bu çocuk kafasına inen çekiçlerin acısını benden alacak» diye de kuşkulandı. Köroğlu keleşlerine göre daha güçsüz, daha gösterişsiz biriydi. Keleşlerinden hangi biri bir tokat vursa Köroğlu'na yarısı boşa giderdi. İlle Köroğlu öyle akıllı, ferasetli, becerikliydi ki, kimseyi karşısına bile almazdı. Burada da ince yollar buldu. Sazını indirdi sırtından:

Kırmızı gülün destesi
Yavrum ne yana gidersin?
Bıraktın özce ustanı
Balam ne yana gidersin?

Aldı çocuk. Kocaman odunu göğsüne bastırdı, söyledi:

Bir ah çektim gönül yaktım
Gider oldum Köroğlu'na.
Lalapaşa'yı bıraktım
Gider oldum Köroğlu'na.

Aldı Köroğlu; bakalım, dedi, iyilik için mi geliyor, kötülük için mi?

Yağmur yağar yer yaş olur
Bade içen birhoş olur
Yiğit yiğide tuş olur
Balam ne yana gidersin?

Aldı çocuk:

Çok ağladım azdan güldüm
Senin kim olduğun bildim
Ustamdan hesabım aldım
Gider oldum Köroğlu'na.

Aldı Köroğlu:

Ben seni kardaş eyleyem
Keleşlere baş eyleyem
Özüm arkadaş eyleyem
Balam ne yana gidersin?

Aldı çocuk:

İstersen bile gelirim
Senin emrince ölürüm
Sana ben keleş olurum
Gider oldum Köroğlu'na.

Aldı Köroğlu:

Sensin benim iki gözüm
Her yanda söylenir sözüm
Köroğlu'dur kendi özüm
Koçum ne yana gidersin?

Aldı çocuk:

Demircioğlu'm n'olacak
Elbet seninle gelecek
Bir gün kahraman olacak
Gider oldum Köroğlu'na.

Artık sözü uzatmadılar. Köroğlu çocuöu kaptı. aldı atının terkisine. Az gitti, sonra düşündü: «Ben bu

çocuğu götürsem İran'a savaşa girse, görse kan aktığını, korkar, kaçar. En iyisi bunu Çardaklı Çamlıbel'e götüreyim, eğitim görsün, at binme, kılıç kuşanma nedir bilsin. Benim düzenimi, işimi, savaşımı iyice öğrensin. Ondan sonra işe yarar. Yarın kahraman olacak bir çocuğun gözünü niçin korkutayım» dedi. Döndü. Çamlıbel'in yoluna vurdular. Ağır ağır yürüdü Köroğlu. Birgün geldi çıktı Çardaklı'ya. Geldi ki Köse Kenan da İran üstünden dönmüş. İran'ı yağma, talan etmiş. Yorgunluk kahvesi içiyorlar. Kuzular kızarıyor, bayramlar düğünler, şadlık, şenlik... Çamlıbel yıkılıyor. Köroğlu attan indi. Atı Demircioğlu'na verdi. İlerledi. Bütün keleşler, erler yekindiler, önünden kalktılar. Sedire kurulmuş tütün çeken Köse Kenan aldırmadı. Köroğlu geldi yerine oturdu. Söze başlayacaktı ki Köse Kenan açıldı:

— Hey gidi Köroğlu, sandın ki Çardaklı Çamlıbel'in yiğitleri, sensiz bir yere gidemez. Git İran'ı gör, altını üstüne getirdik. Talan ettiğimiz, getirdiğimiz mallar bize kırk yıl yeter, dedi.

Köroğlu:

— Çok böbürlenme. Belki benim getirdiğim mal senin getirdiğinden büyüktür, önemlidir.

Köse Kenan güldü:

— Ne getirdin, kendini mi?

Köroğlu buyurdu, demirci çırağı çocuğu içeri aldılar. İçeri aldılar ama, çırağın içeri girmesi zor oldu. Onca keleşin, yiğidin girdiği kapıdan sığmadı, van döndürdü geçirdiler. Çırak öyle bir çıraktı ki, eni uzunu bir, dersin ki yüce dağ.

Köse Kenan gene de küçümsedi:

— Köroğlu bilir misin bu çocuk ne yapar? Ancak ayak işlerine bakar, kapılarımızda bekleyip ayakkabılarımızı verir. Yapacağı budur, dedi.

Demircioğlu içerledi. «Ben çıraklık yapsaydım daha iyiydi. Ben bu keleş olacak yarımların ayakkabılarını mı silip vereceğim» dedi içinden. İlle Köse Kenan'ın yetkisi vardı, herkese iş bölüştüren oydu. Bir dediği iki olmazdı. Çırak başladı ayakbabılara bakmaya. Siliyor, kaldırıyor, giyecek olanlara veriyor. «Dur bakalım sonu nereye varır?» diyor.

Çocuk bu işe baka dursun, biz haberi nerden verelim, İran ülkesinden. İran'ın İsfahan denen bölgesinde Âşık Canan denen bir adam vardı. Gençliğinde, olgunluğunda çalıp çağırmış, meclisler dinlendirmiş, gönüller eğlendirmiş biriydi. İlle yaşı gelip aşmıştı. Sesi soluğu kalmamıştı. Sıkıntı içinde kalmıştı. Yardımseverlerden birisi, «Âşık, sana bir yol öğreteyim, git. Geçersin Anadolu'ya, Çardaklı Çamlıbel der gidersin oraya. Orda Koç Köroğlu derler biri vardır. Onun yanına gidersin. Sana bakar.»

Âşık Cana:

— Gitmeye giderim ya, evde elek dönmez oldu. oÇluk çocuk ne yapacak? deyince, yardımsever adam, elini koynuna soktu, bir altın çıkardı, verdi. Âşık Canan çoluğuna, çocuğuna yiyecek aldı. Hazırlık gördü, durumu anlattı. Düştü yola.

Günün birinde Çamlıbel'e geldi Âşık Canan. Öyle bir aylar, öyle bir günler yaşanıyordu ki, Köroğlu o sıralar üç ay ava çıkmazdı. Beyleri, keleşleri başına toplar, eksiklerini, gediklerini kapatırdı. Baştan başa gezer incelerdi tavlayı, mahzeni, şurayı, burayı. Her yana baktı, inceledi. Ortalarda seyisleri göremez oldu. Ayvaz'ı çağırdı:

— Oğlum Ayvaz, git seyislere bak ne oldular? Tavla yıkıldı da altında mı kaldılar? dedi.

Ayvaz kalktı gitti. İmrahor başı bile ayağa kalktı. Karşıladılar. Âşık Canan Ayvaz'ı Köroğlu sandı. Din-

lediler âşığı. Sonra üç beş altın topladılar âşığa. Ayvaz kalkıp gitti:

Ağam bir âşıkbulmuşlar, dinler eğlenirler. Atların bakımı iyidir. Hiç kolkma.

Köroğlu âşık sözünü duyunca bağrının damarları sızladı. Kendisi de çalıp çağıran biri, âşık.

— Ayvaz, dedi, eğer seyisler izin verirse âşık bana gelsin.

Söz geldi İmrahorbaşına ulaştı. Âşık Cünun anladı ki Köroğlu denen adam bu değil. Seyisler izin verdiler âşığa. Köroğlu âşığı karşıladı. Köroğlu kapının dibine otururdu. En son merhabayı ona verdi Âşık Cünun. Köroğlu sordu ki «Âşık nerden gelir nereye gidersin?.» Âşık:

— Köroğlu bu dünyadan gelirim, öteye giderim, öte dünyaya.

Köroğlu:

— O herkesin yolu. Şimdi nerden gelirsin, nere gidersin?

— İsfahan'dan gelirim, Köroğlu'nun yanına gelirim.

Köroğlu:

— Hep hepine benim yanımda mı kalacaksın, yoksa gidecek misin?

Âşık Cünun düşündü ki, geçici olduğumu söylersem belki iyi olmaz, yalan söyledi.

— Ben ölenecek senin yanında kalmak isterim, dedi.

Köroğlu:

— Âşık, bizim yanımızda kalan, geçimlik endişeyi atar içinden. Yemek içmek, eğlenmek, giymek burada en kolay şey, sıkıntısı çekilmez. İlle burada kaçkın, göçkün, bıçkın bulunmaz, yaşamaz. Burası mertler, yiğitler, doğrular, beli bükülmezler otağıdır. Eğer

İsfahan'da kimin kimsen varsa, söyle onları da getirtelim. Sonra yalanın çıkar, arayı açarız. Bana her bir şey doğru gerek.

Âşık Sünun, gene gerçeği sakladı:

— Hiç kimsem yok, tek başıma biriyim.

Köroğlu bir daha sordu:

— Benden saklama, doğru söyle, dedi.

Âşık gene doğruyu söyleyemedi:

— Yok dedim ağam, kimsem yok...

Köroğlu buyurdu; Âşık Cünun giyindi, kuşandı, yedi, içti. Beylerin sofrasına, arasına katıldı. Önü dolu, sofra dolu, ille Âşık Cünun yemek yiyemez olmuştu. Âşık dediğin içlidir, dertlidir. İsfahan'da kalmış iki çocuğu, hanımı gözünün önünde dolaşıyor. Lokmalar boğazına takılıp kalıyor. Köroğlu da sanıyor ki, Âşık Cünun yemekleri beğenmiyor, yaşlıdır yiyemiyor. Yemek değişiyor, aşçı değişiyor... Âşık Cünun gene isteksiz.

Bir sabah Âşık Cünun baktı ki Köroğlu sarayının ayvanında, bir kolunda bir güzel, bir kolunda bir güzel sefa yapar, dolaşır. Köroğlu'nun o zamanlar iki hanımı vardı. Biri Kürt kızı Perizat, biri Bolu Bey'in kız kardeşi Hürizat. Son ailesi de Dağıstanlı Hasan'ın anası olan Telli Nigâr'dır.

Eee sözü uzatmayalım. Âşık Cünun Köroğlu'nun durumunu görünce derinden bir ah çekti. Öyle bir ah çekti ki Felek aynası kapkara oldu. Köroğlu bu ah çekişi duydu. Hemen bağırdı:

— Âşık gel buraya, ben sana dedim ki, burada kimse sıkıntı çekmez, a hetmez. Sıkıntısı olanın derdini bilir, derman ederiz. Sen benden sakladın sıkıntını, boynun cellatlıktır, dedi.

Köroğlu'nun iki cellatı vardı. Birinin adı Allahtan korkmaz, birinin adı Yerindenkalkmaz'dı. Bunlar öyle

bir taş yürekli kimselerdi ki, günde isterse binlercesini keser, asardı. Cellatlar geldi. Âşık Cünun'un kafasını kesecekken, Ayvaz duydu. Üzüldü. Hemen Köse Kenan'a ulaştırdı. Köse Kenan işe el koydu. Ulaştı önledi. Köroğlu keleşlerini dinlerdi. Cellatlar durdular. Köse Kenan Köroğlu'na takıldı:

— Gören maşallah desin sana Köroğlu. Yedi başlı canavarı kestiriyorsun. Kolları bağlı, yaşı gelmiş geçmiş bir âşık. Bunu herkes kestirir astırır.

Köroğlu:

— Bre Köse Emmi, doğru dersin, ille bildiğn gibi değil. Bana yalan söyledi. Yalanın ağır suç olduğ ubilinir Çamlıbel'de. Bir «ah» çekti, Çamlıbel inledi. Demek ki bir sıkıntısı var, benden sakladı. Duyan işiten ne diyecek? Diyecekler ki hey koca Koç Köroğlu, bir Âşık Cünun'a bakamamış, ah vah çekmiş adamcağız. Bize yakışır mı?

Köse Kenan işin içinde iş olduğunu anladı, âşıkın kollarını çözdürdü:

— Bre âşık, Köroğlu doğru söyler. «Ah» çekişinin iç yüzü nedir? Onu hemen söyleyeceksin, dedi.

Âşık Cünun dedi ki, «Benim dilim değil, telim söylesin» diyerek aldı sazı eline, görelim ne dedi:

İsfahan'dan arzedipte gelmişim,
Onun için ah çekerim Köroğlu
Altı aydır kulluğunda kalmışam
Ben onun'çün ah çekerim Köroğlu

(gülen az
gül devşirir gülenaz
Çarkın bozulsun devran
Ağlayan çok gülen az)

Gelmiş ulaşmışım elli yaşına
Bağışlayın Ayvaz beyin başına
Yirmisinde el dokundu dişime
Ben onun'çün ah çekerim Köroğlu

Köroğlu kızdı:

Sen Ayvaz'ı, mayvazı bırak, niçin ah çektin onu söyle, dedi.

Aldı Âşık Cünun:

Âşık Cünun ciğerim pişti
Çifter yavrularım yadıma düştü
Cellatlar sağımdan solumdan aştı
Ben onun'çün ah çekerim Köroğlu

(Ya nazdır
Ya cilvedir ya nazdır
Yana yana kül oldum
Gene derler yan, azdır)

Köroğlu:

— Ben sana ilk günleri sordum, niçin sakladın? diye kızdı.

— Belki korktu, diyemedi, aldırma Köroğlu, dedi Köse Kenan.

Köroğlu dedi ki, «Âşık burdan İsfahan'a kaç güne gidersin?»

— Bir aya giderim, dedi âşık.

— Peki, dedi Köroğlu, bir ay gidiş, bir ay orda kal, bir ay da dönüş. Sana üç ay izin. Üç aya geldin geldin, gelemediysen elimden çekeceğin var. Yedi kat yere girsen, yedi kat göğe çıksan seni bulurum. Hemen hazırlan yola çık, dedi.

Âşık giyindi, kuşandı, arap at bindi, heybe altın

dolu. Çıktı yola. Öyle gidiyordu ki, arkasından kurşun sıksan ulaşmaz. Bir aylık yolu on güne aldı. İsfahan'ın üst yakasında Kallemkuşoğulları derler bir soy vardı. Bunlar bir han çalıştırırlardı. Geleni gideni konuk eder, soyarlardı. Bunlar Âşık Canan'ın Anadolu'dan döndüğünü gördüler. Köroğlu'nun yanından geliyor, boş değildir dediler. Gerçekten altında arap at, elmas kılıç, kürk, başında kuzu börk, heybesi dolu... Göz alıcıydı. Önüne çıktılar. «Buyur âşık baba, buyur âşık baba...» Kimi atın dizginini, kimi üzengisini tuttu, kimi sazı çekti... Âşık her ne kadar «yorgunum, bu gece bir yorgunluk alayım, dinleneyim, yarın geleyim» dediyse de aldıran olmadı. Âşık'ı indirdiler. Oturttular. Kahve içirdiler, yemek yedirdiler. Yedi yıllık keskin şarabı dayadılar. Gelsin gitsin, al bir daha, ver bir daha, az oldu, çok oldu... Âşığın aklını kazma kürekle kazıyıp attılar. Giyimi, kuşamı, atı, heybesi, kürkü yağma edildi. Hiç bir şeyi kalmadı. Âşık yatıp uyumuştu.

Sabah oldu. Âşık Canan uyandı. Bir kahve içti. Dinlendi.

— Benim atı çekin, çektirin, dedi kahveciye, hancıya.

Hancı kızdı:

— Ne atı, ne heybesi?

— Benim arap atım, altın dolu heybem, kürküm, kılıcım... vardı.

— Yahu sen deli divane Âşık değil misin? Kim verdi sana onları? Nerden alacaksın sen? İçtiğin, yediğin şeylerin parasını ver yoksa, seni cırcıbıl ortada bırakırım, dedi hancı da, bastı tekmeyi. Âşığı attı dışarı, Âşık neye uğradığını şaşırdı. Kalkıp bir ye-

re saklandı. Gece geldi evine. Başladı ağlamaya. Hanımı sordu, niçin ağladığını.

— Ya demezsin hanım, gelirken kırk harami çıktı yolumun üstüne. Ağladım sızladım öldürmediler ya, atımı, altınımı, varımı yoğumu aldılar...

Hanımı dedi ki:

— Âşık, hiç ağlama, iyi ki öldürmemişler. Çocuklar senin özleminden ağlarlar aylardır. Gelip kavuştun, bu sevinç yeter, ne yapalım?

Sözü uzatmayalım, yataklar serildi, bunlar yattılar. İlle Âşık soyunurken belinden, gömleğin altından bir kemer düştü. Bu kemerin içinde seyislerin verdiği altınlar vardı. Kallemguşoğulları bu altınları görememişlerdi. Sevindi âşık. Altmış altındı hepsi. Evin eksiğini, gediğini kapadı. Yiyip içmeye başladı...

Günler günleri, aylar ayları kovaladı. Köroğlu izin vermişti üç ay, geçti altı ay. Dönemedi. Bir gün evinin önünde düşünceye daldı. Durup düşünürken karşısına o adam çıktı:

— Âşık, ben seni Çardaklı Çamlıbel derler, bir yere yolladım, yoksa gitmedin mi?

— Gittim ağam, sen misin, tanıyamadım? Köroğlu denen adam ağaların ağası, beylerin beyiymiş. Beni öyle besledi, bana öyle baktı ki... Dille anlatılır gibi değil. Altıma arap at, heybeme altın, sırtıma kürk, başıma börk verdi. İlle haramiler beni soydu soğana döndürdü.

— Korkma, dedi adam Köroğlu merttir, git sen yanına, olanı biteni anlat.

Âşık Canan yola düştü. Şura senin, bura benim, dağ senin tepe benim, Erzurum'a yaklaştı. Bu kez içine bir korku düştü. Bir ayağı ileri gidiyor, bir ayağı geri gidiyordu. Köroğlu belki de başımı keser, niye

geç kaldın diye... Korkusu buydu. İstemeye istemeye Erzurum'a girdi. Erzurum'da Cafer Paşa adında biri otururdu. Bu paşanın kızı Telli Nigâr vardı. Telli Nigâr seyrana çıkmıştı. Cariyelerinden bir âşık istemişti. Kızlar Erzurum'u kolaçan ettiler. Âşık Canan'ı buldular. Alıp götürdüler. Nigâr hanım sordu:

— Âşık baba nerden gelir, nere gidersin?

— Bu dünyadan gelir, öte dünyaya giderim, dedi âşık.

— Âşık o hepimizin işi, gerçeği söyle bana.

— İsfahan derler ordan gelir, Çardaklı Çamlıbel'de Koç Köroğlu derler, ona giderim. Asıl adı Ruşen Ali'dir. Ona giderim, dedi.

Telli Nigâr Köroğlu'nun adını duymuştu. İlle ne görmüş, ne de dinlemişti. Adına sanına vurgundu:

— Âşık sen Köroğlu'nu tanır mısın?

— Tanımaz olur muyum hanım? Altı ay kaldım yanında. Bana öyle baktı ki, ohh!. Ağalar beyler gibi yaşadım.

Telli Nigâr sordu:

— Nasıl bir adamdır?

— Ben onu nasıl anlatam sultanım. Dil yetmez. Atlısı, yayası, beyi paşası, sayısı belli değil. İsterseniz ben sazımla söyleyim dedi, aldı sazı eline, görelim ne dedi?.

Kaplan bezirgandan, hintten yemenden
Daima alırdı haraç, Köroğlu.
Zer-sırma atlastan kutnu kumaştan
Ekseri giyerdi kumaş, Köroğlu.

Telli Nigâr sordu:

— Âşık ekseri mi giyerdi askeri mi? Orasını seçik söyle.

Âşık :

— Hanım, kendi de giyer, askeri de. Öyle dediğime bakmayın siz.

Telli Nigâr:

Benim babamın askeri kumaşın yüzünü görmez. Ben bile zor buluyorum, bu nasıl olur, dedi. Âşık aldı sazı:

Ha diyende Şah ordusu basılır
Kelle gelir zincirlere asılır
Her içkide beşyüz koyun kesilir
Donatır sofrayı lavaş Köroğlu.

Telli Nigâr şaştı:

— Âşık doğru söyle, beşyüz koyunu kim yer, nerden bulurlar?

— Dinle sultanım, bak neler söyleyeceğim, dedi başladı:

Cümle cihana da kılıç çalıyor
Koçakları gözlerinden biliyor
Nerde güzel görse çekip alıyor
Sahip olur her bir yaşa Köroğlu

Telli Nigâr umutlandı:

— Âşık, Köroğlu güzele de meraklı mıdır?

— Ah hanım Sultan, seni görseydi Köroğlu, uçururdu. Hemen götürür gerdeğe sokardı, şimdi eteğinden asılan çocukların sayısı da belli olmazdı.

Telli Nigâr daldı gitti. Âşık sazını tınlattı:

Âşık Canan binde birin biliyor
El kaldırsa beş yüz atlı ölüyor
İsfahan'a gitti geri geliyor
Adı büyük kendi Dadaş Köroğlu...

Telli Nigâr epeyi bir bilgi kazandı Köroğlu üstüne. Oturdu kendi eliyle bir mektup yazdı Köroğlu'na. Âşığa verdi. Âşık Canan mektubu alınca korkusu kalktı. Adım attı. Düştü yola. «Eh, dedi bir güzelden mektup götürüyorum, kelleyi kurtardık..» Âşık yolda olsun, biz haberi verelim Köroğlu'ndan. Köroğlu keleşlerle dem odasındaydı. Söz sohbet ederlerdi. Köse Kenan Köroğlu'nun atıp tutmasına sıkıldı, söz attı:

— Köroğlu, herkes övünsün, söz sohbet etsin, sen sus.

— Niye?

— Niyesi var mı? Âşık Canan senden iyilik bulsaydı, senin sözün, insanlığın olsaydı, üç aylık izin verdin, altı ay bitti gelmedi.

Köroğlu sustu. Sonra bağırdı. Öyle bağırdı ki, damdan toprak döküldü. Çardaklı Çamlıbel çalkalandı :

— Kim Âşık Canan'ı bulup getirirse ağırınca altın vereceğim, dedi.

Demlenenler arasında Allahtankorkmaz'la, Yerindenkalkmaz vardı. Bunlar yüklendiler bu sözü. Biz bulup getireceğiz, dediler. Çıkıp dağlara, yollara, bellere düştüler. Av kuş bahanesiyle dere tepe dolaşmaya başladılar. Günün birinde Âşık Canan'ı buldular. Kılıçları sıyırdılar, çıktılar önüne:

— Heeey teprenme, başın kesilecek, dediler.

Âşık Canan baktı ki, bunlardan kurtuluş yok. Hemen sazını indirdi, yanık yanık çalmaya başladı:

Size kurban olam zalim cellatlar
Öldürmen cellatlar azat eyleyin
Karşınızda eli bağlı bir kulum
Öldürmen cellatlar azat eyleyin

Âşık Canan senin vaden yetiptir
Zalim cellat yakamızdan tutuptur
Telli Köroğlu'na mektup katıptır
Öldürmen cellatlar azat eyleyin

Yerindenkalkmaz dedi ki:

— Hele dur arkadaş, bu adam Köroğlu'na mektup götürüyormuş. Sağ sağ ulaştıralım, tartısı altın alalım, belki mektup için bize ayrıca da altın verir...

Allahtankorkmaz karşı çıktı:

— Bırak ben bunu öldüreyim, dedi.

Sonunda anlaştılar. Kollarını bağladılar, Köroğlu'nun karşısına çıkardılar. Köroğlu görür görmez bağırdı:

— Eee, Âşık Canan, dedim ya ben, Azrail'in kuzusunu kurt yemez. Kuş olsan uçsan yakalarım seni. Nerdeydin, söyle bana?

Âşık:

— Köroğlu kollarımı açtır, söyleyem sana, dedi.

Kollarını açtılar. Âşık elini koynuna soktu ki tezene çıkara, mektup yere düştü. Köroğlu mektubu gördü, aldı. Kız şöyle yazıyordu:

«Ey Köroğlu,

Sen gerçekten mert, yiğit isen, ben senin adına sanına tutkunum, vurgunum. Eğer yiğitliğin gerçek ise beni burdan al, kaçır. Yiğitliğin mertliğin yalan ise sana baş örtümü yollayım, başına ört.»

Köroğlu düşündü, kuşkulandı, sordu:

— Âşık sen bu kızı gördün mü, dedi.

— Gördüm, saz çaldım, dinlettim.

— Nasıl bir kız bu?

— Dille anlatılmaz. Dertlere derman, bir kulaç

gerdan, fağfur-u fincan, hükmü Süleyman, Yusuf-u Kenan, Belkis-i devran, alı al, dedim ya ağam, dil yetmez. Kırk sekiz belikli, topuklarda saç... Dilim yetmez benim, dedi.

Köroğlu kahve söyledi. Sürek, kurgu öyleydi ki, kim o kahveyi içerse sözü edilen işin, avın arkasına o gidecektir. Kahveyi kimse içmedi... Âşık bağışlandı. Eski giyimine, kuşamına kavuşturuldu. Köroğlu kendisi içmek için uzandı fincana. Aldı. Ağzına götürecekken çırak çocuk, Erzurum'dan getirdiği Demircioğlu uzandı, iki parmağıyla Köroğlu'nun bileğini öyle sıktı ki, fincan elinden düştü. Demircioğlu aldı, bulaşıklarını içti fincanın. Böylece kahveyi içen belli oldu. Köse Kenan karşı çıktı:

— Daha çocuktur, toydur, şudur, budur, dedi.

Töreyi kimse bozamazdı, etkisi olmadı.

Köse Kenan:

— Bu çocuk yarın atı, ertesi gün kılıcı, bir başka gün de kendini yitirir, dedi.

Gene aldıran olmadı. At bindi, kılıcını kuşandı Demircioğlu.

Köroğlu yola çıkacak olanlara sazıyla seslenirdi. Aldı sazı eline bakalım Demircioğlu'na ne dedi:

Yavrum uğrar isen Ezrüm şehrine (1)
İptid'efendilik etmeğin gerek.
Yarsan düşmanları hasım hasıma
Kılıç kollarında tutmağın gerek

---

(1) Ezrüm : Erzurum (uyak için).

Üç hanlar da bir araya gelende
Ellerinde kılıç nara çalanda
At vurulup yiğit yaya kalanda
Sağa sola kılıç atmağın gerek

Köroğlu ediyor sana nasihat
Bilge kişilere eyleme inat
Altında sekiyor kanatlı kır at
Kır atın yanında yatmağın gerek

Demircioğlu uğurlandı. Gece gündüz uçarak bir tepeye geldi. «Şurda atımı salayım, otlasın, bir su içeyim, dinleneyim» dedi. Yattı gözenin başında dinlenirken uyudu. Neden sonra uyandı ki, yeri göğü bir sis, bir duman kaplamış, göz gözü görmez. Kır at da yok. «Gördün mü işi, dedi, Köse Emmi söylemişti, bu çocuk gider atı bile yitirir, İşte başıma geldi, diyerek üzüldü. Sağa baktı, sola baktı. Kimsecikler yoktu. Aldı sazını eline dumana, sise söyledi ,görelim ne söyledi, biz ne dinledik:

Şaban ayın onbeşinde
Bu duman ne duman ola
Kalmışım ben dağ başında
Bu duman ne duman ola?

Demin at yanımda vardı
Aniden bir duman sardı
Çektiğim gamı erkârdı
Bu duman ne duman ola?

Yollarım dumanla bağlı
Netsin şimdi Demircioğlu
Daha özüm küçük çağlı
Bu duman ne duman ola?

Demircioğlu bunu söyleyip bitirdi. Duman çekilip gitti. Kır at gözüktü uzaktan, hemen atı tuttu, bindi, sürdü. Geldi Erzurum'a.

Demircioğlu şöyle düşündü: «hemen gidip paşanın sarayını sormak kızın arkasına takılmak olmaz. Bir yol bulmalı» dedi. Atını, yoksul bir ninenin kapısına sürdü.

— Nine beni konuk eder misin?

Nine baktı ki dağ gibi, kapı gibi bir adam. Korktu:

— Oğul ben yoksul biriyim. Nerde sana yer, edemem.

Demircioğlu çıkardı bir avuç altın verdi.

Nine:

— Oğul gel sana da atına da yerim var, dedi.

Nine'nin kapısından ne kendi sığabildi, ne de kır at sığdı. Demircioğlu kapıyı, pervazı çekti attı bir yana. Girdi içeri.

Atını bağladı ahıra. Kendisi oturdu sekinin üstüne. Neneye seslendi :

— Nine! Al bu parayı. Çık çarşı pazarı dolaş, en pahalı kumaş nerde kimde varsa, bir top al gel, dedi.

Nine parayı aldı, altınları soktu koynuna çıktı. Eee Erzurum çarşı pazar, içinde gelin gezer... Ninenin ayakları yere değmiyor., öyle dik, alımlı çalımlı geziyor ki. Para öyledir insanı dik gezdirir. Nine dolaşıp kumaş aldı. Gönlüne göre, gözünün tuttuğu kumaşı aldı Nine dönüp geldi. Geldi baktı ki ne baka Demircioğlu kocaman bir odun almış y ont ha yont. Nine korktu. «Eyvah bu sopayla beni dövecek» diye. Daha Demircioğlu ağzını açmadan Nine söyledi :

— İnanmazsan ölç, aldığım yer belli, satan belli, istersen git sor. Yalanım yok, bütün parayı verdim, altınların hepsini verdim, dedi.

Demircioğlu :

— Ne oldu nine? Sana bir şey soran var mı?

— O elindeki ne, sopa değil mi, beni döğmek için yapmıyor musun?

— Yooo. Buna Köroğlu arşını derler. Noksan satarsak Köroğlu kellemizi keser, eksik olmasın, artık olsun diye biz böyle satarız, dedi.

Sonra kumaşı aldı çıktı pazara. Elinde kocaman, iki kulaç uzunluğunda arşın. Bağıra ha bağır, ha bağır... Demircioğlu'nun yüzünü gören üç günlük yol öteye kaçıyor. Kim alacak? Akşama kadar bağırdı... Kimse ne aldı, ne de yanaştı. Demircioğlu'nun yaşı yirmi-yirmi bir. Bıyıklar balta gibi, omuzlar kapı... Konuşmaya kuvvet ister. Satamayınca geri getirdi Nineye verdi.

— Nine sana kaldı. Ben gelenecek atıma bak, bunu da dik giy sırtına. Güle güle kullan, dedi.

Kendisi çıktı. Cafer Paşa'nın sarayını sordu. Gösterdiler. Paşa'nın konağına ait bir eğlence yeri vardı. Burada âşıklar eğlenir, yarışır, atışırdı. Demircioğlu da girdi içeri. Kahveciden bir kahve istedi .Kahveci getirdi. Aldı kahveyi yere serpti.

— Böyle kahve olur mu? diye azarladı kahveciyi. Kendi heybesinden takım çıkardı, yaptı, içti. O sırada âşıklar, topladıkları paraları bölüşüyorlardı. Demircioğlu onlara yaklaştı:

— Hani bana, dedi, ben de para isterim.

Aşıklar şaşırdılar :

— Bre kendini bilmez, biz çaldık, söyledik, bunca insanı eğlendirdik. Elimizin, telimizin, dilimizin emeği bu. Eğer sen de kazanmak istersen, işte meydan. Kalk söyle, dedi âşıklar.

Demircioğlu, Köroğlu'nun öğüdünü unuttu. Önce efendilik edecekti ya. Hiç aklına bile getirmedi. Bir sopa kaptı da, kahve dolusu insanın üstüne saldırdı.

Hepsini döktü dışarı. Aşıkların da parasını aldı. Cafer Paşaya uçurdular, duyurdular. Böyle böyle, bir âşık gelmiş, gem almaz, söz dinlemez biri, yaptıkları da kaleme gelmez... dediler.

Paşa hemen getirtti Demircioğlu'nu. Demircioğlu oldukça uslu davrandı. Paşa şaşırdı. «Böyle âşık hiç sopalık, kabalık işler yapar mı?» diye düşündü. Demircioğlu az buçuk çaldı söyledi. Paşa pek beğendi. Sazın sözün sesi Telli Nigar'a ulaştı. Telli Nigar çağırttı aşığı. Aşık sazı omuzladı, girdi Telli Nigâr'ın yanına. İki saray uşağı da âşığı gizli gizli izliyor. Telli Nigar kızları, cariyelerini çıkardı. Öyle bildi ki gelen Köroğlu, kendidir. Başbaşa kalmak istedi. Başladılar konuşmaya. Demircioğlu durumu açıkça anlattı :

— Ben Köroğlu değil, Demircioğlu'yum. Seni kaçırıp götürmek istiyorum.

— Ben de bir an önce kaçıp gitmek istiyorum Köroğlu'na.

Demircioğlu:

— Bir ay sonra binek taşında buluşacağız. Ben önce yiteceğim. Buralarda olduğumu kimse bilmeyecek. Bir ay sonra ben binek taşında olurum. Seni beklerim, dedi.

Kır atı Demircioğlu bunları dedikten sonra yitti, yok beslemeye başladı. Nigâr'a sordular «âşık niceoldu» dediler. Telli Nigar da «canım ne aşığı, dambul dumbul biri. Bir kaç söz söylemek istedi» Bir şeye benzemedi, ben de kovdum, nereye gitti bilmem» dedi.

Demircioğlu atını iyi bir besledikten sonra nineyi aradı. Nine evde yok. Nereye gitti demeye kalmadı, kapı aralığından bir kız belirdi. Bakıp bakıp kaçıyor, oynuyor, Demircioğlu'na kaş göz ediyor. «Al-

İah Allah, Nine'nin kızı olmayacaktı? Bu kız kim? Yoksa kızı vardı da benden mi sakladı» Bir baktı, bir daha baktı. Ne baksın, Nine değil mi bakan? Demircioğlu'nun verdiği kumaşı dikmiş, giyinmiş. Alttan salınıp üstten süslenmiş, üstten salınıp alttan süslenmiş... Ala yeşile bürünmüş. Meğer Demircioğlu'na gönlünü kaptırmış Nine. Demircioğlu nasıl beğensin onu. Üç otuzunda, altmış dokuzunda. İlle gönül kocamaz. Demircioğlu seslendi :

— Nine!

Nine kızdı :

— Nine kim? Burada nine yok. Doğru konuş.

Demircioğlu artık sazını almak zorunda kaldı. Bakalım ne dedi?

Yıkık yıkık binası var
Üç inek bir danası var
Konuk yatmaz hanası var
Döne nene can, dön nene can, sen nene can, yan nene can...

Aldı Nine :

Nine değil on beş yaşım
Kalemle çekilmiş yaşım
Hastalık döktürdü dişim
Beyim al beni sar beni, oğlan al beni sar beni

Aldı Demircioğlu :

Yarın gider boyakların
Gezemiyor ayakların
Vereseyi sayıkların
Döne nene can, dön nene can, sen nene can, yan nene can...

Aldı Nine :

Sözümü atma yabana
Hele yaklaşsana bana
Diyeceğim vardır sana
Beyim al beni sar beni, oğlan al beni sar beni...
Yiğit al beni sar beni...

Aldı Demircioğlu :

Bir dediğimi üç eder
Sözlerini ne güç eder
Demircioğlu göç eder
Döne nene can, dön nene can, sen nene can, yan nene can...

Aldı Nine:

Kız dediğin ne olacak
Bir tek gecede solacak
Ya beni kimler alacak
Oğlan al beni sar beni, yiğit al beni sar beni
Deyim al beni sar beni.

Nine alacağını aldı. Söz bitti.

Söz kesilen gün geldi çattı. Demircioğlu atını çekti, geldi binek taşının yanına. Baktı ki Telli Nigâr bekliyor. Hemen atın terkisine attı:

— Gel benim bacım, Köroğlu'nun helallığı, bin terkime, dedi.

Kır at çoktandır içerde hamlamıştı. Uçmak, koşmak şurda dursun, adım atmaz oldu. Terledi kaldı. Demircioğlu attan indi. Kız atın sırtında, çekmeye başladı. Bir de baktılar ki, kırk gün önce yiten âşık Paşanın kızını at sırtında gezdiriyor. Paşaya ulaştırdılar. Tan atarken kır atın hamlığı çıktı ya, paşa da or-

dularıyla sardırdı çevresini. Demircioğlu da atladı kır atın sırtına:

— Kır at seni beni yaradanı seversen kurtar bizi, dedi. Kır at havalandı. Kırk arşın kala bedeninden aştı. Demircioğlu çok sarp, çok gizli bir mağaraya girdi. Kızı bıraktı :

— Ben gelenecek burada saklan. Çıkma. Ben gidiyorum, Babanla savaşacağım. Sonra Çardaklı Çamlıbel'de derler k i, gitti türlü düzen çevirdi, kızı alıp kaçtı. Oysa ben mertlikle götürmeliyim. Çamlıbel'in töresi mertliktir, dedi.

Döndü geldi paşanın ordusunun içine. Paşanın, Kementçi Kara Pehlivan, Yaycı Azgın adında iki yiğidi vardı ki dillere destan. Kara pehlivan gökte uçan kuşu kementle bağlardı. Yaycı Azgın, yüzüğün içinden kırk oku arka arkaya geçirirdi. Demircioğlu gelip ordunun içine girince bu iki seçkin yiğit yaklaştılar:

— Arkadaş, atı senin atına benzeyen, kendisi de sana benzeyen birisi paşanın kızını kaçırdı. Sen onu gördün mü, dediler. Amaçları yaklaşıp kollarını bağlamaktı. Demircioğlu da bunların ne yapacağını bildiği, sezdiği için yaklaşmalarına fırsat vermedi:

— Aradığınız benim.

— Canım şimdi takılmayı, eğlenmeyi bırak, bize doğruyu söyle.

— Canım yalanı dolanı yok, gerçek ant içtirmez. Aradığınız benim.

Artık bunun üstüne hemen çevresini sardılar. Demircioğlu kargıyı göğsüne verdi söyledi. Bakalım ne dedi?

Benden Selam olsun Cafer paşaya
Yeminliyim bugün döğüş olmasın
İzin verin koç kır atım terlesin
Yeminliyim bugün döğüş olmasın.

Atlar şahlanır da karşı gelende
Pehlivanlar aşkla kılıç çalanda
Düşmanlara hasım üstün olanda
Yeminliyim bugün döğüş olmasın.

Demircioğluyum aslan neferi
Kaçan varsa kaçsın kurtulsun geri
Yenmişim de türlü türlü leşkeri
Yeminliyim bugün döğüş olmasın.

Demircioğlu bunları söyledi, sustu. Aldıran olmadı. Çevresini sardılar. Demircioğlu sağa sola kılıç sallamaya uğraştı. Ne yapacaktı bir tek kişi? Ot biçen gibi kesmeye, kelle uçurmaya başladı. İlle arkası gelecek gibi değildi. Cafer Paşa ordusunun kırılmasına üzüldü, Yaycı Azgın'a kızdı :

— Ne duruyorsun, ok at, düşür yere Demircioğlu'nu, dedi.

Yaycı Azgın durdu düşündü, yiğit kişiye el kaldırmak, ok atmak istemedi. Nişan aldı da, kır atın ön kaburgasına sapladı. Kır at tepe taklak düştü. Demircioğlu yaya kalınca Köroğlu'nun öğüdünü andı. Köroğlu demişti ya:

Dört hanlar da bir araya gelende
Ellerinde gürzü nara çalanda
At yıkılıp yığıt yaya kalanda
Sağa sola kılıç atmağın gerek.

Demircioğlu bunu, bu sözleri andı, kılıç atmaya hız verdi. Kır at ölmedi, ayağa kalktı. Demircioğlu atın yularını koluna taktı, saldırıyı sürdürdü. Cafer paşa Kementçi Kara Pehlivanına haykırdı :

— Bre ne durursun, at kemendini, yakala şunu!

Kara Pehlivan kemendini attı, Demircioğlu'nu yakaladı. Elini kolunu bağladılar, getirdiler ortaya. Bir dar ağacı diktiler. Asılacağı sırada Yaycı Azgın:

— Paşam, birkaç gün süre verelim. Götürüp zindana atalım. Kırk gün süreyle duyuralım bütün elliğe kuluğa, gelsin herkes Köroğlu'nu yendiğimizi, asacağımızı görsün. Şimdi asarsak kim duyar, kim görür. Böyle yücelik kazanacağımız bir işi niye sessiz, sedasız yapalım, dedi.

Demircioğlu'nu Köroğlu sanıyorlardı. Bir de Yaycı Azgın diyordu ki« eğer bu adam Köroğlu ise adamları gelir bunu kurtarırlar. Böyle yiğit de kurtulmuş olur.» Yaycının içinden geçirdiği böyle bir yüce mertlikti.

Paşa ileri sürülen sözü uygun buldu. Attılar zindana. Demircioğlu'nu yatırdılar yüzü koyun. Boynuna künde, kollarına zincir, ayaklarına yağlı kendir attılar. Demircioğlu ağladı, üzüldü. Orda söyledi, bakalım ne söyledi:

Bir günlükken yitirmişim babamı
Daha bir yanıma gelen olmadı
N'olur çağırsalar Demirc'ustamı
Bir taraftan haber salan olmadı.

Boynumda künde var, kollarım bağlı
Yüreğim yiğitlik aşkıyla dağlı
Nerde kaldın yetiş koca Köroğlu
Bekledim bir yerden gelen olmadı

Demircioğluyum nasıl ölecem
Kim dedi ki bana bir gün gülecen
Telli Köroğlu'nu nasıl bulacan
Senin aşkından da bilen olmadı

Demircioğlu söyleyip ağlaya dursun, biz gelelim Köroğlu'na. Köroğlu'nun bir düzeni vardı. Parmağındaki yüzüğü ona gizli olayları, keleşlerinden sıkıntı çeken varsa uzaklarda, onu bildirirdi. Eğer yüzüğünün taşı ak pak ise işler yolunda. Yarısı kararmışsa, sıkıntıdadır yiğitlerinden biri, hepten kapkara ise ölmüştür. Yüzüğüne baktı ki Demircioğlu ölmek üzere. Yüzük kapkara. «Eyvah» dedi. Kalkıp Köse Kenan'ı çağırdı. Ayvaz da öbür keleşleri çağırmakta olsun, bakalım Köroğlu Kenan'a ne dedi:

Sana kurban olam Ey Köse Emmi
Çabuk yetişelim Kardeş dardadır.
Yıkılır bu yerin devranı demi
Çabuk yetişelim kardaş dardadır.

Uykudan uyandım benzim sararmış,
Yüzüğüme baktım yüzük kararmış
Hayal ederim ki asker yol almış
Çabuk yetişelim kardaş dardadır.

Köroğlu yetişir kardeş dadına
Tezden yetişelim can feryadına
Şimdi keleşlerim düştü yadına
Çabuk yetişelim kardaş dardadır.

Köroğlu sözü kesti. Köse Kenan artık eksik söz etmedi. At bindiler. Tuttular Erzurum yolunu. Geldiler Erzurum'a. Kırk gün bitmişti. Demircioğlu'nun da asılma günü idi. Davullar çalıp, tellallar bağırıyordu:

«Bugün kimse işine gitmeyecek. Asıp kesen, soyan, ağlatan, yıkan Köroğlu'nu yakalatan paşamızın

emridir, herkes seyre gelecek. Kim gelmezse altmış altın ceza verecek.»

Kim dinlemez böyle bir buyruğu. Yalnız yaşlı bir adam vardı Erzurum'da. Pek yiğitlik göstermiş, sırtı yere gelmemiş, başı eğilmemiş biriydi. Paşanın buyruğuna aldırmadı. Altmış altını vermeyi göze alarak tarlasına gitti. Elinde olarak tarlasını biçmeye başladı. Köroğlu'nun atlısı, keleşi gele gele bu yaşlı adamın tarlasına ulaştı. Selam, kelam...

— Baba hayırlı olsun, dedi Köroğlu, bereketli olsun baba, dedi.

Adam kızdı :

— Git yoluna, bereketi de, hayırlısı da şimdi konuşturma beni.

— Baba niye kızdın, dedi Köroğlu.

Baba :

— Yiğitler yiğidi, kahramanlar kahramanı Köroğlu gibi bir adam asılacak, siz de onu seyre gideceksiniz ha, dedi.

Adam sanıyordu ki Paşanın buyruğunu duymuş bunlar da seyre gidiyor. Köroğlu sezdirmedi:

— Baba sen Köroğlu'nu gördün mü?

— Görmedim ille, adına, sanına vurgunum. Bugün işte böyle bir kahraman asılacak. Gidip seyretmeyen altmış altın ceza verecek. Ben altın vereceğim, yiğidin kellesinin kesilmesini görmeyeceğim.

Köroğlu :

— Sen korkma baba, o Köroğlu ölmez. Neden mi? Sen çok iyi bir adamsın, yiğitlik okunur o gözlerinde, sana açık söyleyem, Köroğlu benim.

Yaşlı adam hemen ellerine sarıldı Köroğlu'nun. Köroğlu istemedi. Orduyu çekti, tarlayı biçtirdi, yığdır-

dı, bitirdiler. Yaşlı adamı da aldılar düştüler yola.

Erzurum'a yaklaştılar. Orduyu sakladılar bir yana. Köroğlu kılık değiştirdi, giyim kuşamı çıkardı. Paşanın huzuruna geldi.

— Paşam şu asacağınız Köroğlu'nda öyle bir öcüm var ki... Benim babamı soydu, astı, kesti. Onu ben asmak isterim. Olmaz mı bana veresin bu işi.

Paşa :

— Adın ne senin?

— Ruşen Ali.

Köroğlu'nun asıl adı Ruşen Ali'dir. Kimse bilmezdi bu adını. Herkes Köroğlu derdi ona.

Paşaya yandı yakıldı, yalvardı. Paşa da peki dedi. Demircioğlu'nu getirdiler ortaya. Asılacak duruma sokulmuş, kolsuz gömlek, boynunda Paşanın buyruğu, suçu, adı sanı...

Demirciolğu asılacağı sıra ordusuna işaret vermek için de Köse Kenan'la anlaşmıştı. Köroğlu'nun atı ayağını bir vuracak, iki vuracak üçüncü de olan olacaktı.

Her türlü hazırlık bitti. Köroğlu doru atı bindi, kaldırdı kılıcı, Demircioğlu'nun boynunu vuracak gibisinden Doru at ayağını bir vurdu, iki vurdu, üçüncü vuruşta pusuda yatan keleşler orduya saldırdılar. Ayvaz, Kiziroğlu, Reyhan Arap, Bıyıklı Yusuf, Kocabey, bütün keleşler kuşattılar Erzurum paşasını. Köroğlu da Demircioğlu'nu attı atının terkisine uçtu gitti.

Köse Kenan'ın önünde kimse kurtulmazdı. Bütün Keleşlerin önünden kaçan kurtulurdu da Köse Kenan fırsat vermezdi. Cafer Paşa, Yaycı Azgın, Kementçi Kara Pehlivan, Köse Kenan'ın önündeydi. Köse Kenan bunları götürdü, bir kayaya sıkıştırdı. Ayvaz yetişti :

— Bunları öldürme, sağ sağ yakalasak iyi olur, dedi.

Köroğlu da geldi. Telli Nigar bu kayanın üst kesimindeki mağarada saklanmıştı. Durumu görünce o da çıktı ortaya. Durdurdu her şeyi, olayı. Telli Nigar babasını bağışlattı. Yaycı Azgın'la Kara Pehlivan'ı asmak istediler, onları da Demircioğlu kurtardı, anlattı hepsini. Beni kurtaran bunlardır, dedi...

Telli Nigâr'ı Paşa Köroğlu'na verdi. Kırk katar çeyiz yüklendi. Köroğlu bir de baktı ki Kır At aksıyor. Yaycı Azgın'ın vurduğu ok yarası. Çok üzüldü. Aldı sazı eline, bakalım Kır ata ne dedi, ne söyledi?

Pehlivanlar söz tutmuyor
Dinleyip kanıcı gerek.
Kır atımın ne suçu var
Üstünde binici gerek.

Demircioğlu bu sözlerden alındı. «Demek ben binici değilim» diyerek atını sürdü ayrıldı. Bir başka yol tutarak Çardaklı'ya yöneldi. Köroğlu aldı sözü:

Alınıp kaçman sözümden
Dediğim bilin gözümden
Kendini kendi özümden
Tutuşup yanıcı gerek.

Koç Köroğlum kalasından
Yılmadım harp belasından
Yiğitlerin alâsıldan
Sözlerim anıcı gerek...

Köroğlu sözünü bitirdi. Yol aldılar. Demircioğlu gelip Çamlıbel'de eski bir kulübeye girdi. Küskün.

Köroğlu birliği indi Çardaklı Çamlıbel'e. Düğün

dernek kuruldu. Herkes toplandı. Köroğlu baktı ki, Demircioğlu ortalarda yok.

— Gidin çağırın Telli Nigar'ı ona vereceğim, kaçıp saklanmasın diye ısmarladı. Gelip Demircioğlu'na söylediler. Demircioğlu öyle kızdı, öyle kızdı ki.. Köpürdü... Kalkıp geldi.

— Demircioğlu küsüyor, Telli Nigâr'ı bana vermediler, diye. Oysa hak, onundur. Bu kızı getiren, kaçıran odur. Bunca yola yorgunluğa göğüs gerdi, dedi, Köroğlu.

— Eğer sen Köroğlu olmasaydın, kelleni uçururdum. Ben bu kızı kaçırırken, kolundan tutarken, «gel Demircioğlu'nun bacısı, Köroğlu'nun helallığı» demişim. Bundan sonra bana yakışmaz, dedi, Demircioğlu.

— işte Demircioğlu, ben de bu sözü söyleyesin, diye getirttim seni. Yarın denmesin ki, Köroğlu başkasının nasibini alıyor dedi, Köroğlu.

Kirk gün kirk gece... Düğüne kim gelmedi; Emin ağa, Cimin ağa, Boz binişli, beli şişli, dolma yutamaz, hendek atlayamaz, tirit Halıt, gosgos ibram, Allahtan-korkmaz, Yerindenkalkmaz, Çakçak Fezullah, Ahmak Seyfullah.

Düğünde neler vardı, neler yendi içildi, saçıldı? Etli, sütlü, tatlı, koklama, toklama, pek çabuk pişen, hırsından taşan, yahni soğan, yerde doğan, ağaca çıkan, karga saksağan, harmanda eşinen, durmadan düşünen, duvara kaşınan, tek tırnaklı, alnı aklı, yarım yanaklı... Al horoz, çil horoz, yanık ekmek, kırık ekmek, dere suyu, kuyu suyu, seller, eller, yadlar yabancılar, kazlar, kızlar ördekler vardı...

—— o ——

KÖROĞLUNUN OĞLU
HASAN BEY

KÖROĞLU'NUN OĞLU HASAN BEY

Dağıstanlı beylerin Gül Nigâr adında güzel bir kızları vardı. Bu kızı Hacı Ahmet adında varlıklı biri istedi. Dağıştan beyleri de «peki» dediler, Gül Nigâr'a nişan taktılar.

Düğünden önce Hacı Ahmet hacca gitmek istedi. Yanına Keloğlan diye bilinen birini aldı, ayak işlerine bakması için, bir de ihtiyar nineyi. Yaşlı kadını götürüp daha çok sevap kazanmak istiyordu.

Hac mevsimi bir kervana katıldılar üçü. Gittiler hacca. Sıcak ülkelere dayanamadı Hacı Ahmet, öldü. Hacı Ahmet'i gömdüler. Kervan geri döndü.

Keloğlan'la nine hac kafilesinin en arkasında gidiyorlar. Gittikçe arayı açtılar. Iyice geri kalınca Keloğlan Nine'yi yanladı:

— Nine, koynundaki altınları çıkar, dedi.

— Niye?

— Ben erkeğim, para harcamak için sana mı soracağım? Ver bana koynundaki altınları, dedi.

— Oğul, dedi, Nine, Hacı Ahmet bana vermiştir.

Keloğlan kızdı:

— Nine altınları ver dedim.

Nine çıkardı hepsini verdi Keloğlan'a.

Keloğlan para kazanmamış ki harcamasını bilsin. Burda on şurda beş, yüz altının altından girdi, üstünden çıktı:

— Nine, para bitti.

— Para yok ,altın yok oğul.

Keloğlan :

— Benim bindiğim atı satarım, ne diyorsun?

— Sat oğul, dedi Nine.

Keloğlan bin altın edecek atı sattı yüz altına. On şurda yirmi burda, atın parasını da bitirdi. Yaya yürümeye çalıştı, yoruldu. Keloğlan yollar düşündü. Hacı kafilesi bir su başında konakladı. Keloğlan çadırını bir kurşun atımı uzakta kurdu. Akşam oldu, karanlık bastı, herkes yattı. **Keloğlan :**

— Nine yat, rahat et. Başını çadırdan dışarı çıkarma. Burası kötü bir yerdir, dedi.

Nine yattı, başını değil çadırdan, yorganın altından bile çıkarmadı. Bu arada Keloğlan ninenin atını bindi de sürdü karanlığın koynuna. Nine çadırda kaldı. Sabah gözünü açtı ki, ne kafile, ne at, ne de Keloğlan.

Eskiden Hac yolu Engürü yakınlarından geçermiş. Nine sordu soruşturdu ki, bir yanda Kayseri, bir yanda Çamlıbel, yakınında da Engürü. Lile nine bunları ne anlıyor, ne de biliyordu. Uzakta bir kuzu çobanı gördü. Gitti yanına, yaklaştı. Nine ağzını açmadan kuzu çobanı konuştu:

— Nine sen kim buralar kim? Buralarda kuş bi-

le uçamaz. Burası Köroğlu derler bir baba yiğitin, Çamlıbel kartalının yurdudur.

Nine hemen uyandı :

— Oğul, ben Köroğlu adını duymuşum, geldim ki külünü döküp, kırık ekmeğini yiyeyim. Onun için geldim. Niçin gelmeyim, bir Köroğlu bir ihtiyar nineyi barındıramaz mı?

Çoban inandı :

— Oooo, öyleyse çok iyi. Şu karşıdaki tepeye doğru tırman. Çardaklı Çamlıbel oradır, durma yürü.

Nine yürüdü. Adım attı. Ahlaya, puhlaya geldi çıktı Çardaklı'ya. Tepenin üstünden bir göz attı çevreye ki ne ata? Bir yanda kuzular, bir yanda koyunlar, atlar, yiğitler, keleşler, yiyen, içen, eğlenen. Çamlıbel'in ocağı batsın, dünyaya kıtlık, yokluk gelse Çamlıbel'e gelmez. Orman, yeşillik, çağıl çağıl sular, cıvıl cıvıl kuşlar... İnsan seyretse ömrü günü artar öyle bir yer. Davul zurna sesi dağlarda yankılanıyor.

Nine yavaş yavaş yaklaşmaya başladı. Sulak Göze derler, orada Ayvaz birkaç keleşle oturmuş yiyip içiyorlardı. Baktılar ki bir nine geliyor. «Eh, dedi Ayvaz, bu gelen nine var ya, çok işimize yarar. Bunlar da çok bol tandırbaşı hikayeleri vardır, bu kış bize yeter. Anlattırır dinleriz.»

Nine geldi, eğildi önlerinde. Hepsi ayağa kalktı, yer gösterdiler. Sordular:

— Nine hayır mı, şer mi?

— Oğul ne şer, ne hayır. Ben hacdan dönerken Köroğlu'nun adını sanını duydum, geldim ki, külünü

dökem, emek edem, kömek edem, bir kırık ekmeği varsa onunla yaşayıp gidem... Hepsi bu.

— Peki nine, safa geldin, hoş geldin, dediler.

Ayvaz :

— Nine hikâye bilir misin?

— Oğul, unuttuklarım bir yana kırk hikâye bilirim.

— Öyleyse benim odaya, dedi.

Aldı Nineyi Ayvaz'ın odasına götürdüler. Ayvaz'a kırk gün kırk hikâye anlattı. Ninenin aklı fikri Dağıstan'da. Gitmek için yol arıyordu. Bir gün Ayvaz'a açıldı:

— Oğul hele yaklaş bana, dedi.

Ayvaz :

— Buyur Nine, dedi.

— Oğul, benim unum elenmiş, eleğim asılmış. Bir ayağım çukurda. Şuraya çıkıp geldim. Köroğlu'nun yüzünü göstermedin. Olmaz mı ki bir yanına varsam.

— Hay hay nine, önce Köroğlundan izin gerek. Bir söyleyelim de, dedi.

Ayvaz Köroğlu'nun kahvesini götürdü, söyledi:

— Ağa, bundan kırk gün önce bizim buraya yetmişlik bir nine geldi. Sizi görmek ister.

Köroğlu :

— Ayvaz Han, kim olduğu ne olduğu, nerden geldiği biliniyor mu? Kötülük yapacak biri olmasın?

— Yok ağam, haccdan gelirken sizin adınızı duymuş, buraya gelmiş. Yetmişlik ninenin nesi olur ki?

— Peki oğul, getirin öyleyse, bize kaç göç, mahrem, namahrem yok.

Ayvaz Nineyi aldı götürdü Köroğlu'nun önüne. Köroğlu dem odasında oturuyordu. Köroğlu'nun iki odası vardı. Birisi gam odası, biri dem odası. Gittikleri yerden başarıyla dönerlerse dem odasında kırk gün yer içer eğlenirlerdi. Yenik gelirlerse Gam odasında kırk gün yas tutarlardı. Köroğlu büyük bir avdan döneli bir iki hafta olmuştu. Dem odasında önünde bir okka tütün, basmış lülesine, içiyordu. Öyle duman çıkarıyor ki, yoksul ocağı...

Nine içeri girdi, Köroğlu sordu:

— Nine buyur?

— Oğlum duydum ki, öksüzler giyindirir, açlar doyurur, kimsesizleri kanadının, kolunun altına alırmışsın. Ben de hac dönüşü sana geldim. Ocağınızın külünü döksem, kırık ekmeğinizi yesem bana yeter.

— Peki nine, hoş geldin, başımın üstünde yerin var, dedi Köroğlu.

Nine çevreyi iyice bir süzdü, baktı baktı:

— Oğul, adın sanın var olsun, duyduğumdan da büyüksün, yücesin. Yerin yurdun bulunmaz güzellikte. Yiğitlerin, evin odan, tütünün bile. Ille ben eşinin nasıl olduğunu bilmek isterim. Sana göre mi?

Köroğlu :

— Nine, benim eşim kırk arşın hendek atlar, tavşanların çıktığı tepeye çıkar, tilkilerin indiği inişi iner, kuşlar gibi uçar...

— Yok oğlum, dedi Nine, sen atını dedin, ben karınızı, eşinizi tanımak isterim.

— Ha öyle mi, nine, dedi Köroğlu, hemen Peruzat'ı çağırttı. Peruzat içeri girdi. Baktı ki Köroğlu'nun karşısında yaşlı bir kadın konuşuyor. Peruzat «hoş geldin» dedi Nineye. Nine pek aldırmadı. Perizat sıkıldı, çıktı gitti. Köroğlu sordu nineye:

— Nine nasıl buldun eşimi?

— Oğlum bunu bana ne sorarsın, sen de bilirsin, herkeşte bilir ki seninle onun arasında dağlar var. Sana göre değil...

— Ne yapalım nine?

— Senin gibi yiğidin sözü mü bu? Ne yapalım denir mi? Ben sana göre birini bulmuşum. Benim hac arkadaşım Ahmet vardı. Gül Nigar diye birine nişanlıydı. Kız Kocabeylerdendir, Dağıstanlıdır. İşte bu Ahmet Bey hacda öldü. Kız kaldı ortada. Senin layığın odur.

— Eee, nine ben ne yapabilirim? Kız Dağıstan'da, ben burda.

— Vallaaa oğul, ben bu kadar söylerim.

Köroğlu güzele karşı dayanamazdı:

— Nine, dedi, sen Dağıstan yollarını iyi bilir misin bir? İkincisi, burdan kalkar giderim Dağıstan'a, kız güzel olmaz, bana layık olmaz, seni kır atın kuyruğuna bağlar parça parça ederim.

— Hay hay oğlum, istediğini yap. Yolu da bilirim ben.

Köroğlu yüzünü astı, kaşlarını çattı. Yüzünden düşen bin parça. Ayvaz'ı çağırdı, sözü değişerek söyledi:

— Oğlum Ayvaz, böyle dertli, sıkıntılı kimseleri Çamlıbel'e alıp da başımı ağrıtmayın benim. Bu kadının yedi torunu babasız kalmış. Kızının kocası ölmüş. Hepsi aç susuzmuş. Bakanı edeni yokmuş. Benim kır atımı, takımı, kuşamımı hazırlayın bunu Dağıstan'a götüreceğim, dedi.

Köroğlu bir yere gideceği sıra Derviş kılığına girerdi. Yatağan (1), gürz alırdı yanına. Asası, kılıcı,

(1) Yatağan: Küçük kılıç.

sazı yanında olurdu. Ayvaz bunları hazırladı kır atı çekti binek taşına. Köroğlu Nineyi aldı terkiye.

— Nine iyi dur, bu at senin bildiğin atlardan değil, dedi de Ayvaz'a veda etti. Kır at yol aldı. Öyle uçtu gittiler ki, arkasından kurşun sık. Sürdüler, sürdüler, sürdüler...

— Nine hele bak, Dağıstan'a geldik mi? Dedi.

Nine baktı çevreye:

— Oğul, dedi, karşıki dağlar Dağıstan dağlarıdır, sür hele şurada tarla sürenin yanına gidelim bir, dedi.

Köroğlu atını sürdü. Geldiler çiftçinin yanına. Nine baktı ki komşusu Dursun. Attan indiler. Köroğlu nineyi yolcu ederken:

— Nine, Ahmet Bey, ölürken sana bir şey verdi mi?

— Verdi bir name. İlle ben yazı bilmem, çizi bilmem, diyerek çıkarıp uzattı Köroğlu'na. Köroğlu yazıyı aldı:

— Nine, dedi şimdi sen benden çok önde yürü. Benim için hiç bir yerde söz etme. Ne görmüş ol, ne bilmiş ol. Adımı anma. Gül Nigar'ın sarayının önünde bana işaret ver, dedi.

Bunlar yürüdüler. Gele gele Gül Nigar'ın sarayının önüne vardılar. Nine durdu. Bu sırada Gül Nigar ayvandaydı. Baktı ki bir atlı geliyor ki ne böyle at ne böyle yiğit görülmüştür. Şaşırdı, sevindi:

— Kızlar, dedi, bu gelen yiğit öyle sıradan biri değil. Bunu konuk edeceksiniz. İnin atını çekin, kendini içeri alın, gereken saygıyı hürmeti gösterin, dedi.

Kızlar çıktılar dışarı. Karşıladılar. Atın yularına sarıldılar:

Köroğlu :

— Yavrum, dedi, benim atım huysuzdur. Herke-

kesin eline, yedeğine verilmez, ben kendim çekeyim, sizi vurur öldürür bu at.

Köroğlu, kır atın yularını kimse verirse ona baş eğer, onu sırtına alırdı. Köroğlu korktu ki kır atı çalarlar, alır götürürler. Bunun için kendisi çekti içeri. Tavlaya baktı ki öyle bir tavla ki, saray. Ne Çamlıbel'de, ne de bir yerde böyle bir tavla var. İlle tavlada bir tek at bağlı. Kır at tavlanın öte ucundaki kısrağı görünce başladı kişnemeye, tepinmeye, eşinmeye...

Köroğlu:

— Kır at dur. Sana söz veriyorum. Ben, Gül Nigarla murada ermeden sen ereceksin. Azıcık dur hele, dedi.

Efendim geçtiler odaya. Oturdular. Gül Nigar kırk türlü yemek yaptı. Önüne sürdüler. Köroğlu da yorgundu. Yemek yiyecek durumda değildi. Az yiyecekti. Bunu söylemişti. Ayak işine, tavla işine bakan nökerler, kömekler sevindiler, dediler ki, «eh, kırk kap yemekten bu adam yese yese ikisini yer, kalır otuz sekizi bize.» İlle Köroğlu hiç yemediği zaman bir kuzu, bir tuluk şarap, bir okka ekmek yer içerdi. Önüne sürülen yemekleri birer lokmada aldı attı. Otuz dokuzunu otuz dokuz lokma etti. Kaldı bir tatlı sütlü bir şey. Kömeklerden, uşaklardan birisi :

— Dayı, dedi, ayıptır, o bir kap tatlıyı da bize bırak.

Köroğlu :

— Oğul can, dedi, daha karnımın yarısı boş.

Hizmetçiler hemen Gül Nigar'a koştular:

— Hanım, dediler, bu adam kırk kap yemeği de yedi bitirdi. Bu bir adam değil, dev.

Gül Nigar da şaşırdı :

— Durun bakalım, iç yüzü nedir bu adamın? Ben de şaştım, dedi.

Odalarda, şurda burda hizmetçi, uşak vardı. Köroğlu bir yol aradı bunları kaçırtmak için. O kocaman yarmaça ellerle başladı başına gözüne çalmaya. Şap şup şap şup...

Uşaklardan birisi :

— Ağam, dedi niye böyle kendine ezgi yapıyorsun?

Köroğlu :

— Balam can, dedi, benim bir kötü huyum var, gece uykudan uyanır uyanmaz yanımda kimi bulsam tuttuğum gibi duvara çalar öldürürüm. Sizin de bir suçunuz yok, boş yere öleceksiniz biriniz. Başıma gözüme çalıyorum ki bu kötü huyu nerden aldın, yarattın?

Hizmetçi, uşak, ayakçı, tavlacı hepsi koştular, kaçtılar. Deey tavlalarında ötesine bir deliğe saklandılar. Ne gece ne gündüz çıkacak yürek kalmadı hiç birinde.

Köroğlu kaldı yalnız. Herkes yattı uyudu. Kalktı odaları dolaşmaya başladı. Orasına baktı, burasına baktı. Bir ışık seçti uzakta. Kapının deliğinden baktı ki Gül Nigar gergef işliyor mum ışığında. Melek gibi. Yüzünün şölvesi odayı ışıtıyor. Köroğlu kapıyı çekti açtı:

— Dur sen kimsin, dedi Gül Nigar.

— Hiç bağırma hanım. Ben korkulacak biri değilim. Bana Çardaklı Çamlıbel'de Koç Köroğlu derler. Dağlar serdarı denen benim, dedi.

Kız :

— Benim nişanlım var, gelir şimdi...

— Dur hanım, dedi Köroğlu, al şu nameyi oku. Ne yapalım başınız sağ olsun...

Kız aldı okudu. Ölümünü öğrendi nişanlısının. Gül Nigâr gözünün altından baktı ki Ahmet Beyden bu yiğit daha görkemli, gösterişli. Daha bir sevindi. Eh, kadın dediğin çabuk değişir. Gül Nigâr:

— Burada bizim nikâhımızı kim kıyacak?

— Ben kıyarım. Ben öyle küflü, ağzı yakası açılmadık dualar bilirim ki... Ben dua okurum, sen amin dersin, olur biter...

— Sen şimdi dur Gül Nigar, dedi çıktı Köroğlu. Tavlaya geldi. Kır atı kısrağa çekti. Yerine bağladı. Geldi kapıları iyice kapadı. Arkadan bastı kiti, kilitledi. Uydurma bir dua. Ne eni belli, ne boyu. Hemen girdiler gerdeğe. Murat alıp murat verdiler.

Sabah oldu. Aydınlandı. Dağlar boy gösterdi. Nine de içeri girdi:

— Benden ikiniz de razı mısınız? dedi.

— İkimiz de çok çok razıyız, dediler Nineye.

Köroğlu gizli odada epey kaldı. Artık gitmek zamanı gelmişti. Nineyi karşısına aldı:

— Nine, dedi, sen de dinle, Gül Nigar da dinlesin. Şu kılıcım, kamçım, pazubendim size emanet. Benim Gül Nigar'dan bir oğlum olacak, adını Hasan koyacaksınız. Avcılık, atıcılık, yiğitlik, mertlik öğreteceksiniz. At binecek duruma gelince Çardaklı Çamlıbel'e yollayacaksınız. Kılıcımı, kamçımı, pazubendimi ona vereceksiniz, dedi.

Ertesi gün atını sürdü Çamlıbel'e.

Aradan aylar geçti. Gül Nigâr diz vurdu, toprağa, bir oğlan doğurdu. Tavladaki kısrak da bir kulun doğurdu. Kulun bir yanda, Hasan Bey bir yanda büyüdü.

Hasan okula gitmeye başladı. Hasan kısa süre içinde semt çocuklarını başına topladı. Öteki okulların, öbür sokakların, öteki semtlerin çocuklarının başına dert oldu. Kimsenin çoluğu, çocuğu dışarı çıkamaz, okula gidemez oldu. Hasan, yaramazlığı, kırıp yıkıcılığı, kavgacılığı ile tanındı. Bir gün epey uzak semtlere gitti. Orada bir çocuğu dövdü. Çocuk ağladı. Anası çocuğunun elinden tutarak geldi:

— Bre babası belirsiz, gelip geçen kır atlının oğlu, sen benim oğlumu niçin döversin, dedi.

Hasan şaşırdı. «Gelip geçen yolcunun, kır atlının oğlu da ne demek?» diye düşündü. Hemen anası Gül Nigar'ın yanına geldi:

— Anacığım, dedi, yaşım yedi sekiz de olsa senin memeni emmek isterim, hele bir ağzıma ver, dedi. Gül Nigar pek sevindi. Çıkardı emçiğini uzattı. Hasan ağzına alır almaz memeyi öyle bir ısırdı ki, kadının tepesine mızrak sokuldu:

— Aman oğlum, diye inledi.

— Sus ana, sus doğru söyle, ben kimin oğluyum?

— Oğul ben senin babanı sakladım, senin baban Çardaklı Çamlıbel derler, orda yaşayıp oturan Köroğlu'dur. Hacı Ahmet Bey Hac'da ölmüştür. Seninle benimle bir ilgisi yoktur.

— Ana niye bana söylemedin. Bundan sonra ben de Dağıstan'ın Köroğlu'su olacağım, dedi.

Okulu bıraktı. At binme, kılıç kuşanma, savaşma, karşı koyma, kalkan kullanma, kargı saplamayı öğrenmeye başladı. Hocası kargıyı atar, Hasan atın karnının altına saklanırdı. Bir üç beş... Hasan birinde kendisi attı kargıyı. Kargıyı atacak gibi yaptı, hocası atladı atın karnının altına, doğrulurken attı, öyle de sapladı. Hocası yedi takla attı, aygın baygın

düştü. Hasan koşarak geldi, baktı ki hocasının gözleri karga gözü gibi göğe dikilmiş... Zar zor gözünü açan hocası:

— Oğul senin artık öğrenecek yanın kalmadı. Sen büyük bir silahşör olmuşsun, dedi.

Doğru Gül Nigâr'a geldiler. Durumu anlattı. Alacağını aldı gitti binicilik hocası.

Hasan da:

—Anacığım, ben dağlar serdarı, Koç Köroğlu'nun yanına gideceğim. Dağıstan benim için gurbettir, dedi.

— Oğul ben burada yalnız mı kalayım?

— Onu bunu bilmem anacığım, ben gideceğim!

Söz anlatamadılar Hasan'a. Hasan Kısraktan olma, Kır atın aşlaması tayı bindi. Anasının ellerini öptü, tayı sürdü. Tay yıldırım gibi açıldı. Damarlarındaki kan kır attan, elbette uçacak. Az boz yol aldı. Dağıstan dağlarına bakarken anasının göz yaşlarını andı. Dağıstan dağları kendisi için, anası için ağlar gibisine geldi. Kargısını saz eyledi:

Anamdan ayrıldım yıkıl Dağıstan
Kavuştur babama hey Kadir Mevlam.
Gözlerim kan ağlar olmuştur mestan
Kavuştur babama hey Kadir Mevlam...

Yedi yıl okudum, çok hizmet ettim
Verdiğin nimete çok şükür ettim
Anamdan ayrıldım çok günah ettim
Kavuştur babama Hey Kadir mevlam.

Hasan'ım gözünden kanlı yaş döker
Hasretlik ateşi ömrümü söker
Anam ağlar şimdi boynunu büker
Kavuştur babama hey Kadir mevlam

Genç, yol bilmez, iz bilmez... Önündeki dağı, beli seçemez biri. Dağıstan'dan ayrılalı olmadı iki gün, ayrılık ateşinden yanıp yakılmaya başladı. Kargısını göğsünden indirdi. Bir de baktı ki aşağıdan bir atlı geliyor ki, önünden kuş olsa kurtulamaz. Korktu: «eyvah, bu adam beni öldürüp atımı elimden alacak» dedi. Bu arada atlı geldi yaklaştı. Yaşlı başlı, ak sakallı biriydi atlı:

— Oğul sen kimsin, ıssız, kurdun kuşun bile uğramadığı dağlarda bellerde işin ne senin?

Hasan:

— Baba ben Dağıstanlıyım. Babam Çardaklı Çamlıbel'de otururmuş. Köroğlu derler adına. Onun oğluyum, ona giderim.

— Oğul sen Çamlıbel'in yolunu bilmezsin ki...

— Ne bileyim baba.

Atlı kızdı:

— Düş önüme hadı, uzun kısa söz etme, dedi.

Hasan önüne düştü kır atlının. «Arkadan kargıyı saplayacak bana, öldürecek beni» diyerek korkmaya, yürümeye başladı. Daha bu düşünceden kendini geri almadan arkadaki atlı Hasan'ın ensesine bir tokat attı ki gözlerinden ateş dökülüdü. Ak sakallı baba:

— Oğul, dedi, önünden kaçan kurtulmasın, arkandan gelen ulaşmasın. Sırtın yere gelmesin, bileğin bükülmesin...

Hasan'a dua ederek yürüdüler bir süre. Kır atlı Hasan'ı söze tuttu. Şura bura yol aldılar. Bir de baktı Hasan, önünde kocaman bir çayırlık. Kırk at. Kırk kişi atların başında. Atlar çayıra bakınca sopayla atların başına vuruyorlar. Hasan şaşırdı:

— Bu ne demek? diye sordu.

— Yavrum Köroğlu çayırlarıdır burası. Buraya

çimliçayır derler. Burada at otlatmak yasaktır, dedi.

Hasan, babasının yurduna çıyırına bakarken kır atlı, ak sakallı yok oldu. Hasan geriye baktı ki atlıyı koydunsa bul... Hasan;

— Eyvah tez buldum, tez yitirdim. Keşke bir murat dileseydim... diyerek ilerledi. Çayıra girdi. Atından indi. Saldı çayıra atını. Kırk atlı da korkmaya başladılar. Şimdi Köroğlu'nun adamları gelir bu atlı için, bizim de başımız derde girer, dediler.

Kırk atlının atın başını bekleyip, çayıra ağız vurdurmayışına şaştı Hasan. Yürüdü bezirganların yanına geldi:

— Siz niçin atların otlamasına engel olursunuz, dedi.

Bezirgan başı:

— Oğlum, burası Köroğlu'nun korusudur. Gelirlerse seni de beni de öldürürler.

Hasan hiç konuşmadı. Hemen kılıcını çekti. Bütün atların ipini kesti, saldı çayıra. Atlar başladı çayırı kazımaya. Hasan Bey de Bezirgan başını iyi bir hırpaladı, kocaman bir sırıkla beline beline vurdu, sen atları açlıktan öldüreceksin diye. Öbürleri ses etmediler.

Çardaklı Çamlıbel'e ait olan yerleri Keleşler sırayla gezer, dolaşır, kolaçan ederlerdi. O gün sıra Isabalı ile Değirmencioğlu'ndaydı. Karşıdan ikisi görününce, Bezirgân:

— Gördün mü oğul bize ettiğini? Kurtlar geliyor. Bizi öldürecekler. Gelsene bizi bırakasın biz gidelim, dedi.

Hasan baktı ki iki kişi geliyor. Hemen kendi tayının yanına gitti. Tayı bindi. Sürdü çayırın içine. Çayırdaki su, ot, tayın ayağından sıçrayan toprak öy-

le bir fırtına kopardı ki, deme gitsin... Çayırdaki durumu gören İsabalı:

— Değirmencioğlu iyi bak çayıra. Hatırlar mısın, Turnatel savaşından dönerken Köse Emmi bize bir ejderhadan söz etmişti. İşte çayırdaki bu fırtına ejderhadan dolayı. Gel kaçalım, sonumuz yakın, dedi.

Değirmencioğlu ejderha sözünü duyar duymaz tüyleri diken diken oldu. Kaçtılar. Geldiler Köse Kenan'a:

— Köse Emmi, dediler. senden ne saklayalım, senin dediğin gibi ejderhaya rastladık. Çayırda kırk yavru, bir de anaç ejderha... Az daha ölümüzü bile bulamayacaktınız, dediler.

Köse Kenan da korktu. Kalktılar. Tepeye çıkıp baktılar ki ejderha gene kasırga gibi, dönüyor ha dönüyor. Köse Kenan bile şaştı:

— Ben sizi korkutmak için söylemiştim, ille doğrusu da varmış. Aman kaçalım, dedi. Hep birlikte kaçtılar. Geldiler Köroğlu'nun yanına. Köse Kenan yiğitlerin, ordunun keleşlerin başıydı. Üç tüyü vardı, ikisi tepesinde, biri çenesindeydi. Yüzü kıpkırmızıydı. Boynu direk kalınlığındaydı. Beli, bacakları fil gibiydi. Kızınca, korkunca tepesindeki tüyler dikilirdi:

— Gördün mü Köroğlu, Çimliçayır denen yerde, ejderha türemiştir. Kırk da yavrusu var. Bu yıl orası bizim için yok sayılır.

— Deme.

— İnanmazsan gidip bakabilirsin.

Bunlar kalktılar. Bıyıklı Yusuf, Kiziroğlu Mustafa Bey, Köse Kenan, Kocabey, İsabalı, Demiricoğlu, Köroğlu... Hepsi birlikte çıktılar tepeye. Baktılar ki gene öyle. Köroğlu:

— Köse Emmi, bu ejderha değil. Attır. Attır ya, Çimliçayırda gezen at olmaz, kaldı ki bu at dört nala koşuyor. Bu nasıl at?

Köse Kenan:

— Canım adam boyu, hendek olan çayırda at gezer mi? Bu ejderhadır. Eğer seni yerse yardımına gelemeyiz, dedi.

Bu arada Köroğlu yaklaştı, bağırdı:

— Hey çocuk, sen bu çayıra nasıl girersin, diye haykırdı. İlle göz altından çocuğun altındaki ata baktı ki kır at onun yanında beygir. Vuruldu ata. Oğlandan ses çıkmadı. Bir daha seslendi:

— Oğul, dedi, seninle vuruşup atışmadan önce sazımı, sözümü dinle. Önce söze, saza karşılık ver. Veremezsen altındaki atı bana bırak git, kurtar kendini, dedi.

Hasan Bey atının ağza alınmasına içerledi ya, ses etmedi. Köroğlu aldı sazı eline bakalım tanımadığı oğluna ne dedi:

Yavru sen nerden gelmişsin?
Çocuk gönder binek tayı.
Aşkından deli olmuşsun
Yavru gönder binek tayı...

— Dur bakalım dedi Hasan, tek atın meydanı olmaz. Bir de sen beni dinle;

Gelmişim geri dönmezem
Vermem sana kamer tayı
Öyle sözlerden anlamam
Vermem sana binek tayı.

Aldı Köroğlu:

Şimdi kargılar yağlanır
Ucu kalkanda dağlanır
Kellen terkime bağlanır
Yavru gönder kamer tayı

Aldı Hasan:

Anamdan aldım örneği
Çamlıbel karga derneği
Sen de gönder Ayvaz beği
Baba vermem binek tayı.

Aldı Köroğlu:

Köroğlu'dur benim adım
Âlemde söylenir tadım
Nice yiğitleri yedim
Sen de gönder kamer tayı.

Aldı Hasan:

Usludur Hasan usludur
Sizin kılıçlar paslıdır
Benim soyum kurt neslidir.
Vermem sana binek tayı.

Köroğlu kızdı. Sazını indirdi. Kargısını aldı da:

— Sen çok uzattın, al bakalım, dedi, attı kargıyı. Eğer Hasan atın karnının altına saklanmasaydı, elli Hasan'ı deler geçerdi. Hasan kargının önünden kaçınca kargı gitti yere saplandı.

Hasan seslendi:

— Al bakalım baba, bu da senindir, dedi, Köroğlu atının karnına saklandı. Hasan kargıyı atma-

dı. Köroğlu doğrulurken atınca göğsünün üstüne öyle bir oturttu ki, Köroğlu yedi takla attı. Hasan hemen atından indi, babasının göğsüne bindi...

Köse Kenan ile keleşler tepeden seyrediyorlardı, «işte bakın Köroğlu'nu ejderha yiyor» dediler. Hasan da kılıcı babasının boynuna bindirdi:

— Keseceğim seni, diye tutturdu.

Köroğlu:

— Bre çocuk beni bağışla, keleşlerim bakar tepeden. Etme eyleme. Köroğlu bir tek sana yalvarmıştır bu koca ömür boyu, beni bağışla...

Hasan:

— Yooo, seni bağışlamam. Sen bunca çayırı ata, hayvana, gelip geçen canlıya, cinliye yasaklamışsın. Ne demek bu? Seni bağışlarsam bir tek isteğim vardır, onu yaparsın. Bu çayırı bırakacaksın. Gelip geçen, konup göçen, herkes hayvanını, koyununu, sürüsünü, yılkısını, atını otlatacak.

Köroğlu:

— Peki, dedi.

Hasan Köroğlu'nu bağışladı. Köroğlu kalktı. Kalktı ya, Hasan'ın kolunda pazubent, elinde kılıç, kamçı bacağına sokulu... Köroğlu bunları gördü, Korkusundan soramadı da. İlle bir kuşku düştü içine. «Bunlar benim Dağıstan'da bıraktığım eşyalara nasıl da benziyor» dedi. Sonunda dayanamadı, sordu:

— Oğul senden bir şey soracağım. Şu kolundaki pazubendi, belindeki kılıcı, elindeki kamcıyı nerden aldın?

Hasan:

— Senin hazinenden çaldım. Niçin soruyorsun? dedi.

— Yavrum, ben yıllar önce Dağıstan'a gittim. Orda Gül Nigar'la evlendim. Ona bıraktığım şeylere benziyor.

— He heyyy sen bilmez misin Kurtan kurt, çakaldan çakal olur. Hasan benim adım. Ben Gül Nigar'dan doğmayım. Senin oğlunum, dedi.

Köroğlu oğlunu kucakladı. Sarıldı öpüştüler. Çok sevindi baba oğul.

— Beni yenecek güçte olmana çok sevindim oğul. Şimdi beni dinle, şu tepede duranlara iyi bak. Başta Köse Kenan, onun yanında Ayvaz, onun yanındaki Demircioğlu, onun yanındaki Isa Balı, onun nındaki Demircioğlu, onun yanındaki Isabalı, onun yanındaki Celalı Mehmet Bey, en sondaki Bıyıklı Yusuf... Gidip onların sırayla ellerini öpeceksin, geleceksin bana. Onlar da senin gözlerini öpecekler. Onlar benim yiğitlerim, keleşlerim. Ben onlarla varım, onlarda benimle varlar, dedi.

İkisi birlikte atları çekerek tırmanmaya başladılar tepeye yukarı.

Köse Kenan:

— Bu Köroğlunda kurt büzüğü var, bakın ejderhayı bile kandırdı, deyince öbürleri iyice baktılar. Anladılar ki bir at, atlı. Kaçmadılar. Hasan hepsinin elllerinden öptü. Öbürleri de Hasan'ın gözlerinden öptüler. Köse Kenan:

— Köroğlu bu çocuk kim, dedi.

Köroğlu:

— Köse Emmi, bilirsin ki biz avımızı, işimizi dilimizle anlatırız. Dinle bak, kimmiş anla, dedi, aldı sazı eline, görelim ne dedi?:

Bizim tekkenin beyleri
Kolu kolçaklı mert olur
Gidip şikar getirmişim
Elbet mert oğlu mert olur.

Leke meydana giremez
Kimseden şikar alamaz
Çakal eniği kurt olmaz
Elbet kurt oğlu kurt olur

Köroğlu beyler övücü
Dost koyup, düşman kovucu
Meydanda hamle savucu
Hasanım aslı mert olur.

Köroğlu sözü bitirince Köse Kenan sordu:

— Kim bu, açık söyle?

— Köse Emmi, bu çocuk kim mi? Unutmadınsa buraya bir koca nine gelmişti. Onu ben alıp Dağıstan'a götürmüştüm. Orada ben Gül Nigar adında biriyle evlendim. O kadından doğma oğlum Hasan'dır. İşte kılıcım, işte pazubendim, işte kamçım... Benim bağrımdan kopma, benim kurt kanımdan, Koca Kurt kanından kan taşımaktadır, dedi.

Keleşler Hasan'ın gözlerinden öptüler bir daha. Aldılar Çardaklı Çamlıbel'e götürdüler. Kırk gün kırk gece eğlence yapıldı, davul zurna vuruldu.

Efendim Hasan alışmak için çevreyi, odaları gezip eğleniyordu. Köroğlu'nun kırk odası vardı. Otuz dokuzu bilinirdi de, kırkıncıyı kimseye açtırmazdı. Bu oda da Akşehir'de Mirza Han'ın kızı Telli'nin hatıralarıyla, eşyalarıyla doluydu. Köroğlu bir kaç

dönüş Akşehir'e gitmiş, Telli'yi kaçıramamıştı. Onun işlenmiş gergeflerini, kilimini giyimini kaçırmıştı. Bir büyük duvar askısı halıda Telli'nin resmi işlenmişti Köroğlu zaman zaman bu odaya tek başına girer, ağlardı. Reyhan Arap, Hasan'ın gezmesine göz kulak olurdu. Kırkıncı odaya gelince Hasan'a dedi ki:

— Hasan bu odaya girme.

— Niye?

— Burada Köroğlu'nun eski püskü dökümtüleri vardır. İşe yaramaz şeyler...

Hasan anladı ki bu oda tekin değil. Üstünde durmaz gibi yaptı. Birgün Reyhan Arap'ın cebinden açacakları çaldı. Açtı girdi kırkıncı odaya. Baktı ki odada bir havuz, havuzun çevresi nergislerle süslü. Duvarda bir halı, halıda bir güzel kız resmi. Bir de dolap. Dolabın kapağını kırdı ki öyle işlemeler, öyle kadın işleri var ki... Bu işi yapan elleri düşleyince bayıldı. Hasan bayılıp kalınca epey süre geçti. Reyhan Arap uyandı, baktı ki koynunda açacaklar yok. Hasan'ı aradı. Koştu baktı ki ne baka, Hasan kırkıncı odayı açmış, dolabı kırmış, resmin karşısında bayılıp düşmüş...

Reyhan Arap koşarak Köroğlu'na anlattı olup biteni. Köroğlu önlemeye hazırlanırken Hasan da bade içmişti. Uyandı aşk rüyasından. Atını çekti. Binek taşına yanaştı, Köroğlu da ulaştı:

— Aman oğul ne yaparsın, ne edersin? dedi.

— Dur baba dur, artık burada kalamam. Aşkı sel söndüremez. Mecnun yedi yılda çölde yattı, kuşlar başında yuva tuttu. Ben Mecnun'un yarısı bile olsam, sevgilimin arkasından giderim, dedi. Aldı sazı eline bakalım babasına ne dedi:

Buyurun ağalar bizim haneye
Gamınan döşeli odalarımız
Her açan baktıkça o pencereye
Onunçün kan ağlar didelerimiz

Aldı Köroğlu:

Eğlen yavrum Hasan ben de geleyim
Odacı başına konak olayım
Gittiğin yerlerde yolun bileyim
Gitme Hasan gitme sen o yerlere

Aldı Hasan:

Anamdan ayrıldım geldim buraya
Babam dayanamam çifte yaraya
Yâri gelin edem ben bu saraya
Bilmem ki doldu mu vadelerimiz

Aldı Köroğlu:

Yedi kattır o güzelin yapısı
Çifte polat mermerdendir kapısı
Büyük küçük karakoldur hepisi
Yavrum Hasan gitme sen o yerlere

Aldı Hasan:

O yarin hasreti yanıyor canda
Sevdası oynadı damarda kanda
Bilmemki yolları acep ne yanda
Belki de dolmuştur vadelerimiz.

Aldı Köroğlu:

Ne kadar methetsen o kadar güzel
Onu gören yiğit canından bezer
Karakolu çoktur uzaktan sezer
Yavrum Hasan gitme o şehire sen

Aldı Hasan:

Hasan'ım gam ile yoğruldu canım
Akibet ölümdür benim encamım
Sevda deryasında yüzüyor gemim
Elbetki dolacak vadelerimiz

Aldı Köroğlu:

Yollayayım Ayvaz hanı anan yetirsin
Bu gamlı gönlümün gamın götürsün
Hangi kızı dersen onu getirsin
Balam Hasan gitme Akşehir'e sen...

Köroğlu:

— Oğlum Hasan, beni iyi dinle. Ben bu kıza yedi dönüş at teptim. Getiremedim. Kızın yanında benim adımı anma. Bana düşmandır, beni sevmez, kaçar. Sonra bak şehrin adını söyledim, söylemek istemiyordum. Akşehir'e gideceksin. Orada Telli'nin odacı başı benim kardeşliğimdir. Ona konuk olursun. Sana bir de mektup veriyorum, ona verirsin, dedi. Yazdığı mektubu da oğluna verdi. Bir de sakalından iki tel kopardı. Bu kılları sıkıldığın yerde yakarsın, gelir senin yardımına ulaşırım, diyerek yol verdi oğluna. Hasan babasının ellerini öptü de düştü yola.

Hasan yola düştü ya, ne biliyordu? Yol bilmez iz bilmez. Ormanların gürültüsü, yalnızlık korku... Duman içinde, sis içinde aldı sazı eline görelim ne dedi:

Kadır mevlam sen bilirsin halimi
Yara gönderecek zamandır bugün.
Gözlerim görmüyor sisten dumandan
İmdat eyleyecek zamandır bugün.

Yollarım bağladı bir siyah duman
Çağırırım ben de Hızır eleman
Dahi sağlığıma gelmiyor güman
Yara ulaşacak zamandır bugün.

Hasan'ın kalmışım aşmaz bellerde
Matemim söylensin bütün dillerde
Ölüm mü kalacak çıkmaz yollarda
Yara gönderecek zamandır bugün.

Hasan sazını indirdi. Başını geri çevirdi ki, arkasında bir aksakallı. İhtiyar ses verdi:

— Ey Hasan, nereye?

— Baba ben Akşehir derler oraya Mirza Han'ın kızı Telli'ye. Ben ona âşık oldum. İlle yol bilmem iz bilmem?

— Eee yavrum geçidi bilinmez su boylanır mı? Soyu olmayan soylanır mı? Bilmediğin yollara, tanımadığın ellere el uzatılır mı? Gel bakalım. Düş arkama, dedi.

Pir Hasan'ı aldı da Akşehir'de Telli'nin konağındaki baş odacının konağına, kapısına götürdü:

— İşte yavrum, dedi sana yardım edecek odacı başının kapısı burasıdır. Git bakalım, dedi, gözden yitti.

Hasan attan indi. Atını çektiler. Hasan'ı içeri aldılar. Oturttular. Akşam oldu odacıbaşı geldi. Merhaba, sefa hoşşş... Hasan cebinden mektubu çıkardı verdi. Odacı aldı okudu mektubu ki iş başka. Köroğlu yazmış ki «Kardaşım, bu gelen oğlumdur. Telliye tutkundur, vurgundur. Yardım et, belki kızı kaçıra.»

— Hasan yavru, dedi, baban mektupta yazıyor ki, bu gelen benim oğlumdur. Çok iyi at meraklısıdır. Şehirde en ünlü atı alasın, geri yollayasın. Bu gece yat, dinlen, yarın seni alır gideriz at pazarına, sana en iyi atı alırım yavrum» dedi. Hasan şaşırdı ya, başka bir şey de söylemedi.

Ertesi günü çıktılar at meydanına. Orayı burayı, gezdi, baktılar. Odacı başı at cambazlarına kaş göz etti, iri yarı, işe yaramaz, fil gibi bir at seçti:

— İşte yavrum, sana yarar at budur. Çamlıbel'e de yarar. Al götür baban da at görsün, sen de, dedi.

Hasan:

— Peki, dedi, yalnız ben atın kakülünden tutar çekerim, at yıkılmazsa alırım, yıkılırsa almam.

Odacıbaşı:

— Peki yavrum dedi.

Hasan atın kakülünden tuttuğu gibi atı öyle çarptı , öyle yere vurdu ki, atın iki ön dizi de yere battı, at sakat oldu. At sahibi, at cambazı saldırdılar. Hasan sağa sola bir iki savurdu. Vuracağına vurdu, döveceğini dövdü, kaçtı. Arada at satanlar cambazlar odacı başını iyi bir dövdüler de iş yatıştı.

Hasan kaçtı geldi Akşehir'in içine. Bir kebapçıya girdi, aşçıya. Aşçı nesi var nesi yok satmıştı. Dükkanını kapatmak üzereydi. Hasan seslendi:

— Aşçı yanıma gel.

— İş bitti, yiyecek bir şey yok...

Hasan kalktı, kebapçıya girişti. Öyle bir dövdü ki... Aşçı hemen bir koyun kesti, pişirdi. Hasan bir koyunu yedi bitirdi.

Kebapçı ses etmedi. Yeme işi bitince:

— Artık dükkanı kapasam geç kaldım, dedi.

— Nereye gidecektin?

— Haftada birgün Telli hanım derler güzel bir kız vardır, işte bu kız çıkar bahçeye salınır gezer. Biz de birer altın verir seyrederiz. Bu gün o gündür, dedi.

— Yaaa, bu kız güzel mi?

— Hay senin ocağın batmasın, güzel de söz mü? Tanrı böyle birini daha yaratmamıştır.

— Evli mi, ergen mi?

— Bir arap kölesi var, ona nişanlı ya, sevmez etmez...

— Beni oraya götürür müsün?

— Buyur gidelim, dedi.

Bunlar kalktılar, düştüler yola. Telli'nin bahçesinin çevresi iki katlı duvardı. Kapılar kapanmıştı. Giremediler. Aşçı, Hasan'ı omuzuna çıkardı:

— Geç kaldık, bari omuzuma çık da sen gör, dedi.

Hasan baktı o yana bu yana, bir şey göremedi. Duvarda asılı kaldı. Aşçı bir yiğit buldu. Ona dedi ki:

— Delikanlı on beş gün benim dükkânımda bedava yemek yer misin?

— Yerim.

— Öyleyse şu duvarın üstündeki adama bir taş atıp vuracaksın, düşüreceksin.

Aşçı daha sözünü bitirmeden yiğit bir taşı nasıl savurdu, Hasan'ın enseköküne vurdu. Hasan duvardan aşağı, iki kat duvarın arasına düştü. Sıkıştı iki duvarın arasında. Suyun önüne set oldu Hasan. Kendini de kurtaramıyor. Aşağıdaki bağbancı baktı ki su kesildi. Ark boyu yürüyerek geldi gördü ki bir yiğit, baygın yatıyor. Hemen uyandırdı. Aldı götürdü:

— Bre sen yiğit birisin. Üstüne, karşına kimse gelemez. Ne oldu?

— Hiç sorma, böyle böyle... Duvardan bakıp Telli adında bir kızı seyrederken taş attılar bana. Düştüm...

Bağbancı Hasan'ı anladı, sezinledi ki bu tekin biri değil. Hasan'ı Telli'ye götürmeye karar verdi. Çıktı geldiler Telli'nin sarayına. Hasan dışarda durdu, Bağcı içeri girdi:

— Telli müjdemi ver.

— Niye?

— Niyesi var mı, senin aradığın yiğidi buldum. Sana layık birini.

— Sen bana layık olanı bulduktan sonra dünyalar senin olsun, dedi.

Hasan'ı çağırdılar içeri. Hasan içeri girince baktı ki, Telli değil, ipeğin, turnanın teli. Ceylan balası gibi. Kaşı gözü... Beli bir yüzük içinden geçer... Saçlar sırmalanmış, eller kınalanmış... Türkmen öğeci, yeşil başlı ördek... Salınıyor. Hasan kendinden geçecekken «dur hele Telli, dur da dinle beni!» dedi. Aldı sazı eline, görelim ne dedi:

Hatemi yüzüğün takmış destine
Selam vermez yaranına dostuna
Nazik ayakların yüzüm üstüne
Bas, Incil Furkanı seversen güzel.

Geldi bir hışm ile geçti yanımdan
Geçmek olmaz leblerinden balından
Sen bir çift buseden, ben de canımdan
Dilersen pazarlık edersin güzel.

Birisin sevdiğim birisi bacı
Başına örtmüştür mücevher taçı
Kaşlar kalkan olmuş, gözler kılıcı
Hasan'ım kast eder canıma güzel...

Telli:

— Bre bağbancı sen bu yiğidi nerede buldun? Kervan kıran mı, bel büken mi bu? Ah, diye bir titremeye tutuldu.

Telli aldı bakalım ne dedi?

Yiğit sen nerden gelmişsin
Oğlan var git bu bağlardan
Aşkından deli olmuşsun
Durma var git bu bağlardan.

Aldı Hasan:

Gelmişim geri dönmezem
Bilki gitmem bu bağlardan
Öyle sözlerden korkmazam
Bilki gitmem bu bağlardan

Aldı Telli:

Seni bize götüreyim
Bir ayvanda yatırayım
Arzunu da yetireyım
Durma var git bu bağlardan

Aldı Hasan:

Aslım Dağıstanlı ola
Eğlenip bu yerde kala
Hasan sana kurban ola
Sensiz gitmem bu bağlardan

Aldı Telli:

Telli derler o da benim
Kurudu damarda kanım
Sana kurban şirin canım
Durma var git bu yerlerden.

Hasan hızını kesemedi, söyledi. Bakalım ne dedi?

Şu karşıki yüce dağlar
Azıcık karı görünür
Göğsü ilikli düğmeli
Açanda narı görünür

Bülbül gibi söyler dili
Bahçede açılır gülü
Kardan beyaz nazik eli
Benzi çok sarı görünür

Hasan'ım bugün mihmanı
Telli'dir canların canı
Özge sevgilini tanı
Yürekten varı görünür.

Telli sordu:

— Kimsin, nerelisin?...

— Aslım Köroğlu elinden, dedi Hasan.

Telli bu sözü duyunca deli oldu. Geldi çıktı önüne:

— Sen sözlerinin arasına bir şey sıkıştırdın. «Aslım Çamlıbelli ola» dedin. Sen Köroğlu'nun nesisin?

Hasan toparlandı·

— Yok canım söz olsun. Benim oralarla ilişiğim yok. Köroğlu kim biz kim...

Telli inandı:

— Hasan, dedi, ben arap köleye nişanlıyım. Onu kandırmak için çok büyük yollara koşulmak gerek. Benim kapımın önünde bir demir vardır. Bu demiri kim kaldırırsa onunla evleneceğimi duyurmuşumdur. Arap köle bu demiri yarı belinecek kaldırmıştır. Sen onu geçmelisin ki sana varayım, dedi.

Hasan kabul etti. Birlikte çıkıp sarayın gizli odasına girdiler. İkisi, iki sevgili başbaşa murad alıp murad verdiler. Yedi gün yedi gece birlik oldular. Ondan sonra Telli:

— Şimdi git, kalacağın yerde kal. Ben seninle giderim. Yalnız ben ellik Ağasının Aşkar dorusu vardır, o atı getireceksin, ben ona binip seninle gideceğim. Bir de kapıdaki demiri kaldırıp yedi adım öteye atacaksın... Dedi.

Hasan kalktı, gitti odacı başının evine. Orada dediki:

— Valla sen benim amcamsın. Bana en iyi atı alacaktın. Burada Ellik ağası Derviş beyin aşkar doru varmış onu alacaksın bana.

— Oğul, onu satmaz, vermez...

— Öyleyse ben de geri dönemem.

Odacıbaşı sekiz metre bez aldı, iğne iplik aldı. Bunları heybeye koydu gitti. Konuk oldu Derviş ağaya. Akşam oldu, yemek zamanı geldi. Odacıbaşı heybesini açtı:

— İşte kefenim, işte ölüm, dedi. Ya beni öldürür bu beze sarar gömersin, ya da istediğimi verirsin, dedi.

Ellik deyip geçmeyin, Derviş Ağa bir elliğin ağası. Durdu düşündü.

— Sen benim kapıma kefenle gelmişsin, ne istersen vereceğim, dedi

— Aşkar doruyu.

— Eyvah, kem yerde kırdın belimi, dedi. Dedi yä, sözden dönülür mü? Atı verdi. Odacıbaşı bindi. Hasan'ın gözü yollarda. Baktı ki bir atlı geliyor ki... Kendi tayı, Köroğlu'nun kır atı onun yanında beygir.

Odacıbaşı:

— Al oğul, atı getirdim. Al git artık, dedi.

Bu sırada tellal sesi çınladı:

«Telli Hanım'ın kapısının önündeki demiri kim kaldırsa, onunla evlenecek. Kendine güvenen gelsin, denesin, sınasın...»

Hasan:

— Ben giderim, dedi.

Odacıbaşı:

— Bre Hasan sen atı aldın, çek git Çamlıbel'e.

— Yok kendimi sınamadan gidemem.

Hasan kalktı. Telli'nin kapısına gitti. Öyle kalabalık toplanmıştı ki, iğne atsan yere düşmez. Kendine güvenenler geldi el attılar, hiç biri kıpırdatamadı. Arap aldı göğsüneçek kaldırdı, atamadı. Hasan çıktı ileri. Demiri öyle kaldırdı, öyle fırlattı ki, Telli yedi adım demişti, Hasan attı yetmiş adım.

Hasan ordan Odacıbaşı'nın evine geldi.

— Yarın sabah erkenden ben Çamlıbel'e gideceğim dedi. O gece yarısı kalktı, Aşkar Doru'yu çekti. Kendisi de atına bindi. Geldi Telli'ye. Onu da aldı. Çıktılar yola. Telli azık almıştı dolu dolu. Başladı-

lar yemeye. O onun ağzına lokma veriyor, o ona... Bunlar yol aldıklarını sandılar bu eğlence içinde, oysa Akşehir çevresinde dönüp dolaşıyorlardı. Ne yaptıklarından haberleri yoktu. Sevmek, sevilmek... İkisinin de gözünü kapamıştı.

Efendim birden Hasan uyandı, baktı ki ışıklanıyor:

— Telli sür ki yakalanacağız, dedi.

Sürdüler. Çıktılar bir dağın tepesine. Kızlar tepesi denen bir yerdi. İndiler atlardan, atları bıraktılar otlağa. Kendileri de al gülüm ver gülüm...

Onlar eğlenmekte, sevişmekte olsunlar. Biz gelelim Akşehir'e. Mirza Han duydu ki Telli'yi kaçırmışlar. Arap köle, Telli'nin yedi kardeşi, yakını, kavumu, hısımı at bindiler. Öyle sürdüler, öyle yol aldılar ki, bir solukta Kızlar Tepesini buldular. Kız baktı ki Kardeşleri, Arap Köle, ordu, atlı, yaya sel gibi geliyorlar. Durumu anladı.

Hasan:

— Telli, dedi, hiç korkma. Ben bunlarla savaşırım. Senden isteğim şu benimle savaşa girmeyeceksin. Ölürsem ölümü çekip alırsın yeter. Eğer seni savaş içinde görürsem önce seni doğrarım bilesin.

— Peki, dedi Telli. Dağın bir hoytuğuna saklandı. Hasan atını bindi, kılıcını kuşandı, çıktı ortaya. Arap öyle bir ok attı ki sızıltıdan dağlar çini tası gibi seslendi. Hasan kendisini korudu. Arap fırsat vermedi. Gürzdü, kalkandı, kılıçtı, kargıydı... Hasan alt olmadı. Bunlar birbirine saldırdılar. Dağlar gümbürdüyordu. Öyle saldırdılar. Kimi kılıç vurdu, kimi gürz vurdu. Kimi ok sapladı. Hasan yedi yerden yara aldı. Telli baktı ki Hasan güç durumda. Hemen at bin-

ları üstüne yeni yeni yaralar açtı. Hasan'ın atı sıyrıldı çıktı kenara. Öyle bir nara attı ki, Telli'nin yüreği koptu. Telli anladı ki Hasan attan düştü. Ses verdi Hasan'a. Hasan yarı baygın yattığı yerden seslendi, bakalım ne dedi:

Sevdiğim ne günde geldin yetiştin
Dilersen yanında kalayım güzel
Günden güne yaralarım sızılar
İstersen yanında öleyim güzel

Çok çektim hasretle gamın dağını
Terk eyledim ben de dost otağını
Bırakırsam bu gençliğin çağını
Dilersen aynında kalayım güzel.

Hasan'ım der benim şirin sözlerim
Al kanın elinden doldu gözlerim
Eğer tutar ise iki dizlerim
Belki senin ile kalayım güzel.

Telli, Hasan'ı kucakladı. Çekti kenara aldı. Geri dönüp orduya öyle saldırdı ki, aç kurt sürüye öyle girmez. Arabı öldürdü, üç kardaşını da kesti, gerisi bozuldu ordunun. Kaçıp gittiler.

Telli döndü. Dağlardan otlar topladı, dermanlar yaptı. Sarıp sarmaladı. Hasan'ın yaraları sağalmaya başladı. Hasan gözünü açtı:

— Telli acıktım, bana bir lokma yiyecek, dedi.

Telli yiyecek hazırlarken, Hasan babasının sakalından aldığı kılları hatırladı. Hemen mendilini çıkardı. Kılları aldı, yaktı. Öte yandan Köroğlu da düşün-

de yavrusunun sıkıntıda olduğunu görmüştü. Sazını istedi hemen, bakalım orada keleşlere ne dedi Köroğlu:

Yavrum Hasan gene çekti kılıcı
Dağıtır orduyu görünmez ucu
Reyhan Arap binsin Dirse Burucu
Tutulmuştur arslan yavrum eldedir.

Demircioğlu soksun okları yere
Kır at gider oldu başka diyara
Ayvaz haber verme o Gül Nigâra.
Tutulmuştur arslan yavrum eldedir.

Köroğlum içinden çekiyor acı
Yanıyor yüreğim yok mu ilacı
Hazırlan gideyim bana yol pacı
Tutulmuştur Hasan yavrum eldedir.

Göroğlu sazını indirdi, buyurdu:

— Ayvaz yavrum benim hazırlığımı gör, dedi.

Ayvaz kır atın üstüne geldi. Sürdü. Yavru acısı kır at, Köroğlu. Öyle uçuyordu ki, kuşlar yarışamaz... Bir solukta kızlar Tepesine yaklaştı. Hasan baktı ki kır at kanat açmış geliyor, hey babam heyyy... Kartal mı, kuş mu, turna mı belli değil. Sevindi. Telli'ye söylemek için geri döndü. Baktı ki Telli çalı çırpı toplayıp ateş yakmak istiyor. Savaştan çıkmış, sağı solu açık. Hasan dedi ki, «Telli'ye söyleyim, babam geliyor, azıcık kendini derlesin, toplasın» Sazını aldı, bağrına bastı, bakalım ne dedi?

Babam gelir han elinden
Kız ayıptır babam gelir
Eteğin indir belinden
Yar ayıptır babam gelir

Oturmuş kahve pişirir
Elleri çiçek devşirir
Görenler aklın şaşırır
Kız ayıptır babam gelir.

Yağmur yağar taş üstüne
Kalem eyler kaş üstüne
Al valayı baş üstüne
Kız ayıptır babam gelir

Hasan Bey söyler sözünü
Çok çektim cevri nazını
Gördüm babamın yüzünü
Yar ayıptır babam gelir

Telli baktı ki bir atlı geliyor ki, arkasından kuş ulaşamaz. Ayvaz, Köroğlu'nu yolcu ettikten sonra, orduyu çekip arkadan yürümüştü. Köroğlu'nun bundan haberi yoktu, yavru aşkından geriye dönüp bakmamıştı. Telli durumu görünce, hemen aşkar doru bindi. Kuşandı, giyindi, elini yüzünü sardı, at sürdü. Köroğlu baktı ki kendisini karşılamaya elinde kılıç yüzü kapalı biri geliyor. Yaklaşınca seslendi:

— Dur atlı, benim içimde yavru acısı var, sana sazımla küçük bir şey soracağım, haber ver sonra ne yaparsan yap, dedi. Aldı sazı eline, görelim ne dedi:

Şu karşıki yüce dağlar
Karları kalkacak sanma
Yavrunun hasreti bende
Söyle gelinim utanma

Aldı Telli:

Alçak dağlarda kar olmaz
Öldürürüm baba seni
Eski düşman tez yar olmaz
Öldürürüm baba seni

Aldı Köroğlu:

Yüce dağlarda kar var mı?
Dost elinden çare var mı?
Hasan Bey de yara var mı?
Söyle gelinim utanma.

Aldı Telli:

Yüce dağlar ara ara
Ak üstüne düştü kara
Hasan Bey de yedi yara
Öldürürüm baba seni

Aldı Köroğlu:

Köroğluyam derdim çoktur
Her ne yapsa yapan Haktır
Benim kız evladım yoktur
Söyle gelinim utanma

Aldı Telli:

Yüce dağların karıyam
Has bahçelerin barıyam
Telliyem Hasan yarıyam
Öldürürüm baba seni

Telli yüzünden örtüyü kaldırdı. Hemen yürüdüler, Hasan'ın yanına geldiler. Hasan'ın yaralarını, kanlarını gören Köroğlu'nun aklı başından gitti. Orduya emir verdi, Akşehir'i bastılar. Yakıp yıktılar. Bol bol ganimet alıp Çamlıbel'e döndüler. Hasan'la Telli için kırk gün kırk gece düğün tutuldu. Yiyip içip muratlarına erdiler...

o

Halk Destanları

BEY BÖREK

BEY BÖREK

Oğuz kenti derler bir kent vardı. Kentin ocağı batsın, ucu bucağı yoktu. At binip dolaşsan üç gün sürerdi çevresi. Öyle bir kentti, öyle bir ünlü, büyük yerdi. İçinde yaşayanların sayısını Yaradan bilirdi ancak. Emre Han adında biri vardı. Elliğini, beyliğini yönetir, bakar, gözetirdi. Ara sıra Emre Han ava çıkardı. Vezirini kizirini alırdı yanına. Birgün böyle bir av arkasına giderken Oğuz Kentinin en uç bölümlerine vardı. Baktı bir evin önünde ağıt, figan, gözyaşı... Şaşırdı; «bre beyler, bre hanlar, ne ola benim kolumun altındaki insanlara böyle gözyaşı döktüre?» Hanlar dediler ki «Ey Emre Han, bilir misin ki Canalıcı denen bir yaratık, bu evden birinin canını almıştır. Geride kalanlar ona gözyaşı dökerler?» Emre Han sordu, soruşturdu, anladı ki Canalıcı görünmez bilinmez, yenilmez biridir. O sırada kendi ölümünü de düşündü. «Yarın ben ölsem, benim arkamdan kim ağlar» diye büyük bir üzüntüye kapıldı. Geri döndü. Emre Han eve geldi, yüzü gülmez, canı sıkkındı. Halbuki Emre Hanın bir hanımı vardı ki bir eşi, bir benzeri yoktu. Adı Sultan'dı. Güzeller Sultanıydı. Alı al, kırmızısı kırmızı üstünde yüz bin kırmızı, yanılıp

yanağına b ir fiske vursan bal küpü gibi dağılırdı, kırk gün kırk gece tadı unutulamazdı. Gel beni gör, derdimden öl diyen türdendi. Boy uzun, bel ince, kollar kulaç, parmaklar kamış, tırnaklar sedef, kaşlar kalem, dişler inciydi. Bir mahi taban, Türkmen högeci, dağlar maralı biriydi. Gören yiğidin beli yedi yerden kırılırdı. Her yiğit görünce «ah, böyle bir hanım da benim olsa, niderim dünya malını, yeter bana bir gün salını» derdi. Eeee, Sultan Hanım böyle güzel olsun, Emre Han yüzü asık gezsin... Sultan çok üzüldü. Anladı ki çocuklarının olmayışı Emre Han'ı üzüyor.

Emre Hanın üzüntüsü geçmedi. Tan atarken evden çıkıı. Evinin, sarayının dört bir yanı bahçeydi. Bahçeye geçti, bir de baktı ki bir derviş. Han:

«Bre Baba erenler bu baheçeye niçin girdin, yasaktır?» dedi.

— Merhaba Emre Şah, Emre Han!

Emre Han umutlandı:

— Baba erenler tan atarken benim uğruma çıktın. Umarım ki derdime derman olasın, dedi.

Baba erenler gül ağacından bir gül kopardı:

— Al bu gülü hanımınla kokla yat, Tanrı sana bir erkek çocuk verecek. Adını koymayacaksın, ben gelir koyarım, dedi kayıplara karıştı.

Emre Han geri döndü. Kimseye söz açmadı olandan bitenden. Gün eğildi. Battı. Yataklar serildi, yattılar. Emre Han gülü çıkardı koynundan. İkisi kokladılar, yatıp uyudular. İki baş dört ayak oldular. Emre hanla Sultan Hanım aldı sattılar, sarılıp yattılar.

Söz dediğin ne? Dilin kemiği yok. Kısa gider,

uzun gider, tez vurur, tez yetirir menzile. Âşıkların işi böyle. Ha demeden geldi çattı aylar. Sultan hanımın ön eteği kısaldı, art eteği uzadı. Dokuz ay on gün... Derken günün birinde dız vurdu toprağa. Altın topu gibi bir oğlan çocuk doğurdu. Yer gök inledi. Gelen, giden, yiyen içen, konup göçen. Demekki bir arı kovanı. Öyle kutladılar, öyle kutsadılar, öyle göz aydınlığı oldu. Bütün ellikler, beylikler, hanlar, hanlıklar geldi gitti göz aydınlığı için. Öyle armağanlar yığıldı ki, ne saraylar, ne hanlar aldı armağanları.

Sözü kısa keselim, oğlan büyümeye başladı. Adı konmadı daha. Aşağı ADSIZ Bey, yukarı ADSIZ Bey... Günler ayları, ayları yılları kovaladı. Oğlan yedinci yaşa ayak bastı. Okula başladı, Öğretici, yetiştirici, bilgini, bileni toplandı. Danyal adında bir yetiştiriciye verildi. Bu çocuk öyle bellek sahibi, öyle üstünlükler gösterici biriydi ki, Danyal hoca şaştı. Bir dersi bir dönüş veriyordu. Geldi okul yılları da bitti. İstenilen ölçünün çok üstünde gayet bilgili, gayet yetişkin biri oldu. Artık Dervişten de ses soluk çıkmayınca adını koymak için bir şölen, bir tören düzenlendi. Koçlar, kurbanlar, develer kesildi, buğralar doğrandı. Kimi Ahmet, Kimi Mehmet, Kimi Durdu, Kimi Dursun, Kimi Turan, Kimi Vuran derken Derviş geldi. Elini uzattı, oğlanın sırtını okşadı:

— Yavrum dalın yere gelmesin, sırtın yer görmesin. Tavladaki doru kısrak senin için bir tay doğuracak, onun adı Bengi Boz olsun. Senin adın BEY BÖREK olsun, dedi, yitti.

Efendim yendi içildi, sözdü, sohbetti. Bitti. Tören bitti. Bey Börek gelişti, serpildi, büyüdü. Öyle bir yiğit oldu ki, artık kimse bileğine yapışamaz. Gene

de eksikleri için daha yüksek öğretmenlerin gözetimi altındaydı.

Birgün böyle bir ders sırasında hocası dedi ki, «ben eve gidip geleceğim. Sen çalış. Gelir seni sorguya çekerim» diyerek ayrıldı. Hoca ayrıldıktan biraz sonra, Bey Börek'i bir uyku bastı. Yenemedi uykusunu. Başını masanın üstüne koyduğu gibi dalıp gitti. Üçler, beşler, yediler... Kimbilir kim için ne dediler. Gelip Bey Börek'e dediler ki;

«Ey Bey Börek, senin sevgilin, yavuklun Akkavak derler orda kıral kızı Turuncu hanımdır».

Bey Börek uyandı. Bir de baktı ki üç derviş başucunda. Şaşırdı. Dervişler:

— Bey Börek hiç şaşırma. Sen istedin biz geldik. Konuş Bey Börek yavru, dediler.

Bey Börek konuşamadı. Kendine gelemedi. Baygın mıydı aygın mıydı, belli değildi. Dervişlerden birisi:

— Bey Börek konuşamaz, bunu biz konuşturacağız, diyerek, ayağını yere vurdu. Yerden bir su attı yukarı. Bardağı, dolu tasını doldurdu Bey Börek'e verdi. Bey Börek tası aldı içti. Azıcık kendine geldi; içinden «ah bir su daha verseler de içsem» diyecek kadar ayıktı. Dervişlere ayan oldu, bir dolu daha sundular. Onu da içti Bey Börek.

Dervişler üçüncü doluyu sundular:

— Bey Börek, sen uykuda iken biz sana bir yavuklu verdik, söyledik. Belki duydun, belki duymadın. Üçüncü doluyu Akkavak derler orda kıralın kızı Turuncu hanım aşkına içtin, bilesin, dediler.

Dervişin birisi elini yukarı kaldırdı:

— Bey Börek şu iki parmağımın arasından, ne göreceksin bakalım, dedi.

Bey Börek dervişin iki parmağının arasından baktı ki... uvhhh, bir arap, öyle korkunç, öyle korkunç, görenin dudağı çatlar. Bir at üstünde kendine saldırıyor. Bir vursa Bey Börek'e yarısı boşa gider. Bey Börek korktu, elllerini yüzüne kapadı.

— Yavrum ne gördün, bize söyle dedi, dervişler.

— Aman derviş baba, öyle bir atlı üstüme gelirki, canalıcı bunun yanında hiç kalır.

Derviş dediki:

— Yavrum yanlış gördün. Bir daha bak, öyle korkunç biri olmayacak.

Bey Börek bir daha baktı. Bir de ne görsün. Sanki yalçın kayanın altında kınalı keklik sekiyor, öyle bir güzel geliyor karşıdan. Tuba ağacı, Türkmen högeci geliyor. Buhağına aşağı ter damlıyor, sanki pembe güle çiğ düşmüş. Bey Börek az daha bayılacaktı. Dayanamadı, gözlerini oğuşturunca kız yitti. Bey Börek iyice gözlerini açtı, dervişler güldüler, baktılar ki gözlerini hiç ayırmadan izliyor Bey Börek. Dervişler ellerini çekecekken, Bey Börek bayıldı düştü. Bey Börek düşer düşmez, bayılır bayılmaz Dervişler yittiler. O sırada hoca geldi. Bir de baktı ki Bey Börek baygın masanın dibine düşmüş.

— Hey Vah ey, dedi, Han'ın önüne nasıl giderim, ne derim diye dizlerini dövmeye başladı Danyal hoca. Bir kaç büyü yaptı, okudu, üfledi, parpıladı. Hiç ses soluk çıkmadı Bey Börek'ten. Kalktı ezile yıkıla Bey Börek'in babasının katına vardı. Eee bilgi her çağda saygı görür. Danyal hocayı karşıladılar, ağırladılar, yemek, kahve, tütün... Danyal hocanın boğazından aşağı inmiyor hiçbiri.

Han'ın gözünden kaçmadı Danyal hocanın tedirginliği:

— Aman hocam, sen de bir değişiklik var, nedir? Söyle bana.

Danyal hoca artık saklayamadı. Nasıl olsa öğrenilecekti, açıkca söyledi:

— Han'ım, dedi, Bey Börek'e bir hal oldu, bayıldı. Kendine gelmez bir türlü.

Han artık duramadı, arkasını da dinlemedi sözün. Kalktı. Hanımını da aldı. Bey Börek'in yanına geldiler. Bey Börek baygın yatıyordu. Han dizlerini dövdü, anası saçlarını yoldu. O sırada birisi dedi ki:

— Han'ım, bizim bir komşu kadın var, böyle baygınlıklardan anlar, bilir.

Hemen kadını çağırdılar. Getirdiler. Oğuz Han durumu anlattı. Kadın Bey Börek'e baktı, ellerini gök yüzüne açtı:

— Ey yüce mevla, bir oğul da bana vereydin, Bey Börek'in derdine düşüreydin, dedi.

— Aman kadın söyle nesi var ki böyle dersin?

— Nesi olacak Han'ım, aşka düşmüştür. Yavuklusu vardır. Dervişler elinden, Pîr elinden dolu içmiştir. Şimdi siz bana bir saz getirin, arkası kolay, dedi.

Bir saz getirdiler. Bey Börek'i doğrulttu kadın, sazı verdi:

Aldı Bey Börek; görelim ne dedi:

Yatmıştım habı gaflette
Erenler uyan dediler
Badeyi câmın içinde
Nuş edip üryan dediler.

Babam kanmadı sözümden
Yaşlar akıttım gözümden
Çıkmam doğrular sözünden
Aşk oduna yan dediler.

Bey Börek söyler sözünü
Gördüm erenler yüzünü
Sevdim kralın kızını
Akkavak beyan dediler.

Kadın ordakilere sordu:

— Ne anladınız bu sözlerden?

Han;

— Ben böyle şeylerden anlamam. Sen anladığını söyle bakalım, öğrenelim, dedi.

Kadın :

— Han'ım sağ olsun, her şey açık. Akkavak'ta kralın kızına tutkundur. Aşk ateşi böyledir. Bilesin, derdine derman olasın, dedi.

Han kızdı:

— Ben böyle, aşktan meşkten anlamam. Daha ne adam oldu da ne aşkı, ne sevgisi? Başka bir yol bulun, unutsun içindekileri, dedi.

Atıcı, vurucu, kırıcı, binici birkaç yiğit arkadaş buldular. Altlarına at verdiler. Av kuş, dağdan dağa gezmek, ok atmak, kılıç kuşanmak için çıktılar dağlara. O dağ senin bu dağ benim... Bey Börek'in bir atı vardı adı Bengi Boz idi. Bey Börek atının sırtında, süre eğlene Turnagöl denilen yere geldiler.

Bey Börek'in arkadaşları arasında İskender adında birisi vardı. Vezirin oğluydu. Babasının da, kendinin gözü padişahlıktaydı. Babası oğluna demişti ki, «Oğlum Bey Börek akıllı, uslu, yetişkin olursa, ba-

basının yerine geçer. Hazır bir aşk ateşine düşmüştür, götür dağlara bırak, çekip gitsin, yitsin. Kalan günler, saltanat bizim olur...» Vezirin oğlu bu düşünceyle gidiyordu Bey Börek'le:

— Yahu Bey Börek, sen bir zamanlar derdin ki, Akkavak, Turuncu, kral kızı, bunlar ne oldu? Hele anlat, dediler.

Bey Börek üstüne varmak istemedi:

— O yarayı açmayın, kabuk bağlasın istiyorum, açmayın, dedi.

Arkadaşları üstelediler:

— Gençliktir, sevgidir, tutkudur, hele aç, söyle dediler.

Bey Börek dayanamadı, depreşti yaraları, aldı sazı eline, görelim ne dedi:

Dedim efkârlanma ey deli gönül
Dertlere eğilmek, eller getirir.
Nas eder, güç verir, almaz nasihat
Gör başıma türlü hallar getirir.

Yaram içerdendir hiç kimse bilmez
Lokman da sağalıp yanıma gelmez
Gönül efkarlanma el kömek olmaz
Bu düşünce uzun yollar getirir.

Hicran yarasından olmuşum bahri
Yıkıldı gönlümün yapılmaz şehri
Elin sitem sözü Turuncun kahrı
Akıtır gözyaşım seller getirir.

Bey Börek'im sözüm yara yetirem
Gönül bahçesinde güller bitirem
Başım alıp gurbet ilde yitirem
Bu sevda başıma yeller getirir.

Bey Börek sözünü bitirdi. Arkadaşları dediler ki:

— Bey Börek, gel at yarıştıralım, bırak bu üzüntüyü. Yalnız at sürerken arkaya bakmak yok...

Söz ikilenmedi. At bindiler. Öyle sürdüler öyle sürdüler ki... Arkadan kurşun sıksan ulaşmaz. Bir süre gittiler, Bey Börek'in Bengi Boz'u kanat açıp uçtu. Belki yarım günlük, belki bir günlük yol aldılar. Bey Börek dedi ki «hele bir arkaya dönüp bakayım, ne hal olmuştur» dedi. Bir de geri döndü baktı ki ne baka, ne atlı var, ne gelen var, ne giden... Bir duman çökmüş arkaya, ıssız, yalnız sessiz soluksuz dağlar. «Eyvah ey, dedi, yad ellerde, yaban düzlerde kaldım» Attan indi, yedeğe aldı, çekip yürümeye başladı. Kocaman bir dağa tırmandı. Dağın başına vardı ki bir saray. Öyle bir saray ki ne yapılır, ne yıkılır. Şaşırdı. Sarayın çevresini dolaştı. Sonra atını bir yere çekti. İçeri girdi. Baktı ki kırk oda. Odaları gezdi, kapalı bir kapı vardı, zorladı açtı, gördü ki cennet gibi bir yer. Burası saraydı, Haramibaşının odasındaydı Bey Börek.

Bey Börek sazını astı. Haramibaşı'nın odasına oturdu. Az sonra da Haramiler geldiler. Attan inen, yuları atının başına atan içeri daldı. İlle atlar tavlaya girip geri kaçtılar. Baktılar, ettiler, «ne ola ki bu atlar tavlaya girmeye» dediler. Tavlaya girip baktılar ki içerde bir at var, at değil ejderha! Bengi Boz kırk haramilerin atının yanında küheylan gibiydi. Odaları dılaştılar, Bey Börek'i buldular. Baktılar ki, yiğit ata, at yiğide yakışmış...

Ses verdiler, ses alamadılar, söylediler ses çıkmadı. Dediler ki bu çocuk dilsiz, sağır. Haramibaşı sonunda konuşturmak için zorladı. Bey Börek sıçradı asılı sazını aldı, bakalım orada ne dedi, ne söyledi:

Yücedağa sizin diye gelmişim
Bilin beyler er oğluyum er oğlu
Sizin başınıza bela olmuşum
Bilin beyler er oğluyum er oğlu.

Yukarıda oturan eren sultanı
Size öğreteyim edeb erkânı
Ben size düşmanım, akıtam kanı
Bilin beyler er oğluyum er oğlu.

Yiğidin seri de ortada gerek
Buyurun ağalar meydana girek
Atım Bengi Bozdur, adım Bey Börek
Bilin beyler er oğluyum er oğlu.

Haramibaşı sordu :

— Nereye böyle yiğit, yolculuk nereye? Tek başına çıkmışsın böyle ellere, geçilmez bellere, başına bir iş gelir, yazık olur.

Bey Börek :

— Tek atlı tekin olmaz, siz benim tekliğime bakmayın, dedi.

Gözü pekliğini, korkusuzluğunu, gerçekten er oğlu er olduğunu kabul ettiler. Az daha konuşturdular Bey Börek'i.

Bey Börek dedi ki:

— Ben Akkavak derler oraya giderim beyler.

Haramibaşı sordu :

— Niçin, ne var gitmen için?

— Orada Turuncu adında bir kız vardır, ben onun yoluna koymuşum başımı, kanım o yolda akacaktır, dedi.

Haramibaşı :

— Biz o kız için kırk baskın yapmışız, teline dokunamadık. Sen tek başına ne yapacaksın? Cay bu işten. Bilki başın sıkıntıya girer, dedi.

Bey Börek :

— Ben bu yola çıkmışım, yiğit yolundan dönmez, dedi.

Haramiler bir başka odaya geçtiler. Aralarında konuştular, dediler ki, «biz bu bir tek yiğidi istersek kırka böleriz. Ille bu yiğit gider Turuncu Hanımın yanına, ölüme karşı gidiyor. Ölürse öldü, ölmezse, Turuncu'yu getirir, elinden alır salarız, ya da keseriz başını..» Sonra gelip Bey Börek'e.

— Bey Börek, seninle kardeş olalım, dediler.

— Kardeş olalım, ille daha dün bir bugün iki. Kardeş olmak bazı yakınlıklara, antlara bağlı. Eğer böyle bir isteğiniz varsa ant içelim. ekmeğe el basalım, su dökelim elimize, dedi.

Haramiler kalktılar ant içtiler, ekmeğe el bastılar. Su içtiler. Birbirinin yakasından geçtiler. Yedi gün eğlendiler, yediler. Bunlar eğlenip günlerini gün etmekte olsun, biz dönelim Oğuz'a. Oğuz'da yer yerinden oynuyordu. Bütün atlılar, avcılar, atıcılar dönmüştü, Han'ın oğlu Bey Börek yoktu. Bey Börek arandı, tarandı. Öbür atlıları sorguya çektiler, ip ucu alamadılar. Sonunda dediler ki:

— Hanım sana söylemek istemezdik Bey Börek Turuncu'nun arkasına gitti... «Canım, kanım onun yoluna kurbandır.» dedi, engel olamadık, dediler.

Han, iki elini yumruk etti, başını gözünü yumruk-

ladı. Oğul acısı büyüktür. Ağlaya ağlaya iki gözü kör oldu. Hanlıktan indi. Hanın karısı sultanlık yapmaya çalıştı. Sağdan soldan düşman, yağma... Sultan hanım indi, caydı yapmakta olduğu sultanlıktan. Hanlığa Kara Vezir geçti, oğlu da büyük bir ordu başı oldu. Oğuz Han iki gözü kör bir köşede hanlık, oğul acısı çekip duruyordu.

Efendim, biz gelelim Bey Börek'e. Bey Börek yedi gün sonra atına bindi. Kırk kardeşini orda bıraktı, tuttu Akkavak yolunu. Birkaç gün yol aldı. Öyle bir ormana uğradı yolu ki, yağmur, su, gök gürlemesi.. Yırtıcı hayvanlar... Can mı dayanır yalnızlığa, korkuya? Bey Börek içlendi, ağladı. aldı sazını eline, görelim ne dedi orada :

Dört yanıma baktım kimseler yoktur
Medet Hey Allahım sen imdad eyle.
Cümleyi yaratan bilirim haktır
Medet Hey Allahım sen imdad eyle.

Duman aldı Boztepeyi bürüdü
Gönül ayaklandı kalktı yürüdü
Bengi Bozdur kardeşinin umudu
Medet Hey Allahım sen imdad eyle.

Bey Börek çağırır erenler hazır
Yetiş imdadıma Bozatlı hızır
Beni yola saldı o kara vezir
Medet Hey Allahım sen imdad eyle.

Bey Börek sözünü bitirdi. Atını sürdü. Dağları döne dolaşa günün birinde Akkavak denen yere yaklaştı. Yalnızın, kimsesizin yeri neresidir. Handır, külhandır. Böyle bir yer de bulamadı Bey Börek. Bir

ninenin konuğu oldu. Atını çekti içeri. Kendisi de ninenin küçük evine girdi. Oturdular. Azdan az, çoktan çok yediler. Akşam oldu. Ninenin kocası geldi. Baktı ki evinde öyle bir yiğit oturuyor, böylesi ne doğmuş, ne de doğar. Korktu. Hanımını yanladı, kızdı:

— Sen bunu niçin konuk ettin? Bu dam gece kalkar ikimizi de keser, yok eder dedi.

Nine:

— Yok canım, sen bu yiğit için kötü şeyler düşünme, aslında çok iyi bir yiğittir, dedi.

Adamın bakışından kuşkulanan Bey Börek sordu:

— Baba, seni biraz kuşkulu, ürkek buldum. Nedir korkun? Dedi.

— Ne yapmak istersin Kimsin, nesin? Bunlardan korktum, bilmiyorum, dedi

Bey Börek:

— Benim geldiğim iş bilinmez. Buraya geldim. Burada benim sevgilim Turuncu hanım vardır. Ona gelmişim, dedi.

Adam çok korktu. Kendisi Turuncu hanımın kapısında kömekti. Eğer bu yiğit Turuncu hanıma bir şey yapmaya kalkışırsa başının derde gireceğini düşündü:

— Yavrum, Turuncu hanım insan kellesinden saray yaptırmıştır. Sana yazıktır. Gel buralara gelmemiş gibi geri dön, dedi.

Bey Börek:

— Eksik, gedik bir yer yok mu? Orayada benim kellemi koysun, dedi.

Ölüme gidene ne denir? Uğurlar olsun denir.

Adam sabah kalkıp işine gitti. Bey Börek Ninenin ince kaburgasından girdi:

— Nine, Turuncu Hanımın yanına nasıl gideceğiz, dedi.

Nine fırsatı kaçırmadı:

Oğul ben bu kılığımla gidemem. İkimiz de giyinip süslenelim. Turuncu hanım benim gibi dökün-tüleri yanına alırnaz, bakmaz, konuşmaz.

Bey Börek hemen indi kervanlar semtine. Avuç avuç para pul döktü. Nine de, kendisi de giyindiler, süslendiler. Nine öyle oldu ki onbeş yaşında kız. Nine sallana sallana yürümeye başladı. Bey Börek te yanında. Geldiler Turuncu hanımın kapısına. Kapı da iki taş vardı. Birisi al örtülü, birisi yeşil örtülüydü. Yeşil örtülü taş Turuncu hanım'ın istenmesiydi. Öbürü dilenci taşıydı. Bey Börek geldi yeşil örtülü taşın üstüne oturdu.

O gece Turuncu Hanım bir düş görmüştü. Sol omuzunun üstünde bir yıldız parıltısı gözlerini kamaştırmıştı. Düşünü cariyelerine anlattı sabah olunca. Az sonra da dışardan bir haber ulaştı:

— Turuncu hanım hasmın geldi, dediler.

Turuncu hanım kalktı ayağa. Zırha büründü. Kılıcını, kalkanını kuşandı. Oldu bir arap atlı. Bey Börek'in dervişin parmaklarının arasından gördüğü korkunç arap. Bey Börek kendini kolladı. Arap ses verdi:

— Yiğit yanlış oturmuşsun. Sen öbür taşa otur, alacağını al git, üç beş kuruş. Burası murat taşıdır, dilek taşıdır, dedi.

Bey Börek sert aldı:

— Hayır, ben yanlış oturmadım. Ben Turuncu hanım için gelmişim, dedi.

Turuncu hanım içinde bir ses duydu, bir yakın-

lık geliştirdi. Kılıç çekemedi Bey Börek'e. İçerden sazını getirtti, görelim Bey Börek'e ne dedi:

Yiğit sen nerden gelmişsin
Aşkından deli olmuşsun
Başın bu yola koymuşsun
Öldürürüm yigit seni

Aldı Bey Börek:

Üç aylık yoldan gelmişim
Başım yolunda bilmişim
Avcıdan haber almışım
İşte buyur başım benim.

Aldı Turuncu:

Yaş döktüm kirpikten kaştan
Meydan görünmüyor leşten
Saray yaptırmışım baştan
Öldürürüm çocuk seni

Aldı Bey Börek:

Gelmişim geri dönemem
Öyle sözlerden anlamam
Ben senden geri kalmanam
İşte buyur başım benim.

Aldı Turuncu:

Turuncudur benim adım
Arşa yetmiştir feryadım
Nice kahramanlar yedim
Öldürürüm çocuk seni.

Aldı, Bey Börek:

Bey Börek bir er oğluyum
Aşkından ciğer dağlıyam
Sanma ki kolu bağlıyam
İşte buyur başım benim.

Söz biter bitmez Arap dedi ki:

— Yiğit son sözün nedir, onu söyle!

— Ben son sözümü söyledim, işte meydan, dedim. Sözümün önü arkası budur.

Arap kılığındaki Turuncu hanım dedi ki:

— Seni nasıl olsa öldüreceğim, bari bir de sınak taşına götüreyim, kendini sına, dedi.

Bey Börek ses etmedi. Yürüdüler, geldiler sınak taşına. Bey Börek taşa yapıştı. Öyle savurdu ki, seksen adım attı.

Akkavak halkı duydu ki sınak taşını seksen adım atan bir yiğit Turuncu Hanımı ister. O yüzden toplandılar sarayın önüne. At sürdü meydana.

Bey Börek de at sürdü.

Turuncu:

— Ey Bey Börek, önce seninle at yarıştıralım. Kimin atı geçerse o üstün gelmiş olsun, dedi.

Bey Börek Bengi Boz'una güvenirdi. At sürdüler. Derelerden, tepelerden, çöllerden, yollardan gittiler. Derin bir dereye geldiler. Bengi Boz yoruldu. Turuncu Hanımın Akça Kuzu adlı atı geçip gitti. Bengi Boz tıkanıp kalınca Bey Börek elini saza attı. «Nasıl olsa kellem gidiyor, bari iki söz söyleyim» dedi. Görelim orda atına ne dedi?

Dört yanıma baktım kimseler yoktur
Kardeş atım bugün meydan senindir
Cümleyi yaratan bize de haktır
Kardeş atım bugün meydan senindir.

Şu karşıki üç tepeyi aşmalı
Aşmalı da selamete düşmeli
Bengi Boz da Ak kuzuyu geçmeli
Kardeş atım bugün meydan senindir.

Turuncu zalımdır kast eder cana
Dediğim sözleri atım sen anna
Bey Börek olmuştur şimdi divana
Kardeş atım bugün meydan senindir.

Sözünü bitirdi. Turuncu söze kulak veriyordu. At yürüdü. Dereyi güçlükle çıktılar. Tepeye çıkınca Bey Börek yel gibi akmaya başladı. Turuncu hanımın atı geride kaldı. Turuncu anladı ki Bey Börek'in atına ulaşamayacak. Arkadan ses verdi:

— Heeey Bey Börek, geri dön, geri dön de bana bak, dedi.

Bey Börek geri döndü, baktı ki ne baka, Turuncu hanım örtüsünü, kılığını değişmiş, kaldırmış olmuş dünya güzeli. Düşünde dervişlerin gösterdiği güzellikte. Atının başını çekti, durdu. Sonra aklını başına topladı, Turuncu Hanımın ulaşacağını düşündü, atını sürdü. Geldi yarışı bitirdi. Herkes gördü ki Bey Börek yarışı kazandı.

Bey Börek artık burada her şeyin bittiğini sandı. Turuncu hanım olsun, toplananlar olsun, dediler ki yiğit ortada, gözümüzün önünde kılıç çalmalı, gürz savurmalı. Görelim kim üstün gelir, onun dediği olsun,» dediler.

Turuncu hanım güreş tutmak istedi. Bey Börek ona da peki dedi, çıktılar ortaya. Bey Börek sarıldı. Turuncu hanımın göğüslerine el attı. Kadınlar göğüsün sıkılmasına dayanamaz. Bey Börek kızın memesini öyle sıktı ki, Turuncu hanım kıpırdayamaz oldu. Bey Börek kızın göğsüne çıktı, kılıcı dayadı. Kızın babasına salık gitti. Kral duyunca çok üzüldü: «Bunca beye, bunca hana varmadı da, elin yad yabanına yenik düştü, ona varacak» diye kızdı.

Bu sözü Bey Börek duyunca hemen başına bör künü, tuğunu taktı. Kral Bey Börek'i tanıyınca çok sevindi. Ağırlandı, yenildi, içildi... Gece oldu. Bey Börekle Turuncu hanım aldı sattı, sarıldı yattılar. Sonra tatlı bir uykuya daldılar. Gün doğdu, yarılandı. Çıkmadılar odalarından. Kimse de çağırmadı. Günler ayları, aylar yazları, baharları izledi. Bir gün Bey Börek derin bir ah çekti. Turuncu sordu:

— Ey Bey Börek niçin ah çekersin, dedi.

Bey Börek, anasını babasını özlediğini gitmesi gerektiğini söyledi. Turuncu hanım kendi babasına gitti, dedi ki «artık ben Bey Börek'in yurduna yuvasına gitsem gerek» Ellerini tez tuttular. Atlar, heybeler, armağanlar hazırlandı. Yola çıktılar. Bir uzun yol aldılar. Gele gele Dağ başındaki Kırk haramilerin sarayının bulunduğu dağın başına geldiler. Haramiler beklerdi Bey Börek'i. Karşıladılar. İndirdiler, oturtular. Görüştü, konuştular. İlle kızın giyimi, kuşamı arap giyimiydi, zırhlara bürünmüştü, Turuncu olduğunu saklamıştı. Bey Börek arap giyimini istemedi:

— Benim kardeşlerim bunlar. Aramızda ant var, yemin var. Senin yüzünü onlar da görsün, dedi.

Turuncu hanım:

— Başına sıkıntı gelir, dert gelir, dedi.

Turuncu giyimini değişti. Öyle oldu ki, bir ge-

cenin yağmış karı. Haramilerin gözleri kamaştı.

Hep birlikte, at bindiler, ava gittiler, dolaştılar. Bir ıssız yere varınca Haramiler Bey Börek'in başına çokuştular, kollarını bağladılar. İlle Bey Börek nasıl çekti, bütün ipleri, kendirleri kopardı. Bey Börek kuşkulandı.

Haramibaşı:

— Sen bizim kardeşimizsin. Hiç sana kötülük yapar mıyız? Seni sınadık, denedik, dedi.

Sonra bıraktılar arkasını. Günlerce eğlendikten sonra dediler ki:

— Bey Börek senin kollarını neyle bağlasak kopmaz?

— Benim yayımın kirişi kollarıma bağlanırsa kopmaz, dedi Bey Börek.

Bir av sırasında Bey Börek bir su başında yatıp uyudu. Öbürleri de uykuya vurdular. Sonra kalkıp yayının kirişiyle kollarını bağladılar Bey Börek'in. Bey Börek uyandı, çok zorladı ya, koparamadı. Eli kolu bağlı kaldı. Getirdiler Bey Börek'i attılar karanlık bir odaya.

Haramiler başladılar Turuncuyla eğlenmeye. Dolu sofralar, kırmızlar doküldü. Turuncu dağıttı haramiler içtiler. Tuluk tuluk, külek külek... Hepsi öyle oldu, öyle devrildi gittiler ki, iki gün hiçbiri uyanmaz oldu. Turuncu hemen yürüdü karanlık odaya. Seslendi. Turuncu hanım doksan dokuz örükten dokuzunu bastı bağrına, görelim ki orada neler söyledi Bey Börek'e:

Çok zamandır ayrılmışım eşimden
Seslen Bey Börek'im yarın gelmiştir.
Dağlar gibi duman kalkmaz başımdan
Seslen Bey Böreğim yarın gelmiştir.

Aldı Bey Börek:

Safa geldin dostum ömrümün varı
Derdimin dermanı sen sefa geldin.
Gözümün ışığı, yüreğim yağı
Gönlümün yoldaşı sen sefa geldin

Aldı Turuncu:

Neler geldi bugün benim başıma
Felek ağı kattı pişmiş aşıma
Şimdi gelen olur benim peşime
Seslen Bey Börekim yarın gelmiştir.

Aldı Bey Börek:

Kesin diye cellatlara buyurdu
Öldü haberimi sana duyurdu
Mevlam öldürmedi beni kayırdı
Duydum seni yarim, hoş sefa geldin.

Aldı Turuncu:

Turuncuyum düştüm kendi halime
Hiçte meylim yoktur dünya malına
Canım kurban olsun Börek han'ıma
Seslen Bey Börek'im yarın gelmiştir.

Aldı Bey Börek:

Bey Börek'im yatar zindan içinde
Adımız söylenir Çini Maçin'de
Türlü koku buldum yarın saçında
Söyle can yoldaşım sen sefa geldin.

Saz bitti, söz bitti. Karanlık odanın kapısını çekti kopardı Turuncu hanım. Bey Börek'i giyindirdi, soyundurdu, akladı, pakladı, eski durumuna getirdi. Bey Börek kılıcını eline aldı. Geldi baktı ki Haramiler baygın yatıyor. Harami başını çağırdı Bey Börek:

— Harami başı uyan bakalım, yaptıkların kardaşlığa sığar mı? dedi.

Harami başı gözlerini açtı ki, ölüm başucunda, korktu:

— Aman dileriz yiğit, senden aman dileriz. Sen gerçek yiğitmişsin, bizi bağışla, dedi.

Bey Börek hepsini bağışladı. Yedi gün daha konuk oldu. Yedi gün bitince yol hazırlığına başladı. Derelerden sel gibi, tepelerden yel gibi, bahar bulutu, Hamza Pehlivan gibi uçtular.

Bir gözenin başına geldiler. Atlardan indiler. Su içtiler, soluklandılar. Ellerini yüzlerini yıkadılar. Atları saldılar, yatıp uyudular. Az sonra uzaktan bir kervan belirdi. Kervan gelip yanaştı. Bezirgan baktı ki küleyhan, iki at, bir yiğitle bir dünya güzeli. Bey Börek'i uyandırmadılar. Atları alıp Turuncu Hanımı alıp gittiler.

Bir süre sonra Bey Börek uyandı. Anladı ki gece yarısı, yıldızlar kalbur kalbur. Bir de baktı ki ne atlar var, ne Turuncu hanım. Sazını sırtladı, dağa yukarı yürümeye başladı. Uzaktan bir çoban sesi duydu. Bey Börek çobanın yanına geldi. Çobanın bir koyunu melerdi. Kuzusunu kurt götürmüştü. Bey Börek orda sazını aldı eline, görelim koyuna ne söyledi:

Seher olur gün dağlara yayılır
Akşam olur sürülerin dağılır
Ak koyun çekilir sütü sağılır
Gel koyun meleme vaz gel kuzundan.

Koyun gelir sürüsünün ardı yok
Gelin sağar küleğinin südü yok
Sensiz bu dünyanın billah tadı yok
Gel koyun meleme vaz gel kuzundan

Dereye aşağı şol kurdun izi
Ağzında götürür bir emlik kuzu
Kuzunun feryadı deliyor bizi
Gel koyun meleme vaz gel kuzundan

Çıkıp yücelerden gözleseydin ya
İnip düz ovada kuzlasaydın ya
Eteğin altına gizleseydin ya
Gel koyun meleme vaz gel kuzundan

Bey Börek söylüyor sözün doğrusu
Sen olmuşsun bu dağların ordusu
Beni ah ettiren yürek ağrısı
Gel koyun meleme vaz gel kuzundan. (1)

Çoban;

— Ey âşık ben senin derdini anladım. Sen benim kurda yem olan kuzuma değil, yitirdiğin yavukluna ağlarsın. Kervan şimdi geçti burdan. Senin yavuklun onların elindedir, dedi.

Bey Börek durmadı. Adım attı. Dağın başına çıktı. Baktı ki uzakta çadırlar kurulu. Yıldırım gibi indi dağı. Yürüdü geldi çadırlara yanaştı. Bezirgan, Bey Börek'i görünce tanıdı. İlle ip ucu vermedi:

— Ey âşık elinde sazın nerden gelirsin böyle, nereye gidersin, bize açıkça söyle, dedi.

(1) Bu ağıtın alevi deyişi olduğunu da biliyoruz.

Bey Börek sazını aldı, görelim ne dedi:

Bir yarım var gürcistanın elinde
Onu benim için varın getirin
Dört bir yanında da seksen bin arap
Yüzük kaşı gibi sarın getirin.

İş odur ki Eğri dağdan aşasın
Yıkın o Tiflisin elvan meşesin
Söz dinlemez olur beyin paşasın
Yedi baş Elburzdan karın getirin.

Eyüpten olsa da derdime çare
Sana yan bakanlar giysinler kara
Çekin yeşil örtü Genceli yara
Bağrıma el vurun narın getirin.

Derdim arzedeyim ben yüce Han'a,
Kalkanım kılıcım boyandı kana
Cellat olsa kıysa bu tatlı cana
Sefil Bey Börek'in yarın getirin.

Bezirgan:

— Yiğit biz senin yarına dokunmadık. Dokunmayız. Senin böyle dağ başlarında bir daha uyumanı istemiyoruz, o yüzden yaptık. Dağların kurdu var, yol keseni var. Bir daha böyle yerlerde yatıp uyuma, dedi.

Bey Börek sevindi, aldı sazı eline görelim ne dedi:

Yüce haktan ben bir dilek diledim
Şükür muradımı verdi Hak benim.
Ben dliek diledim Yaradan verdi
Şükür muradımı verdi Hak benim.

Gençliğimde gördüm dünya malını
Çok çektim bu yaşın serencamını
Bana pirler sundu dostun camını
Göründü gözüme doğru rah benim.

Gençliğimde geldim usta önüne
Kimse bakmaz öksüzlerin yüzüne
Siz bakmayın Bey Börek'in sözüne
Bitmiyor feryadım zarım ah benim.

Bey Börek sözünü bitirdi. Atları, Turuncu hanımı verdiler.

Bey Börek yola düştü. Oğuz topraklarına vardılar. Baba toprağını görünce sevindi. Babasının çobanlarına gördü. Çobanlar babasının kör olduğunu, çok perişan olduğunu söylediler. O zaman aldı Bey Börek:

Çeke çeke bu dert beni öldürür
Mevlâyı sevenler doğru söylesin
Bu nasıl sohbettir, bu nasıl sözdür
Mevlâyı sevenler doğru söylesin

Ilgıt ılgıt oldu akıyor kanım
Kem geldi dünyayı talihim benim
Benim derdim bana yeter hey canım
Mevlâyı sevenler doğru söylesin.

Bey Börek'im bilmez böyle işleri
Havada dönüyor şahin kuşları
Durmadan akıyor gözüm yaşları
Mevlâyı sevenler doğru söylesin.

Bey Börek daha durmadı. Atları sürdüler. Oğuz kentine vardılar. Durmu anladı ki, Kara Vezir hanlığa çıkmış, anası babası perişan. Bey Börek babasının konağına geldi. Durumu babasına anlattı. Babası yeniden cana geldi, gözleri açıldı. Anasının inmesi gitti, sağlığına kavuştu. Bir kaç gün dinlendiler, soluklandılar. Ertesi gün Bey Börek atını bindi, kılıcını kuşandı saraya geldi. Nöbetçiler karşı duramadılar. İçeri girdi doğruca. Kara Vezir korktu. Dudakları patladı. Bey Börek onları bağışladı. Kendisi Hanlığa oturdu. Oğuz boyu onun varlığında yeni, mutlu günlere erdi.

SAİL BEY

SAİL BEY

Herkes, her ana, her baba yuva yapar. Oğul, uşak, yavru yetiştirir. Mutlu olmak, onların sevincini, sağlığını, gelinliğini, kızlığını, sürüp giden tatlı yaşamlarını görmek için. İlle insan ne bilsin kimin başında hangi fırtına eser? Kendi başımızda eseni biliyor muyuz? Alnımızda yazılı olan ak mı kara mı? Ne biliriz. Hele yere ayak vuran yavrularımız için gelecek neler yüklü? Bunu ne bileceğiz?

Sözü buraya getirmişken Sail Bey diye adlanan, ünlenen bir öyküden, destandan, tutkudan, hırstan, olaydan söz edelim. Vaktin o zamanında Gence Hanlarından İzzet Bey adında bir han vardı. Han'ın dünyada hiçbir eksiği yoktu. Elini atsa ellisi, kolunu atsa tellisi vardı. İlle umut diye sarıldığımız, gelecek diye bağlandığımız, kara toprağın altına girdiğimizde dünya yüzünde kalan gözümüz, ışığımız yavrumuzdur. İşte İzzet Han'ın böyle bir umudu yoktu. İzezt Bey üzgündü. Kim bakacak yerine, kim tütütecek tütününü? Adını sanını kim yaşatacaktı?

İzzet Beyin ne oğlu, ne kızı vardı? Gecesi gündüzü yoktu İzzet Bey'in. Bu düşüncelerle geçerdi yaşamı, ömrü. İzzet Bey, bir gün ülkeye bir buyruk saldı. Dedi ki, «Üç gün, üç gece hiç kimse ışık yakmayacak, karanlıkta oturacak...» Bakalım ki, ülkemin halkı

benim buyruğumu tutuyor mu, biliyor mu, yoksa saygısı yok mu? Bunu anlamak istiyordu. Vezirini kizirini alarak bütün semtleri, sokakları gezdi. Gördü ki herkes buyruğa uymuş. İkinci gün gene böyle buldu. Sevindi. Üçüncü gün tan atacak sıra Gence kıyısında bir ışık gördü. Bu ışık kısa bir süre yandı, söndü. İzzet Bey adım attı. İzzet Bey ışığın yanıp söndüğü yere yaklaştı. Çocuk sesi duydu. Vezirle birlikte yaklaştılar, baktılar ki bir çocuk, belki üç, belki yedi günlük. Atılmış. İzzet Han çocuğu kucakladı, aldı geldi. Hanımı Şemsi Banu'yu çağırdı:

— Şemsi Banu, Tanrı bana bir erkek çocuk verdi. Bunu evlât edineceğim. Herkes şunu bilecek. Şemsi Banu doğurdu, diyecek. Sakın olasın kimseye sır verme, açma, söyleme. Yarın benim yerime geçer, hanlığımı, tahtımı, tacımı ayakta tutar, dedi.

Şemsi Banu ağırdan aldı:

— Han'ım var olsun, ben bu işi kabul edemiyorum. Bu işten belki başımız ağrıyabilir, gel cay bu işten, dedi.

İzzet Bey kızdı:

— Banu bu sözleri bırak, dedi.

Ertesi gün de her bir yana ulaştırdı, tellallar bağırttı ki, İzzet Han'ın bir oğlu olmuştur. Törenler yapıldı, yemekler yendi, içkiler içildi. Çocuğun adını SAİL Bey koydular. Sail demek, yabancı, buluntu, bulunan demekti.

Sail Bey büyütülüyordu. Günden esirgenir, yelden saklanır, güllerle çırpılırdı. Süt anaları, bakıcılar sıra sıraydı. Aradan bir kaç yıl geçti. Öyle bir davranış, öyle bir gelişim gösteriyordu ki, herkes sezinliyordu Sail Bey çok çok akıllı biri olacak. Koçluk kuzu doğuşundan bellidir derler. Sail Bey daha üç yaşındayken geleceğini belirten nitelikler, özellikler gö-

züküyordu. Çocuğun böyle gelişmesi İzzet Beyi sevindirirken Şemsi Banu gebe kaldı. Bu gün yarı, yarın, öbürgün derken, Şemsi Banu toprağa diz vurdu, bir erkek çocuk doğurdu. Adını Şemsettin Salih koydular. O da büyümeye başladı. Banu Hanım sevinedursun, İzzet Bey üzülmeye başladı. «Eyvahlar olsun, demek tahtıma tacıma yadı, yabancıyı ortak ettim. İlerde aralarında kimbile nasıl olaylar doğar» diyordu. İlle ay bacayı savuşmuş, olan olmuştu.

Çocukların ikisi de hocaya teslim edildiler. Sail Bey öyle kavrayışlı, öyle üstün birlydi ki, hocaları bile şaşırıyorlardı. Sail Bey kısa sürede okulu, ilmi, bilgiyi bitirdi. Onbeş yaşına basınca karşısına çıkacak bilgin kalmamıştı.

Şemsettin Salih ise oldukça sessiz, uslu, ağır, yaşından başından beklenmez ölçüde efendi biriydi. Sail Beyin zekâsının yanında adını bile anmak mümkün değildi. İyi niyetliydi, kimse için kötü şey düşünemezdi. Kimseye kötülük etmezdi.

Sail Bey'e Gence de öğretim yapacak, önderlik edecek kimse kalmayınca babası Sail Beyi Hindistan'a yolladı. O zaman orada Babür Şah, Tac Mahal denen yerde çok büyük bir öğretim yeri açmıştı. Oraya yolladı. Sail Bey orada yıllar içinde öyle bir öğretim yaptı ki, Hint bilginleri bile karşılık veremez oldu. Gence'ye dönerken İzzet Bey oğlunu alaylarla, törenlerle karşıladı iki günlük yolda. Kırk gün kırk gece eğlenceler yapıldı. Genceliler Sail Beyi öyle tanıdı, öyle sevdi ki, daha babasının sağlığında onun başında tac görüyorlardı. Kulaktan kulağa söylenti şöyleydi: «Ah İzzet Bey kendi yerine oğlu Sail Beyi geçirse de ülkemiz, rahata kavuşsa» diyorlardı.

İzzet Bey de çocuğunu, Sail Beyi evlendirmeyi düşünüyordu. Baş vezirin kızı Sümbül'ü almak için

girişimler yaptı. Sail Bey'e söylendi. Sail Bey, babasının ellerini öptü:

— Baba, sizin bana yaptığınız elbette büyük, altından kalkılmaz. Ancak ben evlenmek istemiyorum. Evlenme sırasını Şemsettin Salih Beye bırakıyorum, dedi.

Vezirin kızı Sümbül hanım Şemsettin Salih Beye alındı. Toy düğün kuruldu. İki genç, Sümbül hanımla, Şemsettin Salih murat alıp murat verdiler.

Aradan az bir süre geçti, İzzet Han öldü. Hemen Sail Bey tahta çıktı. Sail Bey tahta çıktı ya, tahtın ikinci ortağı vardı. O da Şemsettin Salih Bey. Sail Bey'in düşüncesi şöyleydi. «Ben Şemsettin Salih'i ortadan kaldırsam, beni ayıplarlar. Öyle bir yol bulmalıyım ki, benden bilinmesin... İlle en kısa zamanda ortadan kalkmalı» diye düşündü.

Bu düşünceler içinde günler geçti, aylar geçti. Şemsettin Salih'in hanımı Sümbül toprağa diz vurdu, bir çocuk doğurdu. Adını Cefakâr koydular. Cefâkar adını Bânu hanım, Şemsettin Salih'in anası koydu. İlle Şemsettin Salih sormadı ki, «ana niçin bu çocuğun adını Cefakâr koydun?» Bunu sormadı. Sormadı ya, düşünüp durdu.

Günlerden bir gün Sail Bey kardeşi Şemsettin Salih'i odasına çağırdı:

— Ey benim sevgili kardeşim. Hindistan'a gideceksin. Kimseye inanıp veremediğim bir belge götüreceksin Hint padişahına. Hintten bize yardım getireceksin... Senin halkına, ülkene hizmetin böyle olsun, dedi.

Şemsettin Salih pek sevindi. Evine geldi. Anasına durumu anlattı.

Bânu durumu sezinledi, gitmesini istemedi.

— Oğul, senin Hindistan'a yollanman için çok önemli nedenler vardır. Korkarım ki başına bir çorap öreler, diye kuşkusunu belirtti.

İlle Şemsettin Salih gençti, gezmek, görmek, iş yapmak, ülkesi için çalışmak onun da amacıydı:

— Benim kardeşim bana kötülük yapmaz. Gitmeliyim, dedi.

Bânu:

— Yavrum, ülkenin, Gence'nin paşası, veziri, kiziri mi yok? Elbette gönderilecek kimseler vardır, sana tuzak hazırlanıyor, diye diretti. Şemsettin Salih bunlara kulak asmadı. Hazırlık yapıldı. Yola çıkarıldı.

Şemsi Bânü sarayın saçağına çıktı, oğlunun arkasından bakalım ki ne söyledi, ne dedi:

Senden sonra gülmez asla bu yüzüm
Sen beni bıraktın derde evlâdım
Beni terk eyledin Şemsettin kuzum
Seni bıraktılar yada evlâdım.

Yavru göz yaşlarım döndürdün sele
Çabuk dön yavrucak konasın güle
Müddetini kestin sen yedi yıla
Niye böyle yaptın vade evlâdım.

Ben Şemsi Banuyum akıtırım kan
Bize yardım etsin Cenabı Yezdan
Bize neler yaptı bu zalım düşman
Beni koydu senden cüda evlşdım.

Şemsi Banu böyle söyledi ya, geri dönecek değildi Şemsettin Salih. Yürüdü. Bugün bugün, yarın yarındır. Yol alıyordu durmadan. Dağlardan, tepelerden, kestirmelerden gidiyordu.

At ayağı külüng olur, âşık dili yürük olur. Günlerden bir gün Hindistan'a ulaştı Şemsettin Salih. Büyük bir törenle karşılandı. Şadlıkla, şadımanlıkla saraya alındı. Yemek, içmek günlerce sürdü. Sonunda Hint Sultanı konuğunu karşısına aldı. Yeşil atlaslar, altın kutular içindeki mektubu, Vezir'ine uzattı. Vezir okumak için göz attı. Sultan'a yaklaştı:

— Mektup burada okunamaz sultanım, dedi gizlice. Sultanla Vezir gizli bir odaya çekildiler. Orada okudular. Mektupta şöyle yazıyordu Sail Bey:

«Ey Sultanlar sultanı, kardeşim olacak Şemsettin Salih ülkemize büyük kötülükler yapmıştır. Halk onun elinden bizar olmuştur. Yarın birgün sizin ülkenize de kötülüğü dokunur. Oysa ben sizin ülkenizde okumuş, yetişmiş biriyim. Böyle bir kötülük doğmadan size bildirmek isterim. Bu mektubu getiren kardeşim Şemsettin Salih'in varlığını ortadan kaldırırsanız sizin de benim de başım sıkıntıdan kurtulur, bir daha ağrımaz...»

Mektubu görüşmek için vezir kizir toplandılar. Görüştüler. Dediler ki, «biz böyle bir mektupla baş kesemeyiz. Kendisi kesseydi. Şemsettin Salih tutuklu kalsın,» dediler.

Sail Bey, Şemsettin Salih'in hemen arkasından yas ilân etti. Duyurdu ki, «Kardeşim Şemsettin Salih, yolda, haramilerin, kurdun kuşun yemi olmuş, ölmüştür. Ülkemizde üç gün yas vardır. Eğlenmek, gülmek yasaktır...»

Herkes, bütün Gence çok üzüldü. Üç gün yas tutuldu. Ille Şemsi Bânu gerçeği biliyordu. Ağladı, söyledi, görelim ki ne söyledi:

Yavru sana türlü tuzak kurdular
Karlar yağdırdılar başıma benim
Yavru seni güle güle yola vurdular
Ağuyu kattılar aşıma benim...

Bilirim senin için tuzaktır tuzak
Gözlerim yollarda menzilim uzak
Yazılan fermanı biz nasıl bozak
Baykuşlar tünesin taşıma benim.

Ben Banuyum kime diyem yaremi
Kimler bulacaktır derde çaremi
Şemsettin Yavrumu ala boramı
Bakan yok gözümde yaşıma benim.

Bânû böyle söyleyip ağlıyordu. Günler böyle geçiyordu. Ses soluk çıkmıyordu bir yerden. Sail Bey, bu kez Şemsettin Salih'in küçük oğlu Cefakâr'ı da ortadan yok etmek yolları aramaktaydı. Bânu hanım bu tuzağı bildiğinden, küçük çocuğu kaçırmak için fırsat kollamaya başladı. Sail Bey, Şemsettin Salih'in hanımı, Sümbül hanımı kendine aldı. Sümbül hanım ne bilsin tuzağı? Evlendi Sail Beyle. Üç gün sonra da Şemdi Bânu oğlanı alıp kaçtı. Öyle kaçtı, öyle izini yitirdi ki, kimse ne bildi, ne anladı. Günlerce arandı. Sail Bey konuk edeni, koruyanı, saklayanı eviyle, yurduyla, yuvasıyla, çoluğuyla çocuğuyla yakacağını duyurdu dört bir köşeye. İlle Şemsi Bânu ele geçmedi. Büyük yerleşim yerlerine, kentlere, köylere girmiyordu. Bellerden, çöllerden, derelerden, tepelerden gidiyordu. Günlerce, aylarca yol aldı. Öyle bir dağ başına, öyle bir saklı gizli yere vardı ki, kuşların bile uğramadığı bir köy. Burada konaklandı. Köyün ileri gelenine gitti:

— Ey konak sahibi, yurt sahibi, bana acı. Ben Taşkentli bir çobanın karısıyım, kocam öldü. Bana iş vermediler. Bu çocuğumu senin kolunun altında büyütmek için geldim, bana kol kanat ger, dedi.

Ev saihbi, Eke Bey denen biriydi. Bugünecek

kimseyi geri çevirmemişti. Türk töresi nasıl bozulurdu? Çocukla kadına yer verdi, yurt verdi. Şemsi Bânu çocuğu büyütmeye başladı...

Yıllar geçti, çocuk geldi onüç - ondört yaşına. Cefakâr Bey çok akıllıydı. İlle akıl dediğin işletilecek. Dağ başında kim ne öğretecek Cefakâr Beye? Okur yazar değildi, kendi kendine uğraşıp didiniyordu ya, elden ne gelirdi?

Cefakâr ondört yaşına gelince, çobanlığa başladı.

Ceylan Tepe denen yerde koyun güderdi günlerdir. Cefakâr uzanıp dinlendi bir pınar başında. Elini yüzünü yıkadı. Azık açtı, yedi, içti. Kalkacakken bir atlı çıka geldi.

— Merhaba yiğit, dedi atlı.

Atlı indi. Su içti. Cefakâr atın yularını tuttu. Atlı binecekken Cefakâr:

— Baba, süt içer misin? Köremez var, vereyim, dedi (1).

— İçmem oğul, dedi atlı. İlle şu elini bana uzat.

Cefakâr elini uzattı. Atlı elini tuttu Cefakâr'ın, kolunu sıyırdı:

— Yavrum kolun bükülmesin, sırtın yere gelmesin, bilgin artsın, dedi. Elini yukarı kaldırdı, yavrum, elimin içine bak, ne göreceksin, dedi.

Cefakâr baktı ki bir kız. Kız ille adı kız. Ne ceylan, ne suna, ne turna, ne tavus... Ne analar böylesini doğurmuş, ne tanrı böylesini yaratmış... Cefakâr kızı görünce yürekten tutuldu. Gönlünün gözü açıldı, kapıları açıldı. Cefakâr değişti. Sanki dünyayı bilir gibiydi. İlle kızın tutkusuyla günden güne

---

(1) Köremez: Pastörize süt.

solup sararmaya başladı. Banu Hanım Cefakâr'da bir değişiklik olduğunu seziyordu. Yalnız sormuyordu, söylemiyordu açıkça. Cefakâr dağlarla bir söylüyor, dereleri inletiyordu.

Şemsi Bânu oğlunun arkasından gizli gizli yürüdü. Dağlarda, tepelerde dinledi onu. Cefakâr, Ceylan Tepe'deydi. Koyunu salmıştı dağlara. Bir kayanın başına oturmuştu. Sazı elindeydi. Bakalım ne diyordu, Şemsi Bânu saklandığı yerden ne dinliyordu:

Göklere dayanmış feryadım benim
Bilemem ki nazlı yarım nerede
Kesildi takadım gelmez kararım
Ben yoksulum itibarım nerede?

Âşıkım bilemem dağlarda yolu
Kırıktır yoksulun kanadı kolu
Genciken bağıma vurdu bir dolu
Sarardı ağacım, barım nerede?

Cefakâr çekerim günlerce acı
Bilmem ki tutkunun var mı ilâcı
Genciken kuruttun yeşil ağacı
Döküldü ayvalar narım nerede?

Cefakâr sözünü bitirdi, göz yaşlarını silmeye başladı. O sırada Şemsi Bânu saklandığı yerden çıktı, yaklaştı:

— Oğul, yavru bu nedir? Bu ne haldir? Bana açık söyle, dedi.

Cefakâr utandı, sıkıldı. Kısaca söyledi:

— Anacığım, böyle böyle. Günün birinde bir kır atlı geldi, bana dedi ki, oğlum senin sırtın yere gel-

mez, kolun bükülmez olsun, dedi. Bana ekmek yedirdi bir lokma. Bir de kız gösterdi avucunun içinde...

Cefakâr böyle deyince Bânü durumu anladı. Ağladı, sevindi.

Sevindi, çünki Cefakâr pehlivandı, kolu bükülmeyecek, sırtı yere gelmeyecekti. Ekmek yedirmişti derviş ona, saltanatı, bilgisi olacaktı. Ağladı, kızın ne adı, ne yeri biliniyordu. Bu arada Cefakâr aldı sazı eline. Bakalım orada ne söyledi çıkmazlar, güçlükler için neler dedi:

Sana kurban olam, ey canım ana
Ağlayarak bu diyara giderim
Kesseler kolumu yardan geçemem
Gelir isen o diyara giderim.

Yarın uğuruna kül olsun zatım
Ona kurban olsun canım cesetim
Sevdiğim Şirin'dir, ben de Ferhat'ım
Bu dağları yara yara giderim...

Cefakârım ben vaz gelmem güllerden
Belki haber soram yarı, dillerden
Coşkun ırmaklardan, esen yellerden
Nazlı yarı sora sora giderim.

Şemsi Bânu anladı ki bu selin önüne durulmaz:

— Yavrum, gitmesine git. Engel olmam sana. Ben de seninle geleceğim. Sana diyeceklerim var. Çok erken oldu, isterdim ki daha bir olgun çağında bilesin, anlayasın başımızdaki fırtınayı. Ne yapalım ki erken oldu, dedi.

Bânu Sultan her şeyi açık söyleyecekti Cefakâr'a. İlle caydı. Akşam olup köye döndüler. Koyun dağıl-

dı köy içinde. Ana oğul yattılar. İlle hangisi uyudu? Hiç biri. Tan attı. Dayanamadı Cefakâr. Sazını aldı eline, kara talihe, karanlığa, tutkuya, çıkmaza ne dedi, ne söyledi baklım:

Nazlı yari unutamam
Ana sütün helâl eyle
Rahat edip de yatamam
Ana sütün helâl eyle

Aldı Şemsi Bânu:

Göklere dayandı zarım
Öldür beni bile götür
Elinle eştir mezarım
Yavru koyma, bile götür.

Aldı Cefakâr:

Hem ayvasın hem de narsın
Benim için devlet varsın
Gelemezsin ihtiyarsın
Ana beni bırak gidem

Aldı Bânu:

Kendimi nara yakamam
Sel olup dağdan akamam
Seni yalnız bırakamam
Beni al da bile götür.

Aldı Cefakâr:

Cefakâr'a verme ziyan
Gönül sen gafletten uyan
Anam gelemezsin yayan
Bana sütün helâl eyle...

Aldı Bânû:

Söylüm kendini tanısın
Bir ülkenin sultanısın
Sen de Gence'nin hanısın
Yavru beni bile götür...

Bânû her şeyi açıkça söyledi. İlle Cefakâr bu sözden alındı. Sandı ki benimle eğleniyor. Dedi ki:

— Anacığım benim yoksul olduğumu, yalnız olduğumu, kolumun kanadımın bağlı olduğunu bildiğin için mi benimle alay edersin, başıma kakarsın bu sözleri. Hanlık kim, ben kim, dedi.

Şemsi Bânu Cefakâr'ın üzüldüğünü anlayınca iyice açtı geçmişin üstüne, gerçeğin üstünü:

— Yavrum, dedi, ben seninle eğlenir miyim? Seninle alay eder miyim? Senin kim olduğunu iyice anlatayım yavrum. Sen Gence Hanı İzzet Hanın torunusun. Baban Şemsettin Salih'tir. Bir dağ eteğinde, su kıyısında bulunan Sail Bey bize kötülük etti, kardeş oldu babana, tahta geçti. Ben senin büyük annenim. Baban Hindistan yollarında... Gitti mi, öldü mü, kaldı mı... Kimse bilmiyor... Gerçi amcan olacak eli kanlı Sail Bey senin babanın öldüğünü yaymıştır çevreye. Bakalım ki gerçek mi, değil mi? Biz işte böyle açmazlar, çıkmazlar içindeyiz. Bunları sana daha sonra söyleyecektim, sen beklemedin. Gerçek böyle yavrum, dedi.

Şemsi Bânu gerçeği anlatınca Cefakâr'ın dertleri arttı:

— Eyvah, dedi, benim çektiğim yetmez miydi, bir de babamın, anamın, senin çektiğin çıktı, eklendi.

Aldı sazı eline. Görelim ne söyledi, biz ne dinledik?

Yüreğime düştü sızı
Nolur ana olmasaydım.
Dağdan taşa atmış bizi
Bu dünyaya gelmeseydim.

Neler yapmış Gence Hanı
Odur atamın düşmanı
Yetim bırakmıştır beni
Keşke bunu bilmeseydim

Cefakâr'ım ölmeliyim
Bunu böyle bilmeliyim
Babam hakkın almalıyım
Sararıp da solmasaydım.

Cefakâr gittikçe ortalığın, yer yüzünün aydınlandığını gördü. Umutlandı. Dedi ki, «her karanlığın arkası bir aydınlık. Belki benim de aydınlık günlerim gelecek. Bırakayım bu sıkıntıyı yakınmayı, yola çkayım» dedi. Küçük bir yatağan aldı, sazını, heybesini, torbasını aldı, düştü yola... Bugün burda, yarın orda, dere tepe, şura bura... Gence yakınlarına vardılar. Dağın bir koltuğuna saklandılar. Aşağıda Gence ovası yatıyordu. Bânu Hanım ağladı. Cefakâr sordu:

— Anacığım niye ağlarsın? Senin sevineceğin gündür. Yurdun yuvan işte, ayağının altında, dedi.

Şemsi Banu bir şeyler söyleyecekti, gözlerini kapadı. Öylece gitti. Cefakâr aklını kullandı. Korkmadı. Şemsi Bânu'yu sardı, sarmaladı, gömdü. Sazını, kılıcını aldı, düştü yola. Bir tarla boyu ayrıldı, sanki arkasından Şemsi Bânu'nun sesi geliyordu: «Yavrum,

ben bu dağ başında yalnız kaldım, sen düşman içinde yalnız kaldın. Ne yapacağız?» diyen sesi duyar gibi oldu. Döndü. Çöktü mezarın başına. Bakalım orada ne dedi:

Nasıl ağlamayım nasıl yanmayım
Aktı gurbet elde yaşı ninemin.
Nasıl söylemeyim, nasıl anmayım
Tükendi ekmeği aşı ninemin.

Dolandı ülkeyi, bizi diyerek
Ağladı sızladı, sızı diyerek
Meledi, bağırdı kuzu diyerek
Kaldı gurbet elde taşı ninemin

Ninemin halini bilen olmadı
Gariptir, üstüne gelen olmadı
Cefakâr, yaşını silen olmadı
Duman, dağlar gibi başı ninemin.

Cefakâr, sözünü, sazını bitirdi. Aşağıdan, Gence yönünden bir kervan baş gösterdi. Geldi, yaklaştı. Kervan mezarın yanında durdu. Elinde saz ağlamakta olan Cefakâr'a sordu:

— Yavrum niçin ağlarsın, nedir derdin? Kimsin, nesin, dedi.

Cefakâr konuşamadı. Kervancı Cefakâr'ın elinden tuttu. Göz yaşlarını sildi. Göğsüne bastırdı. Kervancı sordu:

— Yavrum söyle, sıkıntın nedir? Ölen kim, dedi.

— Dilim söylemez, telim söyler, diyen Cefakâr sazını aldı, söyledi orda, açtı derdini. Bakalım ne dedi:

Sorma ey kervancı benim halımı.
Devletim kayboldu, varım kayboldu
Gençliğimde ben görmüşüm zulümü
Yemişim kayboldu, barım kayboldu.

Gözlerimden akan hasret kanıdır
Aslımı sorarsan Gence Hanıdır
Adı Şemsi Banu, il sultanıdır
Ağacım kayboldu, narım kayboldu

Cefakâr ağlarım ahu zarımdır
Burda yatan devletimdir varımdır
Hem anamdır, hem ninemdir, yarimdir
Cananım kayboldu, yarim kayboldu.

Bezirgan sordu:

— Yavrum, sazına, sesine diyecek yok. İlle ben pek anlamam. Sen dedin ki, burada benim hem anam, hem yarim, hem ninem yatıyor, dedin. Oysa gömüt bir tane. Nasıl olur bu? Ayrı ayrı gömüt açacak gücün mü kalmadı yoksa, dedi.

Cefakâr:

— Ne dedim ben, dedim ki, burada anam, ninem, yarim, varım, devletim yatıyor, dedim. Öyledir hem de. Gömüt bir ya, içinde hepsi var. Bu yatan benim dedem İzzet Han'ın eşidir. Babam Şemsettin Salih, anam şimdiği Gence Cultanı Sümbül hanımdır. Benim adım da Cefakâr'dır, dedi.

Kervancı, Cefakâr'ı bir daha bir daha sardı, göğsüne bastı. Ağladı Bezirgan. Dedi ki:

— Yavrum ben de Genceliyim. İzzet Han'ın elinden ekmek yemişim. İsterim ki sana iyilik edeyim. Şimdi sen beni dinle. Sail Bey zalim biri. Bize yapmadığı kalmadı. Gence halkı elinden zarı zarı ağlar.

Korkarım ki sana bir kötülük ede. Sen daha toysun, gençsin. Gel benimle gez, dolaş. Arkadaş, dost, çevre sağla. Ondan sonra belki zalim Sail Han'ın hakkından gelesin, dedi.

Cefakâr söz dinledi. Çekip gittiler. Kervan yiye içe, kona göçe yol aldı. Ovalardan, yaylalardan, dağlardan, derelerden gittiler. Aylar sonra yeşil bir ovaya vardılar. Kervanı indirdiler. Güzel kaynakların başında konakladılar. Meğerse burası yol kesen, bel tutanların bölgesiydi. Soyguncu takımının başında Tutak Bey denen biri vardı. Bir haksızlığa uğramış, dağa çıkmıştı. O gün bugün dağlardaydı. Kervanın konduğu duyulunca, hemen baskın yapıldı, yağmalandı bütün mallar. Bütün kervancılar da bir mağaraya tıkıldılar. Cefakâr, kurtuluş için yol ararken, iyice elsiz, kolsuz kalmasına üzüldü. Aldı sazı eline, görelim mağarada ne söyledi:

Her yanım bölenmiş hasrete kana
Düşürdün sen beni dara, Yaradan
Bülbül idim, hasret kaldım gülşana
Sen beni düşürdün hara Yaradan.

Deli gönül havayidir havayi
Cahil olan halledemez devayi
Ana olan boş koyar mı yuvarı
Talihim düşürdü kara, Yaradan.

Genç yaşımda soldurmuşam kınamı
Dağ başında kayıp ettim anamı
Düşman aldı barınırmış hanamı
Dedim kavuşayım yara, Yaradan.

Cefakâr'ım, dertlerimi yazarım
Felek ile bumuyudu pazarım
Hızır nerde kaldın yalnız gezerim
Bu yollarda beni ara, Yaradan...

Cefakâr ağladı ağladı... Sonunda dedi ki, «ağlamanın ne yararı var? Dağ aşmadan, dere geçmeden amaca ulaşmak olur mu? Ben de çaba göstereyim» dedi. Geçmiş günleri andı. Bir Derviş gelmiş idi Cefakâr'ın yanına, demişti ki «oğlum senin sırtın yere gelmesin, bileğin bükülmesin- demişti. Cefakâr zindanın kapısına yapıştı. Nasıl çekti, öyle de kopardı kapıyı, kiti, kilidi. Kapının önünde bekleyenleri de hakladı, susturdu. Diğer soyguncular, yol kesenler başka avlar arkasındaydılar. Cefakâr, şuraya buraya baktı, kimse yoktu. Kimsenin olmadığını anlayınca kapalı odaları gezmeye, görmeye, incelemeye başladı. Şu oda, bu oda derken, bir odayı açtı ki, ne aça... onbeş yaşında bir kız! Ağlar, gergef işler. Görenin gözleri kamaşır öyle güzel bir kız. Cefakâr kıza acıdı. Dayanamadı, aldı sazı eline, görelim bu ceylana, ahuya ne dedi:

Aldı Cefakâr:

Gergefini nakışlarsın
Söyle dilber nerelisin?
Ağlayarak mı işlersin
Söyle dilber nerelisin?

Senin de bahtın kara mı?
Ağladın açtın yaramı?
Nereden bulmuş harami
Söyle dliber nerelisin?

Memleketten uzak mısın?
Söyle burda tutsak mısın?
Benden de derdi çok musun?
Söyle dilber nerelisin?

Cefakâr'ım aksın kanım
Senin yoluna civanım
Haramiye ben düşmanım
Söyle bacı gelir misin?

Kız, saçlarını bağrına bastı, söyledi:

Terkeyledim vatanımı sılamı
Bir daha gitmeye o gün olur mu?
Zalımların yiğitliği sürer mi?
Bir daha gitmeye o gün olur mu?

Zalım düşman kollarımı bağladı
Anam duydu hasret ile ağladı
Üç yıldır gözlerim aktı, çağladı
Buradan gitmeye o gün olur mu?

Çeşminaz bir yana gitmiyor sesim
Düğünde bayramda bitmiyor yasım
Asla sağlığıma gelmez hevesim
Burdan kurtulacak o gün olur mu?

Cefakâr:

— Çeşminaz, sil göz yaşlarını. Senin kurtulacağın yol var, bugün buradan gidiyorsun. Beni buraya getiren raslantı, güç elbette senin içindi, dedi.

Bu sırada akşam olmuştu. Karanlık basmak üzereydi. Kala kapıları açıldı, Haramiler gelmeye başla-

dılar. Kız, Cefakâr'a öyle bir kılıç, öyle bir ok verdi ki, kılıç, ipeği kırka böler, ok mermeri delerdi.

Haramiler içeri girince, tutuklulardan birinin ortalarda gezdiğini gördüler. Haramibaşı atı sürdü Cefakâr'ın üstüne:

— Hey, kendini bilmez, sen kimsin, ne yapıyorsun, nasıl çıktın...

Bağırmaya başladı. Cefakâr elini kaldırdı:

— Yiğitlik bağırmak değil, işte meydan, dedi.

Haramibaşı oldukça akıllı, ileriyi gören, sezen biriydi. Baktı ki yiğit öyle bir yiğitti ki, karşı koymak güç. Kızgınlığını indirdi, dolambaçlı, hileli yollar aradı:

— Yiğit olduğunu anladım, hele bir beni dinle, dedi, aldı sazını, görelim Cefakâr'a ne dedi?.

Yiğitler kalası koçaklar yeri
Burada dökdürme kanını çocuk.
Ustam de, meydanda affedem bari
Alırım meydanda canını çocuk.

Aldı Cefakâr:

Yiğitlikte vardır türlü oyunlar
Etse koçlar hile, şan belli olmaz
Yiğit olan keser burda koyunlar
Aktar kılıcından kan belli olmaz.

Aldı Harami Tutak:

Adım şanım yayılmıştır cihana
Şöhretime asla yoktur bahane
Serçe kuşu ne yapacak şahana
Akıtma meydanda kanını çocuk.

Aldı Cefakâr:

Yiğit olan yummaz asla gözünü
Meydanlarda doğru söyler sözünü
Koca karı gibi döğme dizini
Şöhret belli olmaz şan belli olmaz.

Aldı Tutak:

Tutak Beyim asla korkmam düşmandan
Hara aldım bilki bütün cihandan
Bütün Avrupa'dan Hintten İran'dan
Yavru gel akıtma kanını çocuk.

Aldı Cefakâr:

Cefakârım şöhretliyim, sesliyim
Düşmanımı öldürmeye bahsliyim
Gence Hanı, İzzet Hanın nesliyim
Yiğitlik meydanda söz ile olmaz.

Harami Tutak duraladı. Sanki Cefakâr'ı bağrına basacakmış gibi üzüldü. Bu şaşkınlıkla Cefakâr da kendini bıraktı. Birden saldırdı Tutak. Öyle bir kılıç salladı ki, keklik kuşu gibi sekti, kaçtı, korudu kendini Cefakâr. Artık Cefakâr kendini gösterdi. Öyle bir nâra attı ki, kala duvarları ses verdi. Tutak da kendini korudu. Cefakâr'ın yiğitliğini de anladı. Hemen elini kaldırdı Tutak:

— Yiğit ben seni sınadım. Ben İzzet Han'ın buyruğunda yedi yıl kaldım. Ekmeğini yemişim, iyiliğni görmüşüm. Sana yardım etsem gerek, dedi.

Cefakâr:

— Üç isteğim var, bunları yaparsan anlaştık, dedi.

Demeye kalmadı Tutak Bey konuşma sırasında

saldırdı. Hemen karşı koydu Cefakâr, bir kılıçta Tutak'ın atını ikiye böldü. Tutak yere düştü. Cefakâr, göğsüne oturdu.

— Aman yiğit! Aman diyene el kalkmaz, ben ölenecek senin buyruğunda kalacağım, bana kıyma, dedi Harami Tutak.

Cefakâr:

— Seni bağışlayacağım. Bu benim ilk savaşımdır. Kılıcımı kana bulamak istemem. Üç isteğim vardı, önce de söyledim. Birincisi Çeşminaz Sultan'ı bırakacaksın, bir daha soygunculuk yapmayacaksın, üçüncüsü de bizim mallarımızı eksiksiz geri vereceksin, dedi.

Harami kabul etti. Kalktılar. Kaladan öbür tutsakları da çıkardılar. Cefakâr'ın istekleri yerine getirildi, tutsaklar çıktı. Yediler, içtiler, eğlendiler, saz çaldılar, türkü söylediler...

Cefakâr artık durmadı. Kervan yüklendi, ak deve üstüne bindirildi Çeşminaz, yol aldılar. Yol boyu düşünüyordu Cefakâr: «Kandehar hanının kızını kurtardım, peki babam? Babamın kurtulması boynuma borç değil mi? Kendimi sınadım, türküm dilimde, kahramanlık elimde, gücüm kolumda» dedi. Bu düşünceden sonra Kervancıyı çağırdı:

— Ey kervancı kardeş, bu kız benim bacım. Sana teslim. Güller incinsin, çiçekler solsun, Çeşminaz'ın teline yel değmesin. Bunu götürüp Kandehar'a, babasına vereceksin. Ben artık kendi işime, kendi başıma olmak istiyorum, dedi.

Kervancı çekip gitmekte olsun, Cefakâr dönüp yol aldı. Günlerden bir gün, Gence yakınlarına geldi. Bir ormanlığın içine daldı. Atını bir ağaca bağladı. Bu ağacın yakınında bir büyük bahçe, güzel bir saray vardı. Bu saray kimindi? Bu saray, Zennure sulta-

nındı. Zennure Sultan, Cefakâr'ın kardeşiydi, bacısıydı. Ana bir baba ayrı kardeştiler. Bunları bilmiyordu Cefakâr. Yamçısını pınarın başına, ağacın dibine atmış yatıyordu. Bu sırada yaşlı bir kadın gördü yiğidi. Yaklaştı, baktı ki, tıpkı İzzet Han. Pek üzüldü.

Kim olmalıydı bu yiğit? İzzet Hana bu ölçüde benzeyen yiğit kimdi? Kadın ağlaya ağlaya, göz yaşlarını sile sile saraya geldi.

Zennure Sultan sordu:

— Ne var, dedi.

Kadın:

— Yavrum, şu ağacın altında bir yiğit yatar. Onu gördüm. Senin deden İzzet Han'a çok benziyordu. Gördüm de çok üzüldüm, dedi.

Zennure Sultan koştu. Bakalım bu yiğit kim, belki benim yiten kardeşim Cefakâr olabilir, diye geliyordu. Pınarın başına geldi, ses verdi:

— Yiğit, burası kızların gelip eğlendikleri yerdir. Sen niçin buraya geldin, dedi.

Cefakâr:

— Buralar kızların değil, senin de değil, benimdir, dedi.

Zennure:

— Ben Sail Bey kızı, Zennure Sultanım. Bu saraylar benimdir, dedi.

— Ben de İzzet Han torunu, Şemsettin Salih oğlu Cefakâr'ım, buralar benimdir, dedi.

Bunlar sarıldı, kucaklaştı, saraya geldiler. Olup biteni, gelip geçeni Zennure tek tek anlattı Cefakâr'a. Bu arada bütün Gence duydu ki, İzzet Han'ın torunu Cefakâr gelmiştir. «Zalim, ezici, yıkıcı Sail Beyden kurtulalım» dediler. Söz kulaktan kulağa yayıldı, gitti bu söz, bu söylenti Sail Bey'in, Hanlık yapan Sail'in

kulağına ulaştı. Sail Bey hemen hanımı Sümbül'ü çağırdı:

— Sümbül, bundan sonra bizim günümüz karadır. Cefakâr gelmiştir. Halk onu istiyormuş, başımızı kesecek bu çocuk bizim, tez elden bu çocuğun başına bir çorap örmemiz gerek, dedi.

Baskıydı, korkuydu, Sümbül'e evet dedirtti. Sümbül Hanım kızının sarayına geldi. Cefakâr'ı buldu. Ağladı, yavrusunun başını göğsüne bastı. Yanık yanık söz etti. Cefakâr'ı kandırdı. Cefakâr tuzağa düştüğünü anlamadı, bilemedi. Sümbül Hanım ordan kalktı, geldi kocası Han Sail'in yanına. Durumu anlattı, «Cefakâr kızımın sarayındadır» dedi.

Sail Bey, tellallar çıkardı, salıklar saldı, davullar çaldırdı, duyurdu ki, «artık ben yaşlandım, Cefakâr gelmiştir, tahta geçecektir, bu taht artık genç yiğit Cefakâr'ındır» dedirtti. Halkı sınamak içindi bu çağrı, duyuru. Sail Bey baktı ki halk kendini hiç istemiyor, herkes Cefakâr'ı istiyor. Bu durumu anladıktan sonra Cefakâr'ı çağırdılar. Tuzak hazırlandı. Bir yatak hazırlandı. Öyle bir yataktı ki, yatar yatmaz çevresini sıkı demirler saracak, kendi kendine ölecekti bu tuzak içinde. O yatağa yatan artık sağ çıkamazdı, öyle bir tuzak.

Sarayda törenler, yemekler, içkiler... Geceler yarılandı. Kalktılar. Cefakâr kalktı, yatağına yattı. Yatar yatmaz, tuzak demirleri, belini, kolunu, boynunu, ellerini, ayaklarını öyle sıktı, öyle sıktı ki, Cefakâr ne yaptıysa kurtulamadı. Odaya saklanmış olan iki kişi de gelip iyice bağladılar Cefakâr'ı. O sırada cellatlarla Sail Bey girdi odaya. Sail,Bey, cellatlara Cefakâr'ı öldürmelerini, kolunu, bacağını, boynunu kesmelerini, iki gözünü oymalarını söyledi. Hiç bir cellat kıymadı.

El kaldırmadılar. Cefakâr içlendi, ağladı, aldı sazını bakalım burada ne dedi:

Uyma emmi, uyma şeytan sözüdür,
Yeri göğü yaradana bağışla
Yiğidin şöhreti iki gözüdür
Kıyma, bana, o Süphan'a bağışla.

İnsanı aldatan dünya malıdır
Bu mala aldanan bilki delidir
Yeğen elbet amcasının dalıdır
Sende olan o vicdana bağışla...

Gökler bile eğletemez zarımı
Sana terk ederim devlet varımı
Arayıpta bulamadım yarımı
Halk eyleyen ol rahmana bağışla

Cefakârım reddeyleme sözümü
Öldür beni kör eyleme gözümü
Genç yaşımda güldürmedin yüzümü
Devlete bağışla, nana bağışla.

Sail Bey, acımasız biriydi. «Öldürülsün» dedi. Sail Bey'in veziri, kiziri ayak diredi:

— Eğer Cefakâr burada öldürülürse iyi olmaz. Kan yerde kalmaz. Topraklarımızdan çıkarılsın. Yoksa, kan izi yıllarca, binlerce yıl kalır sultanım, dediler.

Sail Bey başka yol bulamadı. Cefakâr'ı at üstüne sardılar. Gence toprakları dışına çıkarıp orada öldürmelerini, yok etmelerini söyledi. Cellatlar aldılar Cefakâr'ı, düştüler yola. Tan atmak üzereydi. Yolları Zennure Sultan'ın sarayının önünden geçerken, Cefakâr cellatlara seslendi:

— Durun, şu sarayın önünde iki söz söyleyim, dedi.

Durdular. Cefakâr orada baklım bacısı Zennure Sultan'a ne dedi:

Gözlerim yaşlıdır, ciğerim dağlı
Uyan nazlı bacı yaman günümdür
Cellatlar önümde, kollarım bağlı
Uyan nazlı bacım, yaman günümdür.

Zalim emmim zehirledi aşımı
Cellatlara kestirecek başımı
Genç yaşımda silen yoktur yaşımı
Uyan nazlı bacı yaman günümdür.

Cefakâr'ım ben çekerim dertleri
Terk eyledim hanaları yurtları
Bedenime düşürecek kurtları
Uyan nazlı bacı yaman günümdür

Bu ses, bu saz sarayda yankılar yaptı. Zennure düşte miydi, hayalde miydi? Birden sıçradı yatağından. Cefakâr'ı dinledi.

— Aman zindancılar, aman cellatlar, diye bağırmaya başladı.

Cellatlar atları kamçıladı. Kuş gibi savuşup gittiler. Zennure ağlayıp sızlamayla kaldı. Cariyeleri gelip aldılar, sardılar. Yatırdılar.

Cefakâr bir gündür yol alıyordu cellatlarla. Akşam karanlığı basmaktaydı. Cellatlar konuşuyorlardı:

— Artık bu dağın eteğinde keseriz, gideriz.

Öbürü:

— Biz İzzet Han'ın ekmeğini yiyoruz. Böyle bir

yiğide nasıl kıyarız? En iyisi burada bırakalım, çekip gidelim, diyordu.

Evet, hayır, şöyle, böyle... Sonunda «kollarını, ayaklarını bağlayıp, gözlerine zehir akıtalım, çekip gidelim» dediler. Cefakâr bu sözleri duyunca aldı sazı eline, görelim cellatlara ne dedi:

N'olur kabul edin benim sözümü
Ayandır meylâya halim cellatlar
Genç yaşımda kör etmeyin gözümü
Benim için büyük zulüm celatlar.

Ayandır bu halim Gani Yezdana
Nidem yaralarım bölendi kana
Yetişsin ol hızır gelsîn bu yana
Benim için lâyık ölüm cellatlar.

Genç yaşımda bulamadım eşimi
Kurda kuşa yedirmeyin leşimi
Kör etmeyin bari, kesin başımı
Ne olur açsanız kolum cellatlar

Cefakâr bu halin döndü yamana
Aktı göz yaşların bölendi kana
Bağışlayın beni gani Süphana
Aktı gözlerimden selim cellatlar

Cefakâr ağladı, sızladı. Cellatlar dayanamadılar. Onlar da ağladılar. Gözlerini sıkı sıkı bağladılar, kollarını bağladılar, bırakıp gittiler. Genceye dönmediler. Korktular. Sail Bey bir gün duyar, öğrenir, başımızı keser diye düşündüler.

Eli kolu, gözleri bağlı Cefakâr ağlıyordu. Yakından bir kervan geçerken sesi duydular. Gelip Cefa-

kâr'ı alıp götürdüler. Bakımını yaptılar, açtılar. İyileştirdiler. Alıp götürdüler. Günlerce yol aldılar. Aylar sonra, ala sata, kona göçe Kandehar'a geldiler. Kervan konakladı kentin yakınında. Mallar satışa çıkarıldı. Alan satan geldi. Kumaşları seçti seçti aldı. Bu sırada, Çeşminaz Sultan, Cefakâr'ı gördü. Acaba yanılıyor muyum, diye düşündü. Bu sırada Cefakâr da şöyle diyordu: «burası Çeşminaz Sultan'ın ülkesi, acaba beni anar mı, hatırlar mı?» diyerek aldı sazı eline, dertli dertli vurdu ince teline:

Günler oldu görmez oldu gözlerim
Gördüğüm yeşiller, allar n'icoldu?
Yaradana erişmez mi sözlerim?
Gördüğüm bülbüller, güller n'icoldu?

Dağlar gibi duman aldı başımı
Kayıp ettim yarenimi eşimi
Zehirledim ekmeğimi aşımı
Kurtuluşa giden yollar n'icoldu?

Bana görünürdü karşıki dağlar
Şimdi görünmüyor sümbüllü bağlar
Dostlarım duyarsa derdime ağlar
Benim söyleştiğim diller n'icoldu?

Cefakâr'ım ne müşküldür hallarım
Yiğit idim bükülmezdi kollarım
Kapandı mı dolaştığım illerim
Ne yana gideyim, yollar n'icoldu?

Düşmez kalkmaz kimdi? Hangi insanın sıkıntısı, derdi yoktu? Cefakâr da böyleydi. Sözün bitiminde Cefakâr adını duyan Çeşminaz hemen yaklaştı:

— Aman kardeşim Cefakâr! Beni haramilerden kurtaran sen misin? Diyerek sarıldı. Kervancıdan satın aldı ağırınca altınla. Çeşminaz Sultan her bir şeyi babasına anlattı. Kandehar Beyi kalkıp Cefakâr'ın gözlerinden öptü. Yıkattı, hamamlattı, giyindirdi, yaralarını sardı, sarmaladı. Cefakâr iyileşti, eski günlerine kavuştu.

Cefakâr Bey üzüntüsünü, sıkıntısını belli etmeden aylarca yedi içti, söyledi. Herkes eğlenyiordu. İlle Cefakâr günden güne sıkılıyordu. Yapacağı, edeceği işler vardı. Böyle bir sıkıntı içindeyken Çeşminaz yakaladı:

— Cefakâr kardeş, nedir sıkıntın, derdin? Seni üzen bir şey mi oldu? dedi.

Cefakâr:

— Beni buraya getiren, bu olaylara sokan çok şey var. Beni ilden ile gezdiren, dilden dile düşüren biri var. Ne adını bilirim, ne kendini? Hangi ülkede olduğunu bilmem. İşte böyle bir sevgilinin, böyle bir yavuklunun ardında gezerim, dedi.

Cefakâr burada sevgilisini öyle anlattı, öyle dile getirir ki, Çeşminaz hemen tanıdı:

— Cefakâr bu anlattığın kız, benim dayımın kızıdır. Daymı Kişmir ülkesinde hanlık yapar. Benim doğduğum gün dayım Kandehar'a gelmiş, «benim kızımın adı Mihrinaz, bu kızın adı da Çeşminaz olsun» demiş...

— Peki ne yapacağız bu işi, dedi Cefakâr.

— Sen işi bana bırak, dedi Çeşminaz.

Sözü uzatmayalım. Kahdehar Hanı, ileri gelenler, Çeşminaz Sultan, at bindiler. Cefakar'ı da yanlarına alırlar, aylar sonra Kişmir'e geldiler. Yemek, içmek, eğlenmek... Sözü açtılar. Çeşminaz Sultan herşeyi açıkça söyledi.

— Cefakâr bana böyle yardımlarda bulunmuş, Mihrinaz'ın âşıkıdır. Yiğittir, şudur, budur, dedi.

Kişmir hanı:

— Güzel söylersin yavrum, iyi dersin, bakalım ki Mihrinaz Sultan da Cefakâr'ı sevecek mi, beğenecek mi? Onu da bir anlayalım, dedi.

Mihrinaz Sultan o günlerde bir düş görmüştü. Bir yiğidin geleceğini, isteneceğini, bu yiğidin adının da Cefakâr olacağını görmüştü düşünde. Bu sırada söylediler, dediler ki «Mihrinaz seni böyle böyle biri ister» dediler. Mihrinaz Sultan düşünü bir daha yaşadı, gerçek olduğunu anladı. Gene de yiğidi istedi. Görüşmek istediğini iletti babasına. Babası çok memnun oldu. Çeşminaz Sultan aldı Cefakâr'ı, götürdü Has bahçeye. Mihrinaz bekliyordu. Yıllardır arkasında koştuğu, gönlündeki tutkuyu ateşleyen güzeli görür görmez başından duman kalktı Cefakâr'ın. Aldı sazı eline, görelim ne dedi Mihrizan'a:

Karşıda görünen seher yıldızı
Benim hayatımın dermanı budur
Ya melek, ya gılman, ya huri kızı
Bilmişim cennetin gılmanı budur.

Elmas cevahir mi göğsünün bağı
Sandım ki terlemiş gülden yanağı
Alev alev yanar pembe dudağı
Bütün has bahçenin gülşanı budur.

Elâdır gözleri kaşlar karalı
Sorun şu güzele bakın nereli
Hangi ülkelerin gelmiş, maralı
Ölümün yazılmış fermanı budur

Cefakâr bağrımda çekerim sızı
Ondördünde aydır, seher yıldızı
Sandım ki yaylada bir körpe kuzu
Yüksek yaylaların dumanı budur.

Mihrinaz dayanamadı. Sevincinden ağladı. Alıp içeri götürdüler. Durum açıklandı, düğünler kuruldu. O sıralarda Mihrinaz'ın babası Dilşat Bey öldü. Araya kırk günlük yas girdi. Dilşat Bey'in büyük oğlu tahta geçti.

Kırk günlük yas bitti. Mihrinaz düğünün sonunu beklerdi. İlle beklenen olmadı. Üç kardeş birlik oldular, Mihrinaz'ın Cefakâr'a verilmesini yasakladılar. Düğün için gelen bütün beyleri, hanları attılar içeri. Elçidir, vezirdir, bağlandı atıldı içeri...

Cefakâr burada aldı sazı eline, bakalım bitmeyen, tükenmeyen çile üstüne ne söyledi:

Yıllar geçti hasret ile ağlarım
Daha tükenmedi çilem Yaradan!
Sitem ile geçti gençlik çağlarım
Dertlerim geliyor bile Yaradan!

Başım dağlar gibi düştü dumana
Genç yaşımda düştüm aha amana
Dost deyip de attı bizi zindana
Hasret kaldım gene güle Yaradan!

Neden tükenmedi bilmem bu acı
Artık bu yaramın olmaz ilacı
Elimden aldılar taht ile tacı
Göz yaşım döndürdün sele Yaradan!

Cefakâr'ım sevdalıyım sesliyim
Yıllar geçti karalıyım yaslıyım
Gence Hanı İzzet Han'ın nesliyim
Günlerimiz geçti böle Yaradan!

Zindan'ın bütün görevlileri dinlemişti bu sözleri. Zindanın başında kim vardı dersiniz? Cefakâr'ın yenip, haramilikten alıp, bağışladığı Harami Tutak. Tutak «Cefakâr» adını duyunca, «Benim canımı bağışladı, eğer bende yiğitlik varsa Cefakâr'ı da ben kurtarırım» dedi. Gece yarılandı. Zindancıbaşı'lık görevine getirilmiş olan Tutak Cefakâr'ı çağırdı:

— Cefakâr, ben kimim, beni tanıdın mı, dedi.

— Hayır, tanımadım, dedi Cefakâr.

— Cefakâr, ben senin kurtardığın, canımı bağışladığın Harami Tutak. Benim canımı bağışlarken üç isteğin vardı, birisi de haramiliği, soyguncu bırakmamdı. Artık bıraktım, o gün bugün bu zindanda görevliyim, dedi.

Bunlar tanıştılar, sarıdılar.

Cefakâr kuşkuluydu. Belki benden öc alır, diyordu içinden. Tutak öyle düşünmüyordu. Tutak cefakâr'a büyük yakınlık gösterdi. Düşündüler, taşındılar, Tutak dedi ki:

— Cefakâr, biz buradan ikimiz hemen kaçacağız. Hint Padişahına gidip halimizi anlatacağız. Bakalım, belki yardımı olacak, dedi.

Kaçtılar. Dağlardan, derelerden aştılar. Aylar, yıllar boyu yürüdüler. Günün birinde Hint ülkesine geldiler. Hint padişahlığının sarayı uzakta bir yerdeydi. Sultan Ali Şah'ın kızı hastaydı. Sıraca denen bir hastalığa yakalanmıştı. Durumu, ortamı öğrenmek için gün geçirip, çalıp çağırıyorlardı. Bir gece Cefakâr düş gördü. Sultan Ali Şah'ın kızının derdinin

dermanını öğrendi. Kalktı, birlikte otları, kökleri topladılar. İlaç, derman yaptılar. Saraya baş vurup, kızı iyileştirdiler. Yedi gün sonra Sultan Bedriye ayağa kalktı, eski mutlu günlerine erdi. Cefakâr ile Tutak'ın büyük yardımlarının bir karşılığı olmalıydı. Sultan sordu Cefakâr'a, Cefakâr da aldı sazı eline, görelim ne dedi, ne istedi:

Küçük yaşta yana yana ağlarım
Düşmüşüm tükenmez nare Sultanım.
Viran oldu, bahçelerim, bağlarım
Her zaman gördüğüm kare sultanım.

Zalim emmim verdi, ölüm fermanı
Aktı didelerim, durmadan kanı
Asla bulunamaz gönlüm dermanı
Her tarafım yara bere Sultanım.

Aşabilmem yüce dağın karını
Çekebilmem ayrılığın zarını
Gence Hanı İzzet Han'ın torunu
Kavuşmak isterim yare, Sultanım.

Kişmir Beyi sevdiğimi aldılar
Cefakârım beni yere çaldılar
Benim için türlü tuzak kurdular
İsterim bu derde çare, Sultanım.

Bu türküleri, sazı, sözü bütün tutuklular dinliyordu. Dinleyenlerin arasında Cefakâr'ın babası Şemsettin Salih de vardı. Dinledikçe kendini yerden yere vurdu, ağladı. Tutup getirdiler Sultan'ın önüne. Sultan sordu:

Şemsettin Salih:

— Sultanım, bu gördüğün benim oğlumdur. Beşikte bıraktım. Ben buraya geldiğim zaman kolu kolçaklı yiğittim. Şimdi ak saçlı, beli bükük birisi oldum, dedi. Ağladı, oğluna sarıldı. Durumu bir bir anlattılar Sultan'a. Sözün arkasını, özünü, aslını Ceafkâr dile getirdi. Aldı sazı eline, bakalım ne dedi:

Bana neler yaptı Sail emice
Sana ne diyeyim halimi baba.
Ne gündüzüm gündüz ne gecem gece
Gurbete yolladı salımı baba.

Zapt eylemiş ülkeyinen hanamı
Döve döve yara ettim sinemi
Öldün diye gelin etmiş anamı
Sana ne anlatam zulümü baba.

Söylesem hikâyem sığmaz dillere
Bir yaşında düştüm gurbet ellere
Ninem aldı beni düştü yollara
Daha bitirmedim yolumu baba.

Ninem hasretinle yanmış dolanmış
Sular gibi coşa gelmiş bulanmış
Benim için kapı kapı dilenmiş
Yadlara açmışım elimi baba!

Cefakâr'ım çok akıttım yaşımı
Öldürtmeye verdi benim başımı
Şimdi aramaya geldim eşimi
Buraya uğrattı selimi baba!

Cefakâr her şeyi açıkça anlatmıştı. Bunun üstüne bütün suçlar bağışlandı. Bütün tutuklular bırakıl-

dı. Yedirildi, içirildi, salındı hepsi. Bir elçi yollandı Kişmir'e. «Cefakâr'ın eşi, sevgilisi Mihrinaz Sultan hemen verilmezse Kişmir ülkesinde taş üstünde taş bırakmam» diye yazıldı.

Cefakâr bu mektupla birlik düştü Kişmir yollarına. At ayağı külüng olur, âşık dili yürük olur. Kişmir Hanına mektup verildi. Gence'den gelen bütün ileri gelenler salındı. Düğün tutuldu. Mihrinaz Sultan'la Cefakâr murada erdiler. Kırk gün sonra da çekilip Kandehar'a vardılar. Kandehar'ın bütün ileri gelenleri, Şemsettin Salih, Harami Tutak, hep birlikteydiler. Günlerce burada kaldılar. Tutak'la Çezminaş Sultan'ın arasında büyük bir yakınlık doğdu. Cefakâr, Kandehar Hanının katına vardı:

— Ey sultanım, bilirsiniz ki çok seven şaşkındır. Tutak, Çeşminaz Sultanı kaçırdı, yıllarca sana acı çektirdi. Benim bacım oldu sonunda. Ben bacımı bu aşkın uğruna Tutak'a isterim, dedi...

Kandehar'da ikinci bir düğün tutuldu. Tutak da murada erdi.

Günler sonra ikinci yolculuğa hazırlık başladı. Büyük bir kervan Gence'ye yaklaştı. Şemsettin Salih, Cefakâr, Tutak, büyük bir savaşçı ordu... Gence içine bir kaç atlı sürdüler. Atlılar bağırdı, duyurdu.

«Ey Gence halkı, bu tahtın, tacın gerçek sahibi gelmiştir. Sail Beyi tutuyorsanız saraya gidin, eğer Şemsettin Salih Beyi tutuyorsanız işte çadırlarımız, bayrağımız» diye bağırdılar. Sail Bey sonunun geldiğini anladı. Halk bezmişti ondan. Bütün Gence boşaldı. Sail Bey ve yakınları yakalandı, suçlarını çektiler. Tahta Cefakâr geçti. Gence eski mutlu günlerine kavuştu...

———— o ————

BEDRİ SİNAN İLE MAHPERİ

BEDRİ SİNAN İLE MAHPERİ

Çağın o döneminde, Selçuk Sultanlığı sırasında Dönmez adında biri Oltu kalasında, oğlu Maksut Bey de Bardız kalasında bey idi. Pasinler'in yarısını elinde tutmaktaydı.

Maksut Bey, babasından da güçlüydü. Soğanlı Dağlarının başına bir saray yaptırmıştı. Gelen geçen, kervan, yolcu saraya uğrar, yer, içer, yatar, kalkardı. Adı ünü yayılmıştı dört bir yana Maksut Bey'in. Çünkü büyük yolların hepsi Soğanlı'dan geçerdi.

Maksut Bey'in, eli - elliği, yolu yordamı, tüzesi, düzeni vardı. Kafkas ellerini denizlere bağlayan yol buralardan geçerdi. Gelen geçen kervanlar, pac verir, haraç verir giderdi. Pacın, haracın karşılığı olarak Maksut Beyin kolunun altında, elliğinde yolculuk yapanlara kimse dokunamazdı.

Maksut Bey'e çağdaş olan Kontaz Bey vardı. Kağızman kalasında otururdu. Kontaz Bey elliği, hayvancılık yapardı. Kağızman dağları Kontaz Bey'eyetmezdi. Baharlık, yazlık olarak Maksut Bey'den Soğanlı Dağları'nı alırdı. Karşılığı olarak koyun, kuzu verirdi. Bahar gelir gelmez devesini, göçünü, kervanını çeker konardı dağlara. Bin çadır açardı. Yazlar, baharlar; şadlık, şamanlıkla geçerdi. Güz gelince çe-

kerdi varını, varlığını, dönerdi Kağızman kalasına...

Kontaz Bey'in çocuğu yoktu. Hiçbir eksiği yoktu ya, çocuksuzluk belini bükerdi. Hele Soğanlı da, Maksut Bey, Kontaz Bey'i çadırına çağırır, yedirir içirirken Maksut Bey'in oğullarını görmez miydi, kırılırdı beli. Kontaz Bey belli etmezdi ya kırıktı bir yanı. Oğul dediğin umut, oğul dediğin kala, oğul dediğin ocak... Ne yapsın Kontaz Bey?

Kontaz Beyin oğlu, çocuğu olmaz mıydı, olurdu. Olurdu olmasına ya, yaşamazdı. Kontaz Bey'in hanımı, Revan Beyleri'nin kızı Benli Perişan adında biriydi. Kontaz, karısını çok severdi. Benli Perişan güzeldi, becerikliydi... Eşi benzeri yoktu. Yıllardır bir yastığa baş korlardı. Üstüne evlenmeyi istemiyordu, kıyamıyordu karısına Kontaz Bey. Revan Beylerinden de korkuyordu. Yarın duyacak Revan Beyleri, belki de bir kötülük yapacaklardı.

Beklenmedik bir sırada Benli Perişan gebe kaldı. Gün, ay bitti, Benli Perişan doğumunu yaptı. Kontaz Bey'e uçurdular salığı, «Beyim, gözün aydın, bir oğlun oldu» dediler. Kontaz Bey, «çok yaşasa yedi gün, on gün... Ne gelir elden? Öbürleri nasıl gittiyse, öldüyse yaşamadıysa, bu da ölecek, bu da gidecek...» diye ağladı, gözleri doldu. Ad koymadı. Nasıl olsa öleceği için, dertlendiği adlara yeni bir ad eklemedi.

Bir gün,üç gün, on gün, bir ay, üç ay geçti. Çocuk ölmedi. Elliğin ileri gelenleri, ağaları, beyleri toplandılar, Kontaz Beyi kutladılar. Ünlü bilgin Danyal Hoca başlarındaydı. Geldiler Kontaz Bey'e, dediler ki:

— Eh beyim, Tanrının yardımıyla bu oğlun yaşayacak. Artık adını koymak gerek.

Kontaz Bey şölenler, yemekler verdi, koç, koyun,

dana, deve doğrattı. Yendi, içildi. Sıra ad koymaya geldi. Kimi şu dedi, kimi bu dedi. Danyal Hoca:

— Oğlanın adı Bedri'dir, Bedri Bey olsun, dedi.

Bugün bugündür, yarın yarındır. Böyle derler. Söze konu olan çocuk tez büyürmüş. Bedri Bey erişti yedi yaşına, ayak bastı. Kontaz Bey çocuğunu okutmak istiyordu. Hemen Danyal Hocayı çağırdı:

— Ey benim bütün varımı borçlu olduğum Hocam Danyal, şimdi senin ellerine biricik yavrumu, iki gözüm, ışığım oğlumu bırakıyorum. Bedri Bey'i okutacaksın.

— Hay hay efendim. Gözümden iste, dedi Danyal Hoca.

— Sultanım benim dileğim Bedri Bey'e arkadaş olacak bir çocuk alacaksın. Sekiz - on yaşlarında olacak bu. Kimi kimsesi olmayacak bu çocuğun. Getirip bana vereceksin ikisini de. Birinin bir arsızlığı, yaramazlığı olursa boynum kılıcının altında olsun, dedi.

Kontaz Bey hemen Kars kalasına gitti. Orada köleler alınır satılırdı. Bir çocuk satın aldı, atının terkisine attı... Kağızman kalasına gelip indi. Köle çocuğun adını koydular Karahan. Danyal Hoca başladı çocukları okutmaya...

Bedri Bey çok akıllıydı. Belleği genişti, güçlüydü. Karahan'ın iki aya bellediğini Bedri Bey onbeş güne belliyordu. Gün geldi bu çocuklar on üç - on dört yaşına erdiler. Danyal Hoca çocukları aldı çıktı Kontaz beyin katına...

— Ey benim görklü sultanım, sizin oğlunuza artık öğreteceğim hiçbir şey kalmadı. Bundan böyle beni geride bırakmıştır, dedi.

Kontaz Bey kalktı, Danyal hocanın önünde eğildi. Altınlara boğdu Hocayı. Uğurladı. Şimdi oğluna at binme, kılıç kuşanma, ok atma, düşmana karşı koyma, savunma öğretilmeliydi. Oğlu, yarın kendi yerini alacaktı. Bunun için hazırlığa başladı. Elliğin içinden yiğitler sesledi. Kılıç kuşanmasını, iyi at binmesini, iyi ok atmasını bilenleri topladı:

— Ey benim kolum kanadım yiğitlerim! Sizin giyecek, yiyecek herşeyiniz beyinizin boynunadır. Benim iki oğlum var, Karahan'ı da oğul edindim sayın. Bunları size vereceğim, ok atmayı, kılıç kuşanmayı, yiğitliği, savaşı, kahramanlığı öğreteceksiniz, dedi.

Yiğitler iki çocuğu aldı. Atlara bindiler, çıktılar Soğanlı dağlarına. At sürdüler, ok attılar. Çok sürmedi Bedri Bey'le Karahan yetiştiler. Kontaz Bey'in önünde sınava çekildiler. Başarıyla bitti bu işler. Bedri Bey oldu yiğitlerin başı. O dağ senin, bu dağ benim. Av peşinde, at sırtında gün batar, aylar biter oldu.

Günlerden bir gün Bedri Beyle arkadaşları avlanırken kulağına sesler geldi. «...Ey Bedri Bey, ne gezersin boşuna? Senin avın, şu dağın yamacına yaslanan yeşillik içindedir...»

Bedri Bey bu sesleri dinledi, atını sürdü. Epey yol aldı. Atının tüy başına teri parladı. Gitti gitti, baktı ki, yamaçta bir saray, ayvandan çiçekler, yeşiller iniyor yerlere. Yeşilliklerin arasında kırmızı yanaklı, kara saçlı, boylu-boslu bir kız! Görenin beli kırılır! Bedri Bey bakarken, karşısına yaşlı, sakallı pir çıktı:

— Ey oğul, atını terletmişsin. Nereye böyle?

— Baba, şu ayvana baksana. Şu sarayın ayvanındaki huri midir, insan mıdır? Benim aklımı başımdan aldı, ona giderim.

Pir arkaya döndü, ayvandaki kıza baktı:

— Oğul, o gördüğün Selçuklu Maksut Beyin kızıdır. Adı Perize'dir. Bu saraylar Maksut Beyindir. Kız da senin yavuklundur, dedi.

Bedri Bey atını sürdü ki sarayın yanına gide; atının gemini çarptı... Kendine geldi. Ne saray, ne kız, ne de pir vardı. Perişan geldi arkadaşlarının yanına. Üzüntülü, yıkık döndüler Kağızman kalasına!

Karanlıktı. Bedri Bey'in yıkık durumu arkadaşlarını korkuttu. Ses etmediler. Bedri Bey yattı. Uyuyamadı. Döndü durdu yatakta.

Ertesi gün oldu. Kontaz Bey her gün oğluyla sofrada birlik olurdu. O sabah bekledi, oğlu kalkmadı. Kontaz Beyin sırtından ter indi. Sıkıntıdan patlayacak duruma geldi. «Acaba ne ola oğluma, niye kalkmaya? Büyü mü yaptılar, bir şey mi yaptılar oğluma?» diye titriyordu. Korkusundan da kimseye birşey soramıyordu. Belki kötü bir karşılık gelir diye. Kalktı kendisi, oğlunun odasına girdi. Baktı ki oğlu uyuyor. Bedri Bey, uzun süre uyumamış, sabaha karşı dalıp gitmişti. Kontaz Bey ne kadar uğraştıysa oğlunu uyartamadı. Hemen Benli Perişan'ın yanına koştu:

— Hele gel, oğlumuza ağu vermiş olacaklar, uyanmaz benim iki gözüm ses vermez benim kolumkanadım, dedi ağladı.

Benli Perişan saçını başını yolarak oğlunun odasına koştu. Duyuldu kötü olay. Bilginler, hocalar toplandı. Kimse Bedri Bey'i uyandırmadı.

Öğle üstü Bedri Bey kendi kendine uyandı. Başındaki kalabalığı görünce çok utandı, çok üzüldü. Babasının anasının, hocasının ellerinden öptü:

— Yorgundum, çok at binmiştim. O yüzden uyanamadım, dedi.

Kalabalık çekildi. Bedri Bey giyindi. Düşüncesi, varlığı hep Perize'ydi. Gönlünde bir hoşluk vardı. Dünyaya kopmaz bağlarla bağlanmıştı. Geçirdiği günü, geceyi bir daha bir daha yaşıyordu. İçeriye Karaahn girdi. Karahan arkadaşıydı, köleydi ya, Bedri Bey onu kardeş bilirdi. Karahan, Bedri Bey'i, pek severdi, canını yoluna verirdi. Dedi ki:

— Canım sana kurban olsun Bedri Bey, sende ne var, böyle benzin soluk, uçuk... Ne oldu sana?

— Sorma Karahan kardeş. Sorma artık .Bundan böyle benim yazım karadır, dedi, aldı sazı eline:

Hatırıma düştü dilber
Aşkı çeker zara beni
O gül benzim oldu gazel
Yar düşürdü nara beni

Âşık ah çeker yârına
Koymaz bugünü yarına
Varsam yarımın yanına
Yar kolları sara beni.

Hayalimde Mah Perize
Canım feda olsun size
Babam duysa etse rıza
Gönderseler yâra beni.

Söyle Bedri Han Sinan'ım,
Nerde görünmez cananım
Yeri göğü yaradanım
Etme bahtı kara beni.

Bedri sözünü bitirdi. Karahan bir kahve içirdi. Giyindirdi, gezdirdi. O günü geçirdiler sıkıntılar için-

de... Akşam oldu. Sinan yattı. Düşünde Pir'i gördü. Pir dedi ki:

«Oğlum bundan sonra senin adın Bedri Sinan, gördüğün kızın adı da Mahperi'dir. Perize adını kaldır, unut artık. Sen o kızı alacaksın, yalnız çok güçlükler çekeceksin...»

Karahan'ın kolunda gezinirken bunları düşünüyordu Bedri Sinan. Yellerden kokusu, sulardan gülüşü, kuşlardan cıvıltısı geliyordu Mahperi'nin. Dağ, taş, ova, bayır hep Mahperi'nin türküsüyle doluydu. Bedri Bey bunlarla ezilirken, babası da oğlunun üzüntüsüne kapılıp yıkılıyordu. Kontaz Bey bilen, anlayan, okuyan, üfleyen kim varsa topladı saraya. Baktırdı. Kimse Bedri Bey'in derdinden bilemedi, bilmedi. Benli Perişan da artık iyice perişan olmuştu, Kontaz Bey de.

Bedri Sinan:

— Karahan kardeş, atlarımızı çek, binelim, şu Kumrular tepesine çıkalım, hem gönül eğleyelim, hem avlanalım. Sağa sola da bir göz atalım, belki açılırız, dedi.

Atlara binip çıktılar. Yorucu, terletici yolculuk yaptılar. Çıktılar Kumru tepelerin ağaçlı, dumanlı başına. O yana bu yana baktı Bedri Sinan. Yavaş yavaş duman aralandı. Sevgilisi Mahperi'nin sarayı görünür gibiydi. İçlendi ağladı... Elinde sazı vardı. Tele dokundu:

Karşıdan görünen sıra tepeler
Nazlı yar sizlerde gezer de gider
Yanağına değen elmas küpeler
Tarar yâr zülfünü düzer de gider

Boz bulanık Hünkâr Dağı selleri
Başımda esiyor yarin yelleri
Yıkılsın, yok olsun sevda elleri
Benim gençliğimi ezer de gider

Bilirim bu yara gider derine
Bülbülün gül için ahu zarına
Derdi olan derdin döker yarına
Bir bir defterine yazar da gider

Aşık olan ağlar ağlar gülemez
Çağırsam yarimi bana gelemez
Koyun olsam kuzularım melemez
Yapılmış yuvamı bozar da gider

Bedri Sinan döker kanlı yaşları
Ah eder dolanır dağı taşları
Bu aşkın söner mi hiç ataşları
Dünyada sağalmaz mezarda gider. (1).

Bedri Sinan bunları söyleyip ağladı.

Karahan:

— Yapma Bedri Sinan, her şeyin bir yolu vardır. Ararsak buluruz, diye yalvarıyordu.

Dert varsa, dermanı da vardır. Bunu Bedri Sinan biliyordu ya, âşık olduğunu babasına nasıl duyurdu? Üstelik babası sıradan biri değildi. Kağızman Kala'sının beyiydi. Ha diyende bin deve kestiren, hu diyende bin tulum şarap içirten beydi. Kontaz Bey'in oğlu bir kıza kapılmış denirse babası için ölüm sayılırdı. Bu yüzden derdine derman düşünmüyordu.

---

(1) Sağalmak : İyileşmek.

Kontaz Bey eli kolu bağlı duracak değildir. Oğlunun sıkıntısını anlamak için yollar arıyordu. Ellik içinde gözü pek, becerikli bir yiğit vardı. Adı Kahraman'dı. Kontaz çağırdı Kahraman'ı:

— Yavrum, Kahraman'ım, dedi, sen benim oğlumun tasasını öğrenirsen, bana yardım edersen, seni bin atlıma baş edeceğim. Bundan sonra kolbaşı olacaksın, dedi.

Kahraman, el etek öptü. Üstesinden geleceğini söyledi, çıktı. Hemen arkadaşlarını topladı. Kırk atlı oldular. Dedi ki:

— Arkadaşlar, yarın Hünkâr Pınarı'na gideceğiz. Herkes beceriğini, gücünü gösterecek. At binen, kılıç kuşanan, gürz kullanan, kılıç sallayan, güreşen... Kimin ne yeteneği varsa gösterecek...

Bu sırada Bedri Bey de Karahan'la gezmekten dönmüştü. Hemen Bedri Bey'e vardı Kahraman:

— Ey Bedri Bey! Beyimiz oğlu Bedri Bey... Yarın erken bütün arkadaşlar Hünkâr Pınarı'na gidiyoruz. Kendi aramızda yarışacağız, herkes kendi yeteneğini, bileğinin gücünü, ok atışını, at binişini gösterecek. Aramızda sen olmazsan tadı yoktur. Bize katılmanı, beylik etmeni isteriz, dedi.

Bedri Bey eğlenmek, gönlünü gezdirmek için can atıyordu. İple çekiyordu böyle avuntuları.

O gece herkes yattı uyudu. Uyumayan kim vardı? Mahperi'nin aşkıyla yanan Bedri, bin atlıya baş olmak için can atan Kahraman! Kahraman; «eğer bin atlıya baş olursam, benim için artık ölüm yok» diye seviniyordu.

Gün doğdu. Bindiler atlara. Yıldırım gibi varmışlardı Hünkâr Pınarı'na. Atlardan indiler. Atından inen kol-boyun olmuş, konuşmaya, eğlenmeye başlamıştı. Kimse Bedri Bey'in durumuyla ilgilenme-

mişti. Bedri bir köşede kalmıştı... Bedri Bey, bir arkadaşlarına baktı, bir dumanlı dağlara baktı, aldı sazı eline, vurdu yanık teline:

Hep çiçekler renk renk olmuş düzülür
Bülbül güle, gül bülbüle kavuşur
Yardan ayrı düşen yiğit üzülür
Kim bilir hangi yıla kavuşur.

Yarın hasireti kâr etti cana
Koydum bedenimi aşka nişana
Kemer belde, inci düzmüş gerdana
Bel kemere, kemer bele kavuşur.

Nideyim devleti, vefasız varı
Arayıp bulmazsam ben nazlı yarı
Sinan yolcu birgün tutar yolları
Yâr yârine böle böle kavuşur (1).

Âşığın derdini kim bilir, âşığın derdinden kim anlar? Ancak ki kendisi bilir. Âşığın göz yaşı yarasının dermanıdır. Bu sözler söyleyince Karahan Bedri'nin ya âşık olduğunu, ya da bir güzele vurgun olduğunu sezinlemişti. Karahan, büyük bir korku içindeydi. «Eğer Kahraman, Bedri'nin bir kız sevdiğini âşık olduğunu anlarsa, gider Kontaz Bey'e söylerse!.. Bedri'nin, kardeşimin derdini sezdirmeyeyim» diye düşündü. Hemen Kahraman'a yanaştı:

— Kahraman, dedi, Bedri' uydurmalar söylüyor. Aldırma sen. Bunu artık söyletmesek iyi olur. Başımızı derde sokmayalım, dedi.

(1) Böle böle: böyle böyle

Kahraman, Bedri'nin derdini anlayacak biri değildi. Kalktı, Bedri'nin yanına geldi:

— Bedri, ben böyle şeyden anlamam. Çiçek böyle açılmış, yiğit üzülmüş... Keklikmiş, kuşmuş, bülbülmüş... Bunları bırak. Eğer sözün, sohbetin varsa dinleyelim. Yoksa kes, dedi.

Bedri:

— Eyvah, Kahraman kardeş... Sen benim derdimden anlamazsın. Belki dilimle sana anlatamam. Sazımın teline kulak ver, dedi, aldı sazı:

Âşığısam düşem gidem yollara
Bülbülsem hasret kalam güllere
Ben sırrımı, nasıl diyem ellere
Pirim, dedi, deme yada Kahraman!

Hekimsen al ilacın sar beni
Cellatısan çek kılıcın vur beni...
Ne ben yarı gördüm ne de yar beni
İkimizde kaldık cüda, Kahraman!

Sinan'ım bağrıma düştü bir sızı,
Alnıma yazılmış bu kara yazı
Sevdiğim ya huri, ya melek kızı
Geldi kulağıma sada, Kahraman!

Bedri bu sözleri söyledi. Sazını göğsüne yasladı. Kahraman gene anlamadı.

— Yahu Bedri delirmiş. Öyle ya, huri, melek yer yüzünde olur mu? Onlar cennette olurlar, diye söylendi.

Bu arada at yarışı, cirit, ok atma, güreş... Eğlencenin sınırı yoktu. Akgün batmak, karanlık basmak üzereydi. At bindiler, koyuldular yola. Atlar şah-

lanıyor, yelelerinden su damlıyordu. Yiğitlerin alnından ter sızıyordu. Geldi Soğanlı yazlıklarındaki Kontaz Bey'in çadırlarına indiler. Kahraman herşeyi anlamış gibi hemen gitti Kontaz Beye:

— Beyim gözün aydın olsun, öğrendim, dedi.

Kontaz Bey sevindi:

— Neymiş oğlum, hele söyle.

— Senin oğlun delirmiştir, dedi.

Karahan, Kahraman'ın bir kötü iş çevireceğini bildiğinden çadıra gelmiş konuşmayı dinlemişti. Kahraman böyle deyince ileri atıldı:

— Benim bey Babam, Bedri kardeşimin yüce dağı, dedi, Bedri âşıktır! Bade içmiştir, bir güzele vurgundur, tutkundur, deyince Kontaz Bey önce bir güldü, çadırın direği sarsıldı kahkahadan. Sonra bulut bulut ağladı.

Karahan şaşırdı:

— Baba, önce güldün, sonra ağladın. Bunun sebebi ne?

— Yavrum, ben âşıkları severim. O yüzden güldüm, sevindim. Ağladım, benim bir tek oğlum var, umudum, iki gözüm! Dalım budağım, yaylam, dağım, kolum kanadım o! Kerem gibi, Ferhat gibi bir kızın arkasına düşer giderse benim halim nic'olur? Bunun için ağladım yavrum Karahan, dedi.

Kahraman da Karahan da çıkıp gittiler. Kontaz Bey ağlıyarak kaldı çadırda. Çok geçmeden Benli Perişan girdi çadıra:

— Öğrendin mi bey, Kahraman geldi konuştun, Bedri'nin derdi nedir?

— Hanım, öğrendim. Bilmiyorum ki önüm nereye döneyim? Karahan diyor ki oğlun âşıktır, bir güzele vurgundur, pir elinden bâde içmiştir; Kahraman

diyor ki oğlun delirmiştir. Ben kaldım ortada, yanar ağlarım, dedi.

Benli Perişan güldü:

— Karahan bilgedir, okumuştur, bilir, anlar. Kahraman okuma yazma bilmez, ne anlar o? Söz karahan'ındır Bey, dedi.

— Peki hanım, senin dediğin gibi olsun. Yalnız biz de anlayalım. Âşık olduğunu, bade içtiğini biz de anlasak. Bana yardım et, dedi.

Benli Perişan:

— Beyim, benim babamın kapısına, konağına yüzlerce âşıklar dervişler, pehlivanlar gelirdi. Her türlü ünlü kişi gelirdi. Ben bunları birbir tanırım. Çağır Bedri'yi. Âşıklar yalan söylemez. Soralım, bakalım ne der?

Bedri'yi çağırdılar. Bedri geldi, babasının önünde el pençe durdu.

Kontaz Bey,

— Oğlum, Bedri'm... Yavrum. Şu aylardan beri beni üzdüğün yeter. Anan, ben, yakınımız, elliğimiz yıkılmakta senin için. Bana doğrusunu söyle, ne var sen de oğul, dedi.

Bedri Bey:

— Baba, izin ver! Sana dilim söylemez, telim söyler, deyince izin verdi babası. Bedri Sinan aldı sazı:

Ne diyeyim ahvalimden halimden
Dideler yaş ile giryandır baba!
Aşka düşen asla korkmaz ölümden
Bu canım yar için kurbandır baba!

Arzumanım kaldı huri kızında
Adı yerde değil göğün yüzünde
Üç ben buhağında, iki yüzünde (1)
Bunlar da cennetten nişandır baba!

Boyu gül ağacı daldan incedir
Saçları sırmalıdır, belden incedir
Dağlarda açılan taze goncadır
Huridir, melektir, gılmandır baba:

Ben sarraf değilem kıymet biçemem
Gizli sırlarımı asla açamam
Benden geçmeyenden ben de geçmem
Ahdi ikrar verdim, amandır baba!

Gözler humarlanmış sanki üzümdür
İncidir dişleri, düzüm düzümdür.
Mevla yazmışsa elbet bizimdir
Eğer elçi gitsen, gümandır baba!

Ben Sinan'ım çok çekerim ahu zar
Korkarım bu felek eder tarumar
O dünyada bu dünyada barabar
Bize yoldaş olan Süphândır baba!

Bedri bu sözleri söyleyip odasına çekildi. «Anlarsa da anlamazsa da bu yeter» dedi.

Kontaz Bey;

— Anladın mı? Ne var oğlumuzda, dedi. Benli Perişan'a.

Benli Perişan:

(1) Buhağ: Çene altının öpülecek yeri.

— Anlamaz olur muyum? Çocuk bade içmiş, âşık olmuş.

Kontaz;

— Onu az çok ben de anladım ya, kimin kızı, neyin nesi? Nerede? Bunları anlamadım, dedi.

— Bey, Bedri'nin şu sözü bana ip ucu verdi.

«Arzumanım kaldı huri kızında
Adı yerde değil göğün yüzünde
Üç ben buhağında, iki yüzünde
Bunlar da cennetten nişandır baba »

Kontaz Bey,

— Ey, bundan ne anlaşılır?

— Hayır öyle değil, ben duymuşum, derler ki Selçuklu Maksut Bey'in bir kızı varmış. Cennet nişanı taşırmış yüzünde. Adı da gökyüzünü bildirirmiş.

— Hanım çok doğru söyledin. Derler ki, iyi düşünce keramete cırtık attırır. (1) Öyle ya... Olur mu olur? Peki Hanım bunun aslını kim öğrenir? Öğrense öğrense Karahan öğrenir, dedi.

Karahan geldi. Ana, babanın durumunu süzdü, sevindi. Umut verici buldu. Kızgın değildi Kontaz Bey.

— Oğlum Karahan, dedi Kontaz Bey, eğer bana iyi bir yardım yapar başavurursan, seni bağışlıyacağım, artık köle değil, benim kolumun altındaki en gözde kimselerden biri olacaksın. İstersen istediğin yere gideceksin, dünyalığını da vereceğim... Bil!

Karahan geldi odasına. Karanlıkları ışıtanacak yazdı, bozdu, üç bölük bir türkü hazırladı. Tan atanda Bedri beyin odasından içeri girdi. Baktı ki Bedri Bey yorganı dizlerinin üstüne almış düşünceli dü-

(1) Cırtık attırmak: tepe taklak kovmak, alt etmek.

şünceli oturuyor. Âşıkta, elmasta, sevende korku olmaz derler. Karahan sazını aldı:

Senin ahvalını sormaya geldim,
Bana anlat bu efkârın Sinan Bey!
Uğruna canımı vermeye geldim,
Bende olam barabarın Sinan Bey!

Aldı Sinan Bey:

Bu derdim derindir olmaz netice
Sana ne anlatam halimi kölem!
Ne günüm gün benim, ne gecem gece
Gözüme aldırdım ölümü kölem!

Aldı Karahan:

Herkes sever ikranını tutanı
Gel ağlatma anan ile atanı.
Kimin kızı nerededir vatanı?
Bana anlat nazlı yarın Sinan Bey!...

Aldı Sinan Bey:

Benim sevdiğimin on dört çağıdır,
Taze domurcuktur, gül budağıdır.
Maksut Beyin kızı Hünkâr dağıdır
Mahperi bekliyor yolumu Kölem!

Aldı Karahan:

Karahan köleyim türlü renginen
Develeri başlık verek denginen
Vermezlerse kavgayınan cenginen
Eğer yetmezise varın, Sinan Bey.

Aldı Sinan Bey:

Ben Sinan'ım bakın, bahtı karama
Korkarım engeller girer arama!
Nazlı yarım eğer varsa harama
Genç yaşta bükecek belimi kölem!

Bedri Bey sazını bıraktı, bir yana koydu. Gözlerinden domur domur yaş geliyordu. Karahan, Bedri Sinan'ı susturmadan, oyalamadan çıktı. Kontaz Beyin katına vardı:

— Ey Beyim, Beyler Beyi! Oğlunun derdini öğrendim, her şey açık, seçik! Gözün aydın olsun, dedi.

— Nedir, kimdir oğlum, Karahan'ım söyle bana?

— Selçukların Maksut Beyin kızı Mahperi. Onun âşığıdır.

Kontaz Bey hemen Karahan'ın yıllarını saydı, emeklerini ölçtü, biçti, altını pulu dağarcına doldurdu. Büyüklerde zulum olur, yalan olmaz, berat fermanını da yazdı;

— Bu senin berat fermanın, bu da senin kolunun kanadının kıpırdaması için para, altın. Nerde olsa bununla geçinirsin Karahan, varol, sağol, bana büyük yardımlarda bulundun, dedi.

Karahan:

— Baba, Bey Baba, Han Baba, Bedri'nin de babasısın benim de. Fermanı yırt, parayı al. Ben kardeşim Bedri'yi sevgilisine kavuşturmadan, elini eline vermeden ne burdan giderim, ne de Bedri'yi bırakırım, dedi.

Kontaz Bey çok sevindi. Hemen fermanı yırttı. İkinci bir ferman yazdı, elliğin her yanına duyurdu

ki «Karahan, Bedri'nin kardeşidir, ona göre davrana herkes.»

Karahan da bu işe çok sevindi, elini öptü babasının, çıktı.

Selçuklu Maksut Bey, Bardız kalasının kartalıydı. Yiğitti. Koluna kimse yapışamazdı. Acımasız biri diye tanınmıştı. Kontaz Bey korkuyordu.

Kontaz Bey, Selçukluların kolunun altında sürdürüyordu beyliğini. İki yanlı korkusu vardı. Kontaz Bey bunları düşünüp taşınırken Benli Perişan açıldı:

— Ey Kontaz Bey, görmez misin bir tek oğlumuz eridi gitti. Daha ne duralım? Gidip kızı isteyelim, dedi.

Kontaz Bey, ya ölecekti, ya da oğlunun üzüntüsünü bitirecekti. Kırk atlı bindiler. Kontaz Bey başlarındaydı. Selçuk ülkesine ayak basınca öncü yolladı Maksut Bey'e:

«Maksut Beyimiz sağolsun, varolsun. Kontaz Bey, ayağının tozuna toprağına kurban olsun diye buyruk bekler»

Maksut Bey, at binerek karşıladı Kontaz Bey'i. Üç gün üç gece törenler, yemekler, döküldü, saçıldı. Öyle ağırlandı ki Kontaz Bey demen gitsin. Dördüncü gün oldu, Kontaz bey açıldı:

— Kulunuz köleniz olacak, bir tek umudum, bir tek oğlum vardır; Bedri Sinan. Kızınızı oğluma isterim, isterim ki senin yakının, kolun kanadın olam, dedi.

— Ey benim değerli beylerimden olan Kontaz! Ben Selçuk oğluyum, Selçuk beyiyim. Kapımıza gelen de beydir. Bizden yakınlık diler, dostluk diler. Atam, dedem kimsenin elini boş çevirmemiştir. Kızımı senin oğluna verdim, kutlu olsun, kopmaz kom-

şuluğumuza, bağımıza yardımcı olsun bu dünürlük, dedi.

Kalktı görüştüler, şadlık şamanlık ettiler, yediler içtiler. Ertesi sabah atları bindi Kontaz Beyler. Maksut Bey uğurlandı. Kırk atlı sürmekte olsun...

Aradan beşinci gün geçti, gelen giden yok. Bedri Bey kuşkulandı:

— Kalk Karahan Kardeş, Kalk! Benim gibi oğul olur mu? Bugün beş gündür anam atam gelmedi. Bu zalim Maksut Bey kestirdi de bir yere mi attı bunca kişiyi? Bir kız uğuruna anamı atamı ateşe mi sürdüm? Kalk bana yardım et, diye inledi.

Karahan kalktı, atları çektirdi, bindiler. Hünkar Dağı'nın başına çıktılar. Ne gelen vardı, ne giden. Dağların başı duman, pus! Bedri Sinan yar yolunu, ana ata yolunu gözledi de aldı sazı:

Çıkam bakam Hünkâr Dağı'nın yoluna,
Yolu sis bürümüş duman Allahım!
Sen yarattın yardım öyle kuluna
Umudum sendedir, güman Allahım!

Yetişin erenler bakın halime,
Beni kavuşturun lebi balıma,
İşim düştü muhanete, zalıma
Ona sen veresin iman Allahım!

Ben Sinan'ım yalvarırım pirime
Sığınırım adı binbir birine.
Gün be gün yaralar işler derine
Bana yardım eyle aman Allahım!

Aradan bir süre geçti. Bedri susmuştu çoktan. Birden karşı belden atlılar göründü. Sevindi. Baktı

umutla. Baktı ki ne baka, gelen babası anası, elliğin ileri gelenleri.

— Karahan, dedi, yanılmıyorsam bu gelenler babam, anam, yakınlarım. Çok sevinçliyim. Yalnız acaba gönülleri şad mı, damakları dad mı? Yoksa gönülleri yıkık yüzleri ekşi mi? Bunu bilmek isterdim. Dinle Karahan, sazımı sözümü dinle dedi, aldı sazı eline:

Karşıdan gelen atlılar
Bilmem damak dâd oldu mu?
Bey katında kıymatlıca
Gönlünüz rahad oldu mu?

Duman koparmış düzlere
Toprağı katmış tozlara
Bilmem ki köle bizlere
Yardan bir imdâd oldu mu?

Bülbül güle zarıncıdır.
Gül kırmızı turuncudur.
Sevda Sinan'ı incidir
Yar benimdi yâd oldu mu?

Atlılar yaklaşmıştı. Sinin tanınmak istemedi. ««Babam benim yol üstünde görürse ayıplar, der ki benim oğlum bir kız için yollara düşmüş, bunun dile gelmesini istemem Karahan kardeş» diye düşündü. Hemen atları bindi, savuştular, geldiler konağa indiler.

Çok geçmeden Kontaz Bey, yanındakiler de konağın önünde at başı çektiler. Karahan koştu, Kontaz Bey'in atının dizginini tuttu, özengisini öptü:

— Baba, bana uğurlu, kutlu bir salık ver, hemen söyle, dedi.

Kontaz Bey göğsünü gere gere konuştu:

— Oğlum Karahan'ım. Bedri'm için böyle olmana çok seviniyorum. Tanrıya bin şükür ki senin gibi bir kardeşi var Bedri'min. Bir kaç gün sonra gidip nişan takacağız, başlığımızı vereceğiz, şişliğimizi yiyip, kımız içeceğiz, dedi.

Uğurlu sevinçli salık yayıldı elliğe. Herkes sevindi. Bedri'nin yaştaşları, çağdaşları, yakınları, yiğitler toplandılar, yemek, içmek eğlence başladı Bedri'nin yanında. Sevincin sonu yok, sınırı yoktu. Tanrı kimseyi gülmeden, eğlenmeden geri koymasın. Herkes gülüp eğlenedursun, Bedri Sinan birden ağladı. Yiğitler;

— Ey Bedri Sinan, gün senin günün, şadlık şamanlık senin. Daha niye ağlarsın, dediler.

— Ey benim ciğer parçalarım, benim yiğitlerim, kardaşlarım, dostlarım, nasıl ağlamayım, pirim bana demişti ki, sen Mahperi'ne kavuşacaksın, yalnız çok zorluklar, acılar çekeceksin! Başıma bundan sonra kimbilir ne gelir, dedi sazı çınlattı:

Nere gitsem benim derdim beraber,
Sineme vuruldu sızı, yarenler!
Cümlenin sahibi hemderdi Hünkâr
Âşıklar ağlarmış, seldir yarenler!

Bülbül ah etse de diken yaralar
Bu aşk beni tike tike paralar
Korkarım gezdirir diyar ba diyar
Dolandırır bizi, yeldir, yarenler!

Pervaneden ateş olur, od olur
İkrar veren ikrarına bâd olur.
Dilim varmaz, nazlı yarım yâd olur
Araya girenler, eldir yarânlar!

Âşıkların neler gele başına
Felek ağu katma benim aşıma
Bedri Sinan düşsem yarın peşine
Sonu gelmez gider, yoldur yarenler...

— Etme Sinan, bizi ağlatma. Senin şadlığına, şenliğine gelmişiz. Bizi böyle alğatman doğru mu? dediler.

Arkadaşlarının sitemine, sözüne katlandı Bedri, sazı aldı, bastı bağrına; eğlendirdi, şenlendirdi onları, gönüllerini yaptı.

Bedri Sinan böylece yana yakıla günleri saysın, biz gelelim bir başka yöne, bir başka semte. Köroğlu kalasında Eşkiya Kasım adında biri yaşardı. Mahperi'nin adını duymuştu. Dilden dile, elden ele yayılan bu ada tutulmuştu. Kırk atlısı vardı, hepsi kanlı, kinli... Topladı bunları, dedi ki;

— Ben Maksut Beyin kızı Mahperi'nin aşıkıyım. Ya uğrunda canımı vereceğim, yada siz kardaşlarımın yardımıyla bu kızı alıp kaçıracağım. Maksut Bey'in konağında sarayında altınlar, varlıklar, elmaslar, yakutlar var. Onlar size, kız bana. Hazırlanın ki basalım konağı. Kıza söz kesilmiş, Kontaz Beyin oğlu Bedri Sinan denen birine nişan bile takılmış denir. Yarama derman sizdendir, diye yalvardı.

Arkadaşları Kanlı Kasım'dan korkarlardı. İsteristemez gideceklerdi. Bu dönüş ona acıdılar. Hem para altın yağmalamak, hem de Kanlı Kasım'ı sevgilisine kavuşturmak için at bindiler, bağırdılar;

— Hey bizim Kahraman Kasım'ımız. Bizim başımız senin yoluna kurban olsun. At bin ki gidelim, duracak gün değil... dediler.

At bindiler, yola düştüler. Maksut beyin çobanlarına rastladılar. Kanlı Kasım çobanı çağırdı:

— Hey, ulan Çoban, gel yanıma! Ben eşkiya Kanlı Kasım'ım! Git Maksut Bey'e söyle, de ki Eşkiya Kanlı Kasım kızını ister. Ya verir, ya da benimle savaşır. Yiğitlikten kaçış olmaz. Gelsin isterse... istemiyorsa kızını yollasın bana, dedi.

Çoban koştu. Geldi Maksut Bey'e söyledi. Maksut Bey, bir elin, bir elliğin, bir Selçuk'un beyi. Dişleri değirmen taşı gibi ses çıkardı kızgınlıktan. Onuruna yediremedi bu sözleri. Saçlarının gebe tavşan gibi sıçradığını anladı. Oğlu Ali Şakir'i çağırdı. Durumu anlattı. Maksut Bey yiğit, oğlu daha bir yiğitti. At bindi sürdüler. Geldi çıktılar Kanlı Kasım'ın yanına. Maksut Bey ileri atıldı:

— Bre şaşkın, benden kız istersin, savaş istersin, kavga istersin, işte geldim, dedi.

Kanlı Kasım'ın adamlarıyla Maksut Bey'in yiğitleri kapıştılar. Kelleler uçtu, kanlar aktı. Maksut Bey'in adamları dal kılıçtılar ya, baba-oğul ağır yaralar almışlardı. Kanlı Kasım'ın askerleri dağılmıştı. Kaçmışlardı. Ali Şakir, Kanlı Kasım'ın kalaya girmesine fırsat vermedi. İzledi, kovaladı, Kanlı Kasım dağlara, ormanlara sığındı. Savaş bitti, Maksut Bey ağır yaralı da olsa geldi kalasına, sağaldı, iyileşti... Günler geçmeye başladı.

Kanlı Kasım, Alagöz Dağları'nın mağaralarına saklanmıştı. Yarasını beresini iyileştirmeye başladı. Arkadaşlarından sağ kalanları toparladı. Kanlı Kasım toparlanmakta olsun, Kontaz Bey de nişan ağırlıklarıyla, başlıklarıyla yola çıktı. Gitti tören kurdular, ye-

diler içtiler, al-ver ettiler, giyimlikler, altınlar, süsler, başlıklar. Kırk deve yüküyle... İki yan da sevinçli, mutlu...

O yıllarda, kızlar üç yıl nişanlı kalırlardı baba evinde. Töreye ilkin beyler uyardı. Öyle ya, önce onlar uyacak ki, başkası da söz etmeye. Üç yıla söz kesildi, Kontaz Bey çekti geldi yerine, yurduna.

Günler ayları, aylar yılları kovaladı. Bir bahar ayında, Bedri Sinan çıktı Soğanlı Dağları'na ki ne baksın, dağlar, bulutlar birbirine giriyor, yağmurlar boşanıyor... «Yağmayın yağmurlar, bulutlar, Mahperi'm de dağlara çıkmışsa yel atar, zülüfleri ıslanır,» diyerek aldı sazı eline:

Duman aldı Hünkâr Dağı sis tutar
Gitme bulut gitme, yar yaylası serindir...
Hasret kalan kara bağlar, yas tutar
Gitme bulut gitme, yar yaylası serindir.

Mahperim de çıkmışısa güneşe
Dağılın bulutlar, yar alsın neşe.
Nazlı yar gül toplar, yada menevşe
Gitme bulut gitme, yar yaylası serindir.

Yağmur yağar, şimşek atar seslenir
Gezmek için giden güzel süslenir
Yel atarsa zülüfleri ıslanır
Gitme bulut gitme, yar yaylası serindir.

Tepeler sis tuttu, dereler derin
Ne kötü karardı üstü Hünker'in.
İklimi bir hoştur, havası serin
Gitme bulut gitme, yar yaylası serindir.

Ben Sinan'ım dolanıram zarınan,
Yağmur yağar boranınan karınan.
Koymadılar kavuşayım yarınan
Gitme bulut gitme yar yaylası serindir.

Bedri Sinan ah ile, acı ile gün geçiriyordu. Bahar ayları geçti. Güz geldi. Bu sıralarda Azarbay can'dan bir kervancı çıktı. Maksut Beyin yurdundan geçerken önüne çıktılar:

— Ey kervancı, burası Bardız Beyi Maksut Bey elleridir. Pac ister, harac ister, dediler.

Kervancı koçak biriydi:

— Bana Kervancı Faramız derler, ben kimseye pac, harac verecek oğul değilim, gidip sultanınıza, beyinize böyle deyin, dedi.

Gitti Maksut Beye söylediler. Maksut Bey yiğitlerini aldı yanına, çıktı kervancının önüne. Dağın belinde kervancıyı karşıladı. Kervancının yüklerini indirtti. Yarısını aldı. Kervancı Faramız'ı da ağır yaraladı...

Kervancı Faramız ordan çekti gitti Erzurum'a. Selçukluların en büyüğü orada otururdu, vardı katına dedi ki:

— Senin kolunun altındaki beylerin soyguncu olduğunu bilmezdik. Sanırdık ki senin buyruğun geçer bu ülkede. Meğer senin Bardız Bey'in bir soyguncuymuş bunu bil!

Selçuk hükümdarı bu sözleri duyunca vurulmuşa döndü. Hemen adamlarını yolladı, Maksut Bey'i oğlu Ali Şakir'i bağladı aldı getirdiler Erzurum'a. Maksut Bey'e ağır cezalar verildi. Oğluna daha ağırı uygulandı. Maksut Bey oğlunun acı çekmesine dayanamadı.

— Oğlumun suçu yok, bunu ben yaptım, diye-

rek oğlunu kurtardı. Oğlu kurtuldu ya, Maksut Bey asıldı. Maksut Bey'in asılmasının iç yüzü daha başkaydı. Maksut Bey'in babası Dönmez Bey ölünce, Maksut Bey'in kötülüğü için uğraşanlar vardı. Bardız kalasına bey olmak isteyenler yanında Dönmez beyin iyiliği yüzünden incinenler, ona kin bağlayanlar vardı. Onlar dileklerine erdiler. Selçuk Hükümdarı işin iç yüzünü anlayınca Ali Şakir'i, Maksut Bey'in yerine Bardız beyi yaptı. Yalnız Şakir Bey, çok yaşamadı. Babasının, ölümüne, haksızlığa dayanmadı, bahar çiçekleri açarken Şakir'in çiçekleri soldu, sarardı, öldü.

Maksut Bey'in ölmesi, Ali Şakir'in ölmesi Kanlı Kasım'ın saklandığı inden çıkması için yetti. Kanlı Kasım yiğitlerini aldı, atlara atladı, yola düştü.

Maksut Bey'in konağını sardılar. Kapıları kırıp çenç beyi Hasan Bey'in başını yatakta kestiler. Öbürlerinin kollarını ayaklarını bağladılar. Varlığını, parasını yüklediler atlara. Kanlı Kasım atının terkesine aldı Mahperi'yi, karanlığa karıştılar, uçtular. Dağ başına geldiler.

Kanlı Kasım:

— Bunca yükle kaçıp saklanmak, uzaklaşmak zor. Siz bu yüklerle bir ayrı yol tutun, ben de ayrı yol tutam, gidip Kafkas dağlarının koltuğunda buluşalım, dedi, atını sürdü.

Tan atmak üzereydi. Kuşlar cıvıldamaya, sular şırıldamaya başlamıştı. Sanki bütün Soğanlı dağları dile gelmiş kuşuyla kurduyla soruyor Mahperi,ye, «Bedri Sinan'ı bıraktın nereye gidiyorsun, nasıl gidiyorsun?» diyordu.

Kanlı Kasım elini kolunu açmıştı Mahperi'nin. Bir soluk almak için attan inmişlerdi. Mahperi dağlara

taşlara seslenmek için zülüflerini bağrına bastı, söyledi:

Seher zamanının kuşları öter
Kavuşamadım nazlı yara, giderim.
İçimde yüreğim yanar da tüter,
Gözyaşım akarak, nara giderim.

Bu nasıl zulumdür yar perişanım
Sinan ikrar verdim sende nişanım
Uğrunda sökülsün ahu figanım
Ciğerlerim pare pare giderim...

Didelerim ceyhun oldu yaşlardan
Varıp doyamadım o nazlı yardan.
Geçen yolculardan, uçan kuşlardan
Ben Sinan'ı sora sora giderim...

Mahperi'yim, pirim gelsin sesime
Karalar giyindim, bakın yasıma,
Mevlam fırsat verme Kanlı Kasım'a
Kim ne bilir ne diyara gideyim.

Mahperi bu sözleri söyleyip bayılmıştı. Kanlı Kasım kolundan tuttu, sürüttü. Elini yüzünü yıkadı Mahperi'nin bir yandan da;

— Ey Mahperi, Bedri gibi binlercesi olsa seni benim elimden alamaz artık, diye söyleniyordu.

Mahperi kendine geldi. İçinden Tanrı'sına yalvardı: «Ey Ulu Tanrı, ey beni Sinan'a yazan pirim, o gün olur mu beni bu Kanlı Kasım'ın elinden alasın, Bedri Sinan'ıma götürescin!...»

Kanlı Kasım da; «Ben bir an önce kaçıp uzaklaşmalıyım. Bedri Sinan, Kontaz, Selçuk hükümdarı,

Revan hükümdarları beni yakalar öldürür. Burası da Kafkas dağlarıdır» diyordu. Kurtuluş yolunu bulunca Mahperi'ye sarılmak istedi. Mahperi her dönüş;

— Yaklaşma bana, eğer elini uzatırsan, başka birşey düşünürsen ben sana yâr olmam! Hiç dokunma bana, diyordu.

Kanlı Kasım yol almakta olsun, Maksut Bey'in yakınları gün ışırken uyandılar ki ne uyanalar; Maksut Bey'in evi yağmalanmış, bir tek oğul, Bardız Kalasa'nın genç beyi öldürülmüş, çoluk çocuğa ezgiler yapılmış, para-pul yağmalanmış Mahperi de götürülmüş. Hemen bir yağız ata, karalar giyinmiş birini bindirdiler, Sinan Bey'e ulaştırdılar kara haberi. Sinan Bey vurulmuştu. Kendisinden geçmişti. Kontaz Bey, bin atlı çıkardı. Kendisi de bindi. Sinan'ı ayılttılar. Sinan sazını istedi:

Nazlı yardan geldi haber
Gelin beyler gelin beyler.
Alnıma yazılan kader
Gelin beyler gelin beyler...

Didelerden akar selim
At sürelim baş keselim
Yazımdır kime küselim
Gelin beyler gelin beyler...

Bedri Sinan budur hali
Aşka düşen olur deli
Esiyor Mahperi yeli
Gelin beyler gelin beyler...

At teptiler. Selçuk elliğine ulaştılar. Bardız kalasına daldılar. Bir de baktılar ki kala'nın içinde ağıt

göz yaşı... Kadınlar kızlar saçını başını yoluyor. Bedri Sinan sevgilisinden, Mahperi'sinden iz aradı. Hiçbir şey yoktu. Yalnız küçük bir yazı, «bize bu kötülüğü Kanlı Kasım yaptı»...

Bedri Sinan göz yaşlarını tutamadı, aldı sazı eline:

Nic'oldu Maksut Bey nic'oldu Şakir?
Hasan yatar al kanların içinde.
Kasım'ın zulmunu görsünler bir bir
Aslanıdın meydanların içinde!

Benim gibi karayımış yazınız
Paymal oldu namusunuz, ırzınız
Kan ağladı gelininiz kızınız
Perim kaldı düşmanların içinde...

Nedir düşmanlarım gezer arada
Genç yaşımda eremedim murada.
Ilyas suda gezer Hızır karada
Duymadız mı ummanların içinde.

Asla tükenmezmiş Sinan'ın derdi,
Yıkıldı banası, bozuldu yurdu.
Niç'lomuş Hünkârın aslanı kurdu?
Ellik kalmış tavşanların içinde.

— Haydi Sinan, dediler, bunca atlı seni bekler. Herkesin, hepimizin öcünü al, Kanlı Kasım'a bırakma. Fırsat verme açılıp gitmesine.

Karahan da atlıların arasındaydı. Bedri Sinan atlıların başındaydı. Sürdüler atları, geldi çıktılar Alagöz dağlarına. Kanlı Kasım'ın sığınağı buralar olmalıydı. Aradılar taradılar, kimseler yoktu. Soygun-

cular en derin mağaraların içine saklanmış eğleniyorlardı. Bedri Sinan da beklemediği bir sırada soyguncular da beklemedikleri bir anda karşılaştılar. Soyguncular baktılar ki kurtuluş yok. El kardırdılar

— Bizim bir suçumuz yok, bizi getiren, soygunu yapan, yaptıran Kanlı Kasım'dır, bizi bağışlayın, dediler.

Bedri Sinan bağışlayacak gibi oldu. Yanındakiler dilemediler. Hepsini bir bir kılıçtan geçirdiler, tike tike doğradılar. Dağları taramaya koyuldular. Binlerce soyguncu kesseler Bedri Sinan'ın derdine derman değildi. Mahperi'den ses soluk yoktu. Kanlı Kasım'la Mahperi sanki yer yarılmışta, yere geçmişlerdi .Bedri Sinan yiğitleri topladı:

— Yiğitlerim gördünüz ki Mahperi'mden yana yel esmez, koku gelmez. Ben Mahperi'msiz edemem. Onun ardından gideceğim. Anama babama söyleyin, beni bağışlasın dedi, sazını aldı;

Uğur olsun arkadaşlar
Belki gelirim gelirim
Anam atam döker yaşlar
Belki gelirim gelirim

Nic'olur atam halları
Oğuldur baba kolları
Anam gözlesin yolları
Belki gelirim gelirim.

Kardaş sen beni kınama
Kim bakar atam anama
Peri mi bulsam, hanama
Döner gelirim gelirim,

Sinan seslerim pirimi
Hatırlamam mı yerimi
Alagözlü Mahperimi
Bulur gelirim gelirim...

Bedri Sinan bunları söyledi, arkadaşlarıyla görüştü, kucaklaştı. Ağlaştılar. Karahan'la Sinan Revan yolunu tuttular. Dayıları Revan beyleriydi. Develi Beyler denilirdi. Revan elleri onlardan sorulurdu. Dayılarının yanına uğramadı. Korktu, diyeceklerdi ki «siz oraların beyi olacaksınız, Kontaz Bey diyerek bizim kızımızı ala, bir gelinini korumaya...» bunları duymaktan korkuyordu. Çerçi giyimiyle Revan ellerini gezdi dolaştı. Kimseden ses-soluk çıkmadı. Revan ellerini bıraktı, Tiflis'e geldi. Her yanı dolaştı. Gene bir ses soluk yoktu Mahperi'den.

Gürcistan ellerine yöneldi. Sinan Bey Karahan'la yollarda, bellerde yürüsün, biz gelelim Mahperi'ye...

Kanlı Kasım günün birinde Kafkas beline kuşluk üstü çıktı. Kafkas bellerinde İvan adında bir soyguncu beklerdi. Gelenden gidenden paç alır, haraç alırdı. İsterse keser öldürür, isterse bırakırdı. Kuşluk üstü İvan mağaranın ağzına çıkmış düz ovaya bakarken Kanlı Kasım'la yanındaki kadını gördü. İki yardımcısını çağırdı:

— Gidin şunları yakalayın, getirin, dedi.

Soyguncular hemen vardılar Kanlı Kasım'ın karşısına:

— Hey yolcu, seni bizim başkanımız ister, düş önümüze, dediler.

Kanlı Kasım işi azdan az anladı, sağırmış gibi yaptı:

— İşitmiyorum yaklaşın da söyleyin, dedi.

Adamlar yaklaşınca Kanlı Kasım kılıcını çekti, ikisinin de kellesini kesti. İvan uzaktan gördü, atını bindi, sürdü. Kanlı Kasım İvan'ın adını bilmezdi, sanını duymamıştı ya, atın üstünde büyük bir yiğidin olduğunu anladı. Mahperi'ye döndü:

— Yiğit yiğidi ata binişinden tanır. Bu gelen az boz biri değil. Sen şu kayanın dibine saklan, başına bir iş gelmesin, ben şimdi bunun başını keser, getirir ayaklarının dibine atarım, dedi, yürüdü.

İki yiğit birbirine saldırdı. Dağlar inledi, dereler seslendi. Onlar vuruşurken Mahperi ellerini açtı, yalvardı Tanrısına:

— Ey Ulu Tanrı, ey aşıkların piri, bunlardan hangisi yense, benim başımın derdidir. Sen bunların ikisini birbirine yok ettir, belki ben kurtulam, Bedri Sinan'ıma kavuşam, dedi.

İki yiğit öyle vuruştular ki, öyle kılıç parlattı, kalkan tuttular ki, gün öğleyi tarttı. İvan birden öfkelendi; «ben buraların kartalı olam, kim olduğu bilinmeyen birisi bana karşı dura kılıç sallaya!» diye söylenirken Kanlı Kasım da: «Ben ellikler yıkam, varını yoğunu yağmalayam, dağ başında önümü bir yad yabancı kese» diye kızdı, kılıç salladı. İkisi bu öfkeyle birbirinin başını kesti attan düştüler...

Mahperi durumu görünce kalkıp kaçmaya, bilmediği bir yola doğru uçmaya başladı. Karanlık basanacak yürüdü, koştu, yol aldı. Karanlık basınca yürümek zor geldi, korktu. Bir kayanın gölgesine kuşlar gibi tünedi, sığındı. Ertesi sabah kalktı, adım attı. Bir ovaya indi. Yeşillik, çiçekler, sular şarıl şarıl akıyordu. Otlar büngür büngür, kuşlar cıvıl cıvıldı, Yalnız âşığın göz yaşını dindirecek ne vardı? Hepsi Mahperi'ye ağlama duygusu verdi. Gözlerini iyice açtı, belki yâr sesi, yâr izi belire diyordu. Ovanın

öbür ucundan bir kalabalık göründü. Mahperi çok sevindi; «İşte Sinan geliyor» diye haykırdı. Kurttan kurtulan kuzu, arslandan kaçan ceylân gibi yürüdü. Ne yazık ki karşıdan gelen bir kervandı. Sinan, Gürcistan ellerinden Mahperi'yi arıyordu, ovalarda ne işi olacaktı? Kervancı de baktı ki ıssız çölde, ıssız ovada bir kadın. Kervanını eğledi:

— Ey yoldaşlarım, şu gelen kadın soyguncunun öncüsü, kılavuzu, tuzağıdır. Gidin hemen yakalayın, bizi ele vermesin, emeklerimiz ite dökülmesin, dedi.

Kervanın yiğitlerinden ikisi adım attı, Mahperi'yi yakaladı getirdiler. Kervancı başı kızı görünce şaşırdı. Dili tutuldu. Alttan baktı, üstten baktı, dili damağı kurudu. Kendini toparladı:

— Yavru ceylân bu ovada nasıl da gezer? Sen korkmaz mısın? Senin gibi ne in gördüm ne cin? Buralarda işin nedir senin?

Mahperi:

— Sorma kervancı baba, sorma hiç, benim derdimi dağlar taşlar götürmez. Dilim varmaz anlatmaya, telim varsın, dedi de başladı:

Akıttılar gözlerimden yaşımı
Sana ne diyeyim, halimi baba?
Dağlar gibi duman aldı başımı
Bana eylediler zulumu baba!

Ayırdılar devletimden varımdan
Dağlar başı duman oldu zarımdan
Kardaşımdan, vatanımdan yarımdan
Bağladılar iki kolumu baba!

Mahperi'de olan kara yazıdır
Yüreğimde tüten gamdır sızıdır.
Bardız eli Maksut Bey'in kızıdır
Yitirmişim burda yolumu baba!

Kervancı baba çok üzüldü. Sonra Mahperi'ye döndü:

— Kızım, olmaz mı ki benim kızım olasın? Buhara elindeniz. Bizim kızımız olasın, seni gözüm gibi koruyam. Elinden elliğinden kimsen gele, elimle seni evlendirem, gelin edem, dedi.

Bu söz Mahperi'ye uygun geldi. Elini öptü kervancı babanın. Bir devenin yükü öbür develere yüklendi, boş kalan devenin üstüne sandıklar kondu, Mahperi'ye yer yapıldı, vurdular Buhara yoluna... Aylar sürdü yolculuk. Geldiler Buhara'ya. Kervan indi. Kervancının karısı devenin üstünde kızı görür görmez küplere bindi.

— Sen benim üstüme kız aldın, bu güzel kadını kaça satın aldın, diye saldırdı. Saydı, sövdü.

Kervancı yalvardı:

— Hanım etme eyleme, ben bundan sonra evlenmeyi ne yapayım? Işte, kimsesiz, yolu yolsuza düşmüş biri. Buna iyilik edelim son günlerimizde; sen de istersin diye getirdim, kızımız olsun diye...

Kervancı çok söyledi ya, yer bulmadı sözleri. Cadı bir kadındı. Salı günü suya otursa çarşamba demeden üç adım kuyruğu çıkardı, öyle cadıydı. Hem men bir cadılık düşündü:

— Peki, ne yapalım, öyle olsun, dedi. Içinden de «ben bunun başına öyle bir çorap örerim ki...» diye geçirdi.

Mahperi, kervancı baba, karısı birlikte kaldılar.

bir kaç ay sonra kervancı yüküyü aldı, işinin arkasına gidecekti.

— Kızım, ben al verle geçinirim. Çalışmak zorunda değilim ya, hem boş durmam, hem işimi yaparım, hem de belki senin elinden, elliğinden bir kimseyi görürüm. Gideyim Kafkas ellerine. Sen ananla otur, ye, iç, işine bak, dedi.

Kervancı çıktı yola.

Mahveri:

— Baba, beni nasıl buldun getirdinse, belki beni tanıyan, arayan birini de bulursun. Ona şu mektubu veresin, dedi, babasının koynuna bir mektup koydu.

Cadı karı kızı çekemez oldu. Fırsat arıyordu. Kocası gider gitmez kızın başını bitleyecekti, bir soluk tutmak istemiyordu onu. Bu sıralarda Hintten bir köle alıcı geldi. Çok para veriyordu. Kadın Mahperi'yi sattı. Köle alıp satan, Mahperi'yi görünce aklı başından gitti. Aldı da çekip yürüdü Hint'e doğru. Buhara'dan epey uzaklaştılar. Kervanları yıktırdı köle tüccarı. Bir su başında soluk aldı kervan. Mahperi çevreye baktı, bir çoban gördü. Hemen tüccarın yanına geldi:

— Baba, izin ver şu çobanla görüşeyim biraz. Ben çobanları severim, dedi. Köle tüccarı da görmüş geçirmiş biriydi. Kölenin de insan olduğunu bilirdi. Bilirdi ya, düzen o düzendi ki alıp satacaksın. Götürüp Mahperi'yi satıp para kazanacaktı. İzin verdi.

Mahperi çobana yaklaştı:

— Çoban kardeş, çobanlar iyi yüreklidir, dosttur, candır. Sadık olurdu babamın çobanları da. Beni iyi dinle, dedi.

— Söyle bacı, dedi çoban, söyle ne diyorsun? Koyun mu istersin, kuzu mu istersin, sana koç keseyim.

— Yok kardeş, yok çoban kardeş. Ben sana bir

mektup vereceğim, bu mektubu koynunda taşı, başınla bir tut. Bedri Sinan adında biri buralardan geçerse ona veresin, dedi. Çıkardı bir mektup verdi çobana. Çoban mektubu koynuna koysun, Mahperi uzun saçlarını bastı bağrına, bir kaç dörtlük söyledi:

Ana dedim bir cadıya tutuldum
Ucuzdan ucuza köle satıldım
Köle oldum kölelere katıldım.
Bak neler getirdin başıma benim?

Felek vatanımdan attı çöllere
Hem söylendim nice düştüm dillere.
Sor halimi geçticeğim yollara
Eğer gelirisen peşime benim...

Mahperi yürekte bitmez sızıdır
Evinden çıkmaya kimler razıdır?
Çoban unutmazsın Maksut kızıdır
Felek ağu katmış aşıma benim...

Mahperi sözlerini bitirdi, zülüflerini düzeltti:

— Çoban, seni beni yaradanı seversen bu türküyü gelene gidene dinlet. Hiç unutma. Olursa senden bir yardım olur bana, dedi de yürüdü. Kervan kalktı. Şura senin, bura benim yol aldı ,konarak, alarak, satarak günün birinde bir deniz kıyısına vardı. Köle gemileri yanaştı, köleleri aldı da Hint denizine açıldı.

Mahperi Hint yolunda gidedursun, biz gelelim Sinan'a. Sinan dolana dolana Gence'nin Şeki kentine vardı. Ona sordu, buna sordu. Kimseden ses soluk çıkmadı. Aç kaldı, uykusuz kaldı, yemedi, içmedi, hastalandı Şeki'de. Yattı bir köşede kırk beş gün.

Kardaşlığı Karahan öyle yardım etti, öyle el tuttu ki, sağlığında bir, sayrılıkta iki. Bedri Sinan kalkınca Karahan'a dedi ki:

— Ey Karahan, senin emeklerini ben nasıl öderim? Tanrı canıma sağlık vermeli ki, senin bu iyiliklerinin altından kalkayım.

— Kardeşiz Bedri Sinan. Asıl ben senin iyiliklerini unutamam, ödeyemem. Bugünecek ben ne köleliğimi bildim, ne yadlığımı. Senin bir kardeşin oldum. Canım sağ oldukça senin yanındayım. Seni Mahperi'ye kavuşturmadan başımı toprağın altına sokmam, bilesin, dedi.

Kış aylarıydı. Baharacak Şeki'de kaldılar. Sinan iyileşti. Gezip yürümeye başladı. Bir gece düşünde pirini gördü. Pir, «Ey Sinan, sen çok yattın, çok bekledin! Kalk artık. Atını bin doğru Gence'ye git» dedi. Sinan uyandı. Karahan'ı çağırdı. At bindiler. Atlar çatal soluk yol aldılar. Gence ovasında lâle, sünbül, koyun, kuzu, ellik yaylasına göçüyordu. Sinan Bey kendi yurdunu, yuvasını, Soğanlı Dağlarını andı da aldı sazı eline:

Lâle sünbül mor menevşe bürüdü
Dağları bir yanda düzü bir yanda
Bütün eller yaylasına yürüdü
Gelini bir yanda kızı bir yanda.

Hasret olan ela gözden yaş gelir
Muradına erenlere hoş gelir
Yaz baharda türlü türlü kuş gelir
Ördeği bir yanda kazı bir yanda!

Dertlerim tükenmez, bu derdim dayım
Perim kara bağlar, ben de yastayım
Asla yüzüm gülmez, her dem hastayım
Endişe bir yanda sızı bir yanda.

Ağaçlar bezenir türlü barınan
Bülbül neden cengediyor harınan
Koymadılar kavuşayım yarınan
Talihim bir yanda cazı bir yanda (1)

Bedri Sinan diyar diyar dolaşır,
Dertli olan birbirine söyleşir.
Ana olan yavrusuna meleşir
Ak koyun bir yanda, kuzu bir yanda.

Ağladı Bedri Sinan, gözleri seldi, yağmurdu. Karahan onu susturmaya bakıyordu. Kalktılar. Atlarını bindiler. Gece yarısı Gence'ye vardılar. O gece yorgunluk aldılar. Ertesi günü sorup aradılar. Ses, soluk yoktu, iz yoktu Mahperi'den. İkinci günü Gence kalasının önündeki kervan pazarına geldiler. Kervanların pazarına Mahperi'yi evine götürüp kız edinen Kervancı da gelmişti. Kervancının gözü hep gelen gidendeydi. Bir de baktı ki iki kişi yaklaşmakta pazara, giyinikleri Gence'ye benzemez. Hemen yanaştı bunlara:

— Yavrum, az bana gelir misiniz?

— Ne var baba, dedi Sinan.

— Gel yavrum, nereli olduğunu soracağım, gel yaklaş, dedi.

(1) Cazı: cadı.

— Ne yapacaksın amca, biz Selçukluyuz, Hünkâr Dağlıyız, dedi.

— Yavrum senin adın ne?

— Benim adım Bedri Sinan.

— Yavrum sen Mahperi'yi mi arıyorsun?

— Evet baba, dedi Sinan kervancının ellerine sarıldı.

Kervancı bunları aldı, kendi çadırına getirdi. Oturdu konuştular, kahve içtiler. Kervancı herşeyi anlattı:

— Yavrum hiç korkma, endişelenme. Mahperi'n benim evimde, Buhara'da. Benim karım onun anasıdır, yanında gözü gibi bakar, İnşallah seni götürüp ona kavuşturacağım, dedi.

O zaman Bedri Sinan aldı sazı eline, vurdu ince teline:

Sana kurban olam bezirgân baba
Ne zaman gideriz iline yârin?
Peri'min hasreti gelmez hesaba
Değecek mi elim, eline yârin?

Gün olur mu yar yanına yetişem
Gülenlerin arasına katışam
Bülbül gibi bahçesinde ötüşem
Yabancı konmadan gülüne yârin?

Kimler çeker böyle derin yarayı
Düşmanlarım açtı, bitmez arayı
Gence, Gürcistan'ı, hem Buhara'yı
Verseler kıymazdım teline yârin.

Bize bu kaderi yazan hüdadır
Bedri Sinan hayatından cüdadır
Varım yoğum Mahperi'me fedadır.
Başım da hazırdır yoluna yârin...

Kervancı :

— Üzülme oğlum, üzülme. Az kaldı kavuşmana. Hemen kalkıp düşeceğiz yola. Senin Mahperi bana bir mektup vermişti, «eğer bulursan Selçuk elinden birini, ya da Sinan'ımı veresin» demişti. Al oku bakalım, diye rek Mahperi'nin mektubunu uzattı. Sinan sazını bir daha aldı; Mahperi'nin yazdıklarını okudu:

Baba sen gezersin diyarba diyar
Raslarısan nazlı yara, de gelsin
Beni, vatanımı etti tarumar
Kasım oldu yüzü kara, de gelsin...

Nice gün çekerim feryad ile zar
Ben yari ararım, beni arar yar.
Gülün arasında neden bitti har
Gül açıldı sitemkâra de gelsin

Mahperi, bir gonca gül budağıdır
Felek vurur, yeller eser dağıdır.
Eskiden vatanım Hünkâr dağıdır
Şimdi oldu Buharadır, de gelsin.

Sinan Bey bir daha ağladı. Gece yarılandı. Sinan Bey uyumadı. Kervancı dayanamadı, kervan yüklendi gece yarısı, yola koyuldular. Alarak, satarak, konarak, göçerek şura senin bura benim... Günler aylar geçti, Buhara'nın yakınına geldiler. Kervancı Baba dedi ki:

— Sinan yavrum, sen kervanla gel, ben gidip Mahperi'ye müjde vereyim, şâd edeyim onu, sözümün eri olduğumu belirteyim.

Sürdü devesini Bezirgân, geldi evinin önüne:

— Mahperi, diye bağırdı.

Karısı dışarı çıktı:

— Mahperi'nin de senin de cendeğinizi kurtlar kuşlar yesin. Arsız, kırk kocadan artık birini getirdin evimize, gece yarısı halımızı halçamızı, paramızı pulumuzu aldı, çekip gitti. Böylelerini getirirsen olacağı budur, dedi.

Bezirgân bu sözü duyar duymaz oklandı, vurulmuşa döndü. Deveden indi. Odasına girdi. Biliyordu ki Mahperi böyle iş yapmaz, yapamaz. Sinan'a da artık çıkacak yüzü kalmamıştı. Bıçağını çekip kendini öldürdü Bezirgân Baba. «Sinan'a bunu söylemektense, senin Mahperi'n yitmiş, gitmiş demektense, ölüm daha iyidir» demişti.

Sinan eve yaklaşmıştı. Kapıya, pencereye bakıyordu Mahperi şimdi görecek, karşılıyacak diye. Kimseler yoktu. Yaklaştı kapıya:

— Ey Mahperi, beni artık unuttun, başka yiğitler gördün de beni beğenmez oldun, diye seslendi.

Karahan içeri bağırdı:

— Bezirgân Baba, Sultan ana bu kervan nereye yıkılacak, dedi.

Cadı karı büyük bir bağırtıyla, ağıtla dışarı çıktı:

— Vay, yetişin kocam öldü, kendini öldürdü, diye ağladı.

Sinan içeri daldı, baktılar Bezirgân Baba alkanlar içinde.

— Ne oldu Sultan nene, baba bizimle geldi, iyiydi?

— Ne olacak oğul, aylar önce evimize bir kötü kadın getirdi. Bu kadın kocamın en değerli halılarını, varlığını çaldı çırptı, kaçıp gitti. Şimdi öğrenince de canına kıydı, dedi.

Sinan Bey bunu duyar duymaz yıkıldı. Dışarı çıktı. Karahan'ı çağırdı:

— Haydi Karahan kardeş, artık buralar bize yaramaz, benim Mahperi'm ki yok, durmak yasak bana, dedi.

Atları bindiler. Bir süre gittiler. Bir dağın yamacında yol alırken karşıdan bir ellik göründü. Yayladan iniyorlardı. Sinan kendi elliğini andı, aldı sazı eline:

Uzak göçler yakın olur tez gelir
Allı gelin, ala gözlü kız gelir
Derdim çoktur, ben söylesem söz gelir
Gelen ellik, hangi beyin elliği?

Vatandan ırağım beni kim tanır?
Gamlı gönlüm, kederlenir dağlanır
Arap atlar nara vurur, şahlanır
Gelen ellik hangi beyin elliği?

Canım kurban Mahperi'mi görene
Şimdi elbeyliğim oldu virane
Sinan yaylaya mı yoksa örene?
Gelen ellik hangi beyin elliği?

Sinan sözlerini bitirdi bitirmedi, elliğin yiğitleri at sürdüler üstüne:

— Bre şaşkın, sen geline kıza söz atarsın. Onlara türkü mü söylersin, dediler.

Sinan dedi ki:

— Yiğitler benim kimsenin gelininde kızında gözüm yok. Ben kendi derdimi söyler ağlarım. Sizin ananiz benim anam, sizin bacınız benim bacım, sizin gelininiz benim öz bacım...

Sinan kimseye söz anlatamadı. Yiğitler kılıç çektiler. Sinan baktı ki, bu ellik sazdan, sözden iyilkten anlamaz, çıkar yol kılıç kullanmak. Çekti kılıcını da

vardı yiğitlerin üstüne. Sinan yiğitti, kılıç kullanmasını iyi bilirdi, babası yetiştirmişti onu. Elliğin yiğitlerinin her birini bir dağdan aşırdı, bir dereden taşırdı. Karahan'a döndü:

— Karahan, kadının kızın atına arabasına dokunma, öbürlerinin atını, devesini, arabasını, koyunu, kuzuyu kat önüne, çek çıkalım bu dağlara. Buhara benim Mahperi'mi yok etti, ben de soyguna, vurguna, kırgına başlayıp acımı alacağım, dedi.

Karahan elliğin nesi var nesi yok kattı önüne, çekti çıktılar dağların yamacına. Uygun bir mağara buldular. Şurdan burdan yoldaş uydurdu, soyguncu biriktirdiler, başladılar Buhara'nın gününü kara çaputa çevirmeye. El aman etti Buharalılar.

Sinan soygunlarını yapmakta olsun, biz gelelim Mahperi'ye. Mahperi'nin bindirildiği gemi gece gündüz yol aldı, geldi Serendip kentine çıktı. Köle tüccarı tellallar çıkardı, bağırttı ki, hünerli, eşsiz, perilerden, hurilerden güzel cariyelerimiz var...

Serendip'te Kaya Bey adında biri vardı. Kaya Bey'in Ceylan Hanım adında bir de kızı vardı.

Kızına dedi ki:

— Kızım, gidip sana bir cariye alacağım.

— Hay hay babacığım, isterim, dedi kız.

Kaya Bey geldi, gemiyi gezdi. Çok çok paralar vererek Mahperi'yi satın aldı. Getirdi. Ceylan Hanım, Mahperi'yi görünce «Ah, baba, yılanlanasın, oklanasın. Bundan böyle diyecekler ki, Ceylan Hanım'ın cariyesi kendinden güzel, bunu nerde buldun?» diye söylendi. Mahperi cariye olarak gelmişti, şimdi hizmetçi olmuştu. Mahperi boyun eğmişti yazgısına. Sarayda kimsenin gözüne batmadan, ilişmeden gün geçirip yılları sayıyordu.

Sinan Bey iki yıldır Buhara'yı soyup soğana çevirmişti. Buhara Hükümdarı beş alay askerle Sinan'ın mağarasını kuşattırdı. Karahan gece karanlıkta sarıldıklarını anladı:

— Ey Sinan, ey arkadaşlar, ne yatarsınız? Kalkın sarıldık, dedi.

Arkadaşlarını uyandırdı. Mağaranın ağzında kendisi bekledi, kimseyi içeri koymadı. Ortalık aydınlandı, at bindi Sinan'ın arkadaşları, kavga, döğüş, kılıç, kalkan sesi çınladı dağlarda. İkindiyecek savaştı Sinan. Arkadaşları bir bir ölmüşlerdi. Karahan kaçıp kurtulmuştu. Kendisi de ondört yerden yara almıştı. Onbeşinci yaraya dayanamadı, attan düştü. Buhara hükümdarı sağ sağ istemişti, demişti ki, «Soyguncu Sinan'ı sağ sağ isterim. Ben onu kendi elimle asacağım.» O yüzden Sinan'ın yaralarını sardılar, kanlarını sildiler. Ata yükleyip Buhara'ya getirdiler. Zindana kondu. Dört köşeye salıklar salındı. «Soyguncu Sinan yakalanmıştır. Asılmasını görmek isteyenler üç gün sonra Buhara kentinin ortasına toplansın.»

Sinan üç gündür yatıyordu zindanda. Anladı ki bu gece son gecemdir. Ağladı, Mahperi'yi andı. Aldı sazı elie:

Medet medet âlemleri yaratan
Beni rüsvay etme insan içinde.
Asılır bu sinem dar ağacında
Nice zaman kalır meydan içinde.

Ahu feryadınan geçti çağlarım
Her an yas tutarım, kara bağlarım.
Alın yazım diye diye ağlarım
Yusuf gibi kaldım zindan içinde

Niye ak olmadı bu bahtı karam?
Yaralandım ondört yerden var yaram
Sinan, bedenimde yoktur idaram
Eyüp gibi kaldım alkan içinde.

Sinan sözünü bitirdi, içeriye üç kişi girdi. Açtılar zindan kapısını. Ak gömleği giydirdiler. Dışarı çıkardılar. Sinan baktı ki. öyle kalabalık, öyle kalabalık. iğne atsan yere düşmez...

Padişah:

— Ey ahali, dedi. Soyguncu Sinan'ın sonunu görün. Az sonra sallanacak. Soygunculuğun sonu bu. Sinan yaptıklarını biliyor siz de biliyorsunuz. Suçunu çekecektir, dedi.

Sinan'ı çıkardılar ipin altındaki kütüğe bastırdılar. ipi boynuna takarken bir yazıcı geldi, ülkesini sordu Sinan'ın. Kalan mallarını yollamak gelenekti. Bu sırada Sinan gözlerini çevrede gezdirdi. Ülkesini, yerini, yurdunu, soyunu; sopunu söylemek istemedi. Çevreye yalvaran gözlerle bakarken doksan yaşındaki vezir Merdan'la bakıştı. Gün görmüş, ömür sürmüş vezir anladı ki bunun bir sıkıntısı var. Hemen padişaha eğildi:

— Padişahım, asılacak olanın son sözü sorulur. Bunun da diyeceği vardır, izin ver, sor, buyruk et, konuşsun, dedi.

Padişah :

— Hey Sinan, dedi, ne istersin son olarak?

— Ben âşığım, dilim değil telim söyler. İzin ver ki söyleyem, dedi.

— Olmaz, orası ölüm iskemlesi, orda türkü söylenmez, saz çalınmaz, diye engel olmaya çalıştı padişah:

Sinan :

— Ey padişahım, bunca gözetleyenlerin içinde kalmasın ne diyeceğim? İzin ver, bari telimin, sazımın sesi kalsın Buhara'ya, deyince padişah izin verdi.

Sinan aldı:

Sultanım çoğusa kabahatimiz
Cenabı Sultan'a bağışla bizi
Birgün değer size menfaatımız
Güneş ile aya bağışla bizi

Server-i kâinat Seyyid aşkına
Oniki imam, ehli beyt aşkına
Kerbelâ'da yatan şehit aşkına
Hüseyni Hasan'a bağışla bizi

Kızıl kan dökerler vatan aşkına
Medine şehrinde yatan aşkına
Sancak-ı şerifi tutan aşkına
Ahmedi Sultana bağışla bizi

Kıblemiz dört ama, İslâma kâba
Çar yâri mezhebe, hak dört kitaba
Allahın aslanı Aliyyül Aba
Haydarı Aslana bağışla bizi.

Deli miydim neden düştüm düzlere?
Efendim etmeyin sorun bizlere.
Dünya ne bizlere, ne de sizlere
Her iki mihmana bağışla bizi.

İkrar ile bekler kırklar kalayı
Sinan aşk ucundan çekti belayı.
Zemini semayı, arş-u alayı
O arşı rahmana bağışla bizi...

Sinan göz yaşlarını sel gibi akıtıyordu. Sinan'ın yalvarmasını, sazını, sesini duyan o taş kaya topluluk öyle oldu ki hamur. Herkes ağladı. Doksanlık yaşlı vezir Merdan padişaha yalvardı:

Padişah kalktı ayağa:

— Ey Buhara halkı, ey ahali, en büyük sevap suçun bağışlanmasıdır. Tanrı bağışlayanları sever. Bu yiğidi bağışlıyorum. Bunu siz de istiyor musunuz, dedi.

— Bağışla padişahım, diye gürledi kalabalık.

Sinan indirildi, atıldı karanlığa, zindana.

Sinan yatadursun zindanda, biz gelelim Kardaşlık Karahan'a. Karahan baskından kurtulunca adım atmış, uzaklaşmış, bilmediği bir yere varmıştı. Bir pınarın başına ulaşmıştı. Oturdu, su içti, dinlendi. Bir kervan geldi. Konuştular, tanıştılar.

Karahan:

— Ben ulu bir kervan sahibiydim. Yolumu kesti soyguncular, Buhara dağlarında soydular. Böyle kaldım ortada, diye kendi soygunundan yalan sürdü ortaya.

Kervancı:

— Yoksa seni Sinan mı soydu, diye sordu.

— Ta kendisi Sinan'ın, dedi Karahan.

Karahan'ı kervancı aldı yanına. Bindirdi deveye. Düştüler yola. Göçe kalka, düşe doğrula geldi çıktılar bir kente. Kondular. Alım satım işi yapıyordu kervan. Bir yandan da tellal sesleri geliyordu: «Ey ahali, kırk gündür hükümdarımız öleli. Biz yeni bir hükümdar seçeceğiz. Devlet kuşu bırakılacak. Kimse saklanmasın, gizlenmesin. Kimin başına konarsa hükümdarımız odur» sesleri kulakları çınlatıyordu. Karahan da duydu, bezirgân başı da. Az sonra kuşu salıdılar. Kuş dolandı, fırlandı, geldi Karahan'ın başına

kondu. Bir yadın yabancının hükümdar olmasını istemediler. Kuşu aldılar, bir daha saldılar. Kuş gene geldi Karahan'ın başına kondu. Gene istemediler, bir daha alıp bir daha saldılar. Kuş üçüncü kez de Karahan'ın başına konunca, «bizim hükümdarımız sensin» dediler. Hükümdar oldu Karahan. Denirdi bir söylentiye göre, kentin adını bile Karahan kendi adından esinlenip koymuştur, Karaca Kent, giderek Karaşehir, Karaşe, Karaşi olmuştu. Gelelim Sinan'a...

Buhara ile Nemse arasında savaş vardı. Nemse kralı üstün geliyor, Buhara'lılar eriyordu. Nemse'nin çok ünlü bir yiğidi vardlı. Kimse karşı koyamıyordu.

Buhara hükümdarı vezirini kizirini topladı, dedi ki:

— Biz hem ordumuzu, hem yurdumuzu yitireceğiz, elden çıkaracağız. Buna bir yol bulun. Nemse'nin bu kolu bükülmez yiğidini alt edecek bir yiğit, bir pehlivan, bir silâhşör bulun bana, dedi.

Yaşlı Vezir Merdan söz aldı:

— Padişahım, bizim zindana attığımız soyguncu Sinan bu adamla başa çıkar, dedi.

Bu sözü hükümdar iyi karşıladı. Hemen Sinan'ı çıkardılar zindandan. Sinan öyle olmuştu ki, saç sakal, kir pas, aşk ateşi, özlem, tasa, üzüntü... Yıkılmıştı. Tanınmaz olmuştu. Anası babası, Mahperi'si onu daha çok yıkmıştı. Sinan'ı bir ata bindirdiler. Kılıç kalkan kuşandırdılar. Olanı biteni anlattılar, alıp savaş yerine götürdüler.

Sinan ordugâha yaklaşınca atından indi. Padişahın önüne atlı gitmedi, saygısızlık sayılır diye inmişti atından. Bu davranşı padişahın hoşuna gitti. Padişah baktı ki boş bir yiğit değil, soylu soplu biri. Kalktı karşıladı Sinan'ı. Sinan'ı karşısına aldı, yedirdi, içirdi. Sonra da:

— Ey Sinan, seni buraya niye getirdik, biliyor musun? Günlerdir harp ederiz, ordum eridi. Benim için kötü günler başlamak üzere. Nemse'nin bir yiğidi var, koluna kimse yapışamaz. Bu yiğidi sen alt edersen, bizi kurtarırsın, dedi.

— Hükümdarım, yazık ki benim savaşacak gücüm yok. Ben yıllardır zindanlarda, yanıp kavrulmuşum, çürümüşüm, deyince, padişah:

— Peki öyleyse ne yapalım?

— Nemse kralına yollarsın elçi, savaşı iki ay durdurma yolu ararsın. Ben de dinlenir, kendime gelirim.

Padişah elçi yolladı. İki ay savaşın durmasını istedi. Nemse kralı:

— Hay hay, benim gibi bir krala elçi yollayıp aman dileye, ben verdim üç ay. Nasıl olsa Buhara benim. Üç ayda olsa, beş ayda olsa. Buna karşı koyacak ordunuzmu var, yiğidime karşı koyacak yiğidinizmi var? diyerek övündü, büyüklüğe kapıldı.

Savaş durdu. Sinan beye bakılmaya başlandı. Sinan bey, dinlendi, beslendi, at bindi, kılıç kuşandı, Üç ay bitmeden istenilen duruma geldi.

Üç ay bitti savaş başladı. Nemse kralı hemen ünlü yiğidini çıkardı ortaya. Sinan at sürdü,öyle bir nara attı, öyle bir nara attıki, Nemse'nin yiğidi değil, atları bile titredi.

Bu şaşkınlık içinde kalan Nemse'nin yiğidinin üstüne saldırdı Sinan. Öyle bir kılıç vurdu ki, yiğidi de, atı da ikiye böldü. Bunun üstüne ordular başladı kan akıtmaya. Sel gibi kan aktı, kelleler sürüklendi. Nemse yenilmeye başladı. Bu kez barış isteği Nemse'den geldi. Buhara hükümdarı, «peki» dedi. Nemse yıkık, ezik, çekildi gitti.

Buhara'da törenler, şölenler birbirini izledi. Yok-

sullara paralar dağıtıldı, suçlular bağışlandı. Sinan ordu komutanı oldu.

Sinan ordu komutanlığını üstüne alınca, çevreyi yoklamak, kalaları tanımak için ordudan seçkin bir alay yaptı, aldı alayı da çıktı dört köşeyi gezmeye. Epeyi yol aldılar. Atlar terledi. Sinan buyurdu:

— At in, at beli gevşet, soluk al, dedi.

Alay indi, oturdular. Soluk almaya başladılar. Sinan Mahperi'sini, yurdunu yuvasını düşünürdü. Bir kaval sesi duydu. Baktılar bir çoban. Sürüsünü katmış önüne, kavalını üfleyerek geliyor. Kavalı soktu keçesinin içine çoban, bir türkü tutturdu. Sinan çok ilgi duydu. Çoban gelip yanaşınca, çağırttı çobanı:

— Çoban şu kavalını bir daha üfle, türkünü bir daha söyle, dedi.

Çoban türküyü okudu:

Ana dedim bir cazıya tutuldum
Ucuzdan ucuza köle satıldım.
Köle oldum kölelere katıldım
Bak neler getirdin başıma benim.

Felek vatanımdan attı çöllere
Hem söylendim, nice düştüm dillere
Sor halimi geçticeğim yollara
Eğer gelirisen peşime benim.

Mahperi'de olan kara yazıdır
Evinden çıkmaya kimler razıdır?
Kim ne bilir Maksut beyin kızıdır
Felek ağu katmış aşıma benim.

Sinan birden bir ağlama tutturdu. Sonra hemen toparlandı. Sordu çobana.

— Çoban kardeş sen bu türküyü nerden, nasıl, ne zaman öğrendin?

— Bundan sekiz on yıl önce bir kervan geçti, köle kızlardan birisi bana geldi, bir türkü söyledi, bana kardeş oldu, ondan öğrendim.

Sinan:

— Ah çoban kardeş o benim sevgilimdir, benim Mahperi'mdir, dedi.

— Senin adın nedir, dedi Çoban.

— Sinan'dır, Bedri Sinan.

— Senin yurdun yuvan neresi?

— Selçuk yurdudur.

— Öyleyse beyim, senin bende bir mektubun var, bana bacı olan kız verdi.

Mektup ceylan derisine yazılmıştı. Keçesinin içine dikmişti Çoban. Söktü verdi Sinan'a. Sinan aldı mektubu, hem okudu, hem dokundu sazın teline:

Yerim belli değil yazam bildirem
Sen vefasız zannedersin yar beni
Ben kendimi zehirleyip öldürem
Bu derdinen kabul etmez yer beni!

Bu hallarım ayan olsun Sinan'a.
Feleğin garazı neyidi bana,
Rasgelirsen ahvalımı çobana
Al haberim bir katrecik sor beni

Mahperi'yim lâyık oldum ölüme
Bülbülleri kondurmadım gülüme
Yad yabancı dokunmuşsa elime
Ya kılıçla ya okunan vur beni

Sinan bir daha bir daha ağladı. Çobana bol bol para verdi. Mahperi'nin geçtiği yollara, dağlara, koyunlara, kuzulara baktı:

— Sizler Mahperi'mi gördünüz, bir de ben göreydim, göreydim de öleydim, dedi, aldı sazı eline:

Zümrüt ova Mahperi'me yol oldu
Vatanıdır Hünkâr düzü söylesin.
Köle olmuş, kölelere katılmış
Sevgilimdir bir bey kızı söylesin.

Felek benim için kurdu oyunu
Göremedim nazlı yarin boyunu
Bu sadık çobanın dertli koyunu
Görmüşise koyun kuzu söylesin!

Felek yazdı herbirimiz bir yana
Mahperi'mi köle beni zindana
Sinan kimden sorsun, gitsin ne yana
Buna kimler olur razı söylesin.

Göz yaşlarını sildi Sinan. Toparlandı. Sağol, varol, dedi çobana, ayrıldı. Bindi alay. Döndüler geri. Hükümdar baktı ki Sinan Paşa geri gelmekte. Korktu. «Acaba sınırlarımıza bir akın mı var?» dedi. Sinan Paşa vardı Hükümdara. Mektubu verdi. Hükümdar okudu, ağladı:

— Ey Sinan, bugünecek niye söylemedin, derdini açmadın bana?

— Padişahım, olaylar fırsat vermedi. Kötü günler size karşı soyguncu yaptı beni. Şimden sonra da dilimiz değil, telimiz, sözümüz değil, sazımız söylesin, diyerek aldı sazı eline:

Dağlar gibi kar bürüdü
Dumanımı diyemedim.
Nice yıllar feryad ettim
Amanımı diyemedim.

Yarim düştü ilden ile
Beni saldı dilden dile
Bülbül feryad etti güle
Yamanımı diyemedim.

Ben Sinan'ım kaldım yasta
Dert bağladım derdin üste
Sözüm kâr etmedi dosta
Gümanımı diyemedim.

Sinan sözünü bitirince göz yaşlarını tutamadı. Sonra da gerisini anlattı. Kervancının karısını getirtti padişah. Kadına baskı yapıldı, eziyet edildi... Kadın ip ucu vermedi Mahperi için. Nereye gittiği, kimin götürdüğü bilinmedi. Bir dönüş dedi ki, «Ben onu köle olarak sattım». Bunun dışında bir söz söyletemediler. Kadını, katırların kuyruğuna bağlattı padişah da salıverdirdi. Katırlar dolandı geldiler ki kadının en büyük parçası kulaklarının dibinde kalmış.

Bundan sonra padişah her yana, herkese sordurdu arattı Mahperi'yi, kimseden ses soluk çıkmadı.

Sinan:

Padişahım, âşıklar maşukunu kendileri arar. Âşıkların başı dumanlı olur. İzin ver ben kendim düşem yollara, dedi aldı sazı eline:

Felek vurdurmadı demir tavımı
Çok ceht ettim, bulamadım avımı
Çaktı çakmağımı yaktı kavımı
Kattı topraklara küllere beni.

Kime anlatayım bathı karamı
Ben söylersem saran olmaz yaramı
Bir zaman dağlarda oldum harami
Peri sen düşürdün dillere beni.

Ben Sinan'ım terk eyledim elimi
Kime diyem ahvalimi halimi
Anam hasret ile bekler yolumu
Nazlı yâr çağırır yollara beni...

Hükümdar, Sinan'ı susturmaya çalıştı:

— Etme Sinan, sen kimi istersen, yer yüzünde hangi hanın, padişahın kızını istersen gidip alayım. Ordular çekeyim. Bir Mahperi'nin arkasına düşmek senin gibi yiğidin işi değil. Unut Mahperi'yi. Senin istediğin kızı alayım, elimle düğünler, toylar tutayım... dedi.

Hükümdar, Sinan'ı elinden kaçırmak istemiyordu. Sinan Mahperi'den başkasına yüreğini, bağrını açar mıydı?

— Padişahım, Sultanım, dünya bir yana, Mahperi'm bir yana. Bana izin ver, ben çıkıp gideyim. Beni Mahperi'm çağırmaktadır, dedi.

Hükümdar baktı ki Sinan durucu değil, kalıcı değil, beşyüz atlı çektirdi. Bindirdi hepsini. Sinan'ın yanına verdi. Sinan herkesle kucaklaştı, sonra sazını aldı eline:

Yıllar geçti bitmez oldu
Böle ayrılık ayrılık
Yandı bağrım tütmez oldu
Küle ayrılık ayrılık.

Ellerinde yoktur kınam
Şimdi ören oldu hanam
Bana ninni diyen anam
Bele ayrılık ayrılık.

Bedri Sinan yanıp tüter
Giden gider, gözden yiter
Bilirim ölümden beter
Hele ayrılık ayrılık

Sinan bunları söyledi, atını mahmuzladı. Bir hayli yol aldılar. Sinan bir ara«Ben bunca atlıyı nerde konaklatır, nerde doyururum» diyerek arkasından gelen atlıları geri çevirdi. Bir mektup yazdı Padişaha. «Bu atlıları ben geri çevirdim. Çünki benim nerelere, kaç ay, kaç yıl gezeceğim belli değildir. Padişahım sağolsun, bunlara suç yükleme... »diye.

Sinan kaldı tek başına. Atına bindi de sürdü. Günlerden bir gün Taşkent denir bir kente geldi. Sordu, soruşturdu. Kimseden bir ses, bir soluk çıkmadı. Yoktu Mahperi'nin izi. Mahperi'nin nereye gittiği belli değildi. Sinan nereye gidecekti? «En iyisi atımın yularını başına bırakayım, dizgini kendi sürsün, kendi götürsün, benim atımın gittiği yerde belki Tanrı yardımcım olur. Ben bulamadım Mahperi'mi, belki atım bulur» dedi. Bıraktı dizginleri. Gide gide Tanrı dağlar derlerdi o dağların eteğine vardı. Üstünden kuş uçmazdı Tanrıdağ'larının. Eteklerinde görünürlerde bir tek köy vardı. Köye konuk oldu. Günak bey denir, bir beyin konağına. Ertesi gün atına bindi. El sıktı Günak Bey'le.

Günak Bey:

— Oğlum buralar Tanrı Tanrı Dağlarıdır. Üstün-

den kuş uçmaz. Ormanlarında yırtıcılar vardır. Girme ormana. Ovalardan, eteklerden yürü, dedi.

Sinan için yol seçmek yoktu. Dizginleri gene atının başındaydı. At nereye giderse oraya gidecekti. «Sağol, varol» dedi Günak beye yürüdü.

Bir süre yol aldı. Az sonra önünden bir atlı geçti. Herde gidiyordu. «Herhalde bu atlı yolları biliyor, ben de arkasından gideyim» diye geçirdi içinden. Atı da iz sürüyordu. At kendiliğinden adımlarını sıklaştırdı. Terledi, koştu,... Giden atlıya ulaşamadı Sinan'ın atı. Karanlık bir gecenin ortasında dağı sarıp aştılar. Gün ışırken Sinan, Taklamakan çölüne vardı. Onüç gün çölde yol aldı. Ondördüncü gün bir ırmağa ulaştı. İlkbahardı. Seller akıyordu. Irmak coşkundu, kan götürüyordu sanki. Tarım ırmağı denirdi bu ırmağa. Bulutlarla birlik akıyor, kuşlara kanat açtırmıyordu. O yanı bu yanı aradı, geçecek bir yol bulamadı. Sıkıldı. Sonunda ırmağın ikiye bölündüğü bir yer gördü. Atını sürdü. At biraz yürüdü. Sonra sürüklendi. Diz tutturamadı at. Sinan dizginini aldı. At yüzmeye başladı. Dizgini almasaydı at da Sinan da boğulup gideceklerdi. Ölüm kalım savaşından sonra ırmağın iki kolu arasındaki karaya çıktılar. Irmağın öbür yarısı daha kanlı, daha coşkundu. Sinan baktı ki ölüm le burun buruna» Ağladı. Geceyi geçirdi. Ertesi sabah gene bir çıkar yol bulamayınca aldı sazı eline, görelim ne dedi:

Kün deyip cihanı halk eden Hüda
Gayet müşgüldeyim, gayet dardayım.
Her yanım kan ağlar, geçilmez ada
Balık gibi tuzaktayım, tordayım.

Kahpe felek ne düşmüşsün peşine
Çok sitem eyledin bu genç yaşıma
Girseyidi bilmezidim düşüme
Vatanım nerede, bende nerdeyim?

Yetmez mi sineme çektiğim emraz
Ne bahar açıldı, ne de gördüm yaz
Deryalar bekçisi Hızır İliyas
Bülbül gibi figandayım, zardayım

Sinan'ım tükenmez feryadım zarım
Duysa ahvalimi o nazlı yarım
Ölüm bu adada olmaz mezarım
Yetiş hüda yetiş garip yerdeyim.

Sinan sözlerini bitirdikten sonra sazını indirip oturdu, ağladı. Baktı ki karşıdan bir atlı geliyor. «Eyvah, bu da benim gibi garip, yolunu şaşırmışın biri» dedi. Bağıracaktı, «aman atını sürme suya» diyecekti, atlı ok gibi fırladı, suyu geçti. Geldi Sinan'ın yanına:

— Selam yiğit, selam âşık.

— Selam baba.

— Sen buraların yadı yabancısısın belli ki. Sen bu iki suyun arasına niye düştün? Geçitleri mi bilmiyorsun?

— Baba iyi bildin. Ben garibim, hiçbir yeri bilmem. Bana yol göster, dedi.

— Öyleyse bin atını, gel arkamdan.

Atları bindiler, sürdüler. Sinan az sonra kendini karşıda buldu.

Atlı :

— Senin giyimin kuşamın buralara benzemez. Sen nerelisin, nerden gelir nere gidersin?

— Sorma baba, ben deli oldum, düzlere düştüm.

— Şimdi sana bir yol gösterem. Burda durma hiç. Hemen sür. Sağ yana sapma. Orası karanlık Himalaya dağlarıdır. Düz ovayı dolanmaya bak. Ovadan gidersen Tibet yaylasına çıkacaksın. Yaylakların ortasındaki köylere, obalara, kentlere uğrama. Orada sana çok eziyet ederler. Seni bile yerler. Adam yiyiciler bile vardır. Sen doğru Birmanya'ya varacaksın. Orda çok bekleyeceksin. Ne zaman ki ay incelir, dağların başında kıl gibi belirir, o gün ayın ilkidir. Bir gemi gelir yanaşır kıyıya. O gemiye bineceksin. Seni o gemi kurtarır. Muradına da kavuşturur. Haydı yavrum uğurlar ola dedi atlı, gözden yitti. Sinan atlının birden yitişine çok üzlüdü:

— Hazreti hızırı tez buldum, tez yitirdim, diye üzüldü aldı sazı eline:

Dar günümde yetişirsin
Dermanım hızır babadır.
Yetişir de yol verirsin
Fermanım hızır babadır.

Perişan kaldım arada
Eremedim ben murada
Hemi suda hem karada
Rehberim hızır babadır.

Sinan terk ettim varımı
Arayıp bulam yarımı
Sana bağladım carımı (1)
Serdarım hızır babadır.

(1) Car: yardım dileme, imdat.

Sinan sevinçliydi. Artık yolunu biliyordu. Hızır baba gönlüne su serpmişti. Atını bindi, sürdü. Çöllerden, bellerden, ovalardan geçti. Onbeş gün sonra Tibet yaylalarına çıktı. Köylere uğramadı, kentlere girmedi. Üç beş gün gizli gizli yol aldı. Aç kaldı, yoruldu. Bir akşam üstü bir köye yaklaştı. Sinan baktı ki, yapısı, kapısı kırgiz kokar. «Burası kırgız köyü olmalı» dedi. Atını sürdü köye. At gitmek istemedi. Atını mahmuzladı, dizginledi, zorla sürdü. At geldi bir kapıda durdu. Kırgız değil, meğerse yabanıllar köyüymüş. Köylüler toplandılar Sinan'ın çevresinde. Birbirlerine el kol sallayarak birşeyler söylediler. Sinan'ı alıp bir eve götürdüler. Konuştukları dilden Sinan anlamazdı. Yabanıllar diyorlardı ki «Biz bu adamı hemen kesip yiyelim, yalnız önce elindekileri alıp yok edelim. Bunlarla bize bir kötülük eder» Anlamasa da sezinliyordu Sinan.

Sinan'ın bulunduğu evin bir kölesi vardı. Yedi yaşındayken Moğollardan kaçırılmıştı. Moğol Türklerinden olan köle, Sinan için söylenenleri duymuştu. Kölenin adı Duran'dı. Sinan'ın Türk olduğunu anladı. Gece oldu, Sinan'ın altına üstüne bir deri verdiler, Yatırdılar. Sinan yorgundu. Uyumak istemiyordu ya, gözlerinden uyku akıyordu. Dayanamadı, daldı gitti. Sinan uyur uyumaz yabanıllar atıldılar üstüne. Silahlarını aldılar. Elini, kolunu sıkıca bağladılar. Götürüp Çayanlar mağarasına attılar. «Burada birkaç gün kalsın» dediler. Sinan'ı koyup döndüler. Sinan ertesi günü kuşlukta uyandı. Baktı ki eli kolu, ayağı bağlı. Sağı solu yılan çıyan. Anladıki buranın ölüsü çıkacak. Aldı Sazı:

Genç yaşımda neler geldi başıma
Gayet müşkül oldu halım yaradan.
Düşmanlarım ağu kattı aşıma
Bağlandı ayağım, kolum yaradan.

Terk eyledim, memleketi hanamı
Göz yaşıyla bırakmışım anamı
Gurbet elde yitirmişim sunamı
Benim için olmuş zulum, yaradan.

Yetmez mi Sinan'ın çektiği azap
Derdimi alamaz benim bir kitap
Yetişsin yardıma hızırım, yarap
Tutsun dar günümde elim, yaradan.

Sinan bunları söyleyip ağlayadursun, öte yanda Moğol köle Duran çocukları yanladı:

— Akşam gelen o yabancı ne oldu, dedi.

Çocuklar da yerini söylediler. Moğol Duran Çayan Mağarası'na geldi. Baktı ki Sinan darda:

— Sen bu yerlere neden geldin kardaş, dedi.

— Onları sorma da beni kurtar, yardım et bana, diye yalvardı Sinan.

Gitti, iki at dizginledi. Yemek, azık aldı. Kılıçlar kuşandı çifter çifter, gelip mağaraya dayandı. Sinan'ın bağlarını kesti, açtı. İkisi atlara bindiler... Sürdüler.

Duran:

— Sinan sen bundan sonra dilsiz olacaksın. Nereye gidersek, kiminle karşılaşırsak ben konuşacağım. Ben bu illerde konuşulan dillerin hepsini bilirim, dedi.

Sinan konuşmadı. Nereye gittiyseler, Duran orada onların diliyle konuştu. Gece, gündüz, soğuk ayaz.. Ölüm kalım savaşıyla vardılar Birmanya'ya. Birmanya'da uzunca bir süre beklediler. Yeni ay doğdu, iskeleye indiler. Gemi yoktu görünürde. Bekleye bekleye sıkıldı Duran. Gezinerek iskeleden ayrıldı. Şehrin içine vardı. Orda bir tartışmaya tutuldu. Gün geçti. Gemi geldi, yük verdi, yük aldı, çe-

kildi gitti. Sinan da tek başına binmedi. Ölümden kendini kurtaran bir arkadaşını bırakamadı. Ertesi gün bir gemi daha geldi. Bindiler. Gemi nereye gidiyordu?Kimindi? Bilgileri yoktu. Gemi açıldı denize. Az gitti uz gitti. Denizin ortasında sarıldı gemi. Deniz soyguncuları kuşattılar gemiyi. Gemi de bir bağırtı, bir kavga. Herkes canının derdine düştü. Deniz soyguncularının başı ağrıyordu:

— Herkes varını yoğunu ortaya koysun, ölümlerlerden ölüm beğensin, ölüm seçsin, diyordu.

Az sonra Sinanların bindiği yemi parçalandı, ateşe verildi. Sinan'la Duran soyguncuların gemisine atladılar. Duran, soyguncuların dilini konuştuğu için canlarını kurtardılar. Gemi de gün geçirmeye başladılar.

Sinan gemide çile doldursun biz gelelim Mahperi'ye. Mahperi, Ceylan Hanım'ın sarayındaydı. Kötülük çekiyordu, çile çekiyordu. Birgün yanık yanık bir ses duydu. Ayvandan baktı ki bir gemi acı acı düdük çalıyor. Fırtınaya tutulmuş, battım-batacağım diye yardım dileniyor. Mahperi ellerini açtı gök yüzüne, «Ey yaradan, bu gemi Sinan Beyim'in gemisidir, ondan başkasının başında fırtına esmez» diye ağladı. Gemi çok uğraştı ya, kendini kurtaramadı. Mahperi oturdu ayvana, saçlarını bağrına bastı söyledi:

Deniz dalgalanmış geliyor gemi
Artar yüreğimin afkârı gami
Mevla ki cennetten attı ademi
Nice yı ah etti Adem burada.

Atılmıştı o firdevsi mavadan
Adem ayrı gezdi kırkyıl Hava'dan
Ellerini indirmedi duvadan
Gösterdi Cidde'yi Hudam burada.

Bakar mıydı o şeytanın sözüne
Gafillik perdesi indi gözüne
Adem Serendipte yerin yüzüne
İptida attığı kadem burada.

Mahperi'yim aşk oduna yananım
Acaba gelir mi Bedri Sinan'ım?
Ölürsem gurbette kim ağlayanım?
Dolursa müddetim, vadem burada.

Mahperi bunları söylerken Ceylan Hanım işitti. Yataktan sıçradı.

— Vay, demek ki benim evimde, yemeğimi ekmeğimi yiyip âşık oldun. Türkü söyler yiğitlere söz atarsın öyle mi? Dedi. Mahperi'yi öyle bir dövdü, öyle bir dövdü ki otuz iki kemiğini bir araya getirdi. Mahperi dayanamadı:

— Ceylan Hanım, ben han kızı, bey kızıydım. Senin baban benim babamın kapısında köle bile olamazdı. Sen benim elime su dökemezdin! İlle karayazı beni ilden ile, dilden dile, elden ele düşürdü, senin kapına kul köle etti. Bunlar yetmezmiş gibi bir de beni döversin, diyerek ağladı, kara saçlarını bağrına bastı, görelim ne dedi:

Dilerim mevladan yüzün gülmesin
Bir anda gözlerin yaşa çevrilsin.
Sarayında bülbüllerin ötmesin
Ören olsun bir baykuşa çevrilsin.

Dilerim saraya yıldırım düşsün
Alevler seğirtsin yansın tutuşsun.
Senin de yüreğin yanıpta pişsin
Ananın sarayı taşa çevrilsin.

Mahperi'nin oldu müşkül halları
Üzüldü hayattan artık elleri
Sarayının bahçeleri, gülleri
Dilerim baharın kışa çevrilsin.

Mahperi bunları söyleyip ağladı. Aradan on gün geçti. Bir gün sarayda bir koku duyuldu. Baktılar ki saray alttan tutuşmuş, yanıyor. Mahperi gene dayanamadı, koştu Ceylan Hanım'a, duyurdu.

Ceylan Hanım inanmadı. Yangın gelip çattı. Illetuğum ölçüde göreyim. Acıdım sana, gençsin, genç kızsın. Saray tutuştu, yanıyor, kaç, dedi.

Ceylan Hanı minanmadı. Yangın gelip çattı. Illeki ay bacayı savuşmuştu, Ceylan Hanım yanıp kül oldu. Mahperi'yle Ceylan Hanım'ın anası kendilerini kurtardılar. Ceylan Hanım'ın anası artık yoksul kalmıştı. Mahperi'yi bir köle alıcısına sattı.

Köle tüccarı Mahperi'yi aldı da şura senin, bura benim, o kent, o köy... Dolaştı. Bir alıcı çıkmadı. Kimse beğenmedi Mahperi'yi. Tüccar kızdı:

— Bre sen ne uğursuz kölesin, kimse seni almaz, beğenmez, dedi.

Mahperi gücendi, kırıldı. Lüle saçlarını bağrına bastı da söyledi:

Nere gitsem benim derdim barabar
Didelerim akan seldir yaradan.
Cümlenin sahibi Hazreti Hünkâr
Biraz ağlayanı güldür yaradan.

Bu dünyaya geldiğime pişmanım
Sürüm sürüm etti beni düşmanım
Cümle derdim sana ayan süphanım
Ya bir iylik, ya da öldür yaradan.

Mahperi'yim neler geldi başıma
Felek ağu kattı benim aşıma
Sağ **olsa yazarım mezar taşıma**
Sinan'a halimi bildir yaradan.

Köle tüccarı bu sözleri dinleyince çok üzüldü:

— Yavrum bilemedim, beni bağışla, dedi.

Mahperi hoş gördü. Hoş görmeyip de ne yapacaktı? Tüccar çok üzüldü ya, gene de alıcı bulmak için yola koyuldu. Günlerden birgün Karaca Şehir denen yere vardılar. Burada tellallar bağırdı:

«Çok güzel bir köle var, uzak ellerden gelmiş köleler var» diye.

Karahan bu sesleri duyunca Lalayı seslendi:

— Lalam, araba hazırla kölelere bir bakalım. Köle tüccarı gelmiş, gidip bir görelim, dedi.

Araba hazırlandı. Binip geldiler iskeleye. Köle tüccarını çağırttı Karahan Padişah:

— Sen de Mahperi adında, Sinan adında köle var mı, dedi.

— Padişahım Sinan adında yoktur, ille Mahperi adında biri var.

— Hemen bana getir onu.

Köle tüccarı Mahperi'yi ortaya çıkarınca Karahan'ı tanıdı Mahperi. Tanır tanımaz öyle oldu, öyle oldu ki, söz yetmez. Mahperi baktı ki bulutlar kararıyor, dağlar yerinden oynuyor. Hemen çöktü olduğu yere, duramadı ayakta. Ellerini alnına koydu «Ey Sinin sen yaşasaydın Karahan padişahı mı olurdu?» diye ağladı. Karahan durumu gördü:

— Ey hanlar hanı, sultanlar sultanı, Sinan'ın canı Mahperi, şimdi diyar diyar köle olarak mı satılıyorsun? Mahperi beni tanıdın mı, dedi.

Mahperi tanışlık vermedi aklınca:

— Padişahım, kadınların saçı uzun, aklı kısa derler. Bir çala (1) Hünkâr Dağlısın diyesim geliyor.

— Mahperi, ben senin kaynın, Sinan'ın kardeşi Karahan değil miyim, dedi.

Köle tüccarına etek dolusu altınlar, paralar verildi, Mahperi saraya getirildi. Mahperi için yeni bir saray düzenlendi, hazırlandı. Seçme cariyeler, Mahperi'nin buyruğuna verildi. Mahperi saraylarda yalnızlığın, Sinansızlığın acısını taşısın biz dönelim Sinan **Bey'e.**

Sinan Bey neredeydi? Soyguncular gemisindeydi. Yıllar geçmişti gemide. Bir akşam soyguncular şöyle konuşuyorlardı:

«Onbeş gün çekmez Habeş ellerine varırız»

O akşam gemi bir fırtınaya tutuldu. Dalgalar gemiyi sürükledi bir kayalığa vurdu. Moğol Duran:

— Sinan hazırol kaçıyoruz, dedi.

Kaçtılar. Aylar yıllar mı geçti, günler mi yıl oldu, belirsiz bir süre sonra Duran dedi ki:

— Sinan ben gezmekten, dolaşmaktan yoruldum. Ben buralarda yurt yuva tutup kalacağım, artık gezmek bitsin, dedi.

Sinan'la görüştüler, öpüştüler, ayrıldılar. Duran kaldı, Sinan yol aldı. Aylar sonra Adıbaba derler bir yere vardı Sinan. Bir yere kapılandı. İş görüp, çalışıp karnını doyurmaya başladı.

Adıbaba **padişahının oğlu da «ben** dünyanın en güzel kızını alacağım» diyerek gezerdi. Kız arardı. Dolaşa dolaşa Karaca Kent'te Mahperi'yi gördü. Hemen gemilerini çevirip Adıbaba'ya geldi. Babasına

(1) Çala: **benzetme, benzeme,** andırma.

söyledi. «Ben aradığımı buldum. Babamsan git iste kızı» dedi.

Adıbaba padışahı ünlüydü, güçlüydü. Hemen elçileri gitti Karaca'ya.

Karahan:

— Bu benim gelinimdir, kızım değildir. Bir daha gelmeyin, dedi, elçilerin de kulaklarını keserek yolcu etti...

Adıbaba Beyliği bunun üstüne yediden yetmişe ordu çekti Karaca Kent üstüne. Sinan'ın da asker olduğu gemiler gelip Karaca Kent önlerinde demirledi.

— Eğer kızını oğlumuza verdin verdin, vermedinse Karaca Kent yakılıp yıkılacak, taş üstünde taş kalmayacak... dediler.

Karahan da yediden yetmişe askere aldı herkesi. Üçgün üç gece savaş oldu. Adıbaba Beyi çok yararlıklar gösteren Sinan'a güveniyordu. «Boşuna asker kırılacağına, yiğidime yiğit isterim» diyerekten Sinan'ı ortaya çıkardı. Er diledi Sinan. Karşısına çıkarılan bütün Karaca yiğitlerini bir bir kesti Sinan. Karahan Adıbaba'lıların yiğidini iyice süzdü. Bir çala Sinan'a benzetti. Hemen Mahperi'nin yanına geldi. Mahperi ağladı:

— Benim yüzümden bu sıkıntılar. Gel etme beni ver, dedi.

Karahan :

— Benim gelinimsin, kardeşimin sözlüsü. Sinan'a ben senin elini eline vereceğimi söylemişimdir, sözümden dönemem. Canım, Sinan'ın yoluna kurban olsun. Yalnız senden bir isteğim var, bizim yiğitlerimizi alt eden, şimdi de şu ortalarda er dileyen Sinan'a benziyor. Gel bir de sen bak, dedi.

Mahperi sarayın ayvanına geldi. Baktı ki Sinan!..

— Sinan'dır bu, Karahan, Sinan'dır bu, dedi.

Karahan Mahperi'yi içeri aldı, süsledi bezedi, giyindirdi. Sinan'ın nişan yüzüğünü taktı parmağına, çıkardı sarayın ayvanına. Mahperi bir o yana, bir bu yana gezindi. Sinan ayvana baktı. Mahperi'yi seçer gibi oldu. Bir daha baktı, Mahperi nişan yüzüğünü gösterdi, Sinan yüzüğü tanıdı. Kılıcı atan Sinan, hemen sazını aldı, görelim Mahperi'ye ne dedi:

Ala gözlü nazlı dilber
Perim dön beri dön beri
Saçın sümbül, kokun amber
Hurim dön beri dön beri.

Konuştur yarım, sözünü
Doldurma yaşla gözünü
Kaldır nikabın yüzünü
Görüm dön beri dön beri.

Duruşun göllerde suna
Gezişin benzer ceylana
Zülfünü dökmüş gerdana
Örüm dön beri dön beri.

Benim sevdiğim huridir
Sevdası taşı eridir
Hünkâr dağlı, Mahperi'dir
Yarim, dön beri dön beri.

Sinan'ım bağrı yaralı
Gelmedi sabrı karalı (1)
Hangi ülkenin maralı
Sorum dön beri dön beri.

(1) Karal: karar.

Sinan sözünü bitirdi. Mahperi saçlarını bağrına bastı, söyledi. Bakalım karşılık olarak ne dedi:

Bu nasıl usuldur, bu nasıl töre
Sardın orduyunan yanlarımızı
Sinan Bey harp için geldin bu yere
Akıttın meydanda kanlarımızı.

Aldı Sinan :

Gafil geldim ben bu yana
Onunçün çıktım meydana
Peri kurban canım sana
Vallah bilmedim bilmedim.

Aldı Mahperi :

Nice gencin haraboldu hanası
Ya yavrusu gözler ya da sonası
Ah etmez mi atasıyla anası
Kestin yüzler ile canlarımızı

Aldı Sinan:

Benimçün oldu bir zulüm
Hint habeşe düştü yolum
Kırılsın ayağım kolum
Peri bilmedim bilmedim.

Aldı Mahperi :

Mahperi'yim akıtırım kanlı yaş
Karaahn padişah bana öz kardaş
Benim'çin düşmana açmıştır savaş
İncittin veziri hanlarımızı.

Mahperim bağıslasana
Aç kollarını Sinan'a.
Sakın gücenmeyin bana
Peri bilmedim bilmedim...

Mahperi yüzünden örtüyü açtı. Sinan, Mahperi'nin yüzünü görünce bayıldı. Attan düştü. Karahan'ın adamları koştu, Sinan'ı tuttu kaçırdılar. Saraya getirdiler.

Adıbaba ordusunda bozulma başladı. Beylerine;

— Karaca Padişahının sarayında bir kız varmış. O kız ayvana çıktı, türkü söyledi, gezindi, Sinan da karşılık verdi, sonra kız büyü yaptı. Sinan bayıldı, attan düştü. Sinan'ı alıp Karaca'lıların sarayına kaçırdılar. Tutsak ettiler, dediler.

Adıbaba Beyi küplere bindi:

— Ya Karaca şehir yanıp kül olacak, ya da Yiğit Sinan kurtarılacak. Taş üstünde taş bırakmayacaksınız, dedi.

Saray kuşatıldı.

Karhan'la Sinan sarıldı, öpüştüler. Mahperi'nin odasına geçtiler. Mahperi, nazik elleriyle, kamış parmaklarıyla, sedef tırnaklarıyla, altın tabaklarla, Sinan Bey'e, Karahan Padişah'a yemekler sundu. Mahperi hazırlık yaparken, gidip Sinan Mahperi'nin giyimine, kuşamına, odasındaki halılara, döşemelere baktı. «Ey Mahperi, ben taşları yastık edem, senin yolunda canımı verem, toprakları döşek edem, otları yorgan, sen böyle saraylarda yaşa, kınalan, eğlen,» dedi. Aldı sazı eline:

Nazlı yarım benden ayrı düşeli
Giyinip kuşanıp sunalanmışsın.
Ben senin derdinden giydim karayı
Şâd olup parmağın kınalamışsın.

Mahperi bu sitem karşısında dayanamadı. Saçlarını bastı bağrına:

Nazlı yarim senden ayrı düşeli
Giyinip kuşanıp sunalanmadım.
Lal olsun dillerim, kurusun elim
Kırılsın parmağım, kınalanmadım.

Aldı Sinan :

Yüzün ondört günlük ay gibi kamer
Kolunda bilezik, belinde kemer
Taramış zülfünü, sürünmüş amber
Altın taraklarla şanalanmışsın. (1)

Aldı Mahperi :

Yeni giydim yeşilimi alımı
Senin için kınaladım elimi
Ant olsun ki yeni ördüm telimi
İnan ki başka gün şanalanmadım.

Aldı Sinan:

Gayet müşkül idi Sinan'ın hali
Odana döşenmiş Pakistan şalı
Hindistan sergisi, Horasan Halı
Güllü bahçelerde minalanmışsın.

Aldı Mahperi:

Mahperi gurbette geçirdi çağı
Oydu bu sinemi aşkın bıçağı
Sensiz dolanmadım, bahçeyi bağı
Güllü bahçelerde minalanmadım.

(1) Şana: tarak, şanalanmak; taranmak.

Gerçekten Mahperi, Sinan'sız al giymemişti, kına yakmamıştı. Yataklara yatmamış, kilim, keçe arasında geceler geçirmişti. «Sinan Bey'im arkamdan geliyorsa nerderir, ne durumdadır, hangi taşa, toprağa yaslanıp yatmaktadır» diyerek uyumamıştı çok gece.

Sinan da Mahperi'nin sözlerine inandı, anladı ki Mahperi de az çekmedi. Artık sözü uzatmadı. Mahperi kendi eliyle yaptığı kahveleri sundu Sinan'la Karahan Padişaha. Kahveler içildikten sonra Karahan, Mahperi'nin bir elinden, Sinan'ın bir elinden tuttu, Kontaz Bey'e verdiği, Sinan Bey'e verdiği sözü yerine getirmek için iki yavuklunun ellerini birbirine tutuşturdu. Yılların gözü yaşlı, bağrı yanık âşıkları kavuştular. Sinan bayılıp bir yana, Mahperi bayılıp bir yana düştü. Bunu gören Karahan «Aşıkların kavuşması böyledir. Pîrleri gelir ayıltır» diyerek odadan çıktı.

Önce Mahperi kendine geldi. Sinan'ı uyandırmak için görelim ne dedi?

Aldı Mahperi :

Nazlı yarim sen bu yana
Sefa geldin ilimize
Çok dolandık yana yana
Birden düştün elimize.

Aldı Sinan :

Ayırdın sen vatanımdan
Ettin bana, zulüm Peri.
Bıktırdın beni canımdan
Çok atlattık ölüm, Peri.

Aldı Mahperi :

Gurbette geçirdim çağım
Taze çiçektedir bağım
Hele solmamış yaprağım
Sam değmemiş gülümüze

Aldı Sinan :

Bıraktım geldim hanemi
Terk ettim ata-anamı
Şükrolsun buldum sunamı
Sana değdi elim Peri.

Aldı Mahperi :

Mahperi'yim çekerim zar
Nice seni gözledim yar
Şimdi sana davetim var
Lebi, kaymak, balımıza.

Aldı Sinan :

Çektiğimiz bir çiledir
Sinan'ım derdim biledir.
Yanakların al lâledir
Yeni açmış gülü Peri.

Bunları söyleyip sözü kestiler. Birbirine, geçirdikleri kara günleri, ayrılık günlerini anlatmaya başladılar. Bir soluk gibi geçen geceler bitmiş, güneş doğmuştu. Kapı çalınmasıyla kendilerine geldiler. Sinan kapıyı açtı. Karşısında Karahan'dı:

— Düşman, ortaya er çıkarmış, bizi bekler, dedi.

Sinan hemen hazırlandı. Atına bindi. Sürdü ortaya. Sinan'ı karşılarında gören düşman ordusu kork-

tular. Sinan bir solukta beş pehlivan kesti, kan akıttı. Düşman ordusu bozuldu. Eridi, yenildi... Gecenin karanlığında kaçtı düşman. Aslında Sinan'la Karahan'ın amacı da orduları kesmek, öldürmek değildi. Kaçırmaktı. Diledikleri oldu.

Mahperi çok sevindi. Içlendi, kara saçlarını bağrına bastı, görelim ne dedi:

Yeri göğü insi cinsi yaradan
Kime söyleyeyim ahu zarımı
On yedi yıl geldi geçti aradan
Esirge sen sakla nazlı yarimi.

Yıllar geçti akar kanlı yaşlarım
Ne halde vatanım öz kardaşlarım
Kalırsa gurbette mezar taşlarım
Kimler arar bulur bir mezarımı

Karahan kardeşim, Sinan bey yarım
Asıl Türk elidir, benim diyarım.
Mahperi tükenmez feryadım, zarım
Nasip mi göreyim öz diyarımı.

Mahperi bunları söylerken bir yanda düğün hazırlıkları sürüyordu.

Burada düğün hazırlıkları süredursun, biz dönelim Sinan Bey'in anasına babasına, ülkesine... Sinan Bey, Alagöz Dağlarında arkadaşlarından ayrılmıştı. Karahan'la, Mahperi'nin arkasına düştükleri haberini Kontaz Bey'e arkadaşları söylemişlerdi. Bu ayrılık ana atayı göz yaşı, yas içinde bırakmıştı. Hünkâr yaylası sise, dumana bürünmüştü yaz ortasında. «Acaba ne oldu Sinan, Mahperi nereye gitti?» deniyordu. Bütün elliğin sözü, konuşacağı Sinan'la Mahpe-

ri'ydi. Kontaz Bey tek oğlunu yitirmişti. Başı dumanlı dağdı. Başından dumanı dağıtacak, kaldıracak bir salık gelmedi Kontaz Bey'e. Bu acıya dayanamayan Kontaz Bey beş altı ay sonra öldü. Yalnız kalan Benli Perişan Hanım, «Hünkâr Yaylası, Soğanlı bana düşman yurdu olsun» dedi, «Sinan gibi oğul yitirdim, Kontaz gibi Bey'den oldum, artık buralarda kimim var, kim için yaşayam, diyordu, Sinan'ım Mahperi'nin arkasından gider de ben Sinan'ımın arkasından gidemem mi? Onun yoluna ölemem mi?» diyordu. Sonra başı dumanlı Dağlara, Soğanlı'ya, Hünkâr'a bakıyor, söyleniyordu Benli Perişan:

Benim gibi ne dumanlı başınız
Söyleyin, bağrınız yara mı dağlar?
Soğuk pınarlar mı gözde yaşınız?
Gözleriniz derin dere mi dağlar?

Kışın kar alırsız, gözünde duman
Baharın al yeşil, yazın da çimen
Yavrudan ayrılan güler, ne zaman?
Söylersem inlersiz, yaramı dağlar.

Karşı yamaçların ince yolları
Güler mi dünyada hakkın kulları
Benli Perişan'ın müşgül halları
Ağlattız Aslı'yı, Kerem'i dağlar.

Bunları söyleyip ağlıyordu. Sızısı dinmiyordu. Sonunda pahada ağır, yükte yüngül bir hazırlık yaptı. Erkişi giygileri giyindi. Yola çıktı tek başına. Yollarda sorup soruşturarak, bir salık alma umuduyla süründü. Geldi çıktı günün birinde Revan Beylerinin, kardeşlerinin yanına. Durumu anlattı. Kardeşleri engel olamadılar. «Sinan kim bile nerde, gel yanımızda kal.

elbet çıkar gelir» dedilerse de Benli Perişan aldırmadı. Kardeşleri, Benli Hanım'ın yanına yiğit bilinen Töre Bey'i kattılar. Çıktılar yola. Bu ayrılış çok zor geldi Benli Perişan'a. Revan'a baktı, Hünkâr Dağlarını andı, umutsuzluğunu dile getirdi:

Başı pare pare dumanlı dağlar
Sılam seni seyrettiğim bugündür.
Genç yaşta gurbete düşenler ağlar
Sılam seni seyrettiğim bugündür.

Anasından ayrı düşen kuzular
Dağ başında meler meler sızılar
Dumanlı ovalar sisli yazılar
Sılam seni seyrettiğim bugündür.

Sahibi yok öksüz kalan haneler
Eşinden ayrılan nazlı sunalar
Yavrum deyip bağrın döven analar
Sılam seni seyrettiğim bugündür.

Sözlerini bitirdi Benli Perişan, yanında Töre Bey, yol aldılar. Kona, göçe, gece gündüz... Aylar yıllar sonra Aden derler bir yere vardılar. Aden'e geldiklerinde Töre Bey yiğitlik basamağının en üstüne çıkmıştı. Yol boyu da alışveriş yaparak geliyordu. Gittiği yerlerde, kervancı, al verci tanınıyordu. Aden Bey'inin kızı Altın Hanım'ın kulağına gitti yiğit bir alvercinin geldiği. Yanına kızlarını aldı, yardımcılarını kalkıp alvere gitti. Yiğidi gördü. Tutuldu Töre Bey'e. Alacağını aldı Altın hanım. Bir kölenin sırtına yükledi. Aden Beyi'nin kızı olduğunu, karşılığını almak için saraya gelmesini söyledi Töre Bey'e. Töre Bey üç gün sonra saraya gitti. Altın Hanım yolunu

beklerdi üç gündür. Karşıladı. Yemekler, içkiler, armağanlar sundu Altın Hanım. Sonunda parasını da verdi, bir de mektup.

Töre Bey uğurlandıktan sonra, armağan edilen kutuyu açtı. Gördü ki bir pırlanta yüzük, bir de mektup. Mektubu Benli Perişan'a okudu. Ertesi gün Benli Perişan Aden Beyi'nin sarayına elçi gitti. Kendini tanıttı, istedi.

Aden Beyi, kızını katına çağırarak üç gün içinde kimi istediğini açıkça söylemesini istedi. Kız üç gün içinde gizli tuttu isteğini, istediğini. Bütün Aden çalkalanıyordu: «Aden Beyi'nin kızı bir al verciyi isteyecekmiş, Töre adında bir kimsedir bu...» diye küçümsenirdi. Bütün elçiler üçüncü gün saraya gittiler. Altın Hanım ortaya çıktı. «Töre Bey'in elçisi kalsın, diğerleri gitsin» dedi.

Alıp gittiler kızı. Düğün hazırlıkları başladı. Kırk gün sürdü düğün. Altın hanımla Töre Bey murada erdiler. Aden Beyi, yaşlı olduğundan beylik yetkisini Töre Bey'e bıraktı. Töre Bey oldu Aden sultanı. Benli Perişan da başdanışman olarak kaldı. Aden iyi ellerde sağlam bir yönetime kavuştu.

Haberi kimden verelim, Sinan'dan. Sinan Bey altı ay Karaca şehirde kaldı. Karahan'a dedi ki:

— Karahan kardeş, artık sılama, Hünkâr Dağına döneyim iznin olursa...

Karahan incinmesin diye söylemezdi gitme işini. İsterdi ki Kontaz Bey oğluna kavuşsun.

— Hay hay kardeşim, dedi.

Hazırlık başladı. Bir gemi yüklendi. Mahperi'nin çeyizi, yatağı yorganı... Yüklendi. Gemiyi üçyüz asker koruyordu. Gemi yol almadan önce Sinan aldı

sazı eline. Görelim dostlarına, Karaca şehrine, Karahan'a ne dedi:

Başım dağlar gibi tipili karlı
Yaz gününde bu dumandan geçemem
Gayet sadakatlı, çok itibarlı
Can kardeşim Karahan'dan geçemem.

Genç yaşımda neler geldi başıma
İster derdi taşı, ister taşıma
Kalsın yâdıgârım can yoldaşıma
Bu günümde dosi yarandan geçemem.

Ben Bedri Sinan'ım eller hoş ille
Yeşiller hoç ile, allar hoş ille
Bahçeler hoş ille, güller hoş ille
Hünkâr Dağı öz vatandan geçemem.

Sinan'ın sözleri bitti gemi yürüdü. Uğurlandı. Bir süre yol aldılar. Uzaklaştılar Karaca'dan.

Habeş Beyinin yollara bıraktığı casuslar ulaştırdılar geminin açılıp gittiğini. Ibuti limanına yakın bir yerde gemiler çevirdi Sinan'ı. Sinan, karşı koydu saldırganlara, «öleceğini, ancak pes etmeyeceğini» söyledi. içerde de «eğer yenilirsek gemiyi ateşe vereceksin Mahperi» dedi. Bunun hazırlığını yaptı. Habeş gemilerine mal satan, onlarla alış veriş işi yürüten Moğol işin iç yüzünü anlamak için Sinan'ın gemisine sızdı. Durumu anladı. Moğol ülkesinden kurtarıp buralara getirdiği Türk Sinan'dı darda kalan. Sinan kendisini tanıttı. Kucaklaştılar. Kurtuluş yolları aradılar. Sinan «Karaca kentindeki Padışah Karahan'a salık salınmasını!» istedi. Moğol «Karaca Kent uzak, sen bir mektup yaz, Aden Beyine gideyim. Orası ya-

kındır» dedi. Sinan bir mektup yazdı. Durumu anlattı. Mektubun sonuna bir de türkü ekledi:

Alırsan mektubum Aden Sultanı
Ben düşmüşüm ahu zara gelesin.
Başımdan def eyle zalim düşmanı
Nolur bu derdime çare gelesin.

Casusları geldiğimi sezdiler
Dört yanıma silahları dizdiler
Ciğerimi kan edip de ezdiler
Yüreğime açtı yara, gelesin.

Ben Bedri Sinan'ım bağrı kanlıyım
Öz ülkemde şerefliyim, şanlıyım
Selçuk bölgesinden, Türkistan'lıyım
Tutsak oldum düşmanlara, gelesin.

Moğol mektubu alarak çıktı yola. Bir küçük yelkenliyle açıldı. Son hızla Aden'e vardı. Mektubu Töre Bey'e verdi. Töre Bey mektubu okur okumaz gözleri yaşardı. Yıllardır aradıkları Sinan'dan geliyordu. Hem de ummadıkları, umutlarını kestikleri sırada. Töre Bey hiç durmadı, gemileri hazırladı. Kendisi başa geçti, yürüdü. Hızlıca geldiler. Sinan Bey'i sargı içinde buldular. Töre Bey'in gemileri düdükler çaldılar, saldırdılar. Habeş gemilerini yardılar. Sinan'ın çevresini güven altına aldılar. Habeşliler neye uğradıklarını bilemediler. Kaçtılar. Sinan'la Mahperi Töre Bey'in gemisine alındılar. Töre Bey Ibuti'yi yakıp yıkmak istedi. Sinan bırakmadı. Dönüp geldiler Aden'e.

Töre Bey tanışlık vermemişti. Sinan kimlerin yardımıyla kurtulduğunu bilmiyordu, bildiği Aden Bey'iy-

di. Sinan'la Mahperi bir saraya konuk oldular. Töre Bey, Benli Perişan'ı kendi sarayına çağırdı, olup bitenleri birbir anlattı. Benli Perişan yaşlı, umutsuz gözlerle dinlerken, uğurlu, kutlu sonu duyunca sevindi.

Töre Bey:

— Ben kendimi Sinan'a tanıtmadım. Sen de tanıtma. Bakalım seni tanıyabilecek mi? Dedi.

Sinan'ı çağırdılar ertesi gün. Sinan başdanışman diye tanıtılan kadını anasına benzetti. Donuk donuk baktı. Sinan bir köşeye oturmuş, anasına bakardı.

Kadın:

— Oğlum bana çok baktın, deyince Sinan aldı sazı eline, görelim ne dedi:

Bağışla sultanım şahım
Olursa suçum günahım
Çift mi yarattı Allahım
Yüzün anama benzettim.

Tanrım arttırsın şanını
Bile nimetin, nanını
Duydum şeker lisanını
Sözün anama benzettim.

Anamın da güldür rengi
Hallerinde aynı bengi
Gezdim Rum ile frengi
Özün anama benzettim.

Sinan dumanlıdır başın
Elâ gözden akar yaşın
Ok kirpikler kalem kaşın
Gözün anama benzettim.

Sinan söyledikçe Benli Perişan ağlıyordu. Dayanamadı artık. Kalktı oğlunun yanına geldi. Sarılıp bağrına bastı.

— Ben senin ananım, yıllardır arkanda dolanıyorum. Yurdumu yuvamı, elimi, ulusumu bıraktım yavrum senin için. Gece demedim gündüz demedim, dağ, ova... demedim arkandan koştum. Sen beni, yurdunu, yuvanı, uluşunu hiç mi düşünmedin? Bunca ayrılık, özlem yetmez mi oğlum?» dedi, ağladı.

Sinan şaşırmıştı. Dili dolaştı. Sazını aldı eline:

Ana gezersin düzleri
Atam ne halde ne halde
Sen ki ararsın bizleri
Atam ne halde ne halde?

Felek bana tuzak kurdu
Başıma tokmağın vurdu
Terk ettim vatanı yurdu
Sılam ne halde ne halde?

Ben Sinan'ım budur halim
Sıladan üzüldü elim
Nicoldu elliğim, ilim
Dostlar ne halde ne halde?

Bu söyleri dinleyen anası ağlayarak karşılık verdi. Aldı Benli Perişan:

Asla bir ülkede etmedim karar
Dolandım dünyayı, sizi diyerek
Türkü, Azeriyi, diyar ba diyar
Gezdim ben ovayı düzü diyerek.

Aştım nice karlı dağlar belinden
Neler çektim ayrılığın elinden
Çekinmedim çoşkun çaylar selinden
Gençtim geldim çok denizi diyerek.

Atan üzdü bu dünyadan elini
Terk eyledi elliğini ilini
Çok gözledi hasret ile yolunu
Geçtim geldim çok denizi diyerek.

Sinan babasının ölümünü duyunca bayılıp düştü. Yüzüne gül suları vurup güçlükle ayılttılar. Mahperi'yi çağırdılar. Durum ona da anlattılar. Sinan'la Mahperi'nin düğününü başlattılar. Kırk gün sonra iki yavuklu bir daha murada erdi.

Aylar sonra yol hazırlığı başladı. Töre Bey, Aden Beyi olarak kaldı. Benli Perişan, Mahperi, Sinan Bey dönüp geldiler Hünkâr'a. Hünkâr dağlarında artık ne beylik, ne hanlık kalmıştı. Kontaz Bey'in varlığı, hanlığı yıkılıp gitmişti. Yerinde yeller esiyordu. Sinan'la Mahperi bir Selçuk evi olarak yaşayıp mutlu oldular. Soğanlı'ya ad verdiler, ün verdiler...

— S O N —

yazarın;

1972 karacan birinciliğini alan

HAKULLAH

adlı çalışması, aleviliğin iç yüzünü yansıtıcı nitelikte genişletilerek yakında yayınevimizce basılacak!...